RADU TEODORESCU

SFÂNTUL ARHANGHEL MIHAIL: MODELUL, PRIETENUL ȘI AJUTORUL NOSTRU

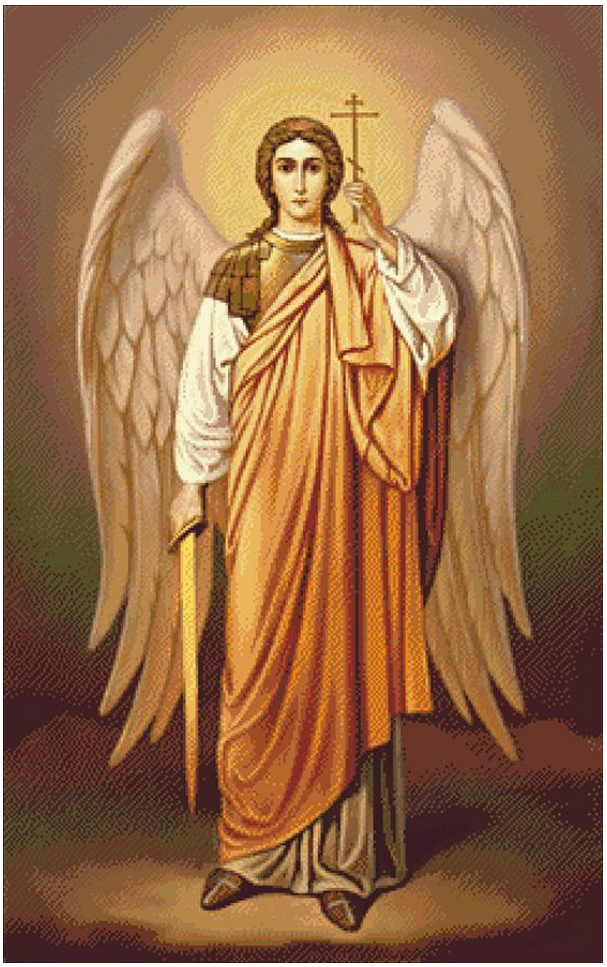

Cugir, 2019

CUPRINS

Introducere
1. Sfântul Arhanghel Mihail modelul nostru
2. Sfântul Arhanghel Mihail prietenul nostru
3. Sfântul Arhanghel Mihail ajutorul nostru
4. Sfințenia Sfântului Arhanghel Mihail
5. Sfântul Arhanghel Mihail oponent al răului și demonicului
6. Rugăciunea: cale de comunicare cu Sfântul Arhanghel Mihail
7. Sfântul Arhanghel Mihail veghetor la binele și mântuirea omului
8. Raportul dintre Sfântul Arhanghel Mihail și Domnul Iisus Hristos
9. Verticalitatea duhovnicească și eshatologică a Sfântului Arhanghel Mihail
10. Sfântul Arhanghel Mihail calea noastră spre Dumnezeu, bine, frumos și adevăr
11. Sfântul Arhanghel Mihail în perspectivă ecclesiologică a creștinismului ortodox
12. Sfântul Arhanghel Mihail împlinitor al voii și cerințelor lui Dumnezeu Tatăl
13. Concepțiile despre Sfântul Arhanghel Mihail în mediul neortodox și laic
Concluzii

INTRODUCERE

Pentru necredincioși și atei Sfântul Arhanghel Mihail este cu adevărat o mare absurditate și o realitate inexistentă. Nu același lucru poate să fie spus și despre creștinii ortodocși. Creștinii ortodocși sunt conștienți că existența Sfântului Arhanghel Mihail nu este o poveste pentru copii sau un mit ci o realitate. Așa se face că ortodoxia în fiecare an pe data de 8 noiembrie și pe data de 6 septembrie îl pomenește pe Sfântul Arhanghel Mihail în calendarele și în sinaxarele ei. Este adevărat că pe data de 8 noiembrie facem pomenirea Sfântului Arhanghel Mihail dimpreună cu un alt arhanghel, este vorba de arhanghelul Gavriil. În schimb pe data de 6 septembrie îl pomenim pe Sfântul Arhanghel Mihail singur în contextul unei minuni pe care el a făcut-o în Colose (provincia Frigia) din Turcia de azi. Minunea este puțin cunoscută și aici o vom enunța pe scurt. Este vorba de o biserică în care slujea un tânăr pe nume Arhip. Păgânii din regiune hotărăsc că vor să distrugă biserica și pentru a face aceasta mută cursul unui râu în direcția bisericii pentru a o inunda. Arhip se roagă puternic la Dumnezeu pentru biserică ceea ce duce ulterior la apariția Sfântului Arhanghel Mihail care deviază cursul râului distructiv făcând în așa fel ca biserica să nu pățească nimic. Această minune a Sfântului Arhanghel Mihail din Turcia de azi a avut loc într-o zi pe 6 septembrie. Așa se face că de la această minune data de 6 septembrie a devenit o zi de pomenire a Sfântului Arhanghel Mihail.[1]

Adevărul este că mai înainte de a purcede de a scrie această carte am avut unele ezitări. De ce? Am avut unele ezitări fiindcă sunt din ce în ce mai mulți în zilele noastre care nu sunt interesați de îngeri. Nu sunt interesați despre îngeri fiindcă foarte multe persoane consideră că ei sunt simple invenții sau fantasme ale minții omenești. De mult prea multe ori ni se spune că nu trebuie să credem decât ceea ce poate să fie dovedit științific. Trăim într-un veac al scientismului în care ceea ce nu poate fi dovedit științific în cele din urmă nici nu poate să fie crezut. Așa se face că chiar și între creștinii ortodocși sunt mulți care au îndoieli de credință și mai ales îndoieli în ceea ce privește existența îngerilor. În cele din urmă de ce este denumit Sfântului Arhanghel Mihail Arhanghelul Mihail și nu pur și simplu îngerul Mihail? Care este diferența dintre arhanghel și înger? Ceea ce trebuie să știm este că un înger nu este identic cu un arhanghel. Aceasta fiindcă un arhanghel este un înger cu un statut mai mare sau mai bine spus cu un grad mai mare. Prin urmare înțelegem din cele spuse mai sus că Sfântul Arhanghel Mihail nu este un simplu înger, el este un arhanghel, sau mai bine spus unul dintre cei care îi conduc pe alți sfinți îngeri.[2]

Dacă vom căuta într-o bibliotecă de specialitate sau pe internet adevărul este că vom găsii foarte multe cărți despre Sfântului Arhanghel Mihail. Totuși mai multe din aceste cărți nu sunt scrise de autori creștin ortodocși. În realitate cărțile ortodoxe despre Sfântului Arhanghel Mihail sunt puține. Deși icoana Sfântului Arhanghel Mihail o putem vedea mai în fiecare biserică creștin ortodoxă, adevărul este că sunt puțini cei care au găsit timp să scrie extensiv despre Sfântului Arhanghel Mihail. Unii s-au gândit că este cumva greu să scrie despre Sfântului Arhanghel Mihail fiindcă dacă vor face aceasta vor nedreptății pe Sfântului Arhanghel Gavriil care știm că este un bun prieten al Sfântului Arhanghel Mihail fiindcă sunt ambii prăznuiți pe data de 8 noiembrie. Este adevărat că pe 8 noiembrie facem pomenirea celor doi arhangheli dar aceasta nu trebuie să ne facă să credem că acești doi arhangheli sunt una și aceiași persoană. Una este Sfântul Arhanghel Mihail și alta este Sfântului Arhanghel Gavriil. După cum am arătat în rândurile de mai sus sunt din ce în ce mai mulți care nu cred în Sfântul Arhanghel Mihail fiindcă nu îl pot vedea cu ochii liberi. Cum să crezi în existența a ceea ce nu poți vedea? Adevărul este că întrebarea este legitimă. Nimeni nu poate să accepte credința a ceva pe care în nici un fel nu poate să îl experimenteze. Realitatea este că deși noi nu îl putem vedea pe Sfântul Arhanghel Mihail au fost sfinți care au făcut-o. Prin urmare când spunem că trebuie să credem în existența Sfântului Arhanghel Mihail ne bazăm pe experiențele în special ale sfinților creștin ortodocși. Este adevărat că nu numai sfinții creștin ortodocși mărturisesc că l-au văzut și simțit pe Sfântului Arhanghel Mihail ci la fel de bine și mulți alți creștini dintre care

---

1 Ovidiu Victor Olar, *Împăratul înaripat. Cultul Sfântului Arhanghel Mihail în lumea bizantină* (București, 2004).

2 Sfântul Dionisie Areopagitul (sfântul puternic contestat de occidentali care îi neagă sfințenia) a scris în urmă cu aproape 2000 de ani o carte care a devenit normativă în ceea ce îi privește pe îngeri. Este vorba de Ierarhia cerească. Această carte este mai puțin accesibilă celor care nu au studii de specialitate fiindcă are un limbaj mai dificil și mai multe sintagme teologice. Oricum ceea ce este foarte clar din cartea Sfântului Dionisie Areopagitul este că îngerii nu sunt toți la fel. Sfântul Dionisie Areopagitul îi împarte pe îngeri într-o ierarhie de 9 cete: serafimi, heruvimi, tronuri, domnii, puteri, începătorii, stăpânii, arhangheli și îngeri. Din aceasta putem să ne dăm seama unde se situează Sfântului Arhanghel Mihail în ceruri. El este în penultima ierarhie cerească. Tot Sfântul Dionisie Areopagitul și alți sfinții creștin ortodocși sunt cei care ne spun că cine sunt implicați direct în trebuirile oamenilor și a umanității sunt numai arhanghelii și îngerii. Restul de îngeri au mai multe funcții cerești care nu se intersectează cu viața pe pământ.

cei mai mulți sunt neortodocși. Ei bine, în această carte ne vom baza mai mult pe relatările și pe experiențele pe care le-au avut creștinii ortodocși cu Sfântul Arhanghel Mihail. Mai înainte de a purcede la scrierea acestei cărți, am făcut o investigație și am găsit peste 30 de relatări creștin ortodoxe în care protagonistul este Sfântului Arhanghel Mihail. Prin urmare cartea de față este o invitație pe care o adresăm cititorului de a vedea cum s-a manifestat pe sine Sfântul Arhanghel Mihail pe parcursul timpului în lumea creștin ortodoxă. Este adevărat că nu numai creștinismul vorbește despre existența Sfântului Arhanghel Mihail. La fel de bine și mahomedanismul recunoaşte existența lui. Totuși, în această carte nu vom vorbii despre ceea ce cred și despre ceea ce experimentează mahomedanii cu privire la Sfântul Arhanghel Mihail, ci despre ceea ce au trăit și au experimentat creștinii ortodocși.[3]

Este adevărat că experiențe ale Sfântului Arhanghel Mihail nu le-au avut numai sfinții creștin ortodocși. Aceasta fiindcă Sfântul Arhanghel Mihail ca unul care este slujitor al lui Dumnezeu Tatăl cunoaște foarte bine pronia lui Dumnezeu și prin urmare știe foarte bine când să intervină în istoria umană. Ce să înțelegem prin pronia lui Dumnezeu Tatăl față de lume? Prin pronie înțelegem mai multe lucruri. În primul rând înțelegem că Dumnezeu poartă de grijă lumii. La fel de bine un al doilea sens al proniei lui Dumnezeu față de lume este faptul că Dumnezeu dă o anumită menire, vocație sau sens lumii. Mai înainte de a ne naște Dumnezeu prin pronia Lui ne lasă anumite sensuri sau mai bine spus anumite vocații în spre realizarea cărora unii trebuie să acționeze. Așa se face de exemplu că există o mare diferență dintre compozitorul George Enescu și Mihail Eminescu. În timp ce compozitorul George Enescu a fost un compozitor de geniu, poetul Mihai Eminescu a fost un poet de geniu. Ambii s-au născut și au trăit în lumea noastră dar vocațiile lor au fost extrem de diferite. Ca unul ce este extrem de aproape de Dumnezeu Sfântului Arhanghel Mihail cunoaște foarte bine care sunt planurile lui Dumnezeu cu lumea și la fel de bine de ce evenimentele lumii sunt cum sunt și nu altcumva. Exemple sunt mult prea multe. Din istoria recentă putem amintii că numai Dumnezeu Tatăl și îngerii știu cu adevărat de ce Dumnezeu Tatăl a îngăduit ca în secolul al XX-lea umanitatea să fie "ruptă" în două: în lumea sovietică și în lumea capitalistă. De ce nu a intervenit Sfântul Arhanghel Mihail în această nedreptate a istoriei în care jumate din umanitate a fost cuprinsă de întunericul ateismului sovietic? Ei bine răspunsul este că există judecăți ale lui Dumnezeu care sunt mai presus decât cele ale oamenilor. Aceste judecăți ale lui Dumnezeu la un anumit moment vor fi descoperite dar trebuie să avem mai mult încredere în judecățile lui Dumnezeu Tatăl decât în propriile noastre judecăți. Aceasta fiindcă noi trebuie să ducem un mod de viață teocentric (centrat pe Dumnezeu) și nu antropocentric (centrat pe om)[4].

După cum am vorbit în rândurile de mai sus pentru necredincioși și atei această carte este o lucrare științifico-fantastică (science fiction) fiindcă nimeni nu poate să ne facă să credem în ceva pe care nu îl vedem și pe care nu putem să îl atingem cu propriile noastre mâini. Suntem mai mulți în zilele noastre care suntem în situația lui Toma Necredinciosul. Nu credem în Hristos cel înviat până nu Îl atingem și Îl pipăim cu mâinile noastre. Ei bine adevărul este că unii dintre sfinți au trăit această bucurie de a]l vedea pe Sfântul Arhanghel Mihail. Știm de exemplu de Sfântul Ioan Teologul că aflat în exil pe insula Patmos a avut o viziune (extaz) în care l-a putut vedea pe Sfântul Arhanghel Mihail că l-a înfrânt în luptă pe diavol (satan) în ceruri mai înainte de întemeierea lumii. Au fost doi prooroci în Vechiul Testament (Isaia și Iezechil) care au vorbit explicit de izgonirea diavolului din ceruri dar nici unul nu a avut o descoperire mai amănunțită care să ne spună cine a fost cel care a realizat această izgonire din rai. Ceea ce vom vorbii mai mult în rândurile de mai sus este că Sfântului Arhanghel Mihail există mai înainte de apariția (facerea) universului și a pământului. Sfântul Arhanghel Mihail este o ființă nemuritoare cum nemuritor este și sufletul omului (prin suflet este adevărat că la un anumit nivel suntem înrudiți cu sfinții îngeri). Iată de ce este bine să fim mult mai atenți la legătura pe care o avem cu Sfântul Arhanghel Mihail. Cu alte cuvinte cum putem comunica cu Sfântul Arhanghel Mihail? Fiindcă este înger și nu este o ființă materială putem să comunicăm cu Sfântul Arhanghel Mihail pe care spirituală. Care este această cale spirituală prin care îl putem contacta pe Sfântul Arhanghel Mihail? Este rugăciunea. Rugăciunea este calea prin

---

[3] Radu Teodorescu, *Arhanghelul Mihail în cultul ortodox* (Cugir, 2010).

[4] Aceste mare adevăr al diferenței dintre judecățile lui Dumnezeu Tatăl și cele ale oamenilor a fost extrem de bine exprimat în urmă cu mai multe secole de Sfântul prooroc Isaia care spunea: "căci gândurile Mele nu sunt ca gândurile voastre şi căile Mele ca ale voastre, zice Domnul" (Isaia 55, 8). Este evident că noi cei de azi considerăm că singura judecată pe care trebuie să o credem și pe care trebuie să o acceptăm este judecata omenească. Cu alte cuvinte vorbele din antichitate ale lui Protagoras din Abdera sunt și azi acceptate de unii: omul este măsura tuturor lucrurilor. De la Sfântul Arhanghel Mihail aflăm că nu omul este măsura tuturor lucrurilor ci Dumnezeu Tatăl este măsura tuturor lucrurilor. Trăim vremuri în care parafrazându-l pe Alexandre Malraux trebuie să ne bazăm mai mult pe logica lui Dumnezeu Tatăl decât pe logica umană. Aceasta fiindcă numai așa vom ajunge să vedem lucrurile în firescul lor.

care putem să îl contactăm pe Sfântul Arhanghel Mihail. Vom vedea în paginile care vor urma că au fost mai mulți care prin rugăciune au ajuns să se învrednicească de ajutorul și chiar de vederea Sfântului Arhanghel Mihail. Totuși, s-ar putea ridica întrebarea: de ce din toți îngerii lui Dumnezeu (am văzut cu sunt 9 ierarhii cerești de îngeri) am ajuns sau mai bine spus am ales să vorbim despre Sfântul Arhanghel Mihail? Am ales să vorbim în această carte despre Sfântul Arhanghel Mihail fiindcă el a fost o persoană definitorie pentru lumea îngerească. Noi nu trebuie să fim indiferenți față de lumea îngerilor fiindcă îngerii nu sunt indiferenți față de noi oamenii. Îngerii ne iubesc și vor să fie prietenii noștri. Totuși, după cum ne spunea Sfântul Ioan Teologul în Apocalipsa lui, Sfântul Arhanghel Mihail a fost cel care s-a luptat cu diavolul care deși inițial a fost un înger bun, din mândrie și orgoliu a voit să ia locul lui Dumnezeu și să devină mai presus de Dumnezeu. O treime din îngeri i s-au alăturat diavolului și a fost în acest sens o mare încleștare în ceruri. Nu știm din ce ierarhie a provenit diavolul dar ceea ce știm cu siguranță este că Sfântul Arhanghel Mihail a fost cel care l-a înfrânt și l-a aruncat în iad.[5]

O primă întâmplare în care Sfântul Arhanghel Mihail și-a făcut simțită prezența în lumea creștin ortodoxă o avem din Muntele Athos de la Mănăstirea Dochiariu. Știm că Mănăstirea Dochiariu este una dintre cele 20 de mari mănăstiri din Muntele Athos. Cu mulți ani în urmă aici la această mănăstire a venit un tânăr care s-a călugărit. Odată având treabă afară din Muntele Athos în vecinătate acest tânăr a găsit o comoară. A rămas uimit de aceasta și nu a spus nimănui despre descoperirea ei. Singurul căruia i-a mărturisit descoperirea lui a fost egumenului (stareț) mănăstirii. Egumenul a mai luat doi călugări și i-a trimis cu o barcă dimpreună cu cel care a descoperit comoara să o aducă la mănăstire. Aceasta cu scopul de a folosii comoara în folosul mănăstirii Dochiaru și a Muntelui Athos. Întâmplarea, care este destul de cunoscută în lumea ortodoxă, ne spune că pe drum cei doi călugări care îl însoțeau pe descoperitorul comorii și-au schimbat intențiile. Cuprinși de lăcomie ei l-au luat pe tânărul călugăr, i-au legat o piatră mare de gât și l-au aruncat în mare pentru ca ei să poată să moștenească toată comoara. După aceasta paraclisierul mănăstirii a venit să aprindă candelele și lumânările din mănăstire. Mare i-a fost mirarea când l-a găsit pe călugărul cel tânăr care a descoperit comoara în altarul bisericii, ud și cu o piatră mare legată de gât. Tânărul călugăr s-a dus și i-a spus egumenului de cele ce i le făcuseră ceilalți doi călugări. El a mai spus că în momentul în care a fost aruncat în mare s-a rugat cu putere la Dumnezeu și la Sfânta Maria. Atunci a putut vedea doi tineri în lumină mare dintre care pe unul l-a recunoscut pe Sfântul Arhanghel Mihail și pe celălalt pe îngerul lui păzitor. Aceștia l-au luat din mare și nevăzut l-au adus în altarul mănăstirii. Egumenul s-a minunat și a dat mărire lui Dumnezeu pentru intervenția minunată a Sfântului Arhanghel Mihail. Între timp au venit ceilalți doi călugări. Ei i-au spus egumenului că tânărul călugăr a fost un mincinos și că nu există nici o comoară și că tânărul a fugit. Egumenul i-a luat și i-a dus în mănăstire unde au putut să îl vadă pe tânărul călugăr viu și nevătămat. Au rămas înmărmuriți. Egumenul i-a mustrat și i-a pedepsit ca toată viață să se pocăiască de fapta lor și nu i-a mai ținut în mănăstire ci într-o chilie alăturată. A dat ordin să fie adusă comoara. Pentru ca cei care vor citii aceste rânduri să fie convinși că povestea de mai sus nu este o simplă fabulație, ei pot vedea și în zilele noastre piatra cu care a fost legat tânărul călugăr dacă ajung la Muntele Athos.[6]

Întâmplarea de mai sus este una care trebuie să știm că nu este numai o simplă minune ci este o dublă minune. Este o minune în sensul că tânărul călugăr la rugăciune sale a fost scos din mare și adus dincolo de spațiu și timp în altarul mănăstirii Dochiariu. A doua minune este că tânărul deși nu l-a mai văzut niciodată pe Sfântul Arhanghel Mihail a putut să îl recunoască. Cum să recunoști pe cineva pe care nu l-ai mai văzut niciodată și în același timp să îi știi numele? După cum am spus anghelofaniile sunt dincolo de timpul și de spațiul lumii în care trăim. De exemplul cineva care fost contemporan cu Sfântul Antonie cel Mare spunea că dacă l-ai fi așezat pe Sfântul Antonie cel Mare într-un rând de 500 de călugări fără să îl fi văzut niciodată pe Sfântul Antonie cel Mare știindu-i numai numele l-ai fi recunoscut. Aceasta fiindcă există la drept vorbind un fel de comunicare

---

[5] Elizabeth Claire Prophet, *I am your guard: how Archangel Michael can protect you* (Summit University Press, 2008).

[6] Nu știm cu exactitate anul și ziua în care a avut loc întâmplarea de mai sus dar cel mai sigur a avut loc acum 200 sau 300 de ani. Muntele Athos știm că este un loc de referință pentru creștinii ortodocși din mai multe motive dar în special fiindcă aici a ajuns să locuiască în regiunea portului Dafni Sfânta Maria mama Domnului Iisus Hristos. Este adevărat că pe parcursul timpului Muntele Athos a fost locul în care au avut mai multe anghelofanii, adică arătări de îngeri. Anghelofaniile sunt subiectul la mai multe studii creștin ortodoxe. Una dintre marile probleme ale anghelofaniilor este cum putem să fim siguri că vedem un anumit înger într-o anumită anghelofanie? Ceea ce mai mulți creștin ortodocși au experimentat este că îngerii de multe ori vorbesc cu oamenii telepatic, adică ei gândesc și gândul este comunicat fără de cuvinte omului. Este adevărat că după împrejurări îngerii pot să și vorbească însă ceea ce trebuie să știm este că îngerii fiind ființe superioare omului pot să vorbească cu noi telepatic. De fapt acest fapt ajung să îl facă și dracii. Telepatic dracii ne comunică ispitele și tot telepatic ei ne pun în minte gânduri rele.

duhovnicească ce nu se face prin cuvinte. Au fost mai mulți care atunci când l-au văzut pe Sfântul Arhanghel Mihail au aflat printr-o luminare lăuntrică de cine este cel pe care îl văd: Sfântul Arhanghel Mihail. Aceasta fiindcă după cum am spus îngerii pot să comunice telepatic. De fapt îngerii sunt cei care de multe ori ajung să ne comunice telepatic gânduri bune și la fel de bine să pună în inimile noastre intenții bune. Comunicarea telepatică este una care este efectivă în cazul îngerilor. Așa se face că îngerii și chiar Sfântul Arhanghel Mihail pot să comunice cu noi telepatic. Comunicarea telepatică poate să fie una extrem de subtilă că ajungem să credem că gândurile care ne sunt comunicate sunt ale noastre. În realitate ele nu sunt. Din întâmplarea de mai sus am putut vedea că o simplă vedere a Sfântului Arhanghel Mihail a adus cu sine și cunoștința a cine a fost văzut. Este o minune și un fapt supranatural fiindcă în cazul oamenilor dacă am văzut o persoană pentru prima dată care nu s-a prezentat nu vom ști cine este cu adevărat acea persoană. Ori în cazul Sfântului Arhanghel Mihail am putut vedea că odată cu vederea persoanei sale a fost comunicat telepatic și numele său.[7]

Este adevărat că din punct de vedere al genului, cartea noastră este o carte de angelologie creștin ortodoxă. Ceea ce vom încerca să demonstrăm este că deși sunt mulți care susțin că prezența Sfântului Arhanghel Mihail este aproape nulă în lumea creștin ortodoxă realitatea este cu totul alta. Este adevărat că de multe ori sunt unii care ne spun că deși s-au rugat Sfântului Arhanghel Mihail nu au simțit nici un ajutor din partea lui. Ce să înțelegem din faptul că deși ne rugăm Sfântului Arhanghel Mihail nu simțim nici un fel de ajutor? Adevărul este că sunt extrem de puțini creștin ortodocși care sunt dornici să accepte că îngerii și la fel Sfântul Arhanghel Mihail trăiesc într-o altă ordine a existenței. Sfântul Arhanghel Mihail ar putea schimba tot cursul istoriei umane într-un rai perpetuu dar totuși, el nu poate să treacă peste voința oamenilor. Raportat la populația lumii creștinii ortodocși sunt o minoritate. Statisticile demonstrează că la scară globală interesul față de creștinismul ortodox este în continuă scădere. Iată de ce este bine să știm că Sfântul Arhanghel Mihail nu intervine în viața noastră fiindcă noi voim să vedem minuni. Sunt mulți care au auzit de minuni făcute de Sfântul Arhanghel Mihail, cum a fost și cea de la Mănăstirea Dochiariu din Muntele Athos și nu vor să aibă la drept vorbind o relație naturală cu Sfântul Arhanghel Mihail. Sfântului Arhanghel Mihail este un prieten și la bine și la rău. Noi voim să facem din îngeri prietenii noștri numai când suntem la greu. Chiar și în lumea creștin ortodoxă sunt destui de mulți cei care i-au în serios creștinismul ortodox numai când sunt în momente grele ale vieții lor și când se confruntă cu necazuri. Aceasta ca să nu mai spunem că sunt mulți care gândesc în termeni senzaționali în ceea ce îi privește pe îngeri. Tot ceea ce vor ei este senzaționalul minunilor pe care le poate face Sfântul Arhanghel Mihail. Așa se face că Sfântul Arhanghel Mihail nu răspunde la această dorință de senzațional al minunilor. Faptul că Sfântul Arhanghel Mihail nu răspunde imediat unei rugăciuni sincere pe care o facem nu înseamnă că el nu poate să ne ofere ajutor și răspuns în viitor.[8]

Trebuie să mărturisim că dorința de a scrie o carte pe larg despre persoana și minunile Sfântului Arhanghel Mihail am avut-o mai de mult. A trebuit însă să adunăm informațiile și resursele necesare pentru a alcătui o lucrare științifică care să respecte rigorile lumii de azi. Lumea de azi este însetată de îngeri și prin urmare și de Sfântul Arhanghel Mihail. Sunt mulți creștin ortodocși care atunci când intră în bisericile creștin ortodoxe vor să aibă încredințarea că icoana Sfântului Arhanghel Mihail nu este pusă fără nici un rost și fără de nici o semnificație în biserică. Este evident că Sfântul Arhanghel Mihail și-a făcut simțită prezența în lumea noastră și mai ales în creștinismul ortodox. Sfântul Arhanghel Mihail prin urmare nu este numai o ficțiune pe care teologii creștin ortodocși au creat-o pentru a intoxica mințile celor naivi ci o existență care a lăsat în urma sa destul de multe indicii despre cine este și despre modul în care operează. Știm că dracii sunt dușmanii noștri. Totuși, avem și prieteni în lumea spirituală. După cum vom vedea în rândurile de mai sus prietenii noștri din lumea

---

[7] Minunea de mai sus de la Mănăstirea Dochiariu din Muntele Athos poate să fie găsită redată pe larg în Patericul atonit. A se vedea Arhiamdrul Ioanichios, *Paericul atonit* (Bacău, 2000).

[8] După cum ne spune părinții duhovnicești creștin ortodocși trăim într-o lume grăbită în care omul trebuie să primească răspuns instantaneu la rugăciunile sale. Dacă nu primește răspuns instantaneu la rugăciunile sale, omul de azi, lovit din plin de duhul secularismului, renunță să se mai roage și caută ajutor în alte metode și mijloace. Uneori el recurge și la ajutorul altor religii decât cea creștin ortodoxă. Auzim din ce în ce mai mult de persoane și creștini ortodocși care recurg la yoga sau la Meditația Transcendentală atunci când sunt puși într-o postură dificilă în viață. Aceasta fiindcă aceste persoane sunt oameni care vor totul și vor acum. Dacă nu pot obține totul și acum rugăciunea către îngeri și Sfinții Arhangheli nu își mai are sens. Nu putem să nu remarcăm aici că pentru mai multă lume ziua de 8 noiembrie și ziua de 6 septembrie când îl pomenim pe Sfântul Arhanghel Mihail au devenit zile fără de nici o semnificație pentru cei mai mulți dintre noi. Aceasta fiindcă în afară de niște rugăciuni arhaice și antice pe care le auzim la biserică de 8 noiembrie și de 6 septembrie nu se întâmplă nimic. Nici o minune, nici o anghelofanie. Să nu cădem în cursa în care a căzut regele Irod Antipa care atunci când Pilat din Pont l-a trimis la Iisus la el pentru a fi judecat i-a spus lui Iisus că îl va elibera numai dacă va face o minune. Știm că Iisus nu a făcut nici o minune fiindcă minunile nu sunt fac pentru divertisment.

spirituală sunt îngerii. Îngerii sunt alături de noi și de multe ori ei duc lupte nevăzute cu dracii pentru noi. Un duhovnic creștin ortodox spunea la un moment dat că o lovitură cu o unghie a diavolului ar putea distruge toată umanitatea odată pentru totdeauna. Totuși, Dumnezeu Tatăl nu permite ca aceasta să aibă loc. Este adevărat că pentru lumea de azi care este cuprinsă de materialism și de secularism o carte despre Sfântul Arhanghel Mihail este cât se poate de nepotrivită. Oamenii de azi sunt mult mai preocupați de bani și de plăceri trupești decât de îngeri. Poate acesta este și motivul pentru care raportat la umanitate manifestarea prezenței îngerilor este atât de limitată. Îngerii țin cont de dorințele și de dispozițiile noastre. Aceasta fiindcă ei sunt nu numai ființe raționale ci la fel de bine și ființe sensibile. Pentru noi creștinii ortodocși de azi, Sfântului Arhanghel Mihail este un reper și un model. Aceasta este și unul dintre principalele motive pentru care am purces la scrierea unei astfel de cărți.[9]

CAPITOLUL 1

SFÂNTUL ARHANGHEL MIHAIL MODELUL NOSTRU

Curiozitatea este un lucru bun. Curiozitatea este cea care îl face pe om de mai multe ori să avanseze. Curiozitatea este cea care îl face pe om să dorească să cunoască mai mult și la fel de bine să experimenteze mai mult. Că sunt mulți creștin ortodocși care sunt curioși în ceea ce îi privește pe sfinții îngeri și pe Sfântul Arhanghel Mihail nu este nici o îndoială. Cum să nu fi curios să știi și să vezi o ființă de lumină care călătorește cu viteza luminii și care poate să facă minuni? Așa se face că pentru foarte mulți Sfântului Arhanghel Mihail este un lucru care ține numai de senzațional. Ține de senzațional fiindcă omul de azi este o ființă care este dornică de senzațional. Prins în monotonia vieții de zi cu zi sunt din ce în ce mai mulți care văd în îngeri și Sfântul Arhanghel Mihail o rupere a rutinei monotoniei zilnice. Nici un sfânt creștin ortodox și nici un teolog creștin ortodox nu a contestat că Sfântul Arhanghel Mihail este o persoană care ține de senzațional. Am văzut din minunea de mai sus din Muntele Athos de la mănăstirea Dochiariu că Sfântul Arhanghel Mihail este cu adevărat o persoană care poate depăși legile lumii fizice. Aceasta fiindcă Sfântul Arhanghel Mihail este dincolo de lumea fizică dimpreună cu toate cauzalitățile ei. Ce să înțelegem din aceasta? Sfântul Arhanghel Mihail poate face ca timpul să se oprească sau la fel de bine ca distanțe fizice mari să nu mai existe. Pe parcursul acestei cărți vom analiza mai mult care sunt abilitățile Sfântului Arhanghel Mihail. Ceea ce trebuie să știm este că fără doar și poate Sfântul Arhanghel Mihail poate face minuni. Totuși, el nu le face gratuit ci numai atunci când în urma unor judecăți pe care el le știe ajunge la concluzia că a venit momentul să acționeze. Minunea din Muntele Athos de la Mănăstirea Dochiariu este o minune ce ne spune că legile lumii fizice sunt unele care nu se aplică îngerilor.[10]

Deși este spirit totuși Sfântul Arhanghel Mihail își face simțită prezența în lumea noastră. Este adevărat că sunt puțini cei care țin cont de prezența lui. Aceasta fiindcă oamenii de azi nu sunt oameni care vor să se lanseze în viața spirituală (the spritual quest). Sunt din ce în ce mai mulți cei care neagă existența sufletului. Pentru din ce în ce mai mulți psihologia nu este o știință a sufletului, deci a spiritului ci mai mult o știință a creierului. Sunt mulți savanți care consideră că tot ceea ce ține de suflet se leagă strict de creierul omului. Pentru aceștia creierul este ceea ce noi denumi suflet. Cum să crezi în suflet din moment ce el nu poate fi văzut? Cum să crezi în Sfântul Arhanghel Mihail din moment ce el nu poate să fie văzut? Avem aici două entități care nu pot să fie văzute: sufletul uman și Sfântul Arhanghel Mihail. Totuși deși ele nu pot să fie văzute sunt totuși experimentate. Autorul a simțit de mai multe ori prezența mângâietoare a Sfântului Arhanghel Mihail în viața lui. În momente de criză un gând de rugăciune ridicat către Sfântul Arhanghel Mihail poate să aducă alinarea și mângâierea mult dorită. Iată de ce este bine să știm că Sfântul Arhanghel Mihail este o realitate pe care nu neapărat o putem simții pe care fizică și materială ci mai mult pe care sufletească. Pentru un om care este mort sufletește o slujbă în cinstea Sfântului Arhanghel Mihail este inutilă și nu aduce nici un fel de trăire sau de simțire. Totuși, Sfântul

---

9 John Chales Arnold, *Ego sum Michael: the origin and diffusion and diffusion of the cult of St. Michael the Archangel,* (Arkansas, 1997).

10 Cei mai mulți dintre noi tindem să considerăm că lumea fizică sau mai bine spus lumea materială este superioară lumii spirituale. Aceasta este fără doar și poate o opinie greșită. Lumea fizică este o lume inferioară lumii spirituale. Minunea de la Mănăstirea Dochiariu este cel mai bun exemplu în acest sens. Sfântul Arhanghel Mihail intervine pentru un călugăr ce era pe punctul de a murii și îl salvează pentru a putea să îl treacă instantaneu prin timp și spațiu dintr-un punct material în alt punct material. Iată de ce este bine să știm că viața spirituală este infinit mai bogată și mai diversă decât cea materială. Fiindcă este o ființă spirituală Sfântul Arhanghel Mihail poate să treacă peste legile lumii naturale și să le depășească. Aceasta ar trebuie să dea de gândit oamenilor de știință și marilor savanți care au ajuns în ultimii ani să absolutizeze materia și tot ceea ce ține de ea. În cele din urmă ceea ce trebuie să știm și să nu de îndoim este că spiritul este mai presus de materie. Fiindcă Sfântul Arhanghel Mihail este spirit el este mai presus de materie.

Arhanghel Mihail poate să aducă în sufletele și în inimile celor care îi cer ajutorul pacea și liniștea mult dorite. Una dintre funcțiile Sfântului Arhanghel Mihail nu este numai de a face minuni pentru folosul omului ci și de a aduce pacea sufletului și a minții. Așa se face că lumea de azi este într-o mare criză de modele. Aceasta putem să o vedem din mas media și la fel de bine din modul în care se manifestă omul contemporan. Omul contemporan este un om care simte nevoia unor modele sau a unor repere pe care să le urmeze. Fiindcă sunt mulți care nu sunt mulțumiți cu preoții lor parohi și cu episcopii și ierarhii lor, ei caută cu disperare ajutorul la îngerii lui Dumnezeu. Omul de azi este un om care caută modele dar ceea ce este mai trist este că el nu caută modele în viața duhovnicească și mai mult în viața seculară. Care sunt modelele omului de azi? Sunt milionarii și miliardarii care trăiesc vieți de lux și de extravaganță materială din plin. La fel de bine pentru tineri vedetele de cinema și televiziune ca să nu mai spunem de vedetele rock sunt adevărate modele existențiale.[11]

Nevoia de un model de urmat este un fapt existențial dar la fel de bine și Sfântul Arhanghel Mihail este o realitate existențială. Spunem că Sfântul Arhanghel Mihail este o realitate existențială fiindcă el în nici un fel nu stă pasiv față de ceea ce ni se întâmplă. Este adevărat că de cele mai multe ori vom ști semnificația la evenimentele vieții noastre numai la judecata particulară a lui Dumnezeu Tatăl imediat după ce am murit. Aceasta fiindcă după cum am spus omul nu poate să cunoască în această viață toată planurile și intențiile lui Dumnezeu. Iată de ce spunem că Sfântul Arhanghel Mihail este o realitate existențială, adică este unul care se implică la nivel spiritual în viața sufletului nostru. Fiind Arhanghel Sfântul Mihail este mult mai aproape de sufletul nostru decât de trupul nostru. Totuși nici trupul omului nu trece dincolo de puterea Sfântului Arhanghel Mihail. Pentru omul de azi este greu de spus dacă în cele din urmă Sfântul Arhanghel Mihail poate să fie conceput și cunoscut ca fiind o realitate existențială. Aceasta fiindcă omul de azi este tentat să creadă că numai ceea ce ține de lumea materială este existențial sau mai bine spus se leagă de existența omului. Aceasta este o mare greșeală pe care trebuie să o evităm. Sfântul Arhanghel Mihail este fără doar și poate o existență care se leagă ontologic de viața omului. Sunt din ce în ce mai puțini care vor *o legătură ontologică* cu îngerii lui Dumnezeu. Aceasta fiindcă aceste persoane sunt cât se poate de superficiale. Trebuie să știm că Sfântul Arhanghel Mihail este incompatibil cu superficialitatea. Aceasta fiindcă el este o ființă a seriozității și ia omul în serios. El ia omul în serios fiindcă știe că omul este o creație a lui Dumnezeu. La fel de bine el mai știe că omul trebuie să se mântuiască. În acest moment se ridică întrebarea: vrea Sfântul Arhanghel Mihail ca noi să ne mântuim? Cu siguranță da. Sfântul Arhanghel Mihail vrea ca omul să se mântuiască fiindcă în acest mod în cele din urmă va ajunge la realizarea deplină a sa.[12]

Prin urmare am demonstrată că Sfântul Arhanghel Mihail este trăit existențial de creștinul ortodox care ajunge să intre în comuniune cu el prin rugăciune. Trebuie să facem aici o remarcă cât se poate de pertinentă. Să ne aducem aminte că în vechime zeii la care se închinau păgânii nu cereau numai rugăciunile celor care îi adorau ci la fel de bine și jertfe. De multe ori aceste jertfe erau omenești. Se cunoaște în Orientul Mijlociu că zeul Moloh (zeul norocului) cerea să îi fie aduși ca jertfe bebeluși. Ei bine, deși Sfântul Arhanghel Mihail este cunoscut din timpurile Vechiului Testament (de acum câteva mii de ani, 3000 sau 4000 de ani) el nu cerut niciodată ca rugăciunile pe care oamenii i le aduc să fie însoțite de jertfe. Aceasta ne spune că jertfa trebuie să fie adusă numai Unuia și Singurului Dumnezeu. Totuși, cum se face că în vechime păgânii aduceau jertfe zeilor? Aduceau jertfe zeilor fiindcă acești zei după cum ne spunea Sfântul David erau draci. Dracii voiau să se simtă ca Dumnezeu căruia singur trebuie să îi aducem jertfe (liturghia creștin ortodoxă în care sunt folosite pâinea și vinul este o jertfă pe care o aducem lui Dumnezeu Tatăl). Prin urmare dracii sunt chipul zeilor cereau jertfe. Să ne aducem aminte de strămoșii românilor daci, erau cei care odată la 4 ani aduceau jertfă zeului Zamolxe o ființă umană prin aruncarea în sulițe. Este de remarcat aici că timp de 6000 sau 7000 de ani Sfântul Arhanghel Mihail

---

11 Radu Teodorescu, *Modelul intelectualului în ortodoxia modernă de tip românesc* (Alba Iulia, 2002).

12 Putem vedea aici o mare diferență: în timp ce îngerii lui Dumnezeu (dimpreună cu Sfântul Arhanghel Mihail) doresc ca noi oamenii să ne mântuim, dracii sunt cei care fac tot ceea ce le stă în putere ca noi să ne pierdem mânuirea. De ce această mare diferență? Trebuie să știm că ontologic dracii nu sunt diferiți de îngeri. Atunci de ce unii sunt draci și alții îngeri? Ontologic și dracii și îngerii au fost la început îngeri. Dracii au voit să ia locul lui Dumnezeu, și atunci au devenit răi fiindcă aceasta este o imposibilitate. Prin urmare ontologic dracii sunt ființe create de Dumnezeu. Existențial însă ei au renunțat la calea binelui și au devenit draci. Așa se face că ruptura a fost eternă și Sfântul Arhanghel Mihail este conștient de acest fapt. Fiindcă au devenit ființe dedicate total și deplin răului, dracii au căzut la o așa de stare că mântuirea omului (o ființă minusculă în cele din urmă) a devenit un obiect de invidie. Aceasta fiindcă dracii știu că prin mântuire omul ajunge în rai, locul din care au căzut ei. Trebuie să știm că mântuirea omului în nici un fel nu schimbă cu nimic raiul, dar căderea este cea care i-a făcut pe draci irațional și imposibil să mai gândească și să vrea binele. Așa se face că ei fac tot ceea ce le stă în putere să stopeze mântuirea omului. În secolul al IV-lea Sfântul Antonie cel Mare l-a putut vedea pe diavol ca un uriaș care atingea norii cerului și care cu mâinile încerca să lovească toate sufletele care doreau să urce spre rai.

nu a cerut nici o jertfă din partea omului decât numai viața morală și de virtute. Este un fapt pe care trebuie să îl remarcăm fiindcă sunt mulți care sunt ignoranți în ceea ce privește trecutul religios al omenirii. Adevărul este că sunt mai multe rugăciuni care circulă pe care oamenii le pot citii și cere ajutorul și mijlocirea Sfântului Arhanghel Mihail dar ceea ce trebuie să știm este că este bine să folosim mai multe rugăciunile pe care le găsim în cultul ortodox fiindcă nu orice rugăciune este în cele din urmă acceptată de Biserica Creștin Ortodoxă. Lumea de azi a ajuns la o așa stare că nu mai consideră că trebuie să trăiască într-un duh creștin ortodox. Este oare Arhanghelul Mihail pentru ca noi să trăim într-un duh creștin ortodox? Fără doar și poate că da. De fapt numai în duhul creștin ortodox ajungem să trăim plenar prezența Sfântului Arhanghel Mihail. Este adevărat că Sfântul Arhanghel Mihail a făcut minuni nu numai în creștinismul ortodox sau mai bine spus cu creștinii ortodocși ci la fel de bine și cu creștini de alte confesiuni. Aceasta nu înseamnă că trebuie să ajungem la un fel de *ecumenism ieftin* în ceea ce îl privește pe Sfântul Arhanghel Mihail. Cele mai multe mărturii pe care le avem aduc dovadă că Sfântul Arhanghel Mihail îl favorizează și îi iubește cel mai mult pe creștinii ortodocși.[13]

A vorbii în zilele noastre de Sfântul Arhanghel Mihail ca un model pe care să îl urmăm este fără doar și poate o glumă pentru cei mai mulți dintre contemporanii noștri. Aceasta fiindcă lumea de azi înclină mult mai multe spre eroii seculari și de ce nu spre eroii mitologiei decât spre sfinții îngeri și mai ales în spre Sfântul Arhanghel Mihail. Vedem din ce în ce mai multă lume în zilele noastre care este înclinată spre eroii mitologiei din zilele noastre. Cum se face că aproape toți eroii mitologiei antice au câte un film superproducție care să îi prezinte publicului larg de toate vârstele? Aceste filme ne prezintă idilic vremurile în care zeii și oamenii erau în comuniune și trăiau în pace și înțelegere pe pământ. Fie că vorbim de Hercule, de Perseu, de Tezeu, de Tor, Odin sau Ulise, eroii mitologici sunt pe buzele ai multor contemporani de ai noștri. Este în acest sens demn de întrebat de care este orientarea religioasă a marilor studiouri și case de producții hollywoodiene, care de marile praznice creștin cum este Crăciunul și Paștele ne prezintă filme cu conţinut creștin pentru ca în restul timpului să ne facă să îi îndrăgim pe eroii mitologici păgâne antice. Această ambiguitate care există mai ales în lumea filmului provine din faptul că cei mai mulți dintre contemporanii noștri trăiesc în ignoranță. Ei nu știu că mitologia, chiar și ea promovată pe micul și marele ecran, nu face decât să îi trezească la viață pe dracii care se ascundeau în spatele cultului zeilor și a eroilor mitologici ai păgânismului. Aceștia sunt cât mai dornici de a fi cunoscuți. Mai recent pe micul și marele ecran a fost realizată o producție hollywoodiană intitulată Zeii Egiptului (Egyptian Gods) în care erau preamărite zeitățile păgâne antice. Marii producătiori și regizori de la Hollywood ne spun că aceste producții sunt pur și simplu divertisment și nimic mai mult decât atât. Să fie lucrurile chiar așa? Adevărul este că nu sunt chiar așa. Aceste producții de cele mai multe ori fără nici o îndoială că au efect mai ales asupra tinerilor și a celor naivi și creduli care vor ajunge să se intereseze de conținutul filmelor mitologice pe care le-au văzut.[14]

Totuși, ce ne face să considerăm că Sfântul Arhanghel Mihail este un model existențial demn de urmat? Aceasta fiindcă el nu apare în nici un fel de mitologie și este străin de lumea zeilor păgâni de odinioară. Sunt de exemplu puțini cei care știu că după unele tradiții Sfântul Arhanghel Mihail în timpul Vechiului Testament a fost arhanghelul ocrotitor al poporului ales: poporul evreu. Se pare că timp de sute de ani Sfântul Arhanghel Mihail a fost aproape de evreu și i-a îndreptat duhovnicește spre nașterea lui Mesia care a fost Domnul Iisus Hristos. Știm că evreii de azi nu îl recunosc pe Domnul Iisus Hristos ca Mesia dar ceea ce este bine să știm este că teoretic Domnul Iisus Hristos nu a vorbit nimic negativ la adresa Sfântului Arhanghel Mihail. Prin urmare avem și aici un motiv să credem că Iisus a fost adevăratul Mesia. Un Mesia care l-ar nega pe Sfântul Arhanghel Mihail ar fi fără doar și poate un Mesia fals. Nici o mărturie a lui Iisus nu a fost împotriva Sfântului Arhanghel Mihail. Iată de ce este bine să știm că există o armonie și o unitate deplină dintre Sfântul Arhanghel Mihail și Domnul Iisus Hristos. Această unitate și armonie cel mai bine a fost realizată în cadrul cultului creștin ortodox. Cultul

---

13 John Charles Arnold, *The footprints of Micahel the Archangel: the formation and diffusion of a saintly cult c. 300 c. 800* (Editura Palgrave Macmillan, 2013).

14 Fără dă dăm semne că suntem superstițioși vom spune că cunoscuta franciză Harry Potter în care magia neagă este un leitmotiv, a făcut ca în rândul tineretului englez să crească interesul față de magie și vrăjitorie. Evident că producătorii lui Harry Potter vor nega că intenția lor a fost să promoveze magia și mai ales magia neagră în rândul tinerilor, dar se pare că în cele din urmă seria de filmele Harry Potter acest efect l-a avut asupra privitorilor. Am enunțat aici numai cazul lui Harry Potter care este unul destul de cunoscut în zilele noastre. Foarte mulți adolescenți care au vizionat Harry Potter au dorit să ajungă magicieni la fel ca eroul lor de cinema. La fel de bine cunoscuta producție Star wars (Războiul stelelor) produsă de George Lucas nu a făcut decât să promoveze în rândul tinerilor ideile satanistului și mitologului Joseph Campbell. Este clar că sunt forma feerică a cinematografului sunt mai multe individualități care ajung să promoveze magia și de ce nu uneori chiar satanismul.

ortodox este cel care a stabilit că în timp ce Domnului Iisus Hristos ca fiul lui Dumnezeu întrupat îi aducem un cult de adorare, Sfântului Arhanghel Mihail îi aducem un cult de cinstire. Dacă ne vom uita pe piața de căți din zilele noastre vom vedea că sunt mai multe titluri care tratează eroii mitologiei antice sau neo-păgâne decât pe Sfântul Arhanghel Mihail. Să fie eroii mitologiei păgâne mai reali și mai palpabili decât este Sfântul Arhanghel Mihail? Puține șanse. Aceasta fiindcă după cum știm atât îngerii cât și diavolii sunt ființe spirituale. Prin urmare omul este prins fără să vrea între aceste două realități: angelică și demonică. Mitologia și eroii ei, oricât ne-ar măgulii egourile și ne-ar "delecta" în cele din urmă ne îndreptă spre demonic. Eroii mitologici este adevărat că posedă puteri supranaturale (lucru pe care îl posedă și Sfântul Arhanghel Mihail) dar sunt ființe răzbunătoare care se pleacă în fața zeilor lor. Ni se spune că nu poți fi afectat cu nimic dacă privești la un film de inspirație mitologică fiindcă este doar divertisment. Realitatea este alta: filmele de divertisment mitologic ne afectează imaginația care este o parte importantă a sufletului nostru. Imaginația este ca un cal troian al sufletului: ce se depozitează în ea în subconștient în cele din urmă fără să vrem ajunge să se stăpânească.[15]

Insula Lesbos din Grecia este o insulă care are numele infam fiindcă aici a trăit poeta antică Saffo despre care se spune că ar fi fost homosexuală. Ceea ce mai puțină lume știe este că pe insula Lesbos există o mică localitate cu numele Matamados. În această localitate există o biserică cu o icoană făcătoare de minuni a Sfântului Arhanghel Mihail. Se spune că după liturghie o femeie a venit la preotul care slujea la biserica din Matamados. Această femeie pe nume Milona Eleni i-a spus părintelui că deși este grecoaiscă ea și familia ei locuiesc în Germania dimpreună cu fetița lor Evghenia. Evaghenia a suferit de o boală la inimă și a fost supusă unei intervenții chirugicale. În urma acestei intervenții fetița a rămas surdo-mută. Mama fetiței a auzit de icoana Sfântului Arhanghel Mihail din Matamados și a venit cu fetița în Grecia pe insula Lesbos la Matamados. Seara a făcut mai multă rugăciune în fața icoanei Sfântului Arhanghel Mihail. Apoi s-au dus în camerele lor. Fetița a adormit însă mama nu putea să doarmă. La un moment dat pe hol au început să se audă pași. Zăvorul ușii s-a mișcat și aceasta s-a deschis larg. Un tânăr, înalt, foarte frumos, îmbrăcat foarte bine, ce iradia în jurul lui o lumină puternică, a intrat în cameră. A stat destul timp aplecat deasupra copilului. Camera s-a încălzit și femeia simțea că trăiește ca într-un vis. Femeia a început să se roage cu putere. Dimineața femeia s-a trezit cu fetița ei care era bucuroasă și bine dispusă. Au mers la biserica din Matamados și s-au rugat la sfânta liturghie. Femeia cu fetița s-au dus să se închine la icoana făcătoare de minuni a Sfântului Arhanghel Mihail. În timp ce mergeau spre icoană chipul Sfântului Arhanghel Mihail s-a schimbat în cel al tânărului pe care femeia l-a văzut că intrase și se oprise deasupra fetiței. Din ochii icoanei curgeau lacrimi. Femeia a luat o bucată de vată și cu lacrimile care curgeau din icoană a uns gura și urechile fetiței sale. Apoi s-au întors să plece. Pe cum mergeau fetița a început vorbească și i-a spus mamei sale că și-a recuperat nu numai vorbirea ci și auzul. Mama fetiței a înțeles că este vorba de o minune a Sfântului Arhanghel Mihail.[16]

Este evident că avem și aici de a face cu o minune a Sfântului Arhanghel Mihail care ne spune că Sfântul Arhanghel Mihail nu este indiferent la suferințele noastre. Această minune nu a fost făcută numai pentru beneficiul acestei mici fetițe pe nume Evghenia ci la fel de bine și pentru folosul nostru pentru ca să ne întărim în credința în Sfântul Arhanghel Mihail. Noi creștinii ortodocși trebuie să știm că nu suntem singuri în această lume și că Sfântul Arhanghel Mihail este împreună cu noi și la fel de bine ne ghidează pașii și ne face să fim cât se poate de bucroși. Este adevărat că minunile sunt dovezi incontestabile asupra faptului că Sfântul Arhanghel Mihail există și că el lucrează în lumea noastră. Vedem aici că Sfântul Arhanghel Mihail nu este o persoană care ține de anumite standarde pur umane. Noi oamenii suntem obișnuiți să atribuim semnificație maximă marilor metropole din lumea noastră: New York, Londra, Paris, Madrid, Tokyo, Beijing, Dubai etc. Iată că avem aici un caz care ne spune de smerenia Sfântului Arhanghel Mihail. De ce spunem că această minune ne vorbește despre smerenia Sfântului Arhanghel Mihail? Ne spune despre smerenia Sfântului Arhanghel Mihail fiindcă el deși locuiește în ceruri în care străzile sunt din aur și palatele din diamant și deși stă permanent în lumina necreată a lui Dumnezeu nu s-a sfiit să se pogoare într-o localitate uitată de lume Matamados din insula Lesbos din Grecia unde o fetiță era surdo-mută și avea nevoie de ajutorul lui. Este fără doar și poate un act de profundă smerenie și în acest sens este bine să știm că întotdeauna vor găsii în Sfântul Arhanghel Mihail un exemplu și un model de smerenie. Lumea de azi adevărul este că nu prea vrea să știe de smerenie fiindcă trăim într-o cultură a egolatriei. Marii lideri politici sunt persoane care ne învață să gândim egoist și individualist și să ținem cont

15 Radu Teodorescu, *Religie și pseudoreligie* (Cugir, 2018).

16 Întâmplarea este redată pe largi într-o lucrare în grecește intitulată: *Istoric poetic al bisericii și minuni ale Arhanghelilor din Mantamados,* volumul IV, p. 116.

numai de ceea ce ajunge să ne realizeze interesele. Aceasta fiindcă aceasta este filosofia de viață a marilor lideri politici ai lumii de azi. Sfântul Arhanghel Mihail este un exemplu concret care ne spune că ajungem să fim cu adevărat mari și magnifici numai prin a ne smerii și prin a ști care este rostul și sensul modestiei. Trebuie să fim modești fiindcă așa în cele din urmă vom ajunge să apreciem viața și realitatea la adevărata ei valoare. Sfântul Arhanghel Mihail, cel care l-a înfrânt pe diavol și care a schimbat cumva soarta lumii angelice nu s-a sfiit să se coboare pe pământ și să vină pe insula Lesbos. Chiar dacă numele acestei insule a fost infam în trecut nu înseamnă că oamenii nu se pot schimba. Este adevărat că faptul că am enumerat aici două minuni ale Sfântului Arhanghel Mihail nu înseamnă că Sfântul Arhanghel Mihail face minuni numai cu creștinii ortodocși. Sfântul Arhanghel Mihail este deschis tuturor celor care Îl iubesc pe Dumnezeu dar trebuie să știm că creștinii ortodocși au o prioritate față de restul în fața lui Dumnezeu și a Sfântului Arhanghel Mihail.[17]

Un fapt pe care trebuie să îl remarcăm în ceea ce îl privește pe Sfântul Arhanghel Mihail este că întotdeauna el intervine în situații dificile. Aceasta fiindcă el știe cel mai bine momentul în care să intervină în favoarea omului. Trebuie să avem credință și să ne lăsăm pe mâinile Sfântului Arhanghel Mihail care știe mult mai bine decât noi ceea ce trebuie să fie făcut în situații în care totul pare pierdut. Am văzut din minunea de mai sus cu fetița Evghenia că lucrurile păreau pierdute pentru ea. Era surdo-mută și pe la toți medicii pe la care a fost nu a mai existat nici o soluție și nici o posibilitate să se însănătoșească. Totuși mama ei nu și-a pierdut speranța. A știut că Dumnezeu poate schimba necazul în bucurie și de data aceasta El chiar a făcut-o prin Sfântul Arhanghel Mihail. Iată de ce este bine să știm că Sfântul Arhanghel Mihail dacă ne rugăm lui și îi cerem ajutorul într-un fel sau altul la un moment dat ne va ajuta. Este adevărat că este posibil ca noi să cerem lucruri care nu ne sunt de folos și pentru aceasta să nu primim nici un răspuns de la Sfântul Arhanghel Mihail. În aceste situații nu trebuie să ne pierdem speranța. Faptul că într-o anumită situație Sfântul Arhanghel Mihail nu ne-a ajutat nu înseamnă că care el nu ne va mai ajuta. De multe ori este adevărat că îngerii și Sfântul Arhanghel Mihail așteaptă răbdarea noastră. Trebuie să avem răbdare și să vedem de ce Dumnezeu a lăsat asupra noastră o anumită situație care nu ne este favorabilă. S-a spus de mai mulți filosofi ai lumii că *nimic nu este întâmplător în această lume.* Cu adevărat nimic nu este întâmplător în această lume. De multe ori situațiile neprielnice vom ajunge să le cunoaștem numai în lumea care va venii. Sunt mai multe opinii care ne spun că vom ajunge să ne cunoaștem de exemplu îngerul păzitor numai după ce vom murii și vom ajunge pe cealaltă lume. Atunci ne spun unii părinți duhovnicești că vom știi numele îngerului nostru păzitor și momentele în care el a intervenit în viața noastră fără ca noi să ne dăm seama. Totuși în minunea din Lesbos Sfântul Arhanghel Mihail a voit să ne atragă atenția că el nu este străin de ceea ce are loc în lumea noastră. Am putut vedea cum mama fetiței Evghenia a putut să îl audă pășind pe hol și mai apoi în lumină cum s-a aplecat spre fetiță. Este adevărat că el ar fi putut să nu o lase pe mama fetiței să îl vadă. A lăsat-o pentru a ca să ne spună și nouă că de multe ori îngerii ne cercetează fără ca noi să știm. Iată de ce este bine să avem evlavie la îngeri și la Sfântul Arhanghel Mihail.[18]

O altă minune pe care am putut vedea că a avut loc pe insula Lesbos a fost că atunci când mama Evgheniei fetița surdo-mută s-a dus să se închine icoanei Sfântului Arhanghel Mihail această icoană a vărsat lacrimi. Cu adevărat o minune. Este un fapt la care trebuie să medităm mai mult. Aceasta fiindcă pentru cei mai mulți dintre noi icoanele sunt pur și simplu obiecte decorative pe care le punem prin casele noastre sau pe care le vedem prin bisericile ortodoxe. Avem în Lesbos o icoană a Sfântului Arhanghel Mihail care s-a dovedit că a fost mai mult decât un simplu obiect decorativ. De fapt ceea ce trebuie să știm este că icoanele cu Sfântul Arhanghel Mihail sunt fără doar și poate o manifestare a evlaviei pe care trebuie să o arătăm față de el. Lumea de azi pune la mare preț tablouri de mari pictori. Leondardo, Michelangelo, Rafael, Donatelo, Van Gogh sau Rembrand sunt nume care puse pe un tabloul atrag cu sine mai multe milioane de euro și de dolari. Câtă lume știe oare de icoana Sfântului Arhanghel Mihail din Lesbos care am văzut că a vărsat lacrimi? Am ajuns unii dintre noi la un asemenea stadiu de indiferență că atunci când minunile au loc cu adevărat în lumea noastră pur și simplu nu mai

---

[17] Teodosie (Arhiepiscop al Alexadriei), Sever (Patriarh al Antiohiei), Eustatius (Episcop de Tracia), *Saint Michael the Archangel: three economius* (Londra, 1894).

[18] Evlavia noastră față de îngeri și față de Sfântul Arhanghel Mihail trebuie să fie constantă. De ce spunem că trebuie să fie constantă? Trebuie să fim constantă fiindcă noi tindem să ne amintim de îngeri și de Dumnezeu numai în momentele în care suntem fericiți. Când suntem fericiți și totul este frumos în viața noastră și nu avem nici o problemă uneori, doar uneori, ne mai amintim de Dumnezeu și de îngeri. Când suntem nefericiți de cele mai multe ori mulți dintre noi nici nu vor să își aducă aminte de Dumnezeu și de îngeri. Aceasta fiindcă se consideră că ori suntem părăsiți de Dumnezeu și cădem în deznădejde ori nu se merită să avem nici un fel de legătură cu Dumnezeu fiindcă El este Cel care este responsabil de necazurile și problemele noastre. Iată de ce este bine să știm că la Dumnezeu nu trebuie să apelam numai pentru ajutor ci la fel de bine și pentru mulțumire pentru binele pe care l-am primit de la El.

dorim să le vedem și le trecem cu vederea ca și cum nu ar fi nimic deosebit acolo. Am văzut că pe insula Lesbos a avut loc o dublă minune: o fetiță surdo-mută căreia nici un doctor nu îi mai dădea semne de însănătoșire a fost vindecată de Sfântul Arhanghel Mihail și în al doilea rând, a doua minune a fost că Sfântul Arhanghel Mihail a făcut ca icoana lui să verse lacrimi. De ce să fi vărsat lacrimi icoana Sfântului Arhanghel Mihail? Au fost fără doar și poate lacrimi de iubire. Lacrimi de iubire față de fetița surdo-mută Evghenia și la fel de bine față de toată lumea și mai ales de poporul creștin ortodox. Noi creștinii ortodocși trebuie să fim convinși că Sfântul Arhanghel Mihail ne iubește și se roagă lui Dumnezeu Tatăl pentru noi. Iată de ce și noi trebuie să avem evlavie față de Sfântului Arhanghel Mihail și mai ales în zilele de 8 noiembrie și 6 septembrie dacă putem să mergem la biserică și să ascultăm slujba care se face în cinstea lui.[19]

Adevărul este că nu toți dintre noi suntem în criză de modele din cauza confuziei ci fiindcă ajungem la un anumit moment din viață să ne confruntăm cu un anumit necaz care la drept vorbind ne întoarce viața pe dos. Când necazurile ne întorc viața pe dos fără doar și poate avem nevoie de cineva să ne susțină. Este foarte adevărat că în acele momente grele nu ne mai vine să ne gândim la lumea spirituală și la îngeri. După cum am prezentat din cele două minuni ale Sfântului Arhanghel Mihail din rândurile de mai sus, au fost și cazuri în care Sfântul Arhanghel Mihail a intervenit concret atunci când cineva s-a confruntat cu necazuri. Ceea ce trebuie să știm este că oricât de greu ar fi necazul în nici un fel Dumnezeu nu lasă peste noi necazuri mai mari decât le-am purta. Când avem necazuri fără doar și poate că cei mai mulți dintre noi se întrebă de ce Dumnezeu nu intervine în viața noastră? Adevărul este că sunt puțini cei care se roagă pentru putere de la Dumnezeu pentru ca ei să poartă trece mai ușor peste necaz. Cei mai mulți dintre noi când avem un necaz intrăm într-o dramă existențială. Viața nu mai are nici un rost și credința în Dumnezeu nu ne mai spune nimic. Realitatea este că în aceste momente trebuie să găsim tăria și puterea să ne raportăm la sfinții îngeri și al Sfântul Arhanghel Mihail. Aceasta fiindcă și ei au trăit prin momente grele în existența lor. Să fi trecut Sfântul Arhanghel Mihail prin momente grele la fel cum trecem noi oamenii? Fără doar și poate da. Să ne aducem aminte de timpurile în care diavolul și îngerii lor nu au căzut. Ei erau împreună cu ceilalți îngeri și cu Sfântul Arhanghel Mihail. În cer domnea o armonie perfectă și toți îngerii erau uniți de aceleași aspirații și de dorința de a Îl iubii veșnic pe Dumnezeu. O treime din îngeri însă se adună în jurul lui satan marele nemulțumit. Acesta le otrăvește inimile cu cuvinte de hulă la adresa lui Dumnezeu. El le spune că Dumnezeu nu este drept și că locul lor este pe tronul lui Dumnezeu. A venit vremea ca Dumnezeu să fie "detronat."[20]

Dacă este să ne punem în locul Sfântului Arhanghel Mihail trebuie să fi fost greu să fi luptat împotriva lui satan cel care mai înainte îi fusese ca un frate în lumina și bucuria raiului. Totuși nu mai rămânea decât posibilitatea ca satan să fie scos din rai fiindcă dacă el ar fi rămas acolo ar fi contaminat pe toți îngerii lui cu hulele și blasfemiile lui. Iată prin urmare că și Sfântul Arhanghel Mihail a trecut prin momente grele. Credem că a fost greu pentru Sfântul Arhanghel Mihail să vadă cum frații lui foști îngeri cad din lumina și bucuria raiului în întunericul și chinurile iadului. A fost fără doar și poate o pierdere pe care numai îngerii știu cum au trăit-o. Proprii lor frați s-au preschimbat din îngeri de lumină în demoni ai întunericului. Iată de ce avem toate motivele să credem că Sfântul Arhanghel Mihail știe ce este greutatea, știe ce este întâmplarea rea. Pentru aceasta în momente de necaz și de greutate trebuie să cerem ajutorul Sfântului Arhanghel Mihail. Chiar dacă acest ajutor nu va venii instantaneu simpla rugăciune către Sfântul Arhanghel Mihail ne poate face bine. Ne face bine fiindcă ne recentrează pe ceea ce este esențial în viața noastră: legătura noastră cu Dumnezeu. Sfântul Arhanghel Mihail este un model pentru noi creștinii ortodocși fiindcă el nu numai că a refuzat să se alăture lui satan în rebeliunea lui ci la fel de bine a ales să lupte împotriva diavolului. A luptat și a ieșit învingător. Iată că binele poate să iese învingător atunci când se află în dispută cu răul. Ca oameni care nu am fost înzestrați cu puterea de vedea cu ochii trupești ceea ce se întâmplă în lumea îngerească tindem să credem că conflictele și contrastele morale sunt proprii numai lumii noastre. Adevărul este altul. Îngerii lui Dumnezeu la fel de bine au trecut cu mult timp înaintea noastră prin vechea dispută dintre bine și rău. Ei au experimentat dimpreună cu Sfântul Arhanghel Mihail că răul este doar o iluzie, că puterea lui este doar o seducție de moment și că ceea ce aduce

---

[19] (Autor necunoscut), *Saint Michael and the angels: a month with Saint Michael and the Holy Angels* (Tan Books and Publishers, 1983).

[20] Este posibil ca Sfântul Arhanghel Mihail să fi știut de aceste intenții ale lui satan în faza lor incipientă. Totuși ceea ce este sigur este că Sfântul Arhanghel Mihail nu a fost deloc contaminat de gândurile de rebeliune și de răzvrătire ale lui satan. Aceasta fiindcă aceste gânduri erau ilogice. Am putea spune că erau gândurile unui nebun: de ce să te răzvrătești împotriva lui Dumnezeu când erai în mijlocul raiului și te bucurai de toate frumusețile lui? Este posibil ca Sfântul Arhanghel Mihail să fi crezut că acestea sunt gânduri trecătoare în mintea lui satan. Ei bine, nu a fost așa. Satan a devenit obsedat de gândul de a lua locul lui Dumnezeu și pentru aceasta vedea în îngerii care nu i s-au alăturat posibili dușmani.

pace și liniște sufletului uman este facerea și alegerea binelui. Iată de ce nu trebuie să ne sfiim în a îl recunoaște pe Sfântul Arhanghel Mihail ca modelul nostru spiritual. Aceasta fiindcă cu adevărat Sfântul Arhanghel Mihail este un model spiritual pe care putem să îl urmăm. Iată de ce este bine să fim cât se poate de angajați în viața duhovnicească. Sfântul Antonie cel Mare spunea că cel care își vede păcatele proprii este mai mare decât cel care vede îngeri. Deși voim să vedem îngeri adevărul este că pentru marea majoritate dintre noi, această dorință este mai mult numai o dorință de senzațional. Iată de ce este bine să știm că Sfântul Arhanghel Mihail ne poate ajuta fără să îl vedem. Când suntem triști și deprimați putem să ne rugăm Sfântului Arhanghel Mihail și este cât se poate de posibil să simțim o ameliorare a stării noastre. Trebuie să fim mult mai încrezători în puterile Sfântului Arhanghel Mihail care este deasupra lumii noastre. Este adevărat că sunt mulți în zilele noastre care deși sunt persoane slabe, din mândrie nu vor să recunoască în Sfântul Arhanghel Mihail un model demn de urmat.[21]

Este adevărat că pe pământ nu a existat și nici nu va exista un om care să nu fie la un moment sau altul al vieții lui biruit de păcat. Aceasta fiindcă păcatul face ravagii în lumea noastră după cum știm. Ceea ce părinții duhovnicești ne spun este că păcatul se poate permanentiza în viața omului și în acest sens poate să devină o patimă. Patimile sunt cele care odată ce s-au instalat în noi ajung să ne facă să pierdem mântuirea. Aceasta fiindcă ele introduc în noi o altă logică decât cea a iubirii de Dumnezeu. De ce spunem că patimile introduc în noi o altă logică decât cea a iubirii de Dumnezeu? Este în firea lucrurilor ca omul să ajungă să îl iubească pe Dumnezeu. Totuși omul pătimaș nu Îl mai iubește pe Dumnezeu sau mai bine spus în centrul vieții lui nu mai există iubirea sinceră de Dumnezeu. De ce? Fiindcă patima este cea care pune în centrul existenței propriei persoane. În patimă nu mai este loc pentru iubirea sinceră și dezinteresată de Dumnezeu fiindcă tot ceea ce caută omul este iubirea de sine. Mai mulți sfinți părinți, dintre care s-a remarcat Sfântul Maxim Mărturisitorul ne spune că patima este cea care ne face să ne iubim pe noi înșine mai mult decât pe Dumnezeu și pe semenii noștri. Aceasta fiindcă patima este profund legată de noțiunea de plăcere. Fiindcă în patimă tot ceea ce simțim este gratificarea eului propriu fără doar și poate tot ceea ce aduce plăcere eului este hiperbolizat. Ca să înțelegem mai bine vom da câteva exemple. Un bețiv este greu de spus că Îl iubește pe Dumnezeu mai mult decât alcoolul. Aceasta fiindcă pentru bețiv sensul existențial al vieții lui este alcoolul. Pentru un avar este greu de spus că el poate să Îl iubească pe Dumnezeu mai mult decât banii și averile. Aceasta fiindcă sensul existențial al vieții lui sunt banii și averile. Un drogat este greu de spus dacă ajunge să Îl iubească mai mult decât drogul pe Dumnezeu fiindcă sensul existențial al vieții lui sunt drogurile. Un desfrânat este greu de spus dacă ajunge să Îl iubească pe Dumnezeu mai mult decât sexul fiindcă sensul existențial al vieții lui este sexul. Evident că enumerarea ar putea continua. Ceea ce trebuie să știm este că Sfântul Arhanghel Mihail ca unul care s-a confruntat cu puterile infernului este unul care poate să ne ajute să ne despătimim. Pentru aceasta trebuie să facem mai multă rugăciune la Sfântul Arhanghel Mihail atunci când ajungem să fim stăpâniți de o patimă sau mai multe patimi.[22]

Devine evident că mai ales pentru ce tineri nevoia de a avea un model pe care să îl urmezi este cât se poate de evidentă. Aceasta fiindcă tinerii sunt vulnerabili. La fel de bine tinerii sunt mai slabi în credință și cu mare greutatea vor accepta credința în îngeri. Totuși sunt și tineri mai studioși care au cercetat cărțile sfinților părinți și au putut afla din ele despre existența sfinților îngeri. Sfântul Arhanghel Mihail este deschis atât bătrânilor cât și tinerilor și nu există la drept vorbind o anumită preferință de vârstă în cazul celor care au nevoie de un model. Sfântul Arhanghel Mihail și existența lui este fără doar și poate un test de credință pentru orice tânăr creștin ortodox. Aceasta fiindcă tinerii sunt persoane care sunt la începutul vieții duhovnicești și trebuie să aibă conștiința că la fel cum pe Dumnezeu nu Îl pot vedea cu ochiul liber la fel de bine nici pe Sfântul Arhanghel Mihail nu îl pot vedea cu ochiul liber. Totuși, Sfântul Arhanghel Mihail am văzut că s-a arătat pe sine în anumite situații în care de cele mai multe ori a lucrat minuni. Este greu de acceptat pentru un tânăr creștin ortodox din zilele noastre că Sfântul Arhanghel Mihail a făcut minuni fiindcă tinerii de azi sunt crescuți și educați într-un spirit pragmatic în care minunile au loc numai în filme științifico-fanstastice. Totuși minunile Sfântului

---

21 Richard F. Johnson, *Saint Michael the Archangel in medieval english legend* (Boydell Press, 2005).

22 Fiindcă nu s-a alăturat rebeliunii diavolului din cer, Sfântul Arhanghel Mihail se află într-o stare de nepătimire continuă. Iată de ce în orice moment al vieții noastre putem să îl avem ca model de nepătimire pe Sfântul Arhanghel Mihail care este alături de noi și care dorește ca noi să ne mântuim. La fel de bine este indicat să îl avem pe Sfântul Arhanghel Mihail ca model al nostru fiindcă el este un exemplu de fermitate. Tradiția creștin ortodoxă este cea care atunci când diavolii au început să cadă din cer îi atribuie Sfântului Arhanghel Mihail cuvintele: "să stăm bine, să stăm cu frică, să luăm aminte." Aceste cuvinte au fost rostite de Sfântul Arhanghel Mihail pentru a îi face conștienți și pe ceilalți îngeri, frați ai Sfântului Arhanghel Mihail, de greșeala pe care a făcut-o diavolul și a stopa orice intenție a îngerilor de ultim moment de a se alătura rebeliunii diavolului. Toate aceste lucruri au fost revelate sfinților părinți ai creștinismului ortodox.

Arhanghel Mihail nu țin de științifico-fanstastic ci mai mult de încredințarea că el există și lucrează în favoarea noastră. Este adevărat că pentru mulți tineri din zilele noastre există un viu interes față de sfinții îngeri. Aceasta este bine dar trebuie să știm că lectura unor cărți despre îngeri fără rugăciunea la sfinții îngeri nu aduce mult folos. Sfinții îngeri și Sfântul Arhanghel Mihail voiesc să ia legătura cu noi și aceasta o facem cel mai bine prin rugăciune. Deși rugăciunea nu este o rachetă sau navetă spațială ea poate trecere dincolo de stele și de galaxii și ajunge în rai unde este Sfântul Arhanghel Mihail și sfinții îngeri. Iată de ce rugăciunea este un act de putere la un moment dat. Ea trece dincolo de spațiul cosmic și merge direct în rai unde este auzită de sfinții îngeri și prezentată lui Dumnezeu. Rugăciunea este prin urmare calea noastră de contact a sfinților îngeri și a Sfântului Arhanghel Mihail. Prin rugăciune sufletul nostru vorbește cu îngerii și cu Sfântul Arhanghel Mihail.[23]

Este evident pentru creștinii ortodocși din toate timpurile că Sfântului Arhanghel Mihail a fost un exemplu demn de urmat. Există în lumea creștin ortodoxă icoane ale Sfântului Arhanghel Mihail care sunt vechi de sute de ani. Acestea arată că din cele mai vechi timpuri creștinii ortodocși au tânjit spre ajutorul și îndrumarea Sfântului Arhanghel Mihail. Fiindcă a fost o persoană centrală a lumii îngerești în lupta sa împotriva diavolului fără doar și poate că Sfântul Arhanghel Mihail este vrednic nu numai de cinstirea noastră ci la fel de bine și de a fi modelul și exemplul nostru. În momente de criză și de cumpănă o rugăciune către Sfântul Arhanghel Mihail poate să rezolve toate greutățile cu care ne confruntăm. Sunt mulți care consideră că acest cult al sfinților îngeri și al Sfântului Arhanghel Mihail pe care îl promovează Biserica Creștin Ortodoxă nu este nimic mai mult decât un exercițiu de autosugestie. Aceasta fiindcă sunt mulți care nu cred în sfinții îngeri. Nu cred în sfinții îngeri fiindcă ei nu pot fi văzuți. După cum am arătat în rândurile de mai sus, o astfel de obiecție nu stă în picioare. Sfinții îngeri pot să fie văzuți și au fost văzuți de mai multă lume. Din paginile Vechiului Testament, trecând prin paginile Noului Testament și ajungând la paginile Vieților Sfinților, sfinții îngeri și-au făcut constant simțită prezența. În acest sens chiar dacă noi nu am văzut îngeri nu înseamnă că ceea ce au scris autorii biblici și sfinții îngeri au fost simple halucinații. Îngerii nu au cum să fie o halucinație colectivă a autorilor biblici. Aceasta fiindcă ei s-au descoperit pe sine ca persoane reale cu identitate și caracter. A venit vremea să fim mult mai atenți al lumea spirituală și al cea mistică. În sens creștin ortodox este adevărat că sfinții îngeri sunt unii care țin de mistică. Ei sunt existențe mistice fiindcă pot fi văzuți numai de anumite persoane și în anumite împrejurări. Este evident că prin aceste persoane și noi putem să ne facem o imagine și să ne creionăm o idee despre cine sunt îngerii și Sfântul Arhanghel Mihail.[24]

La fel de bine este adevărat că sunt din ce în ce mai mulți creștin ortodocși și nu numai care sunt extrem de confuzi în plan religios. Aceasta fiindcă lumea de azi trăiește într-un climat de confuzie religioasă. De exemplu numai în problema ecumenismului (care este un dialog intercreștin) opiniile sunt diverse. De la susținerea nevoii de dialog interconfesional de către unii teologi creștin ortodocși până la negarea de a avea orice contact cu creștinii de alte confesiuni, ecumenismul din zilele noastre se dovedește o piatră de poticnire pentru mulți. Confuzia din timpul nostru este un fapt pe care trebuie să îl evităm și de care trebuie să ne ferim fiindcă numai așa în cele din urmă vom ajunge să avem o inimă curată. Trebuie să avem o inimă curată la fel cum și Sfântul Arhanghel Mihail are o inimă curată. Este evident că inima curată devine așa prin purificare. Trebuie să ne purificăm inima fiindcă dacă nu, cum ne spune Domnul Iisus Hristos, nu vom ajunge să Îl vedem pe Dumnezeu. În acest moment este legitim să ne ridicăm întrebarea: ne ajută Sfântul Arhanghel Mihail să fim mai aproape de Dumnezeu sau nu? Răspunsul este da. Sfântul Arhanghel Mihail ne ajută să fim mai aproape de Dumnezeu. Totuși, s-ar putea întreba unii de ce avem nevoie de mijlocitori între noi și Dumnezeu? De ce nu putem să intrăm în legătură cu Dumnezeu fără de nici un mijlocitor? De ce Sfântul Arhanghel Mihail și sfinții îngeri trebuie să se interpună între noi și Dumnezeu? Adevărul este că există mulți șarlatani în zilele noastre și nu numai. Să ne aducem aminte că și Iuda Iscarioteanul s-a dat ca un apostol al lui Iisus pentru ca în cele din urmă să ajungă să Îl trădeze. Iată de ce este bine să știm că fiind slujitori ai lui Dumnezeu îngerii lui Dumnezeu și

---

[23] Antonie de Suroj, *Școala rugăciunii* (București, 2006).

[24] Sunt mulți creștin ortodocși care recunosc existența Sfântului Arhanghel Mihail dar au o imagine confuză despre cine este el. Așa se face că găsim mai multe opinii că de fapt Sfântul Arhanghel Mihail era cinstit și venerat și în alte religii dar sunt altă formă și sub alt nume. În acest sens sunt din ce în ce mai mulți istorici ai religiilor care afirmă că Sfântul Arhanghel Gavriil și zeul Hermes din mitologia greacă sunt una și aceaiași persoană. Sub o formă sau alta și Sfântul Arhanghel Mihail a fost asimilat mai multor tradiții religioase necreștine. Realitatea este că nu trebuie să credem aceste tradiții fiindcă ele sunt false. Am spus prin urmare că unii credeau că Sfântul Arhanghel Gavriil este tot una cu zeul Hermes (sau alții cu Poseidon) în timp ce Sfântul Arhanghel Mihail a fost asimilat cu Zeus, cel mai mare dintre zei fiindcă multe dintre datele mitologice se aseamănă cu Sfântul Arhanghel Mihail. Aceste teorii sunt fără doar și poate ieftine și nu trebuie să le credem fiindcă sunt false.

Sfântul Arhanghel Mihail au datoria de a Îl apăra pe Dumnezeu și al fel de bine a lăsa să intre la Dumnezeu numai pe cei care sunt vrednici și care realmente au nevoie de Dumnezeu. Este evident că cu toții avem nevoie de Dumnezeu, însă din ce în ce mai puțini dintre noi suntem conștienți este că de multe ori ceea ce consideră Dumnezeu că este nevoie pentru noi nu este identic cu ceea ce considerăm noi că este nevoie. Iată prin urmare că este bine să fim cât se poate de atenți cu sfinții îngeri și cu Sfântul Arhanghel Mihail. Am putea spune în termeni umani că Sfântul Arhanghel Mihail este garda de corp al lui Dumnezeu. Este evident că trebuie să fim mult mai sensibili fiindcă numai în acest mod în cele din urmă vom ajunge să percepem lumea îngerească așa cum este ea. Aceasta fiindcă în sens esențial Dumnezeu ne-a făcut să fim parteneri ai îngerilor. Dacă nu suntem parteneri ai îngerilor în această lumea, nimic nu este pierdut fiindcă vom ajunge să fim parteneri ai îngerilor în lumea care va venii. La drept vorbind Dumnezeu ne-a destinat să trăim alături de îngeri. Arătările sau anghelofaniile Sfântului Arhanghel Mihail sunt cele care la un anumit nivel de fac familiari cu cine este și cum se manifestă îngerii lui Dumnezeu.[25]

Altă minune și intervenție a Sfântului Arhanghel Mihail o avem tot din Grecia din Symi. Aici era un creștin ortodox care își efectua stagiul militar la o garnizoană din această insulă (Symi este o insulă). Fiindcă insula era destul de departe, de multe ori alimentarea insulei și implicit a garnizoanei militare era foarte greu de realizat. Odată garnizoana a rămas o săptămână fără de mâncare și provizii. Aceste creștin ortodox a început să își facă mari probleme fiindcă se apropia Postul Mare și acest post el îl ținea cu strictețe. Era însă o problemă. Dacă în timpul săptămânii garnizoana era alimentată cu destul de multe paste făinoase (care erau de post) sâmbăta și duminica aceste paste făinoase nu existau. Aceasta fiindcă sâmbăta și duminica soldaților le era servită carne de animale. Așa se face că militarul nostru creștin ortodox a ajuns într-o mare dilemă. Cum să facă să țină totuși puțin post fiindcă era totuși Postul Mare? El și-a dat seama că nu era nici o soluție la problemă. Totuși și-a adus aminte să se roage Sfântului Arhanghel Mihail pentru ajutor. Dorea să țină măcar puțin post în cele 5 duminici ale Postului Mare. Era în săptămâna lăsatului sec de carne și soldatul se afla în drum spre o mânăstire din împrejurimi pentru a participa la sfânta liturghie. Pe cum mergea la un moment dat a trecut pe lângă mare. Pe cum mergea a văzut o un val mare care venea spre dânsul. Acest val mare a lăsat după el pe malul mării o caracatiță de peste două kilograme care se rostogolea extenuată. Soldatul a rămas uimit. Caracatița a venit la puțin timp după ce el s-a rugat Sfântului Arhanghel Mihail pentru a ajutor. El a luat caracatița și a pus-o într-un loc sigur după care s-a dus la mănăstire. După ce a ieșit de la liturghie a mers și a luat caracatița și a împărțit-o în cinci părți; câte una pentru fiecare duminică a Postului Mare. Atunci acest soldat și-a dat seama că Sfântul Arhanghel Mihail i-a auzit rugăciunea. Rugăciunea lui a fost ca să poată ține totuși puțin din Postul Mare în duminicile din acesta. Iată că deși Sfântul Arhanghel Mihail nu i-a scos în care paste făinoase i-a scos o caracatiță care putea să fie consumată.[26]

Avem mai sus ceea ce am putea denumii ca o minune pe care Sfântul Arhanghel Mihail a făcut-o cu un soldat care se afla într-o situație specială. Știm că în unitățile militare regimul alimentar de multe ori nu respectă zilele de post creștin ortodoxe și în acest sens este destul de greu pentru cei care vor să postească să o facă fiindcă mâncarea este făcută pentru toată lumea și nu există posibilitatea de a îți găti singur. Așa sunt unitățile militare și cei care au făcut armata știu foarte bine de condițiile speciale. Este adevărat că în cazul soldatului creștin ortodox hrana pe care i-a scos-o Sfântul Arhanghel Mihail nu a fost una de post: caracatița nu este un aliment de post, dar totuși carnea de pește și caracatiță este mai recomandată decât cartea ne porc sau de oaie. Pentru cei care nu cred în Dumnezeu și în sfinții îngeri și nici în Sfântul Arhanghel Mihail este cât se poate de adevărat că întâmplarea de mai sus nu este în nici un fel o minune. Ce minune să fie aceia că un soldat care avea probleme cu dieta din unitatea sa militară pe când mergea pe lângă mare a putut vedea cum valurile aduceau în dreptul lui o caracatiță? Aici trebuie să subliniem că valurile au adus caracatița în dreptul lui. Este evident că pentru atei și necredincioși aceasta este pur și simplu o simplă coincidenţă. Nu este nici un fel de minune. Să fie lucrurile chiar așa? Adevărul este că la un anumit nivel nimic din ceea ce există în lumea noastră nu este simplă coincidență. Nu este o coincidență țara în care ne-am născut, nu sunt o coincidență părinții din care ne-am născut, nu este o coincidență școala la care am mers și enumerarea ar putea continua. Este evident că în creștinismul ortodox coincidențele sunt cele care Îl fac pe Dumnezeu vizibil. La fel de bine din minunea de mai sus - fiindcă noi credem că a fost o minune - putem vedea că Sfântul Arhanghel Mihail este discret. El acționează dar noi trebuie să fim atenți la modul în care acționează el. Adevărul este că suntem de multe ori mult prea prinși

[25] Radu Teodorescu, *Îngerii în marile religii ale lumii* (Cugir, 2013).

[26] Întâmplarea de față a fost consemnată într-o publicație din Grecia cu denumirea de: *Istoria și minunile Panorimitului.*

în torentul de evenimente din viața cotidiană că nu mai avem timp să vedem înlănțuirea spirituală de evenimente ce există în lumea noastră. Soldatul creștin ortodox din povestea de mai sus s-a rugat Sfântului Arhanghel Mihail pentru o mâncare mai de post chiar dacă condițiile erau de așa natură că el nu putea să postească sâmbăta și duminica deloc. Se pare că Sfântul Arhanghel Mihail i-a auzit rugăciunea și pe când el trecea pe lângă mare a făcut în așa fel ca o caracatiță muribundă să ajungă drept în fața lui. O astfel de întâmplare nu avea cum să fie o coincidență. Caracatițele sunt animale cu greu de prins care scapă de multe ori celor mai iscusiți pescari. Avem aici o caracatiță care pur și simplu s-a predat pe sine spre a fi mâncată. Este evident și aceasta o minune. Nu este o minune de calibrul celor care le-am menționat mai sus dar poate să fie considerată fără doar și poate o minune. Este clar că atunci când ne rugăm Sfântului Arhanghel Mihail într-un fel sau altul el ne ajută și vine în întâmpinarea noastră. Ceea ce trebuie să facem noi este să fim atenți cu ceea ce are loc în jurul nostru și să fim mult mai deschiși cu lumea din jur.[27]

Fără doar și poate lumea de azi are nevoie de modele. Este trist că sunt din ce în ce mai mulți care găsesc modele negative. Sunt pline filmele noastre de azi cu "eroi" violenți și vulgari. Mai mult decât atât am intrat odată cu secolul al XX-lea în febra extratereștrilor. Filme pe cum IT Extraterestrul, Star trek, Star wars sau Starman ne pun în față eroi extratereștrii. Lumea la un nivel generic crede că dincolo de sistemul solar există extratereștrii care sunt o civilizație mult mai avansată decât a noastră. Să fie oare chiar așa? De ce să credem în extratereștrii când minuni ale sfinților îngeri și ale Sfântului Arhanghel Mihail au avut loc chiar în lumea noastră? De ce să ne punem nădejdea în civilizații extraterestre care este clar că nu există decât să credem în existența îngerilor? Mai ales copii din zilele noastre sunt cât se poate dornici de a vedea extratereștrii la cinema. Adevărul este că regizorii din zilele noastre le oferă această plăcere. Le hrănesc iluziile pentru a le lua banii. Poate că a venit timpul să îi creștem pe copii noștri în mai multă trezvie și atenție față de sfinții îngeri decât spre extratereștrii și roboții filmelor științifico-fantastice. Copii au modele și cu siguranță că dacă s-ar scrie mai multe cărți pentru copii despre sfinții îngeri copii ar crește cu un sentiment de evlavie constructivă față de sfinții îngeri încă de mici. Am văzut că Sfântul Arhanghel a făcut mai multe minuni prin care și-a făcut simțită prezența în lumea noastră. Oare câți dintre noi atunci când suntem căzuți în păcate și patimi îi cerem ajutorul și mijlocirea Sfântului Arhanghel Mihail? Adevărul este că foarte puțini. Este așa fiindcă trăim într-o cultură în care egoismul și încrederea în propriile forțe este un fel de religie colectivă. Devenim din ce în ce mai individualiști și pentru aceasta nu simțim nevoia să ne rugăm sfinților îngeri și Sfântului Arhanghel Mihail. Mulți dintre noi avem îndoieli serioase dacă învățătura Bisericii Creștin Ortodoxe că toți cei botezați creștin ortodox au un înger păzitor este cu adevărat o realitate și nu un mit sau o ficțiune antică care ține mai mult de superstiție.[28]

Din minunea de mai sus cu soldatul de pe insula grecească Symi am putut vedea că Sfântul Arhanghel Mihail are putere peste elementele naturii. Nu știm cum acest fapt are loc dar ceea ce știm este că îngerii sunt superiori existenței noastre și după cum spunea Sfântul psalmist David Dumnezeu i-a creat pe oameni cu puțin mai mici față de îngeri. Este evident că îngerii sunt o ordine superioară a existenței și nu trebuie să le ignorăm prezența și lucrarea în lume. În acest sens îngerii știu mai bine când să intervină și de ce să intervină în viața noastră. Aceasta fiindcă ei pot să vadă lucrurile din lumea noastră în mod obiectiv. Noi tindem să vedem tot ceea ce există subiectiv. Ei bine îngerii și Sfântul Arhanghel Mihail văd lucrurile obiectiv fiindcă în acest mod în cele din urmă vom ajunge și noi să vedem lucrurile așa cum sunt ele. Cum sunt ele? Ele sunt așa cum le vrea Dumnezeu. Dumnezeu fără doar și poate că poate face ca să ajungem la o viziune superioară a existenței dacă vom ajunge să urmăm îngerilor lui Dumnezeu. Vor îngerii lui Dumnezeu să le urmăm lor? După cum vom putea vedea în rândurile care vor urma îngerii sunt prin excelență ființe ale prieteniei și prin urmare vor face orice să lege cât mai multe prietenii între ei și oameni. La fel de bine îngerii știu că oamenii sunt centrul de interes și al

---

[27] Mănăstirea Paraclitu (autor colectiv), *Minuni ale sfinților îngeri* (Bacău, 2002).

[28] Sunt mulți în zilele noastre care nu cred în Dumnezeu și nici în sfinții îngeri dar care fiindcă sunt superstițioși țin zilele sfinților. Aceasta fiindcă ei sunt de părere că acest fapt ar putea să le aducă noroc. Că pentru mai mult lume sfinții îngeri și Sfântul Arhanghel Mihail este o problemă de noroc nu este nici o îndoială. Mulți dintre oamenii de azi consideră că viața este o problemă de noroc: dacă ai noroc te naști într-o familie bogată, dacă ai noroc te căsătorești cu o persoană bogată, dacă ai noroc vei câștiga mulți bani, dacă ai noroc vei fi sănătos etc. Norocul și Sfântul Arhanghel Mihail sunt incompatibile. Sfântul Arhanghel Mihail nu a avut noroc că la înfrânt pe diavol în cer ci a fost mai mult efectul eforturilor și a sudorii depuse de el pentru a extirpa un rău care putea să contamineze toată lumea îngerească. Iată de ce trebuie să știm că norocul nu este un fapt care se aplică în cazul Sfântului Arhanghel Mihail și a nici unui alt înger. Nu trebuie să considerăm că dacă am fost ajutați de îngeri pur și simplu am avut noroc. Aceasta fiindcă îngerii și Sfântul Arhanghel Mihail nu merg niciodată pe noroc. Nu merg pe noroc fiindcă ei sunt persoane care își planifică foarte bine faptele pe care le fac.

diavolilor și prin urmare știu că oamenii prin forțele lor proprii nu se pot apăra de diavoli. Este posibil ca unii îngeri să simtă și responsabilitatea de a îi apăra pe oameni de diavoli fiindcă diavolii provin din rândurile lor ale îngerilor. Oricum dincolo de toate cele pe care le-am spus în rândurile de mai sus este adevărat că Sfântul Arhanghel Mihail este un model demn de urmat și este bine să fim sub îndrumarea lui. Pentru ca să fim sub îndrumarea Sfântului Arhanghel Mihail trebuie să ne rugăm mai mult lui și să fim mult mai aproape de el prin cultul pe care Biserica îl Arhanghelului Mihail aduce an de an. Este puțin probabil că Sfântul Arhanghel Mihail va ieșii în întâmpinarea noastră dacă noi nu vom ieșii în întâmpinarea lui. Aceasta fiindcă este de datoria noastră a oamenilor să îl căutăm pe Sfântul Arhanghel Mihail. Când am scris această carte am știut că ar putea să fie unii care să considere că tot ceea ce va cuprinde cartea nu este nimic altceva decât o înșelăciune drăcească fiindcă diavolul se poate preface în înger de lumină, după cum ne avertiza Sfântului apostol Pavel. Prin urmare diavolul poate să se dea drept Sfântul Arhanghel Mihail. Acest fapt nu poate fi negat dar ceea ce trebuie să știm este că am găsit mai multe minuni pe care Sfântul Arhanghel Mihail le-a săvârșit cu mai mulți creștin ortodocși și prin urmare ele nu au cum să fie lucrarea diavolului fiindcă diavolul nu poate face bine și numai răul. Să nu cădem și noi în greșeala fariseilor și cărturarilor care Îl acuzau pe Domnul Iisus Hristos că scoate pe demoni cu domnul demonilor, Belzebut.[29]

CAPITOLUL 2

SFÂNTUL ARHANGHEL MIHAIL PRIETENUL NOSTRU

Ca unii care suntem persoane limitate tindem să credem că prietenia este o realitate care ține numai de lumea noastră. A îți face prieteni pentru cei mai mulți dintre noi este o realitate strict umană. Stelele și meteoriții nu pot să fie prieteni fiindcă ele nu sunt ființe vii. Omul prin urmare este singura ființă din univers care își poate face prieteni. Aceasta opinie este larg răspândită în lumea noastră. Aceasta fiindcă cei care mulți dintre noi suntem opaci față de lumea spirituală și nu credem că prietenia poate să aibă ceva de a face cu lumea spirituală. Să fie lucrurile chiar așa? Adevărul este că lucrurile nu sunt chiar așa. Dacă vom sta și vom analiza mai bine vom vedea că și animalele din lumea noastră cunosc sentimentul prieteniei. Se și spune că câinele este cel mai bun prieten al omului. Dacă vom sta și vom analiza vom vedea că în timp ce unii câței se împrietenesc cu noi, alții fug de noi. Prin urmare și câinii și alte animale au sentimentul prieteniei. Câinii și pisicile se împrietenesc mai ușor cu unii oameni și din contră pot simții sentimente de aversiune și chiar de ură față de alții.[30]

Prin urmare tindem să credem că prietenia este un lucru care ține de lumea noastră sau mai bine spus este un produs exclusiv al lumii noastre. Realitatea este cu totul alta. Prietenia a existat mai înainte de lumea noastră. Prietenia am putea spune că vine de la Dumnezeu dar ea a fost pentru prima dată experimentată de îngeri. Îngerii sunt ființe ale prieteniei. Ei iubesc și fiindcă iubesc trăiesc în prietenie. Cu excepția diavolilor care au renunțat să mai fie îngeri îngerii nu cunosc sentimentul de dușmănie și sunt ființe ale prieteniei absolute. Iată de ce este bine să știm că prietenia este un lucru care a existat anterior lumii noastre. Este evident că prietenia este frumoasă și la un anumit nivel angelică. Este angelică fiindcă a fost pentru prima dată trăită de îngeri. Prietenia îngerilor este un fel de prietenie frățească. Am putea spune că la un anumit nivel îngerii sunt frați dar această frățietatea a lor cel mai bine se manifestă prin prietenie. La fel de bine dacă prietenia oamenilor la un moment dar se termină fie printr-o ceartă sau prin moartea unui dintre prieteni în cele din urmă prietenia îngerilor este veșnică. Există o dinamică veșnică a prieteniei îngerilor care cuprinde toată lumea angelică. În acest sens atunci când ne facem prieteni ne asemănăm îngerilor, în timp ce atunci când ne facem dușmani ne asemănăm diavolilor.

---

[29] Mihai Urzică, *Minuni și false minuni* (București, 1993).

[30] Prietenia este o temă largă dezbătură în zilele noastre și nu numai. În antichitate filosoful grec Aristotel a fost preocupat de prietenie și el a dat o definiție a prietenei destul de originală și profundă: prietenia înseamnă un singur suflet în două trupuri. Este evident că prietenia este un fapt care cuprinde atât trupul cât și sufletul. Totuși, sunt prietenii autentice și prietenii false care sunt doar aparente. Este greu de spus dacă prietenia se bazează pe o atracție a trupului fiindcă prietenia nu este erotică sau oricum o prietenie erotică este o prietenie superficială sau mai bine spus o prietenie aparentă. Tindem să ne facem prieteni cu persoane care se aseamănă cu noi în gândire și sentimente fiindcă numai așa avem o bază comună și pentru a dezvolta prietenia. Totuși sunt și unii care își aleg prieteni persoane cu caracter opus lor. Aceasta fiindcă ei vor mai multă diversitate. Se cunoaște întâmplarea din Grecia antică cu regele Pericle al Atenei care avea un oponent ce nu îl putea suferii și care îl ponegrea ori de câte ori avea ocazia. Odată aceasta l-a văzut pe Pericle pe o bancă în oraș. S-a dus la el pe la ora amiezii. De la amiază până seara nu a făcut decât să îl certe pe Pericle. Când a dat înserarea și luna a ieșit pe cer, Pericle l-a întrebat pe oponentul său dacă mai are ceva de zis. Acesta a răspuns că nu. Atunci Pericle i-a răspuns: atunci dă-mi voie să te conduc la casa ta. Prin aceasta Pericle i-a demonstrat că îi este superior și că apreciază diversitatea de opinii.

Trebuie să știm că fiindcă este o manifestare a iubirii, diavolii nu pot să fie prieteni. Este greu de crezut că diavolii sunt prieteni între ei înșiși. Aceasta fiindcă dacă sunt prieteni între ei înșiși ei ar manifesta o oarecare iubire ori ceea ce știm este că diavolii după cădere nu mai sunt capabili de iubire. Ceea ce îi unește pe diavoli nu este o prietenie adevărată sau mai bine spus o prietenie în adevăratul sens al cuvântului ci mai mult interesul. Este speranța nebunească și deșartă că într-o zi vor reuși să îl detroneze pe Dumnezeu și să îi ia locul. Deși diavolii au fost aruncați în iad pentru dorința lor perversă ei încă mai nădăjduiesc că vor câștiga în lupta împotriva lui Dumnezeu. Este mai mult un fel de halucinație sau mai bine spus o negație a realității. Știm că psihologia spune că sunt persoane care atunci când suferă un eșec în viață trec printr-o stare de negație în care se comportă ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic și ca și cum nu i-ar fi afectat nimic fiindcă nu vor să accepte realitatea. Diavolii nu vor să accepte realitatea și pentru ca să își mențină această negație au introdus mortalitatea în umanitate pentru ca în acest fel să se consoleze că totul nu este pierdut.[31]

Prin urmare cum se manifestă prietenia în cazul îngerilor? După cum am spus între îngeri domnește o prietenie generală care se manifestă într-un sentiment de frățietate angelică ce îi cuprinde pe toți îngerii. Totuși, unii îngeri sunt mai prieteni unii cu alții decât sunt cu alte ființe îngerești. Aceasta fiindcă după cum am spus în rândurile de mai sus îngerii sunt grupați într-o ierarhie de nouă cete. Este evident ca între îngerii dintr-o anumită ierarhie să se lege o prietenie mai strânsă decât cu îngerii din alte ierarhii fiindcă în cele din urmă fiecare ierarhie are anumite obiective și anumite scopuri pentru care a fost creată. O veche tradiție creștin ortodoxă ne spune că Sfântului Constantin cel Mare i s-a descoperit în secolul al IV-lea că ziua de 8 noiembrie să fie ziua de pomenire a Sfinților arhangheli Mihail, Gavriil și Rafail. Aceasta fiindcă între acești trei arhangheli există o strânsă legătură de prietenie. Este adevărat că Apocalispa vorbește de 7 duhuri (arhangheli) care stau pururea în fața tronului lui Dumnezeu Tatăl. Acești șapte arhangheli sunt după unii: Mihail, Gavriil, Rafail, Varahil, Gudiil, Sataliil și Uriil. Totuși pe data de 8 noiembrie sunt pomeniți numai cei trei arhangheli: Mihail, Gavriil și Rafail. Unii cred că este vorba numai despre Mihail și Gavriil fiindcă numai ei sunt menționați în calendar. După cum am spus îngerii sunt prieteni între ei dar după cum au fost creații unii au mai multe afinități decât alții. Așa se face că știm că Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil sunt legați printr-o puternică prietenie. Iată de ce este bine să știm că prietenia este un lucru ce a fost trăit cu mult înainte ca umanitatea să apară. Pentru cei care sunt orgolioși și plini de sine este greu de acceptat că nu noi oamenii am inventat prietenia. Adevărul este că prietenia nu a fost la un anumit nivel comunicată de îngeri oamenilor ci mai mult decât toate oamenii au fost creați de Dumnezeu cu o dispoziție comună cu a îngerilor: acea de a ne face prieteni.[32]

În acest moment se cuvine să ridicăm întrebarea: pot îngerii lui Dumnezeu și Sfântul Arhanghel Mihail să fie prieteni cu oamenii? Adică este potrivit să vorbim de o *prietenie* între îngeri și oameni? Adevărul este că poate să existe o prietenie între îngeri și oameni fiindcă după cum am spus îngerii sunt ființe care au trăit cu mult înainte de oameni sentimentul și bucuria prieteniei. Îngerii sunt ființe ale prieteniei și prin urmare în nici un fel nu ar putea să ne refuze și nouă prietenia cu ei. Totuși deși suntem sau mai bine spus putem devenii prieteni ai îngerilor aceasta nu ne pune pe un picior de egalitate cu ei. Îngerii sunt prietenii noștri mai mari din cer care ne așteaptă acolo după moartea noastră dar aceasta nu ne face și pe noi îngeri. Cu alte cuvinte nu putem să ne schimbăm ontologic din oameni în îngeri. Nu trebuie să considerăm că prin aceasta nu poate să fie vorba de o prietenie reală dintre oameni și îngeri. Este vorba de o prietenie care există dintre un adult și un copil. Este o prietenie dar în această prietenie adultul este superior și el este cel care în cele din urmă are locul și rolul esențial. Prin urmare dacă putem să devenim prieteni ai îngerilor care sunt foloasele acestei prietenii? Foloasele acestei prietenii este că după moarte îngerii sunt cei care ne pot lua sufletul și îl pot duce în rai. Să ne aducem aminte de tâlharul de pe cruce care s-a pocăit și a câștigat prietenia lui Iisus. El a putut auzi din gura lui Iisus: azi vei fi cu Mine în rai. Ei bine această prietenie cu îngerii lui Dumnezeu pe care în primul rând noi oamenii suntem

---

[31] Părintele Daniile de la Rarău, *Războiul creștinilor cu diavolii* (Editura Agaton, 2013).

[32] Este posibil ca mai înainte de cădere între Sfântul Arhanghel Mihail și diavol să fie existat prietenie fiindcă după cum am spus îngerii sunt prieteni buni unii cu alții și se iubesc unii pe alții ca frații. Totuși, din Sfânta Tradiție este clară că odată că rebeliunea diavolului sentimentele de prietenie dintre Sfântul Arhanghel Mihail și diavol s-au stins. S-au stins fiindcă cei doi au ales căi diferite. În timp ce Sfântul Arhanghel Mihail a ales să rămână credincios și loial lui Dumnezeu, diavolul a ales să lupte împotriva lui Dumnezeu. Aceasta ne spune că îngerii au liber arbitru și pot alege singuri dacă sau nu să Îl slujească pe Dumnezeu. Deși opiniile diferă tradiția ortodoxă înclină să creadă că și satan a fost inițial un arhanghel. Sfântul Iezechil face precizarea că în ceruri satan a fost creat de Dumnezeu "ca un heruvim" de lumină (de aici și numele de Lucifer sau ce cel luminos), prin urmare autorul biblic nu ne dă motive să credem că diavolul ar fi fost un heruvim sau un serafim care sunt ierarhiile superioare ale îngerilor. Totuși, diavolul a avut o putere de convingere din moment ce o treime din îngeri i s-au alăturat în dorința de a Îl uzurpa pe Dumnezeu.

responsabili să o întreținem poate la fel de bine să fie de folos. Când ne rugăm îngerilor fără doar și poate trebuie să avem sentimentul că ne rugăm unor prieteni mai mari care sunt mult mai experimentați și care știu mult mai bine ce este bine pentru noi. Îngerii pot să ne comunice telepatic prin gânduri intențiile și voința lor. Despre aceasta de fapt am mai vorbit. Prin urmare trebuie să știm că prietenia cu îngerii și cu Sfântul Arhanghel Mihail nu se manifestă la fel ca prietenia care o avem aici pe pământ cu un om: bărbat sau femeie. Este o prietenie care ne face mult mai subtili și mai rafinați fiindcă îngerii sunt ființe subtile și rafinate. Am văzut că există în ceruri o puternică prietenie între Sfântul Arhanghel Mihail și Sfântul Arhanghel Gavriil. Această prietenie este una care este sau mai bine spus ar trebuie să fie un model pentru noi. Cel mai probabil, deși Sfântul Arhanghel Mihail a condus războiul din ceruri împotriva diavolului, Sfântul Arhanghel Gavriil a fost alături și l-a susținut pe prietenul lui Sfântul Arhanghel Mihail.[33]

Un alt aspect asupra căruia trebuie să insistăm este că o prietenie nu este destul să fie făcută ci la fel de bine ea trebuie să fie și menținută. Cum ajungem să menținem o prietenie? Aceasta se face prin mai multe lucruri. Ceea ce trebuie să știm este că sunt mulți care la început când aud de îngeri și de existența lor sunt cât se poate de entuziasmați. Caută și citesc cât mai multe cărți despre îngeri și chiar se roagă îngerilor. Totuși, aceste persoane nu sunt dispuse să mențină o prietenie pe termen lung cu sfinții îngeri. Aceasta fiindcă ei se lasă prinși de alte atracții ale vieții și în cele din urmă uită de îngeri și ajung la stadiul de a crede că a fost doar o etapă trecută ce nici măcar nu era necesară să creadă în sfinții îngeri. Trebuie să spunem că pentru cei mai mulți dintre noi creștinii ortodocși, rugăciunea îngerelul (rugăciune către îngerul păzitor care este menită copiilor: Înger, îngerelul meu/ ce mi te-a dat Dumnezeu/totdeauna fi cu mine/ și m-nvață numai bine. Eu sunt mic/ tu fă-mă mare/ eu sunt slab/ tu fă-mă tare./ În tot locul mă-nsoțește/și de rele mă păzește./ Doamne îngerașul Tău/ fie păzitorul meu./ Să mă apare mereu/ de ispita celui rău./ Doamne îngerul ce-mi dai/ să m-ajute să ajung în rai./ Mântuirea s-o primesc/ lângă tine Domn ceresc). Sunt mulți creștin ortodocși care sunt de părere că relația sau legătura loc cu sfinții îngeri și cu Sfântul Arhanghel Mihail încetează odată ce au ajuns adulți. Adică au zis îngerelul când erau mici și acum este timpul pentru o nouă etapă. Nu mai este necesar să ne rugăm îngerilor. Cum se face atunci că Biserica Creștin Ortodoxă a rânduit două zile de pomenire a Sfântului Arhanghel Mihail în care toți creștinii ortodocși sunt chemați să se roage Sfântului Arhanghel Mihail (8 noiembrie și 6 septembrie)? Îngerelul care este o rugăciune de copii larg cunoscută în lumea ortodoxă este numai un început al legăturii noastre cu sfinții îngeri. Creștinii ortodocși sinceri știu că îngerii pot să fie chemați pe tot parcursul vieții. Un filos creștin ortodox era cel care spunea despre sfinții îngeri că sfinții îngeri sunt singurele persoane cu noi care merg cu noi pe tot parcursul vieții până la moarte și chiar după moarte.[34]

Este bine să știm că în sens stric teologic îngerii nu sunt obligați să fie prieteni cu noi oamenii dar totuși o fac. O fac fiindcă ei ne iubesc și voiesc ca noi să ne mântuim. Îngerii ne vor binele chiar dacă uneori aceasta doare. Trebuie să avem încredere în sfinții îngeri mai mult decât avem încredere noi înșine. Aceasta fiindcă sfinții îngeri sunt persoane care ne ajută să găsim calea de ieșire atunci când ne confruntăm cu greutăți. Am văzut în minunea de mai sus din insula grecească Symi că Sfântul Arhanghel Mihail a găsit o cale de a îl ajuta pe un soldat creștin ortodox care se confrunta cu o mare problemă. La fel de bine pe căi pe care noi nu le vedem și pe căi pe care nici nu le gândim sfinții îngeri și Sfântul Arhanghel Mihail poate să ne ajute să ne mântuim și să ieșim din impasurile pe care viața le aduce în fața noastră. Îngerii și Sfântul Arhanghel Mihail ne sunt prieteni fideli. Știm că în zilele noastre sunt multe prietenii care fie ca să fac din mântuială, fie că sunt făcute din interes în cele din urmă se dovedesc un fel de perversiune. Că prietenii poate să degradeze nu este nici o îndoială. Realitatea este că în nici un fel prietenia dintre îngeri nu este una care degradează. De mai bine de 1600 de ani creștinismul ortodox pe 8 noiembrie prăznuieşte prietenia dintre Sfântul Arhanghel Mihail și Sfântul Arhanghel Gavriil. 1600 de ani de prietenie este fără de nici o îndoială un timp lung. Adevărul este că noi oamenii am instituit această sărbătorire a

[33] Josephia Hdernandez, *Chief prince Archangel Michael of the heavely wars* (Tate Publishing, 2011).

[34] Logic se ridică întrebarea: pot îngerii să ajute după moarte pe cineva care nu le-a căutat prietenie prin rugăciune? Cel mai probabil nu. În orice prietenie există reciprocitate. Nu putem să spunem că este o prietenie adevărată una în care noi primim permanent fără să oferim nimic. Iată de ce este bine să știm că prietenia cu sfinții îngeri trebuie să fie reciprocă. Ce să înțelegem din aceasta? Din aceasta înțelegem că noi căutăm prin rugăciune pe îngeri pentru ca ei în momentul morții să ne caute și să ne ducă în rai. Este aici o reciprocitate cât se poate de evidentă. Este evident că pentru o persoană care toată viața a umblat în patimi și în păcate și a făcut voia dracilor îngerii nu au cum să o ajute fiindcă îngerii s-au diferențiat etern de diavoli. Știm din viața Sfântului Andrei cel Nebun pentru Hristos că el mergea la un moment dat pe stradă și în fața unui bordel a putut vedea un înger care plângea. Sfântul Andrei cel nebun pentru Hristos l-a întrebat pe înger de ce plânge? Îngerul i-a răspuns că plânge fiindcă el este un înger păzitor și cel pe care îl păzea în acea zi a decis să intre în bordel și să își facă poftele cu prostituatele de acolo. Iată că îngerii plâng pentru noi când păşim pe calea răului.

prieteniei dintre Sfântul Arhanghel Mihail și Gavriil acum 1600 de ani dar probabil că această prietenie este mult mai lungă. Cât este de lungă adevărul este că nu știm. Totuși este bine să precizăm că de 1600 de ani de când s-a instituit în Biserica Creștin Ortodoxă sărbătoare Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil nici un arhanghel nu a venit din cer să ceară întreruperea sărbătorii. Aceasta ne spune că Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil sunt prieteni și în zilele noastre la fel cum au fost prieteni acum 1600 de ani. Sfântul Arhanghel Mihail este un prieten fidel al umanității care după cum am putut vedea și-a făcut de mai multe ori datoria de prieten al nostru mai mare. Oare ne-a făcut și noi datoria față de el? Oare ne-am rugat lui mai mult? Oare i-am citit acatistul mai des? Oare de 8 noiembrie și de 6 septembrie am mers la biserică să ascultăm slujba închinată lui? Adevărul este că foarte puțini dintre noi s-ar putea lăuda cu aceste lucruri. Aceasta fiindcă dată că voim să ne apropriem de Sfântului Arhanghel Mihail și diavolul își face apariția. Fiindcă Sfântul Arhanghel Mihail l-a aruncat pe diavol în iad, diavolul îl urăște de moarte pe Sfântul Arhanghel Mihail și speră ca într-o zi să se răzbune. Este o speranță deșartă fiindcă așa cum ne învață sfinții părinți căderea diavolului este ireversibilă.[35]

O altă intervenție a Sfântului Arhanghel Mihail o avem din insula Lesbos în apropiere de localitatea Matamados unde este o icoană făcătoare de minuni a Sfântului Arhanghel Mihail despre care am vorbit în rândurile de mai sus. Se spune că doi australieni creștin ortodocși de origine greacă au auzit de icoana făcătoare de minuni din Matamados din Grecia și au venit să se închine ei. Au venit la un preot creștin ortodox din regiune și au cerut să fie duși la icoană. Preotul a fost de acord și s-au suit în mașina preotului și au plecat spre biserica unde era icoana Sfântului Arhanghel Mihail. Pe drum au ajuns lângă o prăpastie. Dintr-o dată preotul care conducea a pierdut controlul asupra mașinii. A încercat să frâneze dar frâna nu funcționa. Mașina mergea cu viteză în fundul prăpastiei. Disperat preotul a strigat: Arhanghelul meu Mihail salvează-ne! Șoferul a văzut un stâlp și a voit să se arunce în el pentru ca mașina să nu ajungă în fundul prăpastiei. Nu a reușit să se arunce în stâlp. Atunci a mai strigat din nou: Arhanghelul meu! Dintr-o dată au putut să îl vadă pe Sfântul Arhanghel Mihail că a apărut în fața mașinii lor. Era foarte aproape de icoanele pe care le văzuseră cu el. Sfântul Arhanghel Mihail și-a ridicat mâinile și a oprit mașina. Când cei din mașină au ieșit afară au putut vedea că mașina se balansa și că una dintre roți se afla într-un hău adânc. Cu toții au mulțumit Sfântului Arhanghel Mihail care între timp dispăruse. Deși derapase pe prăpastie în jos mașina nu pătise nimic. Au venit mai multe mașini care au agățat mașina din prăpastie dar aceasta nu se mișca de loc. Toate încercările de a o pornii au fost în van. Preotul s-a suit la volan și după ce și-a făcut semnul crucii a zis: „Arhanghele al meu, salvează-mi mașina după cum ai și oprit-o. Scoate-o din punctul acesta periculos". După aceasta mașina a pornit fără de nici o explicație și a putut să fie trasă afară din prăpastie. Preotul și creștinii ortodocși au ajuns cu bine la icoana Sfântului Arhanghel Mihail din Matamados unde au aprins mai multe lumânări și i-au mulțumit arhanghelului.[36]

Din nou avem o minune pe care Sfântul Arhanghel Mihail a făcut-o în Grecia pe insula Lesbos și care trebuie să o analizăm pentru ca să ne dăm seama de care sunt implicațiile ei. Ceea ce ne spune această minune este că sub nici o formă nu trebuie să credem că Sfântul Arhanghel Mihail nu ne ascultă rugăciunile. Chiar dacă el nu intervine în această viață fără doar și poate că el va intervenii în viața de apoi sau în viața care va venii. Trebuie să știm că sfinții îngeri și Sfântul Arhanghel Mihail au o percepție mult mai amplă asupra vieții decât o avem noi fiindcă ei sunt unii care văd viața omului din cer și prin urmare au o *dimensiune transcendentă* de a vedea lucrurile. Nu putem să dăm o explicație de ce Sfântul Arhanghel Mihail a intervenit în anumite situații și nu a intervenit în altele fiindcă aceasta este dincolo de puterile de înțelegere ale omului. Ceea ce este esențial să remarcăm din minunea de mai sus și la fel de bine ceea ce este bine să știm și din alte minuni este că întotdeauna Sfântul Arhanghel Mihail a intervenit atunci când s-au făcut rugăciuni în numele lui. Aceasta ne spune că rugăciunea este un *imperativ categoric* în legătura noastră cu Sfântul Arhanghel Mihail. Vedem că Sfântul Arhanghel Mihail a dat dovadă de o putere ieșită din comun fiindcă a fost capabil să ridice o mașină. Nu știm care este puterea totală a Sfântului Arhanghel Mihail dar știm că ea este mare. Totuși nu trebuie să credem că Sfântul Arhanghel Mihail este atotputernic fiindcă numai Dumnezeu Tatăl este atotputernic. Dacă Sfântul Arhanghel Mihail a putut ridica o mașină cu mare ușurință probabil că el poate ridica un munte sau toată planeta pământ. Este evident că avem de a face cu o ființă cu puteri supranaturale care este prietenă a omului și care ne vrea binele. Am mai văzut că Sfântul Arhanghel Mihail are puterea telepatică a de a face ca obiectele din jur să se miște sau să se oprească după propria lui voință. Preotul a voit să pornească mașina cu care se deplasa dar nu a

---

35 Emil Jurcan, *Satanismul în cadrul ocultismului: o analiză reștină* (Alba Iulia, 2009).

36 Aceasta este o întâmplare mai puțin cunoscută pe care o avem despre Sfântul Arhanghel Mihail și pe care sperăm ca prin prezentele rânduri să o facem mai cunoscută lumii creștin ortodoxe de azi.

reușit să o facă numai după ce a rostit o rugăciune către Sfântul Arhanghel Mihail. Din aceasta înțelegem că Sfântul Arhanghel Mihail este cel care comunică cu noi prin rugăciune. Rugăciunea este cea mai bună metodă de comunicare cu Sfântul Arhanghel Mihail. De fapt nu știm să existe o altă metodă. Sunt mai multe vrăjitoare care spun ele că pot să invoce îngerii prin incantații oculte sau magice. Este puțin probabil ca ființele care sunt invocate astfel să ajungă să fie cu adevărat îngeri sau Sfântul Arhanghel Mihail. Aceasta fiindcă și diavolii pot lua chip de îngeri. În nici un fel nu trebuie să credem că îngerii pot să fie invocați pe calea ocultă a magiei. Aceasta fiindcă magia este instrumentul diavolilor. Diavolii nu răspund la rugăciuni dar cu siguranță că răspund la invocații magice. Nu trebuie să confundăm lumina cu întunericul deși mai mulți vrăjitori și magicieni consideră că ei pot să îi controleze pe îngeri prin magie și ocultism. Este o mare minciună pe care nu trebuie să o credem.[37]

Minunea de mai sus este încă o dovadă a prieteniei pe care Sfântul Arhanghel Mihail o are pentru noi oamenii. Lumea de azi face mare caz și senzație de scandalurile politice ale timpurilor dar în nici un fel nu vrea să fie atentă cu minunile (chiar dacă nu sunt multe) ale Sfântului Arhanghel Mihail. În minunea de mai sus avem o dovadă incontestabilă că Sfântul Arhanghel Mihail există și el nu este o creație mitologică a creștinilor. Este evident că trebuie să fim mult mai atenți cu modul în care experimentăm pe Sfântul Arhanghel Mihail fiindcă el a voit să ne demonstreze că există și că nu este o simplă ficțiune. Iată de ce este bine să fim mult mai receptivi la experiențele pe care unii creștin ortodocși le-au avut cu Sfântul Arhanghel Mihail. Întâmplarea de mai sus nu ne dă numele preotului și a creștinilor ortodocși australieni care au fost implicați în accident dar în cele din urmă nu acesta este sensul minunii în sine. Minunea a fost făcută de Sfântul Arhanghel Mihail nu numai pentru a îi slava pe preotul și creștinii ortodocși australieni ci la fel de bine și pentru a ne încredința și pe noi încă odată de existența Sfântului Arhanghel Mihail. În momente grele în care credința noastră este mică și suntem puși în împrejurări dificile este bine să ne aducem aminte de minunea de mai sus din insula Lesbos din Grecia. Putem vedea aici încă o intervenție minunată a Sfântului Arhanghel Mihail. Iată că Sfântul Arhanghel Mihail nu este numai un prieten al nostru nominal pe care îl știm din calendarele creștin ortodoxe și cu asta tot. El își face discret simțită prezența în lumea noastră. El este unul care se veghează și care la momentul pe care el îl consideră oportun intervine în istoria umană. Am putea spune că în sens duhovnicesc Sfântul Arhanghel Mihail are doi vectori: 1. el poate devenii o persoană istorică sau mai bine spus poate intervenii în istoria umană și să o modifice pentru a își atinge scopul pentru care a fost creată și lăsată de Dumnezeu; și 2. Sfântul Arhanghel Mihail este o persoană supra-istorică ce este dincolo de istoria umană și care poate concomitent să fie în cadrul ei și în afara ei. Aceasta fiindcă Sfântul Arhanghel Mihail după cum am spus este o persoană ce ține de supranatural.[38]

Iată prin urmare că Sfântul Arhanghel Mihail este un prieten fidel al nostru a oamenilor dar mai ales al creștinilor ortodocși. Dacă voim să vedem un exemplu de prietenie și de fidelitate cu siguranță că putem să ne uităm la Sfântul Arhanghel Mihail. Aceasta fiindcă deși Sfântul Arhanghel Mihail ar avea suficienți prieteni între frații săi îngeri și arhangheli totuși vrea să fie prieten și cu noi oamenii. Iată prin urmare care este cu adevărat mărinimia Sfântului Arhanghel Mihail. El face pentru noi oamenii un lucru pe care din mândrie diavolul nu îl va face niciodată: ne oferă prietenia și protecția sa. Este o mare cinste pentru noi creștinii ortodocși să știm că Sfântul Arhanghel Mihail este prietenul și protectorul nostru. În acest sens este cu adevărat un gest frumos că mai bine de 200000 sau 300000 de mii de români creștin ortodocși poartă numele Sfântului Arhanghel Mihail, de Mihail sau Mihaela. O modalitate de a îl cinstii pe Sfântul Arhanghel Mihail în lumea creștin ortodoxă și nu numai este de a da copiilor noștri numele Sfântului Arhanghel Mihail. Aceasta fiindcă el este cu adevărat o persoană care merită cinstea noastră. Merită cinstea noastră nu numai fiindcă a rămas loial și credincios lui Dumnezeu ci și fiindcă de mai multe ori s-a implicat în problemele oamenilor. Trebuie să știm că Sfântul Arhanghel Mihail are bun simț și nu intervine în istoria umană dacă nu este chemat. Chemarea Sfântului Arhanghel Mihail se face prin rugăciune. Trebuie să ne folosim de rugăciune nu numai pentru a cere ajutorul

---

[37] David Goddard, *The sacred magic of the angels* (S. Weiser, 1996).

[38] Este greu de înțeles cu Sfântul Mihail poate să fie concomitent o persoană istorică și una supra-istorică, adică dincolo de istoria umană. Ceea ce trebuie să știm este că istoria este la un anumit nivel dialectica lumii căzute. Este adevărat că în Hristos și prin credința în Hristos istoria umană poate să fie transfigurată sau mai bine spus să fie înduhovnicită. Fiindcă nu toți creștinii ortodocși își iau în serios chemarea de creștin ortodocși este adevărat că istoria este la un anumit nivel într-o stare de împătimire. Aceasta fiindcă sensul istoriei nu este unul transcendent ci unul al păcatului. Păcatul în acest sens a devenit o normalitate în istoria umană tocmai din incapacitatea creștinilor de a creștiniza istoria. În acest proces de creștjnizare a istoriei umane trebuie să știm că Sfântul Arhanghel este alături de noi și el susține creștinismul. Aceasta fiindcă nu au putut fi văzute multe manifestări ale Sfântului Arhanghel Mihail. Știm de exemplu de cazul unui sfânt creștin ortodox care a fost încreștinat și botezat de însuși Sfântul Arhanghel Mihail.

Sfântului Arhanghel Mihail în momente grele ci la fel de bine și pentru a îi mulțumii și a îl lăuda pentru credința și virtuțile sale. Sfântul Arhanghel Mihail este o persoană ce este vrednică de credința și de aprecierea noastră. Nu trebuie să ne îndoim în nici un fel de aceasta. După cum vom vedea în rândurile care vor urma ale acestei cărți Sfântul Arhanghel Mihail a fost cât se poate de constant în a face bine oamenilor. Fie că au fost călugări creștin ortodocși, preoți creștin ortodocși sau simplii laici creștin ortodocși Sfântul Arhanghel Mihail a făcut bine în mod constant creștinilor ortodocși. După cum am spus și mai sus această carte este una care dorește să sublinieze care a fost raportul Sfântului Arhanghel Mihail mai ales cu creștinii ortodocși. Aceasta fiindcă avem mai multe mărturii de interacțiune ale Sfântului Arhanghel Mihail cu creștinii ortodocși. După toate aceste interacțiuni ale Sfântului Arhanghel Mihail cu creștinii ortodocși din toate timpurile putem să afirmăm fără doar și poate că el este un prieten fidel al Bisericii Creștin Ortodoxe care ca semn de mulțumire îl are reprezentat pe mai toate ușile preoțești ale altarului.[39]

Sfântul Arhanghel Mihail este un prieten al creștinilor ortodocși din toate timpurile dar ceea ce trebuie să știm este că el nu impune cu forța această prietenie. Aceasta fiindcă la un anumit nivel creștinul ortodox trebuie să consimtă în mod voluntar să îl aibă pe Sfântul Arhanghel Mihail ca prieten al său. Am putut vedea prin urmare că Sfântul Arhanghel Mihail de mai multe ori și-a făcut simțită prezența în lumea noastră și mai ales în lumea creștin ortodoxă. Aceasta fiindcă el vrea să ne asigure că nu este o pură imaginație a celor care creează mituri ci mai mult o realitate care este vie și care vrea să fie în contact cu omul. Este prin urmare un act de liberă voință din partea creștinului ortodox dacă vrea sau nu să fie prieten al Sfântului Arhanghel Mihail. Aceasta fiindcă el nu pune în nici un fel asupra noastră jugul unei prietenii pe care nu o dorim. Cei mai mulți oameni se gândesc că dacă ar fi prieteni cu Sfântul Arhanghel Mihail aceasta ar trebui să le aducă fără doar și poate un câștig sau mai multe câștiguri. În acest sens în zilele noastre tendința este de a vedea prietenia prin prisma profitului. Sunt din ce în ce mai mulți cei care se gândesc cum să se împrietenească cu cei bogați pentru ca prin aceasta să profite de pe urma lor. Ei bine în nici un fel nu trebuie să avem o astfel de judecată atunci când ne gândim să ne împrietenim cu Sfântul Arhanghel Mihail. Aceasta fiindcă Sfântul Arhanghel Mihail este o ființă care știe foarte bine care sunt intențiile noastre. Cum poate știi Sfântul Arhanghel Mihail care sunt intențiile noastre? El știe foarte bine mai înainte să îi spunem noi care sunt intențiile noastre fiindcă îngerii cunosc gândurile oamenilor. Aceasta fiindcă Dumnezeu Tatăl le-a dat această putere. Prin urmare Sfântul Arhanghel Mihail știe gândurile noastre mai înainte ca noi să îi le comunicăm prin rugăciune.[40]

Este adevărat că Sfântul Arhanghel Mihail vrea să fie prietenul nostru al creștinilor ortodocși. După cum am spus de mai multe ori Sfântul Arhanghel Mihail și-a făcut simțită prezența în lumea creștin ortodoxă și aceasta fiindcă el vrea să fie luat în serios. Trebuie să știm că Sfântul Arhanghel Mihail este o persoană serioasă care ne ia pe noi creștinii ortodocși foarte în serios. Aceasta fiindcă el știe că noi suntem cei care L-am acceptat pe Domnul Iisus Hristos ca mântuitorul nostru. Nu trebuie să credem că Sfântul Arhanghel Mihail poate asuma rolul pe care îl joacă Domnul Iisus Hristos dar trebuie să știm că el face tot ceea ce este mai bun pentru mântuirea noastră. Fiindcă este prieten al nostru al creștinilor ortodocși este cât se poate de adevărat că Sfântul Arhanghel Mihail vrea ca noi să ne mântuim. După cum îngerii se bucură atunci când un om se pocăiește și se întoarce la Dumnezeu la fel de bine îngerii și Sfântul Arhanghel Mihail se întristează când un om este câștigat pentru iad. Aceasta fiindcă ei știu că a ajunge în iad nu este nici un câștig. Atunci cum se face că Sfântul Arhanghel Mihail nu intervine să scoată toate sufletele oamenilor din iad? Nu poate el cu puterea lui de arhanghel să învingă iadul și să îi elibereze pe cei ținuți în el? Adevărul este că Sfântul Arhanghel Mihail ar putea să îi scoată pe toți cei care au ajuns în iad fiindcă el l-a înfrânt odată pe diavol și prin urmare are putere asupra lui. Totuși Sfântul Arhanghel Mihail nu îi eliberează pe cei din iad fiindcă la drept vorbind mai toți care ajung în iad sunt vrednici de iad. Ar fi o mare nedreptate dacă Sfântul Arhanghel Mihail ar scoate din iad pe criminalii în serie, pe homosexuali și lesbiene, pe tirani și dictatori, pe molestatori, pe pedofili sau pe cei răi. Aceasta fiindcă dacă

---

[39] Ene Braniște, *Liturgica teoretică - manual pentru semninariile teologice* (București, 1984).

[40] Este de remarcat aici că în timp ce îngerii ne știu gândurile noastre nu aceleași lucru se poate spune despre diavoli. Fiindcă au căzut de la Dumnezeu puterile diavolilor au fost limitate și în nici un fel nu se compară cu cele ale îngerilor. În acest mod se știe de un eveniment care a avut loc la muntele Athos când unui călugăr i s-a arătat un diavol sub forma îngerului păzitor al călugărului. Aparent diavolul juca rolul perfect al îngerului păzitor. Înșelăciunea a durat așa până când într-o zi călugărul i-a spus despre ceea ce i se întâmplă unui bătrân cu viață sfântă. Bătrânul călugăr și-a dat seama că acest călugăr este înșelat și pentru a îi demonstra că cel care i s-a arătat este diavol și nu înger păzitor a cerut să îl pună pe "îngerul păzitor" la mai multe probe: a spune o rugăciunea de umilință către Domnul Iisus Hristos și a își face semnul crucii. Aparent diavolul a făcut acestea. Totuși când bătrânul călugăr i-a cerut îngerului să își spună ce a gândit într-un anumit moment diavolul nu a putut să o facă și atunci din mândrie s-a descoperit pe sine ca fiind un diavol al iadului.

aceștia ar fi eliberați în nici un fel ei nu s-ar schimba și ar continua să facă fărădelegile lor la fel de bine cum le-au făcut mai înainte. Trebuie să știm că Sfântul Arhanghel Mihail este o ființă a binelui și a bunătății dar el ține cont și de dreptatea lui Dumnezeu. La fel de bine Sfântul Arhanghel Mihail nu poate să treacă peste libertatea omului. Cu alte cuvinte Sfântul Arhanghel Mihail nu ne poate forța să facem binele. Deși este prietenul celor care fac binele nu se poate spune că Sfântul Arhanghel Mihail este prietenul celor care fac răul. Aceasta fiindcă în cele din urmă Sfântul Arhanghel Mihail nu se poate solidariza cu răul și răutatea. Trebuie să nu avem nici un fel de îndoială în acest sens. Răul și răutatea sunt realități care îl îndepărtează pe Sfântul Arhanghel Mihail din jurul nostru. Este și normal să fie așa fiindcă îngerii și arhanghelii sunt ființe care s-au dedicat pe sine deplin și total facerii binelui. În ei nu mai există nici un fel de dorință de a face răul și trebuie să fim cât se poate de conștienți de această imposibilitate angelică.[41]

Am vorbit în rândurile de mai sus că Sfântul Arhanghel Mihail este o ființă supranaturală cu puteri supranaturale pe care cel mai mult le-a pus în slujba omului prin diferite minuni pe care le-a făcut pe parcursul timpului în favoarea umanității. Ceea ce trebuie să știm este că deși Sfântul Arhanghel Mihail ar puteri supranaturale, el totuși nu poate încălca libertatea omului. Prin urmare Sfântul Arhanghel Mihail nu poate să ne facă prietenii lui cu forța sau mai bine spus Sfântul Arhanghel Mihail nu poate să ne facă să i ne rugăm cu forța. De ce este așa? Este așa fiindcă nu îi îngăduie Dumnezeu Tatăl. De ce nu îi îngăduie Dumnezeu Tatăl? Nu îi îngăduie fiindcă Dumnezeu Tatăl ne-a creat ca ființe libere și care din propria noastră libertate trebuie să ajungem la concluzia că trebuie să Îl iubim și să ne împrietenim cu îngerii Lui. Iată de ce niciodată nici un înger și nici Sfântul Arhanghel Mihail nu va putea să treacă peste voia noastră în a ne oferii prietenia lor. Este un fapt pe care teologii creștin ortodocși l-au analizat destul de mult și foarte bine. La fel cum îngerii sunt liberi și au liber arbitru la fel de bine și omul este liber și are liber arbitru. Prin urmare Sfântul Arhanghel Mihai, nu poate să încalce libertatea nimănui de a fi sau a nu fi prietenul său. Fiindcă Sfântul Arhanghel Mihail este o ființă angelică prietenia pe care o avem cu el nu este una la drept vorbind ca și cu o ființă umană. Aceasta fiindcă nu putem să vedem ființe angelice la fel ca și ființele umane. Este o mare diferență între ele și prin urmare trebuie să știm și care sunt consecințele. Cu Sfântul Arhanghel Mihail cel mai bine comunicăm prin rugăciune. Unii ar putea să spună că rugăciunea de fapt este un fel de gând sau mai multe gânduri pe care le îndreptăm spre Dumnezeu sau spre Sfântul Arhanghel Mihail. Ei bine este indicat să știm că Sfântul Arhanghel Mihail ne poate citii telepatic gândurile și știe exact care sunt intențiile noastre. Aceasta fiindcă Dumnezeu l-a înzestrat cu această putere.[42]

Este important pentru noi creștinii ortodocși autentici să știm că Sfântul Arhanghel Mihail vrea să fie prietenul nostru și aşteaptă să intrăm în legătură cu el prin rugăciune. Trebuie să știm că aceasta este o mare cinste pentru noi de a avea prieten un arhanghel. Aceasta fiindcă după cum am spus Sfântul Arhanghel Mihail este o ființă a prieteniei. Ca un arhanghel care s-a stabilizat în bine și care nu mai poate face răul, Sfântul Arhanghel Mihail este conștient de importanța prieteniei care este fără doar și poate o lucrare a binelui. Sunt mai multe forme de manifestare a binelui în lumea noastră și una dintre ele este și prietenia. Ce ne-am face dacă am trăii într-o lume în care nu ar exista prieteni? Nu am face decât să instalăm iadul în lumea noastră. După cum am spus una dintre diferențele principale dintre rai și iad este prietenia. În timp ce în iad există numai dușmani care trebuie să fie pedepsiți, în rai există numai prieteni care trebuie iubiți. Fiindcă a ales să rămână în rai slujitor fidel al lui Dumnezeu, Sfântul Arhanghel Mihail este o ființă a prieteniei și este posibil ca mai multe prietenii din lumea noastră de care noi nu suntem conștienți să îl aibă pe el ca inițiator și ca inspirator. Este în acest sens posibil ca Sfântul Arhanghel Mihail să inspire în noi sentimentele de prietenie. Adevărul este că sunt puțini dintre noi care stau să reflecteze la problema prieteniei. Aceasta fiindcă suntem mulți dintre noi care considerăm că în nici un caz prietenia nu este o problemă filosofică asupra căreia trebuie să filosofăm. Este adevărat că nu trebuie să filosofăm asupra prieteniei pentru a ne face prieteni dar trebuie să știm în cele din urmă care este linia sau mai bine spus trăsătura generică a vieții noastre: prietenia sau dușmănia? În zilele noastre sunt mai multe persoane,

---

41 Andrei Pleșu, Alexandru Mihăilă, Bogdan Tătaru Cazaban, Vlad Bedros, Ovidiu Victor Olar, Miahi Neamțu, *Arhanghelii și îngeri* (Editura Deisis: Sibiu, 2011).

42 Telepatia sau puterea de a citii sau a comunica gânduri în mod telepatic este considerată de unii ocultă. Este ocultă fiindcă nu se înscrie în rândurile sentimentelor omenești. Adevărul este că îngerii au capacitatea de a comunica telepatic. Un sârb creștin ortodox a avut cu mai mulți ani în urmă o descoperire de la Dumnezeu cum va fi judecata de apoi. Pentru a îi fi prezentate toate evenimentele Judecății de Apoi din cer a fost trimis un înger. Acest sârb creștin ortodox comunica cu îngerul telepatic. El se gândea și îngerul îi răspundea tot prin gânduri. Iată că Sfântul Arhanghel Mihail comunică cu noi telepatic. El are puterea de a citii gândurile și la fel de bine de a comunica gândurile. Aceasta nu înseamnă că Sfântul Arhanghel Mihail nu poate comunica și verbal cu noi. El poate comunica și verbal cu noi fiindcă poate vorbii. Totuși mai mulți care au avut contacte cu Sfântul Arhanghel Mihail au putut remarca capacitatea lui a de a comunica telepatic prin intermediul gândurilor.

unele chiar în înalte funcții publice, care susțin tare în public că ele sunt persoane ale prieteniei. Ceea ce putem vedea este că faptele lor demonstrează cu totul altceva. Prietenia nu este un lucru nominal sau mai bine spus care se afirmă numai cu cuvintele. Prietenia este o realitate ce ajungem să o punem în practică și la fel de bine după cum am spus în rândurile de mai sus să o trăim existențial. Sfântul Arhanghel Mihail este o persoană care trăiește prietenia existențial fiindcă știe că prieteia este o manifestare a binelui. Este adevărat că sunt și multe prietenii nocive. Aceste prietenii sunt cele care se fac între persoane cu preocupații diferite. În popor există vorba: spune-mi cu cine ești ca să îți spun cine ești. Cu alte cuvinte nu poți spune că ești prieten cu un om rău fără ca tu să nu manifești nici un fel de răutate. Dacă ne rugăm îngerilor înseamnă că suntem prietenii lor. Totuși, se ridică întrebarea: putem să ne asumăm exigența unei prietenii cu îngerii? Adevărul este că fiindcă sunt ființe care cunosc gândurile oamenilor îngerii știu cine sunt cu adevărat prietenii lor și cine nu sunt. Aceasta fiindcă pe îngeri și pe Dumnezeu în nici un fel nu putem să îi mințim. Așadar Sfântul Arhanghel Mihail poate să devină prietenul nostru dar trebuie să știm că pentru a menține această prietenie trebuie să fim cât se poate de atenți cu ceea ce are loc cu noi. Nu putem spune că suntem prieteni ai Sfântului Arhanghel Mihail și în același timp să fim bețivi, mincinoși, nemernici și haini. Aceasta fiindcă lucrurile menționate mai sus în nici un fel nu sunt compatibile cu Sfântul Arhanghel Mihail.[43]

Prietenia tinde să devină un subiect de periferie al lumii noastre. Aceasta fiindcă sunt din ce în ce mai puțini cei care iau prietenia în serios. Ne place să avem prieteni sus puși dar nu facem prea multe lucruri pentru a iniția o prietenie cu Sfântul Arhanghel Mihail. Tot ceea ce trebuie să facem pentru a fi prietenii Sfântului Arhanghel Mihail este să ne rugăm lui. Dacă este să ne uităm la starea generică a lumii în care trăim și la starea generică a creștinilor ortodocși vom vedea că sunt foarte puțini cei care iau această prietenie în serios. Este așa fiindcă marea majoritate dintre noi voim să câștigăm sau mai bine spus să avem de profitat de pe urma unei prietenii. Ori pentru noi cei de azi care trăim într-o lume materialistă adevărul este că prietenia cu un înger nu aduce mult câștig. Mai mult decât atât a devenit o modă în literatura de specialitate și mai ales în cea fantastică să apară exploatate idile care există între îngeri (și uneori chiar Sfântul Arhanghel Mihail) și femei pământene. Sunt din ce în ce mai multe romane literale care consideră că în cele din urmă îngerii lui Dumnezeu nu pot să reziste ispitelor sexualului și a sexualității. Aceasta fiindcă în cele din urmă și ei sunt ființe cu sentimente și voință. Astfel de lucruri nu numai că sunt hule și sacrilegiu dar nu au nici cel mai elementar bun simț. Autorii de ficţiune din zilele noastre de mai multe ori ne pun în față legături amoroase dintre îngeri și femei frumoase de pe pământ. Aceasta fiindcă nici îngerii nu pot fi excluși de la setea de erotism și sexualitate a contemporanilor noștri. Iată prin urmare care este nivelul de înțelegere a mai multor semeni de ai noștri în ceea ce îi privește pe îngeri. Cu ceva timp în urmă am găsit chiar o poveste de dragoste științifico-fantastică în care un înger din cer se îndrăgostește de o femeie și merge și îi cere lui Dumnezeu să îl elibereze din statutul de înger pentru a se putea căsătorii cu femeia visurilor sale. Dumnezeu îi respectă dorința și îngerul devine muritor și se căsătorește cu femeia pentru ca să trăiască cu ea fericit până la adânci bătrânețe.[44]

După cum am spus a îl avea pe Sfântul Arhanghel Mihail ca prietenul nostru este o mare cinste și o mare onoare. Unii este adevărat că din egoism ar vrea să aibă numai ei această onoare. Cum să nu fi onorat să fi prieten cu un arhanghel din cer? Totuși, trebuie să știm că în nici un fel nu trebuie să lăsăm pradă egoismului prietenia noastră cu Sfântul Arhanghel Mihail. Aceasta fiindcă unii consideră că dacă sunt cunoscuți în lume ca prieteni ai Sfântului Arhanghel Mihail în orice caz se vor bucura de faimă și de renume. Să ne aducem aminte de Mișcarea Legionară sau Garda de Fier cum a mai fost denumită. Mișcarea legionară care venea de la numele de Legiunea Sfântului Arhanghel Mihail a fost o mișcare politic-mistică de la mijlocul secolului trecut (secolul XX) din România. Legionarii erau de părere că ei sunt urmașii terestrii ai Sfântului Arhanghel Mihail și că ei sunt într-un anume fel legiunea pământească a Sfântului Arhanghel Mihail. Știm că dintre conducătorii legionarilor

---

[43] Radu Teodorescu, *Bucuria de a fi în comuniune duhovnicească.* (Cugir, 2016).

[44] Astfel de cărți ne duc cu gândul la afirmația biblică de mai înainte de potop în care ni se spune că fii lui Dumnezeu au văzut că fiicele oamenilor sunt frumoase și s-au căsătorit cu ele. Mai mulți exegeți biblici au interpretat acest pasaj din biblic cu faptul că îngerii lui Dumnezeu au fost seduși de frumusețea unor femei de pe pământ și au venit din cer și s-au căsătorit cu ele. Această interpretare trebuie să știm că este exclusă. În nici un fel nu trebuie să credem că îngerii lui Dumnezeu au fost seduși de frumusețea pământecelor fiindcă îngerii nu se însoară. Ei sunt ființe care nu se înmulțesc și prin urmare nu au nevoie de dragoste pentru a se reproduce. Mai mulți exegeți biblici sunt de părere că "fii lui Dumnezeu" sunt descendenții lui Cain. Cain a adus peste ei o undă de întuneric fiindcă l-a ucis pe fratele său Abel dar totuși dragostea lui Dumnezeu i-a acceptat și pe aceștia. Alți exegeți susțin că fii lui Dumnezeu sunt descendenții lui Set. Oricum, teologia vechitestamentară creștin ortodoxă nu este de acord cu interpretarea că fii lui Dumnezeu sunt îngeri.

lideri principali au fost Corneliu Zelea Codreanu și Horia Sima. Legionarii pretindeau că ei sunt slujitorii Sfântului Arhanghel Mihail pe pământ și deși mărturiseau crezuri creștin ortodoxe nu se fereau să își exprime crezuri politice de extremă dreapta și capitaliste. Ce a fost rău cu legionarii? Fiindcă legionarii au simțit spiritual că Sfântul Arhanghel Mihail este prietenul oamenilor ei au decis să se folosească de această prietenie în sens politic. Cine s-ar mai putea opune unui partid sau facțiuni politice în care patron și conducător este însuși Arhanghelul Mihail? Iată că avem aici un caz de proastă înțelegere a prieteniei Sfântului Arhanghel Mihail. Prietenia Sfântului Arhanghel Mihail în nici un fel nu trebuie să fie deturnată spre scopuri mârșave cum sunt cele politice. Ceea ce este de reținut pentru noi creștinii ortodocși este că legionarii au sperat să facă din Sfântul Arhanghel Mihail un lider politic. Să fie oare Sfântul Arhanghel Mihail un lider politic? Puțin probabil. Sfântul Arhanghel Mihail nu este interesat de politica și de scandalurile și interesele politice meschine ale oamenilor. Iată că s-au găsit și unii care au avut o logică bolnavă care au sperat că vor putea să profite de pe urma prieteniei cu Sfântul Arhanghel Mihail. Aceasta este și unul dintre motivele pentru care Mișcarea Legionară a eșuat și probabil se va întâmpla la fel cu orice intenție identică: de a îl transforma pe Sfântul Arhanghel Mihail în lider politic.[45]

O altă minune a Sfântului Arhanghel Mihail din Insula Lesbos din localitatea Matadamos o avem din partea creștinei ortodoxe Vatula Kontuli care este din localitatea Plomari insula Lebos. Această creștină suferea de 16 ani de diabet zaharat. Boala îi produsese multe neplăceri printre care dureri cronice de burtă și chiar pierderea temporară a vederii. Femeia a făcut mai multe tratamente dar se pare că nici unul nu era potrivit. Așa se face că ea a ajuns într-un impas. A mers și a vorbit cu un medic care i-a spus că trebuie să facă dializă (este un fel de inserare de lichid medicamentos în corpul uman). Medicul i-a spus că odată ce va începe să facă dializă va trebuii să o facă pe tot parcursul vieții fiindcă altă cale nu mai exista. Vatula a fost în același timp și bucuroasă dar și tristă. A face dializă însemna ca toată viața să fie dependentă de medicamente. Nu știa ce să facă. Așa se face că și ea a auzit de icoana făcătoare de minuni a Sfântului Arhanghel Mihail din Matadamos, Lesbos. S-a decis să meargă la icoană și să ceară ajutorul Sfântului Arhanghel Mihail. A pornit la drum și a ajuns în cele din urmă la icoană. Biserica era plină de oameni care și ei au venit să se închine icoanei. Pe cum se apropia de icoană Vatula a putut să simtă o mireasmă plăcută. Aceasta i-a dat curaj. În cele din urmă a ajuns la icoana Sfântului Arhanghel Mihail și s-a rugat cu tărie și putere ca Sfântul Arhanghel Mihail să o ajute să se vindece. Fiindcă erau mulți care așteptau să se închine la icoană Vatula a trebuit să plece din fața icoanei. Mai apoi s-a dus la casa ei cu speranța că totul va fi bine. A doua zi s-a dus la spital pentru un nou rând de analize. În timp ce îi făcea analizele doctorul a întrebat-o dacă a mers la icoana Sfântului Arhanghel Mihail. Vatura a răspuns afirmativ. Doctorul i-a făcut analizele după care s-a întors cu un zîmbet pe buze. Vatula a înțeles că o veste bună urma. Doctorul i-a spus că toate simptoamele diabetului dispăruseră și că numai o minune a putut să facă aceasta. Vatula a sărit în picioare de bucurie. Este evident o nouă minune pe care Sfântul Arhanghel Mihail a făcut-o pentru ea.[46]

Avem și mai sus o altă intervenție a Sfântului Arhanghel Mihail care ne spune că Sfântul Arhanghel Mihail are putere peste bolile oamenilor. Este greu de crezut pentru noi cei de azi că poate să existe cineva care să vindece deplin diabetul care după cum ne spun medicii poate să fie tratat dar niciodată vindecat deplin. Minunea de mai sus este una care ne spune că cu adevărat Sfântul Arhanghel Mihail este prietenul nostru al creștinilor ortodocși și că el poate schimba spre bine tot ceea ce țin de viața noastră. Sfântul Arhanghel Mihail poate vindeca orice boală fiindcă după cum știm el are puteri supranaturale. Totuși ceea ce putem vedea este că niciodată Sfântul Arhanghel Mihail nu și-a folosit puterile sale în scopuri neortodoxe sau mai bine spus el nu și-a risipit niciodată puterile sale spre lucruri ce nu ai nici un sens și nici o noimă. Aceasta ne spune că în termeni umani Sfântul Arhanghel Mihail este un exemplu de raționalitate. Ce să înțelegem din afirmația că Sfântul Arhanghel Mihail este un exemplu de raționalitate? Este un exemplu de raționalitate într-o lume care tinde să fie din ce în ce mai rațională. Sunt din ce în ce mai mulți care ne spun că lăcomia este un lucru bun. Pentru mulți dintre noi lăcomia este adevărata raționalitate. Fie că este lăcomia la mâncare, lăcomia după băutură, lăcomia după bani și averi sau lăcomia după plăceri desfrânate sunt din ce în ce mai mulți agenți care ne spun că în cele din urmă lăcomia este un rațională și ea trebuie să conducă lumea. Dacă vom sta și vom analiza mai mult istoria vom vedea că lăcomia a fost cea care a creat cele mai multe victime. Fie că vorbim de imperiul roman, de imperiul macedonian, de imperiul asirian, de imperiul babilonian sau de imperiul german, lăcomia a făcut multe victime și a curmat multe vieți. Aceasta fiindcă regii, împărații și președinții lumii au devenit lacomi și au dorit

45 Tatiana Niculescu, *Mistica rugăciunii și a revolverului: viața lui Corneliu Zelea Codreanu* (București, 2017).

46 Minune luată din periodicul grec „*Arhanghelul*", Nr. 204, Iulie-Septembrie, 2008.

să își extindă imperiile lor și în acest mod au declanșat mai multe războaie de cucerire irațională. Ei bine toate aceste războaie de cucerire au fost cât se poate de greșite. Nu trebuie să avem nici o îndoială. Raționalitatea este un fapt în criză în lumea noastră. Aceasta fiindcă lumea de azi nu are o înțelegere creștin ortodoxă a vieții. Ortodoxia este calea de mijloc, este cale care ne face să evităm extremele. Am ajuns să trăim într-o lume în care sunt din ce în ce mai mulți care sunt de părere că este bine să trăim în extreme. Iată de ce în aceste situații în care agenți ai iraționalității ajung să facă ravagii în viața și lumea noastră putem să cerem ajutorul Sfântului Arhanghel Mihail. Am văzut că în cazul creștieni ortodoxe Vatula din Grecia din insula Lesbos Sfântul Arhanghel Mihail nu a fost indiferent. De fapt Sfântul Arhanghel Mihail nu este niciodată indiferent față de rugăciunile care îi sunt adresate. Faptul că el nu ne răspunde ne face să considerăm că Sfântul Arhanghel Mihail este indiferent față de noi. Să ne aducem aminte că și în viața Domnului Iisus Hristos a existat o astfel de situație. Știm că o femeie cananiancă avea o fiică demonizată. Ea s-a dus la Domnul Iisus Hristos și i-a cerut să îi vindece fiica. Aparent Domnul Iisus Hristos s-a făcut că nu o aude. Femeia a strigat din ce în ce mai tare. Chiar și ucenicii i-au cerut lui Iisus să o asculte. Iisus s-a întors spre femeie și i-a spus că este trimis numai pentru Israel și că nu este bine să iei pâinea fiilor. Atunci femeia i-a răspuns lui Iisus cu memorabilele cuvinte: dar și câinii mănâncă din fărâmăturile care cad de la masa stăpânilor lor. Un răspuns care a demonstrat smerenia cea mai profundă și știm că diavolii nu suportă smerenia. În cele din urmă fiica femeii cananience a fost vindecată.[47]

Prietenia este un lucru care nu ține numai de lumea noastră. Am putut vedea că mai mulți sfinți au fost denumiți prieteni ai lui Dumnezeu. Este clar că toți putem ajunge să fim prieteni ai lui Dumnezeu. Aceasta fiindcă Dumnezeu vrea să fie Tatăl nostru. Pentru a ajunge să Îl avem pe Dumnezeu ca Tatăl nostru este bine să știm că în acest proces ajunge să îi cunoaștem și pe îngerii lui Dumnezeu Tatăl. Odată ce am devenit prieteni ai lui Dumnezeu Tatăl este cât se poate de adevărat că ajungem să fim prieteni și cu Sfântul Arhanghel Mihail. Sfântul Arhanghel Mihail este cel care ne face să fim cât se poate de spritualizați. Trăim într-o lume în care progresul științific și tehnologic ne face să credem că orice tendință de a ne spiritualiza este fără doar și poate o pierdere. Este o pierdere fiindcă știința și tehnica pentru cei mai mulți sunt incompatibile cu înduhovnicirea. Cum să fi un om înduhovnicit și în același timp să fi și un bun savant? Pentru cei mai mulți dintre contemporanii noștrii acestea două sunt incompatibile. Să fie ele două realități incompatibile? Adevărul este că știința și înduhovnicirea nu sunt incompatibile. Nu sunt imcompatibile fiindcă în sine însuși înduhovnicirea este o știință. Trebuie să știm că pnevmatologia creștin ortodoxă este știința înduhovnicirii omului. Prin urmare cum putem ajunge să îl cunoaștem pe Sfântul Arhanghel Mihail: pe cale științifică sau pe care pnevmatologică? Ar fi mulți care sunt de părere că dacă Sfântul Arhanghel Mihail ar exista fără doar și poate că el ar putea să fie contactat cu un telefon celular sau cu un fel de telefon special care să permită dialogul dintre uman și angelic. Pentru cei mai mulți dintre contemporanii noștri este greu de crezut că rugăciunea este calea prin care dialogăm cu Sfântul Arhanghel Mihail.[48]

Cu fiecare generație de oameni credincioși și în vremurile noastre de creștin ortodocși Sfântul Arhanghel Mihail și-a actualizat într-un fel sau altul disponibilitatea lui de a fi prietenul nostru. Este o mare cinste și onoare pentru noi de a ști că Sfântul Arhanghel Mihail este disponibil de a fi prietenul nostru. Dar la fel de bine această prietenie aduce cu sine și nevoie de a ne modela după cum este voia lui Dumnezeu exprimată prin Sfântul Arhanghel Mihail. În acest sens Biserica Creștin Ortodoxă a respins anghelolatria sau mai bine spus adorarea îngerilor fiindcă adorare i se cuvine numai lui Dumnezeu. În cazul nostru putem să vorbim de o mihailo-latrie sau mai bine spus de o adorare a Sfântului Arhanghel Mihail. Este bine să știm că numai pe Dumnezeu Tatăl (Fiul și Duhul Sfânt) se cuvine să Îl adorăm. Iată de ce a fi în legătură de prietenie cu Sfântul Arhanghel Mihail este fără doar și poate ceva care ne învață mai multe lucruri și care are un efect de înduhovnicire sau de pnevmatizare a noastră. Are un efect de înduhovnicire fiindcă după cum știm Sfântul Arhanghel Mihail

---

47 Adrian Făgețeanu, Mihail Suanciu, *De ce căută omul contemporan semne, minuni și vindecări paranormale? Un răspuns ortodox* (București, 2004).

48 Sunt mulți care susțin că rugăciunea către arhanghelul Mihail este numai o iluzie. Aceasta fiindcă este adevărat că cel care se roagă îndreaptă anumite gânduri spre Sfântul Arhanghel Mihail dar nu primește nici un răspuns. Prin urmare rugăciunea către Sfântul Arhanghel Mihail este inutilă și o iluzie a comunicării cu Sfântul Arhanghel Mihail. Cum rămâne atunci cu minunea de mai sus cu creștina ortodoxă Vatula din Lesbos, Grecia? Să fie fost și ea o victimă a unei iluzii? Ceea ce am remarcat din minunea pe care Sfântul Arhanghel Mihail a făcut-o în cazul ei este că Sfântul Arhanghel Mihail nu i-a dat nici un răspuns telepatic sau vorbit la rugăciunea ei ci numai medicul a constatat că se vindecase în mod miraculos. Prin urmare de multe ori când ne rugăm Sfântului Arhanghel Mihail nu primim un răspuns instantanei la rugăciunea noastră ci este posibil să ia ceva timp până ce îl vom primii. Este esențial să nu ne pierdem nădejdea. Aceasta fiindcă trebuie să ne lăsăm în mâinile Sfântului Arhanghel Mihail și trebuie să avem credință în el.

este o ființă spirituală. Îngerii sunt ființe spirituale și ele țin de ordinea spirituală a existenței. Este evident că pentru a menține legătura cu ei și noi trebuie să ne spiritualizăm. Sunt mulți care îi iubesc pe îngeri și pe Sfântul Arhanghel Mihail dar sunt cât se poate de sceptici când vine vorba de a se spiritualiza. Ei sunt într-un anume fel ca Anania și Safira din cartea Faptelor Apostolilor din Noul Testament (Biblie). Anania și Safira au fost doi soți care au rămas uimiți de armonia și înțelegerea care exista între primii creștini care aveau toate lucrurile împreună și în comun. Au devenit și ei creștini și au mers și au vândut o țarină a lor. Au ținut o parte din bani și la apostoli le-au dat restul din bani spunând că acela a fost prețul cu care a fost vândută țarina. Apostolii prin descoperire de la Dumnezeu au fost înștiințați de minciuna lor și așa se face că fiindcă nu mințit pe Duhul Sfânt care era în apostoli aceștia au murit pe loc. Iată de ce este bine să știm că nu este destul numai să îi iubim teoretic pe sfinții îngeri și pe Sfântul Arhanghel Mihail ci la fel de bine trebuie să facem în așa fel încât să ducem o un mod de viață care să ne asemene cu ei. Au fost mai mulți sfinți care au putut vedea că îngerii stau mai ales în jurul celor care postesc în mod constant. Îngerii sunt atrași de cei care postesc fiindcă postul este un exercițiu de spiritualizare. Este evident prin urmare că fiind creștin ortodocși nu trebuie să avem numai o relație nominală (adică pur figurativă) cu Sfântul Arhanghel Mihail ci trebuie să o intensificăm cât mai mult prin rugăciune.[49]

CAPITOLUL 3

SFÂNTUL ARHANGHEL MIHAIL AJUTORUL NOSTRU

Filosoful francez Blaise Pascal în încercarea de a îl definii pe om spunea că "omul este o trestie bătută de vânt." Prin aceasta el voia să sublinieze cât de fragil este omul. Cu adevărat dacă este să analizăm omul vom vedea că el este o ființă fragilă. Se naște din părinți fără de care până la maturitate nu ar putea să existe în această lume. De multe ori pe parcursul vieții omul este lovit de boli și de suferință ca să nu mai vorbim de "rănile păcatului" care își lasă amprenta pe fiecare muritor de la Adam și Eva încoace. Așa se face că este bine să știm că omul este o ființă nu numai slabă ci la fel de bine și schimbătoare. Sunt mulți semeni de ai noștri care în zilele noastre și unii în mai toate epocile istoriei au dat dovadă de labilitate și de o capacitate de a se schimba de la oră la oră și de la minut la minut. Despre dictatorul german Adolf Hitler se știe că mai înainte de a ataca Polonia și a declanșa al II-lea război mondial s-a răzgândit de 10 sau de 20 de ori. Este evident că caracterul schimbător al omului este cea mai mare dovadă de slăbiciune a omului. Dacă Adam și Eva în rai i-au promis lui Dumnezeu că vor asculta de porunca lui și nu vor mânca fructul oprit, adică nu vor ajunge să cunoască diferența dintre bine și rău, ei bine a fost destul numai o ispită a celui rău (diavolului) pentru a se schimba și a cădea în păcat. În acest sens trebuie să spunem că filosoful Pascal avea dreptate. Ce este omul decât o trestie bătută de vânt? Totuși Dumnezeu Tatăl iubește acest om și dorește ca el să se mântuiască, adică să fie veșnic cu El în bucuria și veselia raiului.[50]

Totuși, deși prin credința în Iisus Hristos omul devine fiul lui Dumnezeu vedem că sunt mulți care nu Îl acceptă pe Domnul Iisus Hristos ca mântuitor al lor. Fie că vorbim de budiști, de hinduși, de zoroastrieni sau de musulmani sunt mulți care nu vor să devină fiii lui Dumnezeu. Așa se face că venirea lui Iisus în această lume a fost în van pentru ei. Vedem și aici că Dumnezeu Tatăl nu constrânge pe nimeni să devină fiul Lui. Devine fiul lui Dumnezeu numai cel care dorește. Este trist dar sunt mulți în lumea noastră (de ordinul sutelor de milioane) care îi întorc spatele Fiul lui Dumnezeu Domnul Iisus Hristos și lui Dumnezeu Tatăl. Este evident că Dumnezeu Tatăl respectă libertatea oamenilor. El ne-a spus că nimeni nu poate devenii fiul lui Dumnezeu decât numai prin credința în Iisus Hristos. Un mare ajutător în acest sens este Sfântul Arhanghel Mihail. Ca ființă a binelui Sfântul Arhanghel Mihail vrea binele omului. Prin urmare el vrea ca noi să devenim fii lui Dumnezeu. Aceasta fiindcă la un anumit nivel și Sfântul Arhanghel Mihail și sfinții îngeri sunt fii ai lui Dumnezeu Tatăl. Prin faptul că îngerii

---

[49] Panaghiotis M. Sotirhos, *Îngerul în trup: Sfântul Macarie Egipteanul* (Galați, 2018).

[50] Iubirea lui Dumnezeu Tatăl este atât de mare că deși omul a căzut în păcat și a încălcat porunca lui Dumnezeu de a cunoaște diferența dintre bine și rău pentru a nu murii, în cele din urmă El le-a promis oamenilor un mântuitor, pe Mesia. De ce nu a trimis Dumnezeu Tatăl pe Sfântul Arhanghel Mihail care a fost cel care l-a înfrânt pe diavol și l-a aruncat în iad? Nu ar fi putut să îl înfrângă din nou Sfântul Arhanghel Mihail pe diavol într-o confruntare "corp la corp" pe pământ? Sfântul Arhanghel Mihail ar fi putut la fel de bine să Îl elibereze pe om de robia diavolului dar Dumnezeu Tatăl nu a voit aceasta. El a voit ca Dumnezeu Fiul, Domnul Iisus Hristos să facă aceasta. De ce? Din două motive: 1. pentru a îi demonstra omului marea iubire pe care o are El, Dumnezeu Tatăl pentru om și 2. pentru ca prin credința în Domnul Iisus Hristos omul să poată devenii fiul lui Dumnezeu. Dacă este să rezumăm creștinismul și mesajul sau noutatea pe care a adus-o Domnul Iisus Hristos ea poate să fie redusă la calitatea de fiul al lui Dumnezeu pe care omul o primește prin credința în Iisus Hristos.

și Sfântul Arhanghel Mihail au rămas credincioși și loiali lui Dumnezeu Tatăl ei au deveni fii lui Dumnezeu. Iată prin urmare că nu numai oamenii au devenit fii lui Dumnezeu ci și îngerii lui Dumnezeu Tatăl. Este evident că îngerii au fost liberi să aleagă sau nu să fie fii lui Dumnezeu. Știm că o treime i-au întors spatele lui Dumnezeu Tatăl și au făcut din El cel mai mare dușman. Este cu adevărat o dovadă de mare nebunie. Adică Dumnezeu Tatăl este Cel care a voit să le confere lor cinstea de a fi fii Săi și eu au respins aceasta. Este un lucru care ne spune că diavolii sunt nebuni și că nu știu să aprecieze adevărata față a lucrurilor. Numai un nebun i-ar întoarce spatele lui Dumnezeu Tatăl. Iată că diavolii au făcut-o. Diavolii ne detestă pe noi creștinii ortodocși fiindcă noi am acceptat să fim fii lui Dumnezeu și să trăim după exigențele unei astfel de iubiri pe care Dumnezeu Tatăl a arătat-o spre noi. Este evident că numai un om fără de minte sau un diavol nebun ar respinge invitația lui Dumnezeu Tatăl de a devenii fiul Său. Aceasta ne spune de cât de multă iubire are Dumnezeu Tatăl față de noi oamenii și la fel de bine față de sfinții îngeri.[51]

Totuși cum se face că deși prin credința în Domnul Iisus noi nu ajungem să trăim dintr-o dată în rai și să nu mai suferim nici un fel de durere și nici un fel de neplăcere în această viață? De ce nu ne face credința în Domnul Iisus Hristos să ajungem instantaneu cu trupul în rai și așa să trăim veșnic fără de nici o durere și problemă? Adevărul este că în această stare vom ajunge numai după judecata universală a lui Dumnezeu Tatăl de la sfârșitul timpurilor. Dumnezeu Tatăl a știut că nu toți oamenii vor accepta în Iisus Hristos chemarea Lui de a fi fii lui Dumnezeu. Așa se face că sunt mulți care sunt necreștini și nici nu vor să audă de Iisus și de posibilitatea de a devenii fii lui Dumnezeu prin credința în El. Prin urmare în această lume lucrurile nu sunt ca în rai. Această lume continuă să fie și în zilele noastre cum a fost de la începuturi un fel de amestec dintre bine și rău care pentru cei mai mulți este ambiguu. Așa se face că de multe ori oameni stăpâniți de diavoli și de lucrarea lor ajung să se manifeste deplin în istoria umană. Să ne aducem aminte de secolul al XX-lea în care au existat două războaie mondiale. Să fie fost oare voia lui Dumnezeu Tatăl ca oamenii să se împotrivească unii împotriva altora și să se ajungă ca zeci de milioane de ființe umane să își piardă viața? Fără doar și poate că Dumnezeu Tatăl și nici Sfântul Arhanghel Mihail nu au voit aceasta. Totuși, oameni diabolici s-au solidarizat cu diavolii și au deschis în lumea noastră iadul. Consecințele le putem vedea cu toții. În Europa nu cred că există un oraș în care să nu fie ridicat un monument în memoria celor care au căzut răpuși de gloanțe și șchije în cele două războaie mondiale. În aceste împrejurări se ridică întrebarea: este Sfântul Arhanghel Mihail de partea creștinilor ortodocși sau nu? Sau mai bine spus: este Sfântul Arhanghel Mihail de partea creștinilor ortodocși sau el poate să fie invocat în orice religie a lumii? Sunt mai mulți care sunt de părere că Sfântul Arhanghel Mihail ține de toate religiile lumii și orice om care ține de o religie necreștină poate să îl invoce și să îi ceară ajutorul. Să fie oare chiar așa? Adevărul este că nu este așa. În mare Sfântul Arhanghel Mihail este un ajutător la creștinilor ortodocși în sen sens generic al creștinilor. Aceasta fiindcă așa este voia lui Dumnezeu Tatăl pe care Sfântul Arhanghel Mihail caută să o împlinească.[52]

Am ajuns prin urmare la concluzia că Sfântul Arhanghel Mihail este ajutorul nostru al creștinilor ortodocși. Unii ar vrea ca Sfântul Arhanghel Mihail să fie contactat la orice oră și la orice timp din noapte și din zi la fel ca informațiile de la telefon. Trebuie să știm că prin rugăciune în putem contacta pe Sfântul Arhanghel Mihail în orice moment din noapte și din zi. După ce am făcut aceasta trebuie să avem răbdare ca rezultatele să apară. Sunt mulți care după cum am evidențiat în rândurile de mai sus vor ca minunile Sfântului Arhanghel Mihail să curgă asemenea apei unui râu. Să nu uităm că Sfântul Arhanghel Mihail este arhanghel și el mai are datorii și obligații și față de Dumnezeu Tatăl și la fel de bine și față de ceilalți îngeri. Totuși, nu trebuie să cădem în deznădejde și să considerăm că nu se merită să credem în Sfântul Arhanghel Mihail dacă el nu a făcut o minune cu noi. Am arătat în rândurile acestei cărți că el a făcut mai multe minuni cu alți creștini ortodocși pentru a ne arăta că el există și ne ascultă. Cei care vor minuni în orice moment și în orice loc trebuie să știm că sunt persoane care vor mai mult senzaționalul și ceea ce este ieșit din comun. Ori trebuie să știm că tot ceea ce ține

---

51 Maica Alexandra (principesa Ileana a României), *Sfinții îngeri* (București, 2009 reeditare).

52 Minunea Sfântului Arhanghel Mihail de la Colose (Turcia de azi) pe care Biserica Creștin Ortodoxă o pomenește în fiecare an pe data de 6 septembrie ne spune că Sfântul Arhanghel Mihail este binevoitor față de creștinii ortodocși și opozant al necreștinilor. Am spus mai sus care au fost cadrele în care a avut loc minunea. Într-o biserică creștin ortodoxă de la Colose era un tânăr pe nume Arhip care avea de grijă de această biserică. În regiune erau mai mulți păgâni (necreștini) care nu priveau cu ochi buni biserica. Ei și-au unit forțele și au săpat un canal auxiliar care ducea cursul unui râu spre biserica lui Arhip pentru ca ea să fie inundată. Sfântul Arhanghel Mihail intervine și ca prin minune apa râului trece dar nu inundă biserica. În cele din urmă tot prin intervenția Sfântului Arhanghel Mihail râul revine miraculos la matca lui. Este clar din această relatare că Sfântul Arhanghel Mihail îi apară pe creștinii ortodocși și pentru aceasta noi creștinii ortodocși trebuie să avem mai multe credință în Sfântul Arhanghel Mihail.

de Sfântul Arhanghel Mihail este firesc sau mai bine spus ține de firesc. Dacă ne uităm în jurul nostru vom vedea că lumea este într-o criză a firescului. Trăim într-o lume în care homosexualitatea și lesbiansimul sunt considerate lucruri firești și normale. Chiar și unele țări creștin ortodoxe au militat mai recent pentru drepturile sociale și civice ale homosexualității și lesbiansimului. Așa se face că ceea ce este nefiresc în lumea noastră din cauza unor inteligențe morbide și bolnave a ajuns să fie considerat firesc și un lucru obișnuit. Ce să facem noi creștinii ortodocși în asemenea situații? Fără doar și poate putem să cerem ajutorul Sfântului Arhanghel Mihail. Dacă mai mulți creștin ortodocși s-ar ruga mai sincer și mai cu credință Sfântului Arhanghel Mihail el ar putea să intervină mai des și mai eficient în lumea noastră pentru a ne conferii ceea ce ne lipsește de multe ori: simțul firescului și al normalității. Acest simț al normalului și al firescului este un simț pe care îl simțim din ce în ce mai puțin fiindcă sunt mulți care de ce să nu spunem că se solidarizează sufletește și în duh cu diavolii și nu mai vor să urmeze binelui. Binele este firesc, răul este nefiresc fiindcă este o negație a ființei și a ontologiei.[53]

Prin urmare în această viață omul devine potențial fiul lui Dumnezeu dacă va trăi o viață creștin ortodoxă. La fel de bine este adevărat că sfinții îngeri vor ca noi să devenim fii lui Dumnezeu fiindcă în acest fel în cele din urmă vom ajunge să fim mult mai aproape de Dumnezeu Tatăl. Îngerii și Sfântul Arhanghel Mihail sunt fără doar și poate persoane care se bucură când noi suntem în comuniune cu Tatăl nostru ceresc. Minunea de la Colose a Sfântului Arhanghel Mihail are două sensuri: 1. unul istoric ce ne spune că Sfântul Arhanghel Mihail a trebuit să intervină pentru a dejuca planul distrugător al păgânilor și 2. unul duhovnicesc care ne spune că Sfântul Arhanghel Mihail este prezent duhovnicește în orice biserică creștin ortodoxă. El este alături de orice creștin ortodox care se roagă cu evlavie și credință lui Dumnezeu Tatăl. Totuși deși prin Domnul Iisus Hristos consecințele păcatului strămoșesc al protopărinților noştri Adam și Eva au fost parțial șterse ele încă mai pot să fie simțite în lumea noastră și la fel de bine pot să facă unele probleme. Iată de ce avem nevoie de ajutorul Sfântului Arhanghel Mihail. Sunt mai multe icoane și picturi creștine care ni-l prezintă pe Sfântul Arhanghel Mihail în calitatea lui de psihopomp. Ce să înțelegem prin termenul pe psihopomp? Înțelegem că una dintre funcțiile Sfântului Arhanghel Mihail este de a lua sufletele celor care mor sau ale muribunzilor și a le duce în rai în lumina veșnică a lui Dumnezeu Tatăl. În acest sens adevărul este că Sfântul Arhanghel Mihail poate să ne fie ajutor în cel mai cumplit moment al vieții noastre: momentul morții. Cu toții știm că în fața morții suntem omenește fără de nici o speranță. Cine poate să oprească moartea sau mai bine spus cine poate să stopeze cursul morții? Adevărul este că un om nu poate oricât de multe eforturi ar depune. Aceasta fiindcă moartea este o creație a diavolului care este o ființă cu puteri mult mai mari ca ale omului. Totuși Sfântul Arhanghel Mihail poate să schimbe sau mai bine spus să transforme momentul morții. El poate să facă din momentul morții un moment de tranziție spre rai. Cu alte cuvinte Sfântul Arhanghel Mihail poate să schimbe cursul morții dintr-unul tragic într-unul fericit.[54]

Orice creștin ortodox autentic recunoaște că are nevoie de ajutor pentru a se mântui. Sfântul Arhanghel Mihail nu mântuiește prin sine fiindcă este numai un arhanghel dar el poate să ne ajute în procesul mântuirii și mai ales în momentul morții noastre, momentul cel mai critic din toată existența noastră. Este adevărat că pentru mai mulți dintre necreștini a cere ajutorul unui arhanghel este fără doar și poate un act de umilință ce nu poate să fie făcută. Cum să avem nevoie de ajutorul Sfântului Arhanghel Mihail dacă noi suntem creștini ortodocși? Este o obiecție pe care mai mulți necreștini o aduc creștinilor ortodocși. Ceea ce uită acești orgolioși și egolatrii este că nu totul stă ân puterile creștinilor ortodocși ci sunt mai multe fapte care pot să fie realizate numai de Dumnezeu și de sfinții îngeri. Sfinții îngeri au fost creați pentru a îl slujii pe Dumnezeu Tatăl dar după facerea omului la fel de bine misiunea sfinților îngeri este și de a îi ajuta pe oameni. Astfel mai mulți sfinți creștin ortodocși sunt de părere că în momentul morții ne ajută toate rugăciunile pe care le-am făcut către sfinții îngeri fiindcă prin aceste rugăciuni noi ne-am solidarizat cu ei și le-am transmis că avem nevoie de ajutorul lor pentru

---

53 Radu Teodorescu, *Firescul în religia creștin ortodoxă* (Cugir, 2014).

54 Sunt mai multe relatări din viețile sfinților și ale spiritualității creștin ortodoxe care ne spun că atunci când un om moare exact în momentul morții de o parte a muribundului vin îngeri și pe cealaltă parte vin diavoli. Abele tabere își revendică sufletul. Diavolii prezintă pe hârtiile lor păcatele omului care după ei îl fac vrednic de iad în timp ce îngerii prezintă faptele bune ale muribundului care îl fac vrednici de rai. Este cu adevărat după expresia Sfântului Nicodim Aghioritul un "război nevăzut" dintre îngeri și diavoli pentru sufletul celui care părăsește această lume. Trebuie să știm că astfel de relatări nu sunt simple imaginații ci sunt fără doar și poate realități care au loc cu mai toți cei care murim. La fel de bine și noi cei care sunt vii vom trece prin această probă de foc în care îngerii și diavolii își vor disputa supremația asupra noastră. Iată de ce rugăciunile pe care le facem în această viață către Sfântul Arhanghel Mihail pot să ne fie de ajutor. La un anumit nivel orice rugăciune pe care o facem către Sfântul Arhanghel Mihail este o faptă bună. Este o faptă bună fiindcă ne solidarizează cu îngerii lui Dumnezeu Tatăl.

noi. Este posibil ca în timpul vieții cuiva sfinții îngeri să nu facă nici o minune pentru o anumită persoană creștin ortodoxă dar fără doar și poate ei vor intervenii în momentul morții pentru acea persoană creștin ortodoxă dacă acea persoană creștin ortodoxă a fost constantă în a le cere ajutorul. Ce bucurie mai mare poate să fie acea ca în momentul morții sufletul nostru să se îndrepte purtat în brațele sfinților îngeri spre rai? Știm din întâmplarea cu un călugăr bolnav de la Muntele Athos că i-a cerut îngerului păzitor să îi curme viața fiindcă numai putea purta chinurile bolii. Îngerul lui păzitor i-a spus că are unele păcate și pentru aceasta prin boală trebuie să ispășească pedeapsa pentru aceste păcate. Îngerul i-a spus că mai poate sta încă zece ani în acea boală sau 3 ore în iad. Călugărul a considerat că 3 ore în iad trec mai repede decât 10 ani de boală. Așa că a fost dus în iad. Au trecut 300 de ani și îngerul a venit din nou să vadă ce face călugărul. Călugărul i-a spus că îngerul este mincinos fiindcă i-a spus că numai 3 ore va sta în iad și în realitate au trecut 300 de ani. Îngerul i-a spus că nu este mincinos și că a venit de fapt mai repede și el mai avea de stat încă două ceasui în iad fiindcă o oră în iad trece cât 300 de ani omenești.[55]

Insula grecească Symi este cunoscută pentru faptul că aici este ridicată o biserică creștin ortodoxă în cinstea Sfântului Arhanghel Mihail. Ce legătură poate să existe între această biserică ridicată în cinstea Sfântului Arhanghel Mihail și o femeie australiancă Raewyne Watson? Aparent nici una. Numai aparent fiindcă după cum vom vedea din povestea care va urma între insula grecească Symi și Raewyne Watson a devenit o legătură extrem de vie. Raewyne Watson a suferit o operație prin care i-a fost scoasă fierea. Operația ar fi trebuit să pună capăt durerilor australiencei dar nu a făcut-o. Din contră durerile au devenit mai mari și australianca a trebuit să fie internată din nou. La începutul anilor 2000 Raewyne Watson a aflat că durerea provenea de la o glandă. De meserie contabilă Raewyne era extrem de pricepută cu numerele dar nu avea habar despre corpul uman. Medicii i-au explicat că o glandă din spatele corzilor vocale este infectată și pentru ca să se facă bine și să nu mai aibă dureri acea glandă endocrină va trebuii să fie extirpată ceea ce ducea pentru totdeauna la pierderea vocii. Raewyne Watson avea pe atunci 46 de ani. Frica și panica au cuprins-o. Nu știa ce să facă. Cui să ceară ajutor? Cine nu ar fi cerut ajutor într-o astfel de situație? Atunci și-a adus aminte că soțul ei avusese cinci tumori și el se dusese pe insula grecească Symi unde era o icoană făcătoare de minuni a Sfântului Arhanghel Mihail. După ce a venit de acolo s-a operat și s-a însănătoșit deplin. Dintr-o dată lui Raewyne Watson i-a revenit speranța. A sunat-o pe o prietenă de a ei Jane din insula Symi și i-a spus că vrea să vină să se închine la icoana făcătoare de minuni a Sfântului Arhanghel Mihail. A amânat operația și din Sydney de unde locuia ea s-a dus în Symi Grecia. A ajuns în Symi în luna mai a anului 2000. A intrat în biserică și s-a închinat în fața icoanei impunătoare a Sfântului Arhanghel Mihail. A prins o lumânare. Era pentru prima dată în viața ei când ea se închina unei icoane a Sfântului Arhanghel Mihail. I-a promis Sfântului Arhanghel Mihail că dacă se va însănătoșii va devenii o persoană credincioasă și va revenii pe insula Symi pentru a îi mulțumii. A ieșit din biserică și ca prin minune toată stările ei dramatice și conflictuale lăuntrice au dispărut. S-a întors înapoi în Sydney și la câteva zile a făcut operația. Minune! Operația a reușit și femeia nu și-a pierdut vocea așa cum îi spuseseră medicii. Lucru pe care nici un medic nu și l-a putut explica. Se spune că de atunci australianca Radweyne Watson vizitează frecvent insula Symi unde vine să mulțumească Sfântului Arhanghel Mihail.[56]

Avem aici o altă minune a Sfântului Arhanghel Mihail de care mai puțină lume știe și care eventual ar trebuie să fie mai masmediatizată dar se pare că nu este. Vedem că o australiană care nu era creștin ortodoxă s-a convertit la ortodoxie în urma unei minuni pe care a experimentat-o. Aparent această australiancă era pe punctul de a își pierde orice șansă de a mai vorbii fiindcă glanda endocrină trebuia scoasă și scoaterea ei nu se putea face fără scoaterea corzilor vocale. Fără doar și poate din minunea de mai sus putem să vedem că Sfântul Arhanghel Mihail poate să ne ajute și de multe ori pentru a le da semne creștinilor care nu sunt ortodocși face minuni cu aceștia doar, doar aceștia creștini se vor întoarce la creștinismul ortodox. Că Sfântul Arhanghel Mihail este ajutător al nostru și evident că ne ajută nu poate să fie nici o îndoială. Aceasta fiindcă el este unul care ne vrea binele și care poate să facă viața noastră mai frumoasă. După cum am arătat și mai sus de multe ori trecem peste minunile Sfântului Arhanghel Mihail mult prea ușor. Aceasta fiindcă suntem oameni care nu suntem în nici un fel mulțumiți. Când minunile au loc spunem că sunt prea puține și când minunile nu au loc spunem că de ce nu au loc? După cum am spus Biserica Creștin Ortodoxă nu ne cere numai să ne rugăm Sfântului Arhanghel Mihail ci la fel de bine ne cere să și avem credință în el. Dacă vom sta și vom analiza vom vedea că deși știm de mai multe minuni ale Sfântului Arhanghel Mihail sunt foarte puțini cei care cred în el. Aceasta fiindcă credința este

55 Antonie Plămădeală, *Trei ceasuri în iad* (București, 2013 reeditare).

56 Întâmplarea este luată din periodicului australian „Take 5" (nr. 24, Iunie 2006, pp. 6-7).

un fapt care cere mult prea mult efort și noi suntem ultimele persoane care voim să depunem efort. Unii ar putea să ne întrebe: cum să ceară credința creștin ortodoxă efort? Este un efort să crezi în Sfântul Arhanghel Mihail fiindcă aceasta înseamnă să îți atașezi voința ta de voința lui; adică să ajungi să privești lucrurile la fel cum le privește Sfântul Arhanghel Mihail. Fără doar și poate că Sfântul Arhanghel Mihail poate avea cu noi o legătură psihologică. Ce fel de legătură psihologică să existe între noi și Sfântul Arhanghel Mihail? Adevărul este că sufletește prin rugăciune ne putem atașa de Sfântul Arhanghel Mihail. Aceasta fiindcă el fiind duh la fel de bine se poate face mult mai bine înțeles sufletului nostru decât trupului nostru. Este evident că sunt puțini cei care cred că pot să stabilească o legătură psihologică cu Sfântul Arhanghel Mihail. Aceasta fiindcă susțin ei că nu ai cum să fi psihologic conectat cu un arhanghel. Am văzut din minunea de mai sus că australianca după ce a mers și s-a rugat la icoana făcătoare de minuni a Sfântului Arhanghel Mihail de pe insula Symi din Grecia odată ce rugăciunea a fost făcută a simțit o ușurare. Toate gândurile ei negre au trecut ca prin minune și a putut să simtă o liniște și un sentiment că totul este în ordine. Avem de a face aici cu o persoană care la acel timp nu era creștin ortodoxă și care a putut să simtă o legătură psihologică cu Sfântul Arhanghel Mihail. Dacă o persoană care era numai creștină dar nu creștin ortodoxă a putut să realizeze o legătură psihologică cu Sfântul Arhanghel Mihail cu cât mai mult noi creștinii ortodocși putem să realizăm o legătură psihologică cu Sfântul Arhanghel Mihail.[57]

Este adevărat că pentru marea majoritate a creștinilor ortodocși să ceară ajutorul Sfântului Arhanghel Mihail în momentele grele ale vieții loc este un lucru firesc și obișnuit. Totuși sunt și mulți care fiind stăpâniți de patima orgoliului și de mândrie li se pare o imposibilitate să se roage lui Dumnezeu și Sfântului Arhanghel Mihail. Cum să se roage el care este un om puternic, deștept și capabil unui arhanghel pe care nici măcar nu l-a văzut cu ochii liberi? Este posibil așa ceva? În nici un caz. Mândria este un sentiment care îl poate face pe om să se considere mai capabil și mai puternic decât îngerii și uneori chiar decât Dumnezeu. Când armatele naziste au declanșat al II-lea război mondial aveau convingerea că nici măcar Dumnezeu nu mai poate oprii ca Germania nazistă să cucerească și să ajungă să stăpânească lumea. Delirul a durat numai 5 ani, din 1939 până în anul 1945 când marele furher de la Berlin s-a sinucis. Iată prin urmare care sunt consecințele nefaste ale mândriei și ale orgoliului. Să ne aducem aminte de Sfintele Perpetua și Felicitas care fiindcă au refuzat să aducă jertfe ca unui dumnezeu împăratului roman Severus au fost aruncate într-o arenă cu lei și devorate de vii. Mai mulți împărați romani s-au considerat pe sine dumnezei și pretindeau supușilor să fie veneraţi ca niște dumnezei pe pământ. Mândria umană este larg răspândită în zilele noastre. În timp ce unele țări ale lumii trimit sateliți pe lună și oameni în spațiul cosmic, alte țări suferă de foame. Aceasta din mândrie fiindcă cei supra-avansați tehnic și științific în nici un fel nu vor să îi ajute pe cei în nevoie. Mândria și lăcomia este mult prea mare pentru a ajuta pe cel în nevoie. Bogatul din pilda lui Iisus nici nu voia să știe de săracul Lazăr care singura mângâiere pe care o avea era că uneori câinii se milostiveau de el și rănile lui și i le lingeau și așa îi aduceau alinare.[58]

A cere ajutorul Sfântului Arhanghel Mihail este fără doar și poate un mare exercițiu de smerenie. Prin acest fapt noi înștiințăm pe Sfântul Arhanghel Mihail că îl recunoaștem ca fratele lui mai mare și că avem nevoie de el. Ajutorul Sfântului Arhanghel Mihail este fără doar și poate un sentiment al nevoii. Dar nu trebuie să apelăm la Sfântul Arhanghel Mihail numai când avem nevoie de el și de ajutorul lui ci dacă se poate cât mai des posibil. Am văzut că în cazul australiencei Radweyne Watson ea pentru prima dată a făcut apel la Sfântul Arhanghel Mihail într-o situație când lucrurile erau în extremă: ea risca să devină mută pentru tot restul vieții. Paradoxal Sfântul Arhanghel Mihail i-a ascultat rugăciunea și a vindecat-o. Totuși, avem aici de face cu o situație excepțională. Dacă ne vom uita în istoria cu interacțiunile dintre Sfântul Arhanghel Mihail și umanitate vom vedea că au fost totuși puține cazurile de rugăciune când Sfântul Arhanghel Mihail a răspuns din prima. Aceasta fiindcă este bine să știm că Sfântul Arhanghel Mihail vrea ca noi să fim perseverenți în legătura sau relația pe care o avem cu el. Sunt din ce în ce mai puțini cei care se gândesc la o legătură pe termen lung cu Sfântul

---

[57] Felicia Toniță, *Îngeri, suflet, vindecare* (București, 2008).

[58] După cum știm mândria a fost un sentiment care a fost antecedent lumii în care trăim și a fost pentru prima dată creată de satan care din nebunie a ajuns al concluzia că el este mai presus de Dumnezeu. La fel de bine cei care sunt răi ajung și ei să fie pătrați acestei mândrii nebunești și se văd pe sine mai capabili decât restul. De fapt orice crimă este un act de mândrie. De ce? Fiindcă criminalul are o părere atât de bună despre sine că el crede că poate lua locul lui Dumnezeu și curma vieți după bunul lui plac. În acest sens criminalul își asumă rolul de Dumnezeu care singur poate da și lua viața omului. Este evident că sunt mai multe păcate care derivă din mândrie dar ceea ce trebuie să fim cât se poate de siguri este că mândria în nici un fel nu poate să ne facă bine. Ea este un fel de beție temporară în care cel în cauză se vede pe sine unic și fără de nici un fel de asemănare. Iată de ce trebuie să știm că mândria poate să îl înnebunească pe om. El nu mai judecă lucrurile normal și se vede pe sine chiar mai bun decât Dumnezeu Tatăl.

Arhanghel Mihail. Aceasta fiindcă se consideră că dacă Sfântul Arhanghel Mihail nu răspunde din prima înseamnă că el nu este interesat de noi și nici nu se merită să menținem o legătură ce nu aduce rezultate din prima. Oare nu ne-am ridicat întrebarea că este posibil ca Sfântul Arhanghel Mihail să nu ne răspundă din prima pentru a ne testa credința și încrederea pe care o avem în el? Avem văzut în cele de mai sus pe viu că Sfântul Arhanghel Mihail a putut face minuni dintre cele mai diverse: a scăpat o biserică de a fi inundată de un râu, a scos o mașină prăvălită într-o prăpastie, a vindecat o creștină ortodoxă de diabet zaharos, a vindecat o creștină australiancă de mutenie, a hrănit un soldat care nu avea ce mânca duminica și sâmbăta în postul mare. Iată că Sfântul Arhanghel Mihail ne-a demonstrat că ne poate ajuta într-o gamă largă de situații. Totuși și noi trebuie să fim mai consecvenți în a cere ajutorul Sfântului Arhanghel Mihail. Aceasta fiindcă după cum am spus făcând astfel nu facem decât să ne demonstrăm smerenia. Este greu să fim în comuniune cu Sfântul Arhanghel Mihail dacă nu suntem persoane ale smereniei. Sunt mulți care din orgoliu o viață întreagă nu s-au rugat niciodată Sfântului Arhanghel Mihail și mai apoi când trec prin greutăți vor să fie auziți automat de Sfântul Arhanghel Mihail. Este evident că o astfel de atitudine este eronată. Cum să ceri ajutorul Sfântului Arhanghel Mihail dacă tu timp de 20 sau 30 de ani nu ai călcat deloc în biserică pe 8 noiembrie când se face pomenirea Sfântului Arhanghel Mihail și a prietenului său Sfântul Arhanghel Gavriil? Este evident că există niște reguli care trebuie să fie respectate în ceea ce îl privește pe Sfântul Arhanghel Mihail.[59]

Cultul Sfântului Arhanghel Mihail pe care Biserica Creștin Ortodoxă îl pune în fața noastră este inconvenient pentru mai multe mentalități și pentru mai multe filosofii ale timpurilor noastre. Aceasta fiindcă aceste filosofii și mentalități sunt antropocentrice și umaniste. Antropocentrismul este unul care nu are loc decât pentru om în această lume. Singur omul este cel care în cele din urmă contează. Că trăim într-o societate în care primează antropocentrismul sau mai bine spus omul singur este centrul de greutate al existenței, nu este nici o îndoială. De mici copii sub influența teoriei evoluționiste a lui Darwin suntem învățați să credem că omul este singura ființă care contează pe lume. În evoluție nu este nimic mai important și mai semnificativ decât omul. Iată de ce este bine să știm că deși trebuie să credem în demnitatea omului în cele din urmă această demnitate a omului trebuie să aibă anumite limite sau mai bine spus nu poate să fie singura care să îl definească pe om. Creștinismul ortodox ne spune că în lumea noastră sunt forțe și puteri mult mai mari decât omul. Una dintre aceste forțe este Sfântul Arhanghel Mihail. După cum am demonstrat Sfântul Arhanghel Mihail și-a făcut constant simțită prezența în lumea creștin ortodoxă. Așa se face că aceasta ar trebuie să fie pentru noi un reper în viața duhovnicească și nu numai. Raportat la arătările Sfântului Arhanghel Mihail în lumea noastră creștin ortodoxă, adevărul este că sunt puțini cei din spațiul extra-creștin ortodox care au luat aceste arătări în serios sau mai bine spus le-au acordat importanț ă. Aceasta fiindcă omul de azi este ignorant în ceea ce privește lumea spirituală și angelică. Sunt mulți care sunt ignoranți în ceea ce privește pe Sfântul Arhanghel Mihail fiindcă ne spun ei că nu se merită să își aplece atenția asupra unui mit creștin ortodox cum este cel al Sfântului Arhanghel Mihail.[60]

Ar putea fi unii care să se întrebe de ce să cerem ajutorul Sfântului Arhanghel Mihail când putem să cerem ajutorul direct al lui Dumnezeu? Nu este oare mai simplu și mai direct a cere ajutorul lui Dumnezeu decât al Sfântului Arhanghel Mihail? Realitatea este că Dumnezeu este Cel care vrea ca noi să cerem ajutorul Sfântului Arhanghel Mihail. De ce ar vrea Dumnezeu un intermediar între noi și El? De ce este nevoie ca Sfântul Arhanghel Mihail să medieze între noi și Dumnezeu? Adevărul este că Dumnezeu nu poate să fie operativ cu toți oamenii care îi cer ajutorul. Aceasta fiindcă sunt destui de mulți oameni în lumea noastră. La fel de bine una dintre menirile pentru care îngerii există este ca ei să medieze între om și Dumnezeu. Mai mulți sfinți care au avut nevoie de ajutorul lui Dumnezeu au fost ajutați în acest sens de Sfântul Arhanghel Mihail. Devine evident că trebuie să fim mult mai interesați de cine sunt îngerii și de cine este Sfântul Arhanghel Mihail. Sfântul Arhanghel Mihail poate la fel de bine să medieze între noi și Dumnezeu atunci când avem nevoie de ajutor. Este în acest sens o armonie perfectă dintre el și Dumnezeu care poate să fie la fel de bine un exemplu și pentru noi.

---

[59] Doreen Virtue, *Miracolele Arhanghelului Mihail* (Editura For You, 2010).

[60] După cum am vorbit mai sus, a îl reduce pe Sfântul Arhanghel Mihail la faptul de a fi un simplu mit este o mare greșeală. Este o greșeală fiindcă Sfântul Arhanghel Mihail nu este în nici un fel un mit fiindcă miturile nu sunt reale ci mai mult sunt produsul imaginației. În nici un fel nu trebuie să credem că Sfântul Arhanghel Mihail este o simplă imaginație. Imaginația este un fapt care este din ce în ce mai exploatat în zilele noastre. Aceasta fiindcă se consideră că imaginația este cea care poate să facă fantasmele reale. Sunt din ce în ce mai mulți care exploatează fantasmele oamenilor pe care ei le consideră un fel de "realitate virtuală." Este adevărat că sfinții îngeri și Sfântul Arhanghel Mihail pot să acționeze asupra imaginației omului fiindcă imaginația este un factor al sufletului uman. Aceasta nu îi fac pe îngerii lui Dumnezeu și pe Sfântul Arhanghel Mihail simple imaginații. Iată de ce trebuie să ne ferim de imaginație atunci când facem referire la Sfântul Arhanghel Mihail.

Sfântul Arhanghel Mihail este fără doar și poate o persoană care se consultă cu Dumnezeu. Aceasta fiindcă el nu face nimic față de oameni din proprie inițiativă. Am putea să fim tentați să credem că Sfântul Arhanghel Mihail nu are nevoie de acordul lui Dumnezeu pentru a intervenii în evenimentele istoriei umane. Adevărul este că întotdeauna când Sfântul Arhanghel Mihail intervine în istoria umană el se consultă cu Dumnezeu pentru a găsi cel mai bun mod de a fi efectiv. Vedem aici că Sfântul Arhanghel Mihail este un confident al lui Dumnezeu care ține cont de ceea ce spune și crede Dumnezeu. Aceasta fiindcă Sfântul Arhanghel Mihail vrea ca între voința lui și voința lui Dumnezeu să nu fie nici o discrepanță și nici un fel de neînțelegere. Acest model al înțelegerii dintre Dumnezeu și sfinții îngeri ar trebui să existe și în comunitățile noastre creștin ortodoxe și la fel de bine și în familiile noastre creștin ortodoxe. Aceasta fiindcă de multe ori nu avem repere în momentele dificile și delicate. Ei bine ne putem întotdeauna raporta la legătura care există între Dumnezeu și Sfântul Arhanghel Mihail. Deși este fiu al lui Dumnezeu, Sfântul Arhanghel Mihail nu face nimic pe cont propriu ci voiește ca să fie în acord cu voința lui Dumnezeu.[61]

Dacă unii suprasolicită ființa umană adevărul este că sunt la fel de bine mulți filosofi și gânditori care din contră detestă ființa umană. Aceasta fiindcă au fost chiar unii gânditori care au urât omul. Este evident că în ceea ce îl privește pe om au existat mai multe opinii extreme. Unii au făcut un postament universal al omului în timp ce alții l-au coborât pe om la nivelul de ființă mai inferioară decât animalele. Cel mai bine aceste opinii au fost exprimate în nihilismul și pesimismul modern. Sunt din ce în ce mai multe opinii nihiliste care susțin că omul este o ființă dezgustătoare ce trebuie să fie eradicată. Aceste curente nihiliste sunt din ce în ce mai virulente și pe fondul nemulțumirii pe care o aduce societatea modernă în ceea ce îl privește pe om și drepturile sale. Așa se face că în timp ce unii exaltă omul, alții din contră îl detestă. Iată de ce este bine să știm că atunci când vorbim despre om trebuie să fim cât se poate de echilibrați și să nu cădem în extreme. Aceasta fiindcă extremele nu fac bine și în nici un fel nu au o rezolvare eficientă a problemelor cu care ne confruntăm. Este bine să știm în acest sens că doctrinele nihiliste sunt inspirate de diavoli sau mai bine spus că sunt în asentimentul diavolilor. Omul este adevărat că este o ființă care are nevoie de ajutorul îngerilor și al lui Dumnezeu dar aceasta nu înseamnă că omul nu are și el demnitatea lui. Știm că Sfântul prooroc Moise ne-a spus în Vechiul Testament că omul a fost creat "după chipul și asemănarea lui Dumnezeu." Prin aceasta înțelegem că omul este chemat să fie într-o permanentă asemănare cu Dumnezeu. Cum este omul capabil să fie în asemănare cu Dumnezeu? Omul este capabil să fie în asemănare cu Dumnezeu prin a face voia lui Dumnezeu. Fiindcă omul este o ființă slabă și de multe ori nu poate să facă voia lui Dumnezeu deplin el poate cere ajutorul și asistența Sfântului Arhanghel Mihail.[62]

Ceea ce trebuie să evidențiem în aceste rânduri este că omul este o ființă paradoxală. Dacă de exemplu călugării creștin ortodocși pot să se angelizeze și să devină "îngeri pământești", ei bine sunt și unii care merg în sens invers și ajung să de demonizeze. Trebuie să știm că există și o demonizare voită a omului. Când omul este stăpânit de patimi și de păcate fără doar și poate că el este o ființă demonizată. Totuși nu trebuie să confundăm această stare de demonizare pătimașă cu posesiunea demonică. Este adevărat că în timp ce îngerii nu fac decât să ne elibereze și să ne aducă în spre adevărata noastră libertate: viața în Dumnezeu, demonii pot să posede oameni. Sunt mai multe cazuri din vremurile lui Iisus și în zilele noastre când unii au ajuns la demonizare fiindcă au lăsat loc ca demonii să intre ei. Se poate ridica întrebarea: unde a fost Sfântul Arhanghel Mihail atunci când demonii au pătruns în unii demonizați și i-au luat în stăpânire? De ce nu intervine Sfântul Arhanghel Mihail în toate cazurile de posesiune demonică din lumea noastră pentru ca nimeni să nu mai fie posedat? Adevărul este că Sfântul Arhanghel Mihail poate să elibereze pe persoanele care sunt posedate de demoni numai dacă apropiații și chiar persoanele demonizate se roagă lui. Aceasta fiindcă din motive care sunt evidente sunt unii care din cauza unui mod de viață dezinteresat față de valorile duhovnicești au ajuns să devină posedați. Întotdeauna în cazul posedaților există o perioadă din viața lor sau a familiei și rudelor lor când aceștia fie că au fost dezinteresați față de Dumnezeu sau au fost fără de nici un Dumnezeu. Așa se face că demonizarea unei persoane nu este pur și

---

[61] Sfântul Ioan Damaschin, *Despre cele două voințe ale lui Hristos* (București, 2004).

[62] Este bine să știm că între omul și Sfântul Arhanghel Mihail poate să existe cooperare sau mai bine spus sinergie (împreună lucrare). Aceasta fiindcă mai întâi de toate Dumnezeu a lăsat ca îngerii să fie mai mari ca omul și să ne ajute sau mai bine spus să iasă în întâmpinarea noastră. Domnul Iisus Hristos ne spune că atunci când un păcătos se pocăiește îngerii din cer se bucură. Îngerii din cer se bucură de pocăința la mai mulți dintre noi fiindcă ei sunt cei care au menirea de a îl conduce duhovnicește pe om spre Dumnezeu. Este evident că trebuie să avem încredere în sfinții îngeri și în Sfântul Arhanghel Mihail că ei ne pot duce pe drumul cel bun. Lumea de azi fiindcă este pragmatică nu vede prea mare semnificație sau rol al îngerilor lui Dumnezeu fiindcă susține că tot ceea ce ce trebuie să facă omul este să își poarte de grijă singur. Ei bine, îngerii lui Dumnezeu sunt alături de noi și ne asistă în tot ceea ce facem.

simplu o acțiune care are loc din senin. Diavolii caută orice slăbiciune a omului pentru a putea ca în acest mod să intre în posesia trupului său. Este evident că trebuie să fim mult mai atenți cu viața noastră fiindcă prin modul nostru păcătos de viață putem să ajungem să fim posedați. În cazul în care cineva ajunge posedat se cuvine sau mai are vreun rost să ne rugăm Sfântului Arhanghel Mihail? Adevărul este că dacă cineva ajunge demonizat sau numai sub influența diavolilor la fel de bine el are nevoie de ajutorul Sfântului Arhanghel Mihai. Nu trebuie să ne îndoim: rugăciunea față de Sfântul Arhanghel Mihail este fără doar și poate efectivă. Chiar dacă uneori vindecarea vine mai greu nu trebuie să ne îndoim că Sfântul Arhanghel Mihail nu ne va ajuta. Cu toții ne confruntăm cu forțele demonice. La un anumit moment al vieții noastre putem să simțim într-un fel sau altul nocivitatea demonică cum își face de cap în viața noastră sau a celor din jur. Atunci se cuvine să cădem în rugăciune adâncă în spre Sfântul Arhanghel Mihail fiindcă de la el vom primii ajutor mai de vreme sau mai târziu.[63]

Ceea ce este posibil este ca în lumea nevăzută să fi existat mai multe altercații dintre Sfântul Arhanghel Mihail și forțele demonice pentru binele omului. Aceasta fiindcă nu putem fi siguri despre ceea ce are loc în lumea nevăzută. Un lucru este sigur: în timp ce îngerii ne vor binele diavolii ne vor răul. Acolo unde nu intervin îngerii lui Dumnezeu și Sfântul Arhanghel Mihail fără doar și poate că vor urma mai multe pagube. Este adevărat că sunt și mulți care în loc să simpatizeze cu sfinții îngeri și cu Sfântul Arhanghel Mihail se solidarizează cu demonii și ajung să facă voia demonilor. Știm că a fost înființată în secolul al XX-lea chiar și Biserică a lui satan. Așa se face că opiniile diferă în ceea ce privește raportarea la Sfântul Arhanghel Mihail. Aceasta fiindcă este pentru unii mult mai ușor să urmezi demonilor decât Sfântului Arhanghel Mihail. Adevărul este că omul este o ființă care este implicit prinsă între îngeri și demoni. Această temă este larg exploatată în zilele noastre de literatura și beletristica mai mult sau mai puțin științifico-fantastică. Sunt mulți care cred că slujind demonilor în cele din urmă vor scăpa de pedepsele iadului. Ei cred că în nici un fel demonii nu vor putea să pedepsească cu iadul pe cineva care toată viața i-a slujit și a fost de partea lor. Să fie oare lucrurile chiar așa? Adevărul este că demonii sunt ființe perverse și nu țin cont după moarte de cei care i-au slujit. În acest sens se cunoaște cazul unui împărat egiptean care a voit să devină împărat al Egiptului. Nu a reușit prin forțele proprii și a recurs la ajutorul demonilor prin magie. Demonii l-au ajutat să devină împărat. A domnit 3 sau 4 ani după care a murit și aceiași demoni care l-au ajutat să ajungă împărat se spune că i-au luat sufletul și l-au dus în iad. Iată prin urmare că în nici un fel nu trebuie să credem că demonii ne ajută în viața de apoi dacă le suntem loiali în această viață.[64]

Ceea ce este bine să știm este că deși puterile demonice ne vor răul în nici un fel nu trebuie să ne considerăm fără de nici un fel de ajutor în fața lor. Sfinții îngeri și Sfântul Arhanghel Mihail sunt cu noi și nu ne vor lăsa niciodată. Chiar dacă uneori este posibil ca în anumite împrejurări demonii să se facă stăpâni ai vieții noastre nu trebuie să deznădăjduim. Aceasta fiindcă puterile demonilor sunt net inferioare comparate cu cele ale Sfântului Arhanghel Mihail. După cum am spus și în rândurile de mai sus demonii după cădere au pierdut mult din puterea pe care au avut-o. Aceasta fiindcă odată cu căderea harul lui Dumnezeu i-a părăsit. Părăsirea harului lui Dumnezeu a dus la o slăbire a lor. Demonii poate mai au 10% din puterile pe care le aveau mai înainte de a fi îngeri. Iată de ce dacă cerem ajutorul Sfântului Arhanghel Mihail în cele din urmă vom ieși învingători și vom ajunge să fim liberi. Sfântul Arhanghel Mihail are putere peste forțele demonice. Așa se face că el ne stă la dispoziție. Nu trebuie să credem că atunci când ne confruntăm cu forțele demonice Sfântul Arhanghel Mihail va venii în ajutorul nostru dacă nu îl vom ruga să ne ajute. Aceasta fiindcă și în lumea spirituală există anumite legi care trebuie să fie respectate. Este evident că Sfântul Arhanghel Mihail poate intervenii și fără să îi cerem ajutorul dar după cum am văzut sunt mai mulți cei care ajung să caute din proprie inițiativă prezența demonilor. Așa se face că în cele din urmă ca regulă dacă simțim o prezența demonică în jurul nostru și voim să ne eliberăm de ea trebuie să cerem ajutorul Sfântului Arhanghel Mihail. Am spus că deși demonii au devenit mult slăbiți

---

63 Sfântul Nicodim Aghioritul, *Războiul nevăzut* (Galați, 2004).

64 Trăim într-o lume în care ocultismul este la modă. Fie că sunt filme cu tentă ocultă, fie că sunt romane cu tentă ocultă, fie că sunt reviste cu tentă ocultă lumea de azi a ajuns facă o modă din magie și ocultism. Este la modă să vedem filme cu vrăjitori și magicieni celebrii care au ajuns să manipuleze elementele lumii naturale. Ceea ce puțin știu este că atunci când exploatăm temele oculte nu facem decât să dăm loc demonilor în lumea și în viața noastră. Fiindcă cei mai mulți dintre creștinii zilelor noastre sunt "căldicei" sau mai bine spus nu sunt interesați de o viață creștin ortodoxă profundă este evident că vor avea și un oarecare interes față de magie și ocultism. Sunt mulți cei care știu că zodiacul și horoscopul sunt elemente oculte dar adevărul este că sunt și mai mulți cei care se complac în a le asculta și de ce nu da crezare. Iată de ce este bine să fim mult mai atenți cu ceea ce are loc în lumea noastră sufletească și să nu lăsăm ca demonii să preia controlul. Când puterile noastre sunt terminate să cerem în rugăciune ca Sfântul Arhanghel Mihail să ne ajute.

după cădere totuși puterea lor este mai mare decât a omului. Prin urmare să nu credem că prin forțele noastre proprii ne vom elibera de demoni și de lucrările lor. Este o mare diferență dintre îngeri și demoni: îngerii nu vin invitați, în timp ce demonii vin întotdeauna neinvitați. Nu trebuie să îi face o invitație specială unui demon pentru a ajunge să ne posede. Aceasta fiindcă după cum putem să ne dăm seama în cazul demonilor nu există bun simț. Ei își atribuie lucruri care nu sunt ale lor ca și cum ar fi ale lor. De fapt aceasta au voit să o facă și cu Dumnezeu. Demonii au fost cei care au ajuns la concluzia că ei sunt mai presus decât Dumnezeu și tronul dumnezeirii li se cuvine lor. Este evident că în asemenea situații trebuie să fim mult mai precauți și mai atenți cu lumea demonilor. După cum spunea scriitorul creștin C. S. Lewis nu trebuie să fim nici obsedați de demoni dar la fel de bine nu trebuie să fim nici total ignoranți în ceea ce îi privește. Deși în mare nu trebuie să de prindem în dialog (mental, cu gândul) cu demonii, adevărul este că în momentul în care demoni ne dau târcoale trebuie să fim mult mai interesați de ei. Orice om care ajunge în aria de influență a demonilor vrea să scape de ei. Sfântul Arhanghel Mihail fără doar și poate ne poate ajuta să scăpăm demoni și de amenințarea lor.[65]

O creștină ortodoxă din America (SUA) a voit să facă cunoscut numele Domnului Iisus Hristos și în Africa. Așa că a plecat ca misionară în Africa. Astfel că 1969 s-a mutat în Africa. Locul unde s-a stabilit această femeie care are azi în jur de 75 de ani a fost în Nairobi Kenya. Kenya a fost un punct de început fiindcă acolo ea a mers și în alte țări cum este Camerun. Misionara creștin ortodoxă a construit 10 biserici în Africa dintre care una a închinat-o Sfântului Arhanghel Mihail. Într-o zi această misionară a plecat în Kampala. Ea avea obiceiul să ia cu sine o icoană a unui sfânt în orice loc mergea. De data aceasta a luat cu sine icoana Sfântului Arhanghel Mihail care era o copie a icoanei făcătoare de minuni din Matamados din insula Lesbos, despre care am mai vorbit în rândurile de mai sus. Misionara a ajuns la graniţa dintre Kampala și Kenya. În acea perioadă, 1988, Kampala avea regim militar. Prin aceasta înțelegem că în Kampala viața umană era mai ieftină decât a unei mierle. În timp ce trecea granița șoferul care conducea mașina misionarei creștin ortodoxe nu a fost atent când i s-a făcut semn să oprească. Cinci motocicliști au înconjurat mașina misionarei, i-au scos pe cei din mașină afară, și le-au pus puștile la tâmplă gata să îi ucidă și să le ia bunurile ca pradă. Ea s-a rugat Sfântului Arhanghel Mihail și le-a arătat celor cinci oameni înarmați icoana cu Sfântului Arhanghel Mihail. Ca prin minune dispoziția acestor prădători s-a schimbat. Era ca și cum cineva i-a cuprins și i-a făcut să își schimbe intențiile. Au lăsat puștile jos și au mers să vadă icoana. Intervalul de timp a fost extrem de scurt și este chestionabil cum de soldații s-au schimbat așa de repede. Ei care erau gata să îi omoare pe misionari dintr-o dată s-au schimbat și au devenit pașnici. Mai mult decât atât, cinci dintre acei soldați au devenit creștin ortodocși conduși de o putere ce nu poate să fie explicată.

Relatarea de mai sus este fără doar și poate o intervenție miraculoasă a Sfântului Arhanghel Mihail. Vedem că Sfântul Arhanghel Mihail și-a făcut simțită prezența de această dată în Africa. Aceasta ne spune că Sfântul Arhanghel Mihail poate să acționeze oriunde în lume. Vedem cum rugăciunea și o icoană a Sfântului Arhanghel Mihail a schimbat dorința unor prădători africani din ucidere în pocăință și convertire la creștinismul ortodox.[66] Avem în cazul de mai sus o misionară creștin ortodox care din neatenția șoferului cu care călătoarea era să fie împușcată de un grup de prădători din Campala. Este evident că Sfântul Arhanghel Mihail poate să schimbe dispoziția oamenilor. Aceasta fiindcă el cunoaște foarte bine sufletul și psihicul uman și la fel de bine în situații extreme poate să intervină asupra lui. Este evident că Sfântul Arhanghel Mihail nu face aceasta dacă cei în cauză nu i se roagă cu credință. Sfântul Arhanghel Mihail are nevoie de credință noastră pentru a fi convins că ceea ce cerem este și ceea ce avem nevoie. Ar putea fii unii care ar spune că în cele din urmă de credință este nevoie numai când vorbim de Dumnezeu. De ce să fie nevoie de credință și când vorbim despre îngerii lui Dumnezeu și despre Sfântul Arhanghel Mihail? Este nevoie de credință și când vorbim despre Sfântul Arhanghel Mihail fiindcă credința este cea care demonstrează că putem să ne lăsăm pe mâinile unei entități superioare nouă. Prin credință noi îi spunem Sfântului Arhanghel Mihail că puterile noastre sunt limitate și atât este tot ceea ce putem face noi. Este momentul ca Sfântul Arhanghel Mihail și alți sfinți îngeri să își facă lucrarea. După cum am spus acolo unde nu mai poate omul Sfântul Arhanghel Mihail poate. Din cele relatate mai sus este evident că nu ai cum să schimbi cu forța minți intenția unor oameni care vor să te ucidă. Misionara creștin ortodoxă și-a pus nădejdea în Sfântul Arhanghel Mihail a cărui icoană o purta cu ea în mod constant. Este evident că ceea ce a avut loc a fost o minune a Sfântului Arhanghel Mihai. Avem aici încă o intervenţie a Sfântului Arhanghel Mihail în istoria umană pentru ca istoria să își urmeze cursul firesc pe care l-a lăsat Dumnezeu. Este de remarcat aici că

65 (Autor colectiv), *Demonii și lucrările lor* (Galați, 2007).

66 Ilarion Felea, *Convetirea creștină* (Sibiu, 1935).

după cum am spus îngerii nu pot să schimbe voința oamenilor numai în momente extreme sau mai bine spus în momente de cumpănă. Am văzut că voința celor cinci soldați prădători din Kampala Africa era ca să ucidă. O rugăciune și credință adevărată în Sfântul Arhanghel Mihail i-a făcut ca ei să își schimbe voința și dispoziția. Iată că Sfântul Arhanghel Mihail are putere peste voința omului. Aceasta mai ales când omul nu vrea să facă voia lui Dumnezeu. Este bine să ne punem voința noastră în acord cu voința Sfântului Arhanghel Mihail fiindcă așa vom ajunge să fim cât se poate de liniștiți. Pentru a ne pune voința noastră în cord cu voința Sfântului Arhanghel Mihail avem nevoie să ne rugăm Sfântului Arhanghel Mihail. În acest sens este adevărat că rugăciunea este un fel de reglare a voinței omului cu voința lui Dumnezeu prin intermediul îngerilor. Pentru cei care au evlavie la Sfântul Arhanghel Mihail adevărul este că rugăciunea este de mare folos. Rugăciunea este cea care ne asigură un fel de comunicare mistică dintre noi și Sfântul Arhanghel Mihail.[67]

Realitatea este că am ajuns să trăim într-o lume care este mult mai interesată de a transmite mesaje radio în univers pentru a căuta ființe extraterestre decât a se ruga în Bisericile Ortodoxe tradiționale Sfântului Arhanghel Mihail. Știința și tehnologia nu sunt rele dar realitatea este că sunt din ce în ce mai mulți care își pun mai mult speranțele în ele decât în sfinții îngeri și în Sfântul Arhanghel Mihail. Pentru cei mai mulți dintre savanții de azi rugăciunea către sfinții îngeri și către Sfântul Arhanghel Mihail este desuetă și fără de nici un fel de interes. Aceasta fiindcă Sfântul Arhanghel Mihail nu vine la nici în nici un fel de farfurie zburătoare cu multe beculețe și cu multe butoane. Așa că farmecul întâlnirii omului cu Sfântul Arhanghel Mihail nu are nici un fel de noimă. Nu are nici un fel de noimă fiindcă în cele din urmă tot ceea ce trebuie să dezvoltăm în zilele noastre este știința și tehnica. Chiar sunt din ce în ce mai multe opinii care susțin că tot ceea ce este necesar pentru om este să dezvolte cât mai mult știința și tehnica. Aceasta fiindcă în acest mod în cele din urmă se va ajunge ca omul să devină atotputernic. Devenit atotputernic, omul nu mai are nevoie de Dumnezeu. Când omul va ajunge să stăpânească deplin toate misterele științei fără doar și poate că Dumnezeu, îngerii și Sfântul Arhanghel Mihail vor devenii un capitol închis din istoria omenirii. Sunt mulți în zilele noastre care își fac multe iluzii științifice în ceea ce privește îmbătrânirea. Sunt mulți savanți care i-au în calcul posibilitatea de a face ca omul să nu mai îmbătrânească și în acest mod să se bucure de tinerețe veșnică. Este ceea ce am putea denumii ca o stare de nemurire artificială. Că sunt savanți care îndumnezeiesc știința nu este nici o îndoială. Aceasta fiindcă știința este pentru unii o adevărată religie. Pentru acești savanți atei și necredincioși este cât se poate de adevărat că religia este un fapt care trebuie depășit. Prin perspicacitate și prin ingeniozitate dacă omul va dezvolta știința în cele din urmă nu va mai avea nevoie de Dumnezeu.[68]

Timpurile noastre sunt timpuri în care din ce în ce mai puțină lume crede în Sfântul Arhanghel Mihail. Sunt unii care sunt de părere că acest cult al Sfântului Arhanghel Mihail pe care Biserica Creștin Ortodoxă îl promovează în zilele noastre este mai mult o relicvă a trecutului. Poate era firesc să te rogi Sfântului Arhanghel Mihail în Evul mediu dar în zilele noastre în nici un caz cultul Sfântului Arhanghel Mihail nu își mai găsește locul. Nu își mai găsește locul fiindcă omul a avansat mult și el prin știința și tehnologia poate chiar să facă minuni. Totuși, în climatul generic al lumii noastre numele Sfântului Arhanghel Mihail este cât se poate de actual. Știm că numele Sfântului Arhanghel Mihail înseamnă în ebraică "cine este ca Dumnezeu?"(**mi** - care, **ke** - ca, **El** - divinitate). Îmbătați de descoperirile științifice și de progresul tehnologic din zilele noastre uităm că toate acestea vin de la Dumnezeu, că Dumnezeu este în spatele la toate marile noastre realizări. Prin urmare cine este ca Dumnezeu? Pentru mai multă lume din zilele noastre știința este ca Dumnezeu. Prin știință omul nu mai este aceea ființă neputincioasă care este dependentă de Dumnezeu. Nu a fost Nietzsche cel care a anunțat moartea lui Dumnezeu și apariția supraomului? Nu sunt atât de mulți oameni obișnuiți și șefi de stat care trăiesc ca și cum nu ar fi exista Dumnezeu? Din nou, numele Sfântului Arhanghel Mihail este o interogație actuală pentru mulți dintre semenii noștri care nu vor să audă și nici să știe de Dumnezeu: cine este ca Dumnezeu? Cine poate lua locul lui Dumnezeu? Cine poate să fie identic cu Dumnezeu? Ce poate să fie mai presus de Dumnezeu? Cum

---

[67] Nicolae Mladin, *Prelegeri de mistică ortodoxă* (Târgu Mureș, 1996).

[68] Știința a fost lăsată de Dumnezeu omului pentru a îl face mai bun și pentru a îi face mai ușoară viața. Totuși nu trebuie să uităm că știința are o funcție limitată. Ea nu poate de exemplu să îl pună pe om în legătură cu Dumnezeu. Așa se face că mulți dintre savanții din zilele noastre au ajuns să deturneze scopul inițial al științei și să facă din ea o disciplină care să nu îl ducă pe om spre lauda lui Dumnezeu ci să îi creeze iluzii că prin știință omul nu va mai fi dependent de Dumnezeu. Dacă este să ținem cont de cazul lui Charles Darwin teoria de mai sus se dovedește cât se poate de veridică. Darwin a fost primul care a lansat teoria că prin evoluție științifică omul nu va mai avea nevoie de Dumnezeu. Toate aceste teorii de sorginte atee în ceea ce privește știința provin din faptul că omul nu știe exact care este menirea și scopul pentru care știința a fost lăsată de Dumnezeul omului. Este evident că știința poate să ducă la ateism.

putem să ne gândim la ceva mai presus decât Dumnezeu? În sens istoric trăim vremuri dramatice. Sunt din ce în ce mai mulți care stăpâniți de un orgoliu demonic au ajuns să considere că ei sunt mai presus de idea de Dumnezeu, că omul este realitatea ultimă și că omul trebuie să îl înlocuiască pe Dumnezeu. Aceasta nu este formulată în mod deschis ci sub chipul a tot felul de teorii politice sau științifice. Nu a fost în secolul XX Uniunea Sovietică cea care L-a eliminat pe Dumnezeu total din viața supușilor Săi? Auzim din ce în ce mai mult idea că prin știință omul nu mai trebuie să fie acea ființă neputincioasă care este ci trebuie să se elibereze de povara ideii de Dumnezeu care îl reduce la stadiul unui neputincios care este pururea dependent de o forță superioară lui. Iată care climatul sau mai bine spus zeitgestul timpurilor noastre. Sfântul Arhanghel Mihail a ajuns să fie un mit al trecutului ce în viitorul apropiat nu va mai fi necesar și care va fi eliminat din istoria umanității odată pentru totdeauna.[69]

CAPITOLUL 4

SFINȚENIA SFÂNTULUI ARHANGHEL MIHAIL

Este cât se poate de evident că atunci când vorbim de Sfântul Arhanghel Mihail vorbim despre un înger sfânt cum toți îngerii sunt sfinți. Ce este sfânt știe mai toată lumea. Sfântul este o persoană cu mare grijă față de credința în Dumnezeu, care constant se opune răului și păcatului, care urmează binele și voiește realizarea lui. Prin urmare sfântul este cel care duce o viață curată și cucernică. Sfântul este perfect, desăvârșit și infailibil. La fel de bine vom vedea că există mai multe epitete ale sfințeniei fiindcă după cum știm în cazul oricărui sfânt există niște calități și niște atribute speciale și personale. Prin urmare Sfântul Arhanghel Mihail este o persoană care după cum am văzut de mai multe ori și-a demonstrat sfințenia lui. El este o persoană care a voit binele și care lucrează binele. Sfântul Arhanghel Mihail este fără doar și poate unul care și-a manifestat sfințenia prin faptul că spre deosebire de satan a voit să rămână credincios lui Dumnezeu. A fi credincios lui Dumnezeu și a fi în ascultare față de Dumnezeu fără de nici o îndoială că este o dovadă de sfințenie. Sfințenia este o stare activă și în nici un fel pasivă. Sfântul este persoana de excepție care acolo în care toate lucrurile par că sunt pierdute în favoarea păcatului nu face decât să se îndrepte în spre bine și virtute. Teologii creștin ortodocși sunt persoane care au emis mai multe opinii referitoare la sfinți și la sfințenie. Pentru unii sfințenia este un fapt care ține exclusiv de lucrarea virtuților. Pentru al ții sfințenia este un fapt care ține de conștiința morală sau de moralitate.[70]

Oricine face binele în mod frecvent este un om moral, dar cine ajunge de se stabilizează definitiv și ireversibil în bine este un sfânt. Prin urmare este bine să știm că Sfântul Arhanghel Mihail este o persoană și morală și în același timp și sfânt. Iată de ce este bine să știm că binele este la drept vorbind o a doua natură a Sfântului Arhanghel Mihail. El vrea ca noi să facem binele și să ne dăm seama că binele este singura noastră speranță de mântuire. Există o mare diferență dintre bine și rău pe care mai puțini dintre noi creștinii ortodocși o percepem. Este faptul că marea diferență dintre bine și rău este că în timp ce binele este infinit răul este finit. De ce facem această afirmație? Facem această afirmație pentru a demonstra că binele este un lucru constructiv. În bine permanent se găsește o nouă dimensiune în care să avansăm. Nu același lucru se poate spune și despre rău. Răul este distructiv și de multe ori auto-distructiv. Să ne gândim la cei care fac rău care la un moment dat ajung să își facă rău și propriei lor persoane. Toxicomanul care este dependent de heroină și cocaină este o persoană care consideră că ceea ce face un bine. Este doar un bine aparent fiindcă heroina și cocaina nu fac decât să distrugă viața omului. Iată prin urmare că există o dimensiune auto-distructivă a răului. Răul este auto-distructiv fiindcă ajunge să ne facă monștrii morali. Sunt mai mulți monștrii morali care au făcut fapte abominabile. Despre un cunoscut gradat nazist pe nume Stangl se știe că a fost cel care a condus exterminarea a peste 900000 de evrei. Acest Stangl după închiderea celui de al doilea război mondial a fugit din fața trupelor aliate și în cele din urmă a fost prins într-o țară sud-americană. Stangl a fost întrebat și investigat de mai multe ori. Una dintre

---

69 Clementine Danele, *L'iconographie de Saint Michel Archange dans le peintures murales et paneux peints en Italie (1200-1518)* (Burgogne, 2014).

70 În acest moment se cuvine să ne întrebăm dacă Sfântul Arhanghel Mihail este o persoană morală? Aceasta fiindcă dincolo de orice deși este înger și arhanghel Sfântul Arhanghel Mihail este o persoană. Adevărul este că da Sfântul Arhanghel Mihail este o persoană morală. Este o persoană morală fiindcă el s-a exercitat în bine sau mai bine spus s-a stabilit definitiv în bine și asemănarea lui Dumnezeu vrea și lucrează numai binele. Binele este o lucrare a Sfântului Arhanghel Mihail și din toate manifestările lui pe pământ el a lucrat numai binele. Este evident că moralitatea în cazul Sfântului Arhanghel Mihail se manifestă prin facerea și lucrarea binelui. Este marea diferență dintre Sfântul Arhanghel Mihail și diavoli: diavolii voiesc și fac numai răul în timp ce Sfântul Arhanghel Mihail voiește și face numai binele. Pentru aceasta în cadrul cultului său Sfântul Arhanghel Mihail este prezentat ca un model și un lucrător al binelui.

întrebările pe care anchetatorii i le-au pus la procesul la care a fost supus a fost ce sentimente avea când el vedea mulțimile de oameni că erau duse la camera de gazare? Stangl a răspuns că a fost sentimentul pe care l-a avut cu altă ocazie când a trecut pe lângă un abator de animale. Cu alte cuvinte el simțea că cei care erau gazați erau pur și simplu nu oameni ci animale. Vedem și aici că răul în face pe om la un nivel mai mic sau mai mare să se autodistrugă. Aceasta fiindcă omul nu mai ține cont de realitatea vieții și a existenței cum este firesc să fie ci îi atribuie alte înțelesuri degradate. Este evident că sfințenia nu poate în nici un fel să fie disociată de idea de bine. Binele este o realitate care definește sfințenia și la fel de bine îi conferă sfințeniei dinamica prin care ea se poate manifesta. Iată de ce este bine să ne ridicăm mai multe întrebări de natură filosofică în ceea ce privește binele. Este Sfântul Arhanghel Mihail o ființă filosofică sau mai bine spus există înclinația spre filosofie în Sfântul Arhanghel Mihail? Trebuie să știm că îngerii la fel ca Dumnezeu Tatăl și Domnul Iisus Hristos sunt iubitori de înțelepciune. Nu greșim dacă spunem că Sfântul Arhanghel Mihail este iubitor de înțelepciune. Aceasta nu înseamnă că Sfântul Arhanghel Mihail citește operele marilor filosofi ai lumii. Din contră, dacă de multe ori simțim un fel de tendință spre filosofie este posibil ca sfinții îngeri și Sfântul Arhanghel Mihail să nască în noi acea tendință.[71]

Prin urmare în nici un fel noțiunea de bine nu poate să fie separată de noțiunea de sfințenie și invers. Aceasta fiindcă aceste două noțiuni sunt cât se poate de legate una de alta. Iată de ce este bine să știm că trebuie să fim cât se poate de ancorați în bine pentru ajunge să înțelegem sfințenia și mai ales să ajungem să trăim sfințenia. Este evident că sfințenia este o realitate ce ține de viața noastră duhovnicească și ea ne face să fim cât se poate de ancorați în bine. Trebuie să ajungem la drept vorbind la o simțire ontologică a binelui. Ce să înțelegem prin expresia "simțire ontologică" a binelui? Adică nu trebuie să avem numai o înțelegere intelectuală a binelui. Trebuie să trăim și să facem binele cu toată ființa. Aceasta fiindcă sunt destul de mulți cei care susțin că este suficient sau mai bine spus este destul să înțeleagă binele cu mintea aceasta fiind suficient. Nu este destul să scriem și să citim tratate cu multe note de subsol despre bine ci la fel de bine trebuie să fim ancorați în practica binelui. Simte Sfântul Arhanghel Mihail binele ca un fapt ontologic și existențial? Fără doar și poate că da. Aceasta fiindcă după cum arată istoria Bisericii și istoria personală a Sfântului Arhanghel Mihail el niciodată nu a făcut răul cuiva. Sfântul Arhanghel Mihail este o persoană a binelui și simte că binele trebuie să fie parte din ființa lui proprie. Pentru aceasta nu să îl vedem pe Sfântul Arhanghel Mihail că va face răul. El nu are cum să facă răul fiindcă răul nu ține de ființa lui sau mai bine spus ființa lui s-a stabilizat etern în bine. În schimb diavolii sunt cei care disprețuiesc binele și fac orice pentru îl împiedica să se manifeste și să se exprime. Este evident că trebuie să fim mult mai atenți cu sensul ontologic al binelui în lumea îngerească.[72]

Prin urmare sfințenia Sfântului Arhanghel Mihail este una care ține foarte mult de caracterul ontologic prin care el s-a stabilizat în bine. Odată stabilizat în bine el nu mai poate face răul etern. Devine într-un anume fel asemănător lui Dumnezeu care este prin ființa Lui binele și bunătatea întruchipată. Iată de ce în cei 2000 de ani de istorie creștină Sfântul Arhanghel Mihail nu a fost văzut niciodată făcând răul și nici nu va putea să fie văzut comițând rău. Aceasta fiindcă după cum am arătat în rândurile de mai sus după căderea diavolilor îngerii nu mai pot comite răul. Este bine pentru noi creștinii ortodocși să știm aceasta fiindcă aceasta este un fel de asigurare că îngerii au voit binele și ne vor binele etern. Îngerii pentru eternitate ne vor binele și vor să fie alături de noi în bine. La fel îngerii lui Dumnezeu sunt ființe care vor ca și noi să ajungem să fim asemănători lor. Noi adevărul este că nu vom știi niciodată precis și exact cum simte Sfântul Arhanghel Mihail binele dar ceea ce știm este că ne asemănăm îngerilor când facem binele din toată ființa. Aceasta fiindcă după cum am putut vedea binele este o dimensiune ontologică în cazul îngerilor. Este evident că trebuie să fim mult mai serioși în problema binelui. Aceasta fiindcă putem să învățăm din cazul Sfântului Arhanghel Mihail că în nici un fel nu trebuie să sperăm noțiunea de sfințenie de noțiunea de bine. De fapt mai toate religiile lumii recunosc că sfințenia nu poate să fie separată de bine și de facerea lui. Este evident că trebuie să fim cu totul dedicați binelui pentru ca să ajungem să percepem stadiul ontologic al binelui pe care îl experimentează Sfântul Arhanghel Mihail. În acest sens este de remarcat că teoritic mai toate religiile lumii recunosc că sfințenia nu poate să fie definită dincolo de bine și de

---

71 Lou Marinoff, *Înghite Platon, nu prozac. Aplicarea înțelepciunii eterne la problemele de zi cu zi* (Editura Trei, 2010).

72 Sfinții îngeri și Sfântul Arhanghel Mihail sunt ființe care au ajuns să trăiască și să simtă ontologic binele ca fiind un lucru ce ține de ființa lor. Iată de ce este cât se poate de indicat să fim mult mai cu luare aminte la modul în care îngerii simt binele. După căderea diavolilor îngerii au ajuns să fie stabiliți total în bine și prin urmare binele a devenit parte din ontologia lor. Nu același lucru se poate spune despre om. Fiindcă este o ființă imperfectă, omul a devenit o ființă care pendulează între bine și rău și la fel de bine între angelic și demonic. Aceasta nu este posibil în cazul îngerilor care sunt pentru veșnicie stabilizați în bine și așa vor rămâne pentru totdeauna. Este evident că îngerii simt binele la nivel ontologic fiindcă ei s-au stabilizat ontologic în bine și nu mai pot să săvârșească răul.

lucrarea binelui. Atunci cum se face că sunt destul de multe religii care nu îl recunosc pe Sfântul Arhanghel Mihail? Am demonstrat în această carte cu mai multe exemple concrete că Sfântul Arhanghel Mihail a făcut mai multe fapte bune (minuni) pentru ca omul să beneficieze de pe urma lor. Este evident că în mod normal mai toate religiile lumii ar trebuie să îl recunoască dacă nu total cel puțin parțial pe Sfântul Arhanghel Mihail. Din fanatism și din ignoranță sunt mai multe mari religii ale lumii care sunt cât se poate de opace față de Sfântul Arhanghel Mihail. Deși Biserica Creștin Ortodoxă a adus mărturie pe parcursul secolelor și a anilor de minunile Sfântului Arhanghel Mihail mai multe religii se comportă ca și cum aceste el nu ar exista și minunile nici nu ar fi avut loc. De fapt aceasta este și atitudinea diavolilor. Diavolii se comportă ca și cum binele și puterea lui nu ar exista și tot ceea ce există este răul și maleficul. Este cu adevărat demonic ca după sute de ani de mărturii ale existenței sale hindușii, taoiștii și budiști să nu recunoască existența Sfântului Arhanghel Mihail. Aceasta fiindcă în timp ce unii cred și acceptă pe Sfântul Arhanghel Mihail, alții îl ignoră și devin chiar dușmanii lui.[73]

Este evident că din moment ce este o ființă a binelui Sfântul Arhanghel Mihail se află într-o opoziție permanentul cu răul. Răul este întruchipat cel mai bine de diavol și pentru aceasta în iconografie și în pictură cele mai multe reprezentări ale Sfântului Arhanghel Mihail sunt cele în care el îl înfrânge pe diavol. Sfântul Arhanghel Mihail este un aprig opozant și adversar al răului sub orice formă ar fi el. Aceasta fiindcă fiind înțelept Sfântul Arhanghel Mihail știe că răul nu poate să aibă un sens ontologic al vieții la fel cum vreau diavolii. Diavolii de fapt au fost înșelați de propriul lor orgoliu și mândrie și în nici un fel nu mai vor să accepte binele. Aceasta fiindcă binele pentru ei nu mai poate să fie separat de ființa lui Dumnezeu. Pentru diavol binele nu poate să fie înțeles dincolo de existența lui Dumnezeu. Iată de ce trebuie să știm că binele este în sine un fapt care poate să existe și separat de Dumnezeu cum este cazul Sfântului Arhanghel Mihail dar diavolii în aseamănă în mod unitar cu Dumnezeu. Devine evident că orice face binele este pentru diavoli un dușman fiind face ceea ce este propriu lui Dumnezeu. Totuși, la fel cum diavolii sunt aprigi oponenți ai binelui (ceea ce demonstrează nebunia lor) la fel de bine și sfinții îngeri sunt oponenți ai răului. Avem aici o antagonie care l-a făcut în vechime pe Zoroastru să creadă că lupta dintre bine și rău, dintre Ahriman și Ahura Mazda va fi eternă. Trebuie să fim cât se poate de conștienți că nu va exista în eternitate o luptă dintre bine și rău. Credința în Sfântul Arhanghel Mihail nu este una dualistă. Aceasta fiindcă dualismul nu este o soluție la problema răului. Dulaismul este cel care susține că în timp ce Dumnezeu creată binele etern, diavolul este distrugătorul etern al ceea ce este creat bine de Dumnezeu. Cu alte cuvinte ceea ce Dumnezeu creată, diavolul distruge. Adică Dumnezeu dă naștere veșnică ființelor umane și diavolul le ia viața veșnic ființelor umane.[74]

O altă trăsătură a sfinteniei Sfântului Arhanghel Mihail o avem din faptul că el a făcut constant bine omului. Nu se știe din trecut un exemplu în care Sfântul Arhanghel Mihail să fie făcut rău unui om sau unei persoane. Iată de ce în timp ce diavolii sunt ființe care vor răul omului Sfântul Arhanghel Mihail este o ființă care vrea binele omului. Omul se află în acest sens în aria de interes a două categorii ontologice diferite: diavolii și îngerii. A fi preocupat de binele omului s-a manifestat în mai multe feluri în cazul Sfântului Arhanghel Mihail. Deși Sfântul Arhanghel Mihail poate să fie tăcut în cazul oamenilor aceasta este fiindcă el vrea să fie prezent acolo unde este momentul cel mai greu al vieții omului: momentul morții. Am spus că mai mulți muribunzi au văzut îngeri în momentul morții. Este posibil ca printre acești îngeri să fi fost și Sfântul Arhanghel Mihail. Aceasta fiindcă Sfântul Arhanghel Mihail nu este indiferent față de suferințele și problemele omului. A fi indiferent față de cineva pe care poți ajuta și nu faci nimic este cu adevărat o faptă demonică. Iată de ce este bine să știm că Sfântul Arhanghel Mihail nu este indiferent față de momentul critic al morții noastre. La fel de bine am putut vedea din exemplul misionarei creștin ortodoxe din Africa intervenția miraculoasă a Sfântului Arhanghel Mihail. Am văzut cum Sfântul Arhanghel Mihail a schimbat dorința a cinci soldați de a ucide și a prăda niște misionari creștin ortodocși și a îi face să fie cuminți și chiar să accepte botezul creștin ortodox. Este o lucrare a Sfântului Arhanghel Mihail care ne spune că fără doar și poate el este alături de cei care au nevoie de ajutorul și sprijinul

---

[73] Vladimir Soloviov, *Îndreptățirea binelui* (București, 1994).

[74] Înfrângerea pe care diavolul a suferit-o în cer din partea Sfântului Arhanghel Mihail ne spune că în cele din urmă răul și diavolii vor fi pentru totdeauna distruși. Aruncarea în iad este pentru diavoli echivalentul morții. Aceasta fiindcă trebuie să știm că diavolii nu mor la fel cum mor oamenii. Diavolii ajuns în iad sunt moți. Deși ei pot să fie percepuți de oameni aceasta nu înseamnă că ei sunt vii. Diavolii ar fi fost vii numai dacă ar fi rămas în rai și ar fi făcut ascultare de Dumnezeu. Este bine să înțelegem cu se cuvine această moarte a diavolilor. Moartea diavolilor este un fapt ireversibil. Aceasta fiindcă ei în mod deliberat s-au întors spre rău și s-au răzvrătit împotriva lui Dumnezeu. Iată de ce diavolii sunt în sens teologic morți și pentru aceasta tot ceea ce pot ei face este să răspândească moartea pe care singuri și-au câștigat-o. După cum am spus moartea unui diavol nu se manifestă ca moartea unui om. Trebuie să fim conștienți de aceasta.

lui. Sfântul Arhanghel Mihail nu ne părăsește la greu și este conștient că dracii sunt cei care ne fac mult rău și vor să ne piardă în iad. Pentru aceasta Sfântul Arhanghel Mihail este cu adevărat un sfânt. Este sfânt fiindcă luptă pentru o cauză dreaptă. Toți cei care luptă pentru o cauză dreaptă mai multe vreme în cele din urmă devin eroi ai acelei cauze. Iată de ce trebuie să știm că Sfântul Arhanghel Mihail este alături de noi și știe ce trebuie să facă pentru ca omul să aibă finalitate în viața lui. Omul vrea să fie că viața lui are o finalitate și că la fel de bine totul se va încheia în mod fericit. La fel de bine Sfântul Arhanghel Mihail luptă pentru fericirea omului. Este și aceasta o dovadă de sfințenie. A face pe cineva fericit este fără doar și poate un lucru bun și el trebuie să fie considerat ca atare de oameni. Iată de ce nu trebuie să fim indiferenți față de Sfântul Arhanghel Mihail fiindcă nu vom avea nimic de câștigat din aceasta. După cum am putut vedea din rândurile de mai sus Sfântul Arhanghel Mihail în nici un fel nu este indiferent față de oameni. Atunci de ce am fi noi indiferenți față de el? De ce să nu i ne rugăm lui și de ce să nu mergem în zilele de sărbătoare consacrate lui să ne rugăm lui? Este cât se poate de logic că din moment ce Sfântul Arhanghel Mihail este preocupat de oameni și de sufletele lor, la fel de bine și noi să fim interesați de persoana lui.[75]

O altă minune a Sfântului Arhanghel Mihail o avem din secolele X-XI când Imperiul Bizantin era în culmea gloriei sale. Tot în această perioadă a fost și perioada de maximă înflorire a sarcinilor care de multe ori se organizau ca pirați și mergeau și jefuiau și vandalizau tot ceea ce întâlneau pe cale. Insula Lebos care era o insulă bogată a devenit centrul de interes al piraților sarcini. În locul denumit Lesbad exista o localitate (sat) Stenaka lângă care era o mănăstire de călugări. Mănăstirea era înconjurată de ziduri de apărare împotriva piraților. Se spune că într-o primăvară un șef de pirați pe nume Shiran și-a pus în minte să jefuiască mănăstirea. Le-a spus piraților săi că tot ceea ce vrea el este potirul de aur ce era folosit la liturghie de călugări. Restul putea să fie al restului piraților. Pirații s-au apropiat de mănăstire noaptea când mănăstirea nu era păzită destul de bine. Câțiva dintre ei au intrat în ritmul bătăilor de toacă pentru ca să nu fie auziți de nimeni. Când a venit momentul, unul dintre pirați a deschis poarta mănăstirii și restul piraților au năvălit peste călugări înăuntru. În câteva minute călugării au fost toți uciși cu sabia. Un călugăr novice pe nume Gavriil, se afla în altar. Fiind sprinten, a urcat repede până pe acoperișul bisericii. Pirații s-au luat după el. Atunci însă, s-a auzit un vuiet și acoperişul s-a prefăcut în chip minunat în mare cuprinsă de furtună. Pe valurile înspumate s-a arătat un **soldat uriaș și înfricoşător cu sabie de foc, ce s-a năpustit asupra piraților**. Aceștia și-au luat armele și ce apucaseră să fure și au fugit cuprinși de groază. Mai apoi novicele Gavriil a făcut o icoană în care a reprezentat chipul tânărului cu sabie de foc pe care l-a văzut. În timp ce toate aceste evenimente au avut loc viața în satul Stenaka își continua cursul firesc. Doar un păstor de oi a văzut piratii mergând spre mănăstire. S-a dus de grabă să vadă ce s-a întâmplat la mănăstire și a rămas surprins să vadă că toți călugării erau morți. A căzut la pământ leșinat. Când s-a trezit s-a îndreptat repede spre Alexe mai mare satului Stenaka și i-a spus ce a văzut. Alexe a luat cu el 50 de călăreți și s-a dus la mănăstire. S-a umplut de mânie și a luat urma piraților. Urmându-i pe pirați au ajuns la un povârniș unde au putut să îi vadă pe pirați pe toți morți tăiați. Toți piratii aveau o urmă de sabie care pornea de la frunte și se oprea în pântece spintecându-i în două. Atunci ei și-au dat seama că cine îi spintecase pe pirați a fost Sfântul Arhanghel Mihail. Ceilalți pirați saracini au auzit de cele întâmplate la Stenaka și în anul următor au venit să se răzbune. Din nou și de această dată Sfântul Arhanghel Mihail s-a arătat lui Ștefan fiul lui Alexe mai marele satului Stenaka. **Era neînchipuit de frumos, îmbrăcat în armură de aur. Avea părul blond care se revărsa pe umeri, dând aripilor sale albe strălucire aurie. În mâna dreaptă ținea o lance de aur, în vreme ce mâna stângă era ridicată, cu degetul arătător întins.** Sfântul Arhanghel Mihail i-a spus lui Ștefan să meargă să îi spună lui Alexe tatăl său să se pregătească fiindcă piratii vor ataca din nou. El le-a spus să nu se teamă fiindcă el va fi cu ei. Piratii au năvălit în sat și au crezut că o să îi ia prin surprindere pe săteni dar i-au găsit pe aceștia pe metereze. Au luat-o la fugă dar ar fost urmăriți și măcelăriți. O altă ceată de soldați s-au dus cu Ștefan și au dat foc corăbiilor. În cele din urmă este evident că toți piratii au pierit. S-a adeverit cuvintele Sfântului Arhanghel Mihail.

Avem aici din nou o dublă minune pe care a făcut-o Sfântul Arhanghel Mihail. Acesta fiindcă el s-a arătat de două ori și a făcut-o în mod providențial. Acesta fiindcă Sfântul Arhanghel Mihail a voit să demonstreze că el este un luptător împotriva răului.[76] Este evident că Sfântul Arhanghel Mihail s-a arătat prima dată pentru a îl salva pe novicele Gavriil. Am putut vedea că el a transformat acoperișul bisericii asemenea unei mări învolburate. De ce a intervenit Sfântul Arhanghel Mihail numai pentru a îl salva pe novicele Gavriil nu știm. Ceea ce știm este

---

75 Richard Webster, *Communiquer avec l'archange Michael pour obtenir conseils et protection* (AdA éditions, 2005).

76 Emil Jurcan, *Satanismul încadrul ocultimsului: o analiză creștină* (Alba Iulia, 2009).

că toți cei care i-au ucis pe călugări au pierit și ei uciși de sabia de foc a Sfântului Arhanghel Mihail. Este fără doar și poate o intervenție în forță a Sfântului Arhanghel Mihail care ne spune că el poate să schimbe cursul evenimentelor omenești pentru ca cei răi să fie pedepsiți. În ambele aceste relatări putem vedea că Sfântul Arhanghel Mihail a apărut îmbrăcat în haine militare. Aceasta fiindcă Sfântul Arhanghel Mihail este după unii sfântul protector al armatelor. După alții Sfântul Arhanghel Mihail este sfântul protector numai al poliției și al pompierilor (alții sunt de părere că sfântul protector al pompierilor este Sfântul Iosif cel Nou de la Partoș). Ceea ce este clar din cele de mai sus este că avem de a face cu o dublă minune pe care Sfântul Arhanghel Mihail a făcut-o: în primul rând el a făcut ca acoperișul unei biserici să fie asemenea unei mări învolburate și în al doilea rând i-a avertizat pe locuitorii unui sat grecesc că vor să fie atacați de pirați. Ceea ce s-a și dovedit. După cum am spus în rândurile de mai sus Sfântul Arhanghel Mihail cunoaște gândurile oamenilor și prin urmare el a putut să îi înștiințeze pe locuitorii din Stenaka de intențiile piraților. Se pare că deși Sfântul Arhanghel Mihail a permis uciderea călugărilor, ei bine el nu a mai permis uciderea oamenilor nevinovați din satul Stenaka.[77]

La fel de bine minunea sau mai bine spus dubla minune de mai sus ne spune cum a fost văzut sau mai bine spus cum arată Sfântul Arhanghel Mihail. Iată ce a consemnat autorul necunoscut al acestei minuni: **era neînchipuit de frumos, îmbrăcat în armură de aur. Avea părul blond care se revărsa pe umeri, dând aripilor sale albe strălucire aurie. În mâna dreaptă ținea o lance de aur, în vreme ce mâna stângă era ridicată, cu degetul arătător întins.** Prin urmare știm despre Sfântul Arhanghel Mihail că a purtat sau este posibil să mai și poarte armură de aur, că are părul blond care se revarsă pe umeri și aripile sale sunt albe. Aceasta este o mărturie despre modul cum arăta Sfântul Arhanghel Mihail în secolul al X-lea sau al XI-lea. Este evident că el este identic și azi. Nu mai știm dacă Sfântul Arhanghel Mihail mai poartă armură de aur și în zilele noastre dar ceea ce este sigur este că el s-a arătat sau mai bine spus s-a revelat pe sine într-un mod care să fie pe înțelesul și pe gustul oamenilor din acele timpuri. Este posibil ca aceasta să fie o modalitate prin care Sfântul Arhanghel Mihail s-a făcut pe sine cunoscut într-o anumită epocă a istoriei omului. Totuși, ceea ce putem deduce din rândurile de mai sus este că pregătirea Sfântului Arhanghel Mihail este una de natură militară fiindcă se pare că el venise în satul Stenaka pregătit de luptă cu pirații sarazini. Este posibil ca această pregătire militară pe care o vedem la Sfântul Arhanghel Mihail în secolul al X-lea sau al XI-lea să fi provenit din faptul că el a fost liderul bătăliei din cer care s-a soldat cu izgonirea diavolilor din rai. Oricum este evident că Sfântul Arhanghel Mihail este un bun comandant care știe cum și ce să comande. Din instrucțiunile lui am văzut că sătenii din Stenaka au câștigat bătălia împotriva piraților sarazini. Din cele mai vechi vremuri omul a fost preocupat de securitatea și de siguranța lui. La fel de bine din cele mai vechi vremuri omul s-a preocupat din nefericire de modalități prin care să îi cucerească și să îi asuprească pe semenii lui mai slabi. În acest sens tehnica militară s-a aflat într-un proces de dezvoltare constantă în istoria omului. Ceea ce putem vedea din comportatul Sfântului Arhanghel Mihail este că această tehnică nu este străină nici de îngerii lui Dumnezeu. Nu este străină nici de îngerii lui Dumnezeu fiindcă ei au fost confruntați cu asaltul îngerilor răzvrătiți care au voit să îl detroneze pe Dumnezeu și să ocupe raiul pentru a instaura o nouă ordine.[78]

Minunea de mai sus (secolele X-XI) conține și anumite amănunte pe care pe autor personal nu l-au interesat. Ele țin mai mult de modul cu arăta Sfântul Arhanghel Mihail la timpul când minunea a avut loc. Ceea ce știm este că Sfântul Arhanghel Mihail se poate arăta omului cu părul blond mai lung și cu aripile albe. De fapt toate aripile îngerilor sunt albe. La fel de bine este evident că Sfântul Arhanghel Mihail poate să apară oamenilor cu veșminte sau armură de aur. Ceea ce pentru noi este un lux. Se pare că pentru cei din rai aurul nu este un metal de lux sau metal prețios cum este pentru noi oamenii ci mai mult un metal obișnuit. Oricum este bine să știm că Sfântul Arhanghel Mihail se poate arăta în mai multe forme. Acesta fiindcă el alege o formă în funcție de cei cu care interacționează. Știm că Sfântul Apostol Pavel ne avertiza să nu fim nepăsători față de străinii care vin la noi fiindcă au fost mulți care fără să își dea seama au primit în loc de străini îngeri deghizați în străini. Nu poate fi negat faptul că Sfântul Arhanghel Mihail estre un bun soldat și probabil din toate arătările lui față de oameni se

---

[77] Julie Du Bulay, *Cosmos, life and liturgy in a Greek Orthodox village (*Denise Harvey (Publisher), (2009).

[78] Devine evident că Sfântul Arhanghel Mihail este un bun soldat și comandant militar. Aceasta fiindcă el a câștigat unul dintre cele mai importante războaie din toate câte au avut loc: războiul împotriva lui satan (diavolul). Iată de ce este bine să știm că probabil Sfântul Arhanghel Mihail între multele sale calități pe care le are și calitatea de a fi un bun militar. Deși nu ar trebuie să fie așa adevărul este că armatele sunt un rău necesar. Sunt un rău necesar fiindcă sunt mai mulți cotropitori și cuceritori care doresc să stăpânească lumea și să ne transforme în sclavi. Este evident că o astfel de acțiune nu poate să ne lase indiferenți. Nu putem să fim indiferenți când cineva vrea să ne transforme în sclavi. Acesta fiindcă nu este în firea lucrurilor să fim sclavi. Trebuie să știm că omul are dreptul la libertate chiar dacă de multe ori libertatea trebuie să fie câștigată cu lupta. Sfântul Arhanghel Mihail a fost astfel mai înainte de începerea lumii un luptător pentru libertate.

poate vedea un anumit caracter militar al anghelofaniilor sale. Aceasta fiindcă el este cel care conduce armatele cereşti. Deşi are în sens militar un rang maxim trebuie să remarcăm şi aici smerenia Sfântului Mihail care nu face caz de poziţia lui privilegiată din cer. Minunea de mai sus este o minune a Sfântului Arhanghel Mihail care pentru lumea de azi este de mult uitată şi care nu mai are nici un fel de semnificaţie pentru zilele de azi. Aceasta fiindcă noi oamenii tindem să uităm foarte repede binele pe care Dumnezeu şi sfinţii îngeri în fac cu noi. Unul dintre motivele care ne-a determinat să scriem această carte a fost şi acela de a actualiza în conştiinţa contemporanilor multele minuni pe care Sfântul Arhanghel Mihail le-a făcut cu noi oamenii. Am văzut că Sfântul Arhanghel Mihail a fost cel care a prevestit atacul piraţilor pentru ca satul Stenaka de pe insula Lesbos din Grecia să fie salvat. Vedem aici că Sfântul Arhanghel Mihail vine de partea celor nevinovaţi şi slabi. Prin aceasta trebuie să luăm şi noi un exemplu să nu abuzăm pe cei slabi şi nevinovaţi. De mult prea multe ori cei nevinovaţi şi slabi sunt abuzaţi în zilele noastre. Nu am greşii dacă am spune că Sfântul Arhanghel Mihail este un arhanghel care apără pe cei abuzaţi pe îi pedepseşte pe abuzatori. Minunea de mai sus din satul Stenaka este probabil cel mai bun exemplu. Am văzut că Sfântul Arhanghel Mihail i-a pedepsit pe toţi pitaţii care au omorât călugări creştin ortodocşi nevinovaţi.[79]

Prin urmare când facem afirmaţia că Sfântul Arhanghel Mihail este sfânt, este evident că trebuie să ne bazăm pe anumite fapte. Ceea ce este cel mai important de evidenţiat în aceste rânduri este faptul că sfinţenia Sfântului Arhanghel Mihail este comunicată din strânsă legătură pe care el o are cu Dumnezeu. Adevărul este că nu se poate vorbii despre sfinţenie dacă nu ne referim la Dumnezeu. Dumnezeu este izvorul sfinţeniei şi fiindcă sfinţii îngerii şi Sfântul Arhanghel Mihail au decis să rămână credincioşi şi loiali lui Dumnezeu este evident că din El au început să şi experimenteze sfinţenia. Trebuie să ştim că sunt eronate acele opinii care susţin că sfinţenia poate să fie dobândită fără eforturile personale ale omului. Sunt din ce în ce mai mulţi care sunt influenţa practicilor orientale susţin că sfinţenia este un fapt care nu are nici un fel de legătură cu Dumnezeu. Chiar Buda a fost cel care a declarat că în procesul mântuirii omului (starea de nirvana) nu este prea important Dumnezeu în sine (Marele Brahman) ci mai mult voinţa proprie. Prin urmare prin voinţa proprie în cele din urmă omul se poate mântui. Este evident că în lumina experienţei de mai multe secole creştinismul ortodox a respins aceste opinii. Nu se poate vorbii despre sfinţenia dacă nu ajungem la o comuniunea profundă şi existenţială cu Dumnezeu. Ei bine în acest moment afirmăm că Sfântul Arhanghel Mihail se află într-o stare de comuniune profundă şi existenţială cu Dumnezeu. Aceasta este de fapt o trăsătură a tuturor îngerilor buni care au ales să rămână cu Dumnezeu şi să nu se răzvrătească împotriva lui.[80]

Vremurile pe care le trăim sunt unele în care sfinţenia este într-un moment de cumpănă. Aceasta fiindcă sunt din ce în ce mai puţini cei care văd necesitatea ca sfinţenia să existe în lumea noastră. Aşa se face că cu marea majoritate a sfinţilor creştin ortodocşi are loc un proces de negaţie a sfinţeniei fiindcă ea nu este în nici un fel o realitatea firească a lumii noastre. Trăim într-o lume în care patima şi păcatul sunt fapte cât se poate de firești şi de obişnuite. Iată de ce cei mai mulţi dintre creştinii ortodocşi nici nu mai ştiu ce este sfinţenia. Sfântul Arhanghel Mihail este întotdeauna un reper de sfinţenie în lumea noastră. Este adevărat că sfinţenia Sfântului Arhanghel Mihail a fost câştigată în împrejurări extreme. De ce spunem că sfinţenia Sfântului Arhanghel Mihail a fost câştigată în împrejurări extreme? Fiindcă Sfântul Arhanghel Mihail şi restul îngerilor au trebuit să facă o mare alegere: să rămână credincioşi lui Dumnezeu Tatăl sau să se răzvrătească împotriva Lui. Este evident că alegerea lor a fost de a Îl slujii pe Dumnezeu şi de a rămâne credincioşi lui şi în acest sens să îl ducă la îndeplinire vocaţia pentru care au fost creaţi. Fiindcă a ales binele trebuie să ştim că Sfântul Arhanghel Mihail nu mai poate face răul. Sunt mulţi care s-ar putea întreba: cum se face că în cer Sfântul Arhanghel Mihail a fost părtaş unui război împotriva diavolului? Nu a fost aceasta o dovadă a faptului că Sfântul Arhanghel Mihail poate să facă şi răul? Adevărul este că în nici un caz nu trebuie să considerăm că dacă Sfântul Arhanghel Mihail a luat parte la războiul din cer împotriva diavolului prin aceasta el a făcut un rău. Cineva trebuia să îl scoată afară

---

[79] Michael Faucheux, *O istorie a răului: de la tragedii provocate la crime odioase* (Editura Lider, 2007).

[80] Starea de comuniune cu Dumnezeu a Sfântului Arhanghel Mihail nu a rămas fără de consecinţe ontologice şi existenţiale. În acest sens prin comuniunea cu Dumnezeu Tatăl Sfântul Arhanghel Mihail a ajuns la sfinţenie. Am putut vedea că această sfinţenie s-a manifestat pe parcursul istoriei în mai multe feluri dar o trăsătură comună este că în orice manifestare Sfântul Arhanghel Mihail a fost un lucrători al binelui. Avem nevoie să lucrăm binele fiindcă numai în acest mod în cele din urmă ajungem la sfinţenie. Iată prin urmare că fiindcă sfinţii îngerii şi Sfântul Arhanghel Mihail au rămas loiali lui Dumnezeu Tatăl în cele din urmă Dumnezeu Tatăl i-a răsplătit cu sfinţenia. Nimeni nu se naşte sfânt ci oricine vrea să ajungă sfânt trebuie să lucreze din plin pentru realizarea acestui deziderat. Este evident că Sfântul Arhanghel Mihail şi-a câştigat sfinţenia prin deciziile şi prin faptele sale şi nu printr-un proces exterior care nu a avut nimic de a face cu el şi propria lui persoană.

din cer pe diavol fiindcă dacă el rămânea acolo ar fi făcut numai rău fiindcă răul a fost ales de el ca un mod de viață. Iată de ce este bine să știm că Sfântul Arhanghel Mihail a luat atitudine atunci când era cel mai mult nevoie de aceasta. El a știut că dacă diavolul ar fi rămas în cer nu s-ar fi ajuns decât numai la distrugere fiindcă diavolul a devenit o ființă a distrugerii. Pentru noi cei cu minte omenească este mai greu să înțelegem aceste lucruri fiindcă în mare majoritate considerăm că războiul este rău. Totuși trebuie să știm că de exemplu Biserica Creștin Ortodoxă acceptă destul de mult războiul de apărare. Este una să lupți într-un război ca ocupant sau cuceritor și este alta să lupți într-un război ca apărător la propriului tău teritoriu. Aceasta fiindcă cel care este cu adevărat vinovat de război este cel care l-a inițiat sau mai bine spus ocupantul. Diavolul a fost un ocupant. Aceasta fiindcă ela a voit să ia locul lui Dumnezeu și să îi facă și pe ceilalți îngeri să se închine lui ca și unui dumnezeu. Să ne aducem aminte de ispitirile Domnului Iisus Hristos din pustiul Carantaniei. Una dintre ispitiri a fost că diavolul i-a cerut lui Iisus să se închine lui fiindcă dacă o va face îi va da lui toate împărățiile lui. Vedem că la 5500 de ani de la căderea omului, diavolul nu s-a schimbat. El tot se visează pe sine dumnezeu.[81]

Sfântul Arhanghel Mihail este sfânt fiindcă el și-a unit voința sa cu cea a lui Dumnezeu și în acest mod el nu mai poate să facă răul sau mai bine spus s-a stabilizat etern în bine. Iată de ce el poate să ne ajute și să ne întărească și pe noi în procesul binelui și de a face binele să fie cât mai permanent și mai des întâlnit în lumea noastră. Este adevărat că omul este o ființă slabă și care în procesul de a face bine oscilează foarte mult. Aceasta fiindcă este bine să știm că sfințenia este un stadiu sau un fapt care ține de conlucrarea cu Dumnezeu. După cum am evidențiat în rândurile de mai sus este foarte greu să credem că sfințenia poate să fie atinsă fără intervenția lui Dumnezeu. Aceasta fiindcă în orice caz avem nevoie de intervenția lui Dumnezeu pentru a experimenta sfințenia. Sunt mulți care în zilele noastre vorbesc de un fel de *sfințenie seculară*. Ce să fi aceasta? Sunt cei care ajung să se sacrifice pentru idealurile seculare: pluralism, individualism, libertate, democrație etc. În acest sens este adevărat că s-a creat în lumea noastră ceea ce am putea spune ca un fel de contrafacere a sfințeniei. Nu este vorba de a merge și a face binele cum face Sfântul Arhanghel Mihail ci mai mult de a apăra drepturile societății seculare. Lumea secularăă este adevărat că este o lume străină de Dumnezeu. Este o lume străină de Dumnezeu fiindcă în cele din urmă secularismul nici nu prea recunoaște existența lui Dumnezeu. Iată de ce este bine să știm că trebuie să înțelegem că acolo unde nu există Dumnezeu sau mai bine spus acolo unde existența lui Dumnezeu este negată, în cele din urmă este greu să vorbim de adevărata sfințenie. Am văzut că sfințenia a fost câștigată de Sfântul Arhanghel Mihail destul de greu. El a trebuit să îl înfrângă pe diavol. Iată prin urmare ce a făcut Sfântul Arhanghel Mihail pentru sfințenia lui și a îngerilor lui Dumnezeu. În cele din urmă în termeni generici este bine să spunem că Sfântul Arhanghel Mihail a fost cel care a finalizat vechiul conflict dintre bine și rău prin victoria binelui. A fost vorba de o victorie eshatologică ce este dincolo de timp și de spațiu.[82]

Este adevărat că Sfântul Arhanghel Mihail a ajuns să își câștige sfințenia în mai multe niveluri sau mai bine spus în mai multe dimensiuni. În primul rând prima dimensiune a Sfântului Arhanghel Mihail este în ceea ce îl privește pe Dumnezeu Tatăl. Deși putea să nu o facă Sfântul Arhanghel Mihail a preferat să rămână credincios lui Dumnezeu Tatăl. Mai mult decât atât, el a fost cel care i-a convins pe mai mulți îngeri care erau în dilemă dacă sau nu să îl slujească pe Dumnezeu Tatăl pentru veșnicie să se stabilizeze în credința în Dumnezeu Tatăl. Este evident că Sfântul Arhanghel Mihail a avut un aport cât se poate de evident în ceea ce îi privește pe ceilalți îngeri care eventual unii au fost seduși numai parțial de ideile diavolului. La fel de bine, istoria ne demonstrează că în interacțiunea sa cu oamenii Sfântul Arhanghel Mihail a făcut numai bine umanității. După cum am putut vedea în rândurile de mai sus și în cele care vor urma, Sfântul Arhanghel Mihail a făcut numai bine omului deși nu este obligat să o facă. De ce nu este obligat să facă bine omului și umanității? Fiindcă în cele din urmă sfinții îngeri și Sfântul Arhanghel Mihail sunt cu toții ființe libere. Prin urmare nici un înger nu face binele fiindcă este constrâns. Iată că putem vedea în dispoziția Sfântului Arhanghel Mihail de a face binele omului o dovadă a sfințeniei sale. Sfântul Arhanghel Mihail este la un anumit nivel după Iisus un al doilea protector la umanității.

---

[81] Elena Cociș, Nicolae Oprică, *Razele inițiatice ale arhanghelilor* (Editura For You, 2006).

[82] Sunt mulți în zilele noastre care obiectează că noi nu putem să ajungem la sfințenie ca Sfântul Arhanghel Mihail fiindcă în cele din urmă noi nu suntem nici îngeri și nici arhangheli. Este evident că pentru un înger și pentru un arhanghel este mult mai ușor să ajungi la sfințenie decât pentru un om. Iată de ce este bine să știm că o astfel de opinie este eronată. Este eronată fiindcă în cele din urmă sfințenia este un fapt care se ține foarte mult de nivelul în care se află omul. Dumnezeu nu ne cere să facem faptele îngerilor sau ale Sfântului Arhanghel Mihail dar ne cere să fim cât se poate de atenți cu ceea ce este posibil pentru noi să facem și să atingem. Prin urmare Dumnezeu nu ne va cere să îl izgonim pe diavol din cer, cum a făcut-o cu Sfântul Arhanghel Mihail, dar este sigur că Dumnezeu ne cere să ne luptăm cu patimile și păcatele proprii. Iată de ce este cât se poate de evident că Sfântul Arhanghel Mihail este pentru noi un exemplu de sfințenie și lui totdeauna îi putem cere ajutorul când simțim acel vechi conflict dintre bine și rău.

De ce a ales Sfântul Arhanghel Mihail să fie protector al umanității? El a ales să facă aceasta fiindcă știe că omul ca ființă este una slabă și are nevoie de ajutor. La fel de bine în nici un fel nu îți arăți și îți demonstrezi superioritatea prin a distruge pe cei mai mici și mai slabi decât tine ci prin a îi ajuta și a îi proteja. Iată de ce în cele din urmă putem să vedem sfințenia Sfântului Arhanghel Mihail: el a ales la fel ca Iisus fiul lui Dumnezeu să îl ajute pe om și să îl întărească atunci când el se simte slab. Că omul este o ființă slabă duhovnicește ne-o spune căderea protopărinților noștri Adam și Eva. În acest sens Sfântul Arhanghel Mihail își demonstrează sfințenia lui față de om prin faptul că ajunge să îl întărească atunci când acesta este sub asediul patimilor sau păcatelor. După cum ne spun sfinții părinți patimile și păcatele îi au ca agenți nevăzuți pe diavoli. Este în acest sens recomandat ca atunci când suntem sub asediul patimilor și a păcatelor să ne luptăm cu ele și să cerem ajutorul Sfântului Arhanghel Mihail. Este adevărat că sunt mulți care se roagă numai lui Iisus să fie izbăviți de patimi și de păcate dar ceea ce este necesar să știm este că într-un război este mai bine să avem doi aliați decât numai unul. Iată de ce patimile și păcatele pot să fie înfrânte prin rugăciune sinceră către Sfântul Arhanghel Mihail.[83]

Este evident că Sfântul Arhanghel Mihail nu trăiește sfințenia ca pe ceva teoretic ci mai mult practic și cât se poate de legat de Dumnezeu. Sunt mai multe opinii care ne spun că una dintre misiunile îngerilor este de a Îl adora și a Îl lăuda pe Dumnezeu pentru toate binefacerile lui. În acest sens Sfântul prooroc Isaia a fost cel care l-a putut vedea pe Dumnezeu înconjurat de îngeri (serafimii măririi) care cu toții îi cântau imnul de slavă: Sfânt, Sfânt, Sfânt e Domnul Savaot plin este cerul și pământul de mărirea Lui. Este evident că la aceste slujbe cerești de preamărire a lui Dumnezeu Tatăl participă și Sfântul Arhanghel Mihail. Chiar dacă Sfântul Arhanghel Mihail nu ocupă un loc fruntaș în ierarhia cerească totuși Sfântul Arhanghel Mihail este respectat și recunoscut ca o mare autoritate în cer. Aceasta fiindcă după cum am spus el este un aprig oponent al răului sub orice formă s-ar afla el. Un alt lucru pe care slujbele îl au ca efect asupra îngerilor este că ele stabilesc un raport de intimitate cu Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu Tatăl nu trebuie să fie adorat cu forța ci fiindcă El este autor la mai multe binefaceri care au venit peste îngeri și oameni El este vrednic de adorarea și de lauda noastră. Trebuie să fim conștienți de aceasta și să ne dăm seama că și noi trebuie să îl adorăm pe Dumnezeu Tatăl și să facem tot ceea ce putem să fim mai aproape de El. Iată că în acest proces de adorare a lui Dumnezeu Tatăl nu suntem singuri. La fel de bine și îngerii și Sfântul Arhanghel Mihail sunt alături de noi când Îl adorăm pe Dumnezeu Tatăl nostru Cel ceresc. Vremurile noastre sunt vremuri când oamenii simt nevoia de sfințenia dar fiindcă au ajuns la o anumită comoditate duhovnicească și la un anumit nivel de laxitate morală sfințenia este din ce în ce mai greu de atins. Sunt din ce în ce mai rare cazurile de sfinți în lumea creștin ortodoxă. Aceasta fiindcă omul de azi este un om biruit de materialism și secularism. Acestea sunt două ideologii care merg împotriva nevoi de sfințenie pe care o simte omul. Iată de ce trebuie să știm că a căuta să fim sfinți în nici un fel nu este demodat și rușinos.[84]

Am vorbit prin urmare despre faptul că Sfântul Arhanghel Mihail este o ființă care s-a stabilizat în bine și nu mai poate să facă răul. Aceasta este de fapt marea diferență dintre îngeri și demoni: în timp ce îngerii s-au stabilizat etern în bine, diavolii s-au stabilizat etern în rău. A fost o alegere liberă și premeditată pe care fiecare a făcut-o. Fiindcă Sfântul Arhanghel Mihail a ajuns la o stabilizare eternă în bine este adevărat că el avansează etern și infinit în bine și în facerea lui. Aceasta nu înseamnă că noi trebuie să profităm de pe urma Sfântului Arhanghel Mihail și a sfinților îngeri care sunt buni și care fac numai binele. În nici un caz nu trebuie să facem aceasta fiindcă mai devreme sau mai târziu vom fi răsplătiți pe măsura faptelor noastre. O opinie din ce în ce mai des întâlnită în zilele noastre este că îngerii și Sfântul Arhanghel Mihail pot să facă și puținul bine pe care noi ar trebui să îl facem. Aceasta fiindcă în cele din urmă îngerii sunt ființe ale binelui și pot să facă binele și pentru noi. O astfel de opinie este eronată. În nici un fel nu putem să lăsăm binele numai pe urma îngerilor și noi să nu ne dăm silința în ceea ce privește facerea lui. Dacă ne vom uita în lumea noastră vom vedea că sunt multe persoane care afirmă că binele este ceea ce trebuie să făcut și ceea ce trebuie să fie dus la îndeplinire. Aceste persoane afirmă numai nominal și verbal aceasta fiindcă ei nu depun nici cel mai mic efort pentru a face binele.

---

83 Gian Piero Abbate, *Angeli e diavoli custodi* (Italia, 2012).

84 Marele romancier și prozator român Virgil Gheorghiu este cel care a scris un roman ca rezultat a unei vechi dorințe ale sale de a devenii sfânt. A se vedea cartea *Cum am vrut să mă fac sfânt* (Sibiu, 2008). Este adevărat că omul este o ființă schimbătoare. Sunt mai mulți care la început în viață sunt cât se poate de credincioși și am putea spune persoane religioase. După ce cresc și se maturizează este adevărat că ele nu mai țin cont de sfințenie și de dorința de a ajunge aproape de Dumnezeu. Ceea ce este mai trist este că odată cu vârsta este din ce în ce mai obișnuit ca omul să se pervertească în zilele noastre. Aceasta fiindcă deși în copilărie mulți dintre noi avem avut sentimente calde și sincere față de Dumnezeu, la vârsta maturității aceste sentimente au dispărut. Pentru a menține sentimentele de iubire față de Dumnezeu intacte în noi, este foarte bine să ne rugăm Sfântului Arhanghel Mihail. Cel mai bine putem să facem aceasta citindu-i periodic acatistul. Fără doar și poate că vom simții într-un fel sau altul ajutorul sufletesc de care avem nevoie.

Indiferența religioasă este din ce în ce mai întâlnită în zilele noastre. Să de aducem aminte de vremurile secolului al IV-lea când a trăit Sfântul Antonie cel Mare. Cât de mare era diferența din acele vremuri. În timp ce Sfântul Antonie cel Mare s-a retras în deșert și se nevoia în post și îl zăpușeală alții din Egipt se închinau zeilor și trăiau în orgii. Este clar că această discrepanță există și în cer: în timp ce îngerii și Sfântul Arhanghel Mihail înalță imnuri de cântare în cinstea lui Dumnezeu Tatăl, diavolii din iad hulesc și blasfemiază neîncetat pe Dumnezeu Tatăl. Atunci când voim să devenim oameni buni sau mai bine spus oameni mai buni decât suntem de obicei, fără doar și poate că Sfântul Arhanghel Mihail este un model pe care putem să îl urmăm și la care să ne raportăm. Este evident că ar fi mult prea mulți cei care ne-ar spune că este cu totul exagerat să ne raportăm la Sfântul Arhanghel Mihail din moment ce el este arhanghel și noi simplii muritori. Deși suntem simplii muritori, adevărul este că putem să facem și noi puțin bine. Fiecare cât bine poate să facă fiindcă așa în cele din urmă vom ajunge să câștigăm raiul. Vom ajunge să câștigăm raiul nu făcând toate faptele Sfântului Arhanghel Mihail (dintre care am văzut că o mulțime sunt minuni) ci imitând bunătatea Sfântului Arhanghel Mihail.[85]

O altă minune a Sfântului Arhanghel Mihail ne-o relatează ieromonahul Atanasije Jevtic. Se spune că un ofițer de aviație grec a fost trimis pentru instrucție în Africa. Era vorba de a instrucția unor piloți pentru avioane cu reacție. Totul a fost bine și frumos cu antrenamentele pe care aceste ofilesc grec le făcea în Africa. Îi instruia de cu zor pe cei 30 de cadeți. Aceasta până într-o zi. Se afla în zbor cu cadeții săi când dintr-o dată au intrat într-un nor de furtună. Tuna și fulgera fiindcă în nor era furtună în toată regula. Toate încercările ofițerului de a lua legătura cu solul au fost zadarnice. Legătura prin radio a fost pierdută. Ca și cum toate acestea nu au fost de ajuns, combustibilul era pe terminate. Ofițerul și-a dat seama că acesta este sfârșitul. Se pregătea de moarte. Au mai rămas câteva minute și eventual urma să se prăbușească. În câteva secunde a putut să vadă prin fața sa întreaga lui viață. De fapt când un om se află în fața morții viața parcă îi vine în fața lui cu toate relele și bunele pe care le-a trăit. Dintre toate evenimentele care i-au trecut prin față unul i-a tras atenția și parcă i-a dat speranță. I-a venit în față momentul în care el avea 7 ani și bunica lui l-a dus în localitatea Matamados din Grecia pentru a se închina icoanei făcătoare de minuni a Sfântului Arhanghel Mihail. Despre această localitate Matamados am mai vorbit în rândurile de mai sus și am precizat că ea se află în insula Lesbos. Deși pierduse controlul avionului care era în cădere liberă, dintr-o dată a prins putere și a începutul să se roate Sfântului Arhanghel Mihail. I-a promis Sfântului Arhanghel Mihail în rugăciune: Sfinte Arhanghele Mihail, dacă voi scăpa voi face un avion de aur și îl voi aduce la icoana ta. Simțind o mare bucurie în sufletul său pilotul a deschis ochii și a văzut soarele strălucind după ce mai înainte a fost în nori negrii de furtună. Avionul ateriza singur pe pistă deși pe indicator se vedea bine că nu mai este deloc combustibil în rezervor. La fel de bine se părea că avionul este pilotat de alt cineva din moment ce nu era pe pilot automat.[86]

Avem aici o nouă minune a Sfântului Arhanghel Mihail într-un mediu extrem de riscant: cel al aviației. Aproape anual în zilele noastre auzim de un accident de aviație. Este adevărat că aceste accidente au loc din cauza neatenției de multe ori dar la fel de bine sunt și multe accidente care au loc din cauza climei și mai ales a furtunilor. Cu o astfel de situație s-a confruntat și pilotul de mai sus din Grecia. Deși era un pilot experimentat dacă o furtună te prinde în timp ce zbori sunt puține șanse să mai scapi cu viață fiindcă în orice moment un fulger te poate lovii. Vedem că pilotul era într-o situație fără de ieșire. Aceasta mai ales fiindcă atunci când pilotezi foarte mult contează depoziția pe care o ai. Este greu să fi pilot de avioane dacă permanent simți frică de zbor. Iată de ce este bine să știm că pilotajul nu este un lucru pe care nu oricine îl poate face. Pilotul credea că este totul pierdut și se pregătea pe moarte. Totul a fost până în momentul în care și-a adus aminte de icoana făcătoare a de minuni a Sfântului Arhanghel Mihail din insula Lesbos. Atunci parcă a prins curaj. Deși pilotul a prins curaj am putut vedea că el a concluzionat că avionul nu mai era pilotat de el ci altcineva, ide o forță sau putere externă. Fără doar și poate că acea forță sau putere externă pe care a simțit-o pilotul a fost Sfântul

---

[85] Laura Newbury, *Un ghid al îngerilor pentru a lucra cu puterea luminii* (Editura Livingstone, 2012).

[86] După ce această întâmplare a fost făcută cunoscută în Grecia Sfântul Arhanghel Mihail a fost declarat sfântul patron al aviației. Este adevărat că zborul este una dintre cele mai vechi dorințe ale omului care din cele mai vechi timpuri ale lumii a voit ca omul să poată zbura și să atingă norii. Pentru aceasta putem vedea că în zilele noastre aviația a luat un avânt remarcabil. Totuși, sunt mulți care se întreabă dacă Sfântul Arhanghel Mihail poate și el zbura fiindcă mai în toate icoanele și și imaginile sale el poate fi văzut ca având aripi? Prin urmare își folosește Sfântul Arhanghel Mihail aripile sale? Adevărul este că Sfântul Arhanghel Mihail poate să zboare. El zboară extrem de repede după unii având viteza gândului. Alții se întreabă dacă Sfântul Arhanghel Mihail poate zbura între cer și pământ? Ceea ce trebuie să precizăm este că în termenii științei de azi, Sfântul Arhanghel Mihail este o ființă extra-dimensională. Din aceasta înțelegem că el poate să treacă din dimensiunea universului în dimensiunea raiului prin zbor. Raiul și universul sunt două dimensiuni diferite care pot să fie depășite numai de îngeri sau de sufletele celor care mor.

Arhanghel Mihail. Este încă o dovadă că în momente critice Sfântul Arhanghel Mihail poate să salveze situația și să facă lucrurile să revină pe făgașul său normal. Totuși se ridică întrebarea: dacă Sfântul Arhanghel Mihail poate pilota avioane de ce nu intervine el ca nici un accident de avioane să nu mai aibă loc? Rămâne un mister de ce în anumite situații Sfântul Arhanghel Mihail a intervenit în lumea noastră și în altele nu. Aceasta fiindcă el știe mult mai bine decât noi momentul și locul în care trebuie să intervină. Probabil și fiindcă sunt puțini cei care în momentul în care se confruntă cu defecțiuni în zbor ajung să se roage Sfântului Arhanghel Mihail. Pentru ca Sfântul Arhanghel Mihail să intervină în favoarea noastră într-o anumită situație adevărul este că și noi trebuie să avem un minim de legătură cu Sfântul Arhanghel Mihail. Aceasta fiindcă la fel cum nu putem să mergem la un străin total să îi cerem să ne ajute într-o problemă personală la fel de bine nu putem să îi cerem Sfântului Arhanghel Mihail să intervină într-o situație critică pe care o avem dacă noi niciodată nu am voit să știm de el și am fost total străini de cultul Sfântului Arhanghel Mihail după cum este el propovăduit de Biserica Creștin Ortodoxă.[87]

Ceea ce mai puțini au remarcat din minunea de mai sus este că Sfântul Arhanghel Mihail poate să piloteze avioane. Cum este posibil ca un înger să piloteze avioane? Adevărul este că tindem să credem că ceea ce este propriu oamenilor în nici un fel nu poate să fie propriu îngerilor lui Dumnezeu. Sfântul Arhanghel Mihail poate pilota avioane (minunea de mai sus ne spune că a fost vorba de un avion supersonic care este mai greu de pilotat) fiindcă el fiind o ființă care este obișnuită cu zborul interdimensional (din dimensiunea universului în dimensiunea raiului) știe ce înseamnă să zbori. Acest zbor este propriu îngerilor și Sfântului Arhanghel Mihail. Am putut vedea în rândurile de mai sus o nouă intervenție minunată a Sfântului Arhanghel Mihail prin care el a intervenit ca viața unui pilot să fie salvată. Încă și aici putem vedea o modalitate de a susține pe om demonstrează de Sfântul Arhanghel Mihail. Că de multe ori trecem prin situații limită în viața noastră nu este nici o îndoială. Totuși, ceea ce trebuie să știm este că indiferent de situațiile extreme prin care trecem în nici un caz nu trebuie să considerăm că ele sunt peste puterile Sfântului Arhanghel Mihail. Iată de ce Biserica Creștin Ortodoxă recomandă ca toți creștinii ortodocși să fie părtași la cultul Sfântului Arhanghel Mihail. Dorința Sfântului Arhanghel Mihail este să ne facă numai bine și la fel ca Iisus să fim fericiți. După cum vom vedea în rândurile de mai sus există o puternică legătură între Iisus și Sfântul Arhanghel Mihail. Este bine să fim mult mai precauți cu evenimentele din viața noastră. Aceasta fiindcă sunt din ce în ce mai mulți care sunt de părere că indiferent de faptele rele sau bune pe care le fac, Dumnezeu și Sfântul Arhanghel Mihail vor fi de partea lor și le vor ține locul și nimic rău nu li se va întâmpla. Este evident că o astfel de opinie este eronată. Nu putem să abuzăm de bunătatea Sfântului Arhanghel Mihail numai sub pretextul că el a ales să slujească etern binele și prin urmare trebuie să le slujească și să ne facă bine etern nouă oamenilor. O astfel de înțelegere nu poate decât să îl transforme pe Sfântul Arhanghel Mihail într-un sclav al nostru și este evident că o astfel de înțelegere este eronată.[88]

Ceea ce am voit să demonstrăm în rândurile de mai sus este că sfințenia Sfântului Arhanghel Mihail ține mai mult de comuniunea pe care el o are cu Dumnezeu Tatăl. În acest sens este foarte adevărat că în nici un fel nu putem să vorbim despre sfințenie fără de Dumnezeu Tatăl. Sunt din ce în ce mai mulți care sunt confuzi în ceea ce privește sfințenia. Aceasta fiindcă ei consideră că sfințenia este un fapt care ține numai de propria noastră sfințenie. Pentru gurușii și fakirii orientului extrem sfințenia este o problemă de meditație și de yoga. Acestea îl poate aduce pe om la stadiul de iluminat în care el nu mai are nevoie de Dumnezeu ci poate să ajungă singur la sfințenie. Sfântul Arhanghel Mihail este cel care concret exemplu de sfințenie care se câștigă prin comuniunea cu Dumnezeu. În acest sens este adevărat că pe cât ne apropriem mai mult de Dumnezeu pe atât mai mult ne sfințim. Pe cât mai mult ne îndepărtăm de Dumnezeu ne demonizăm. Secularișii ne propun alternativa în care nici nu ne apropriem de Dumnezeu pentru a ne sfinți și nici nu ne depărtăm de Dumnezeu pentru a ne demoniza. O astfel de gândire este slabă fiindcă adevărul este că nu există nici un stadiu intermediar între lumină

[87] Lorna Byerne, *Îngerii ne dau speranță* (Editura Rao, 2015).

[88] Este adevărat că este posibil să trecem prin situații în care ne riscăm viața sau poate chiar o pierdem. Cum se face că în astfel de situații nu intervine Sfântului Arhanghel Mihail? Dacă el a intervenit în anumite situații limită de ce nu intervine în toate situațiile limită din lumea noastră pentru ca să nu mai fie nici un fel de tragedie în această lume? O lume fără de tragedii ar fi raiul pe pământ. Din aceasta nu înseamnă că susținem tragediile sunt le apărăm. Din contră. Suntem conștienți că tragediile sunt nefaste și trebuie să le evităm sub orice formă. Ceea ce trebuie să știm este că judecățile lui Dumnezeu cu lumea sunt superioare față de judecățile noastre. Știm despre Sfântul Antonie cel Mare că fiind contrastat de fericirea unora și nefericirea altora din lumea noastre, L-a întrebat pe Dumnezeu cum de este posibil așa ceva? Sfântul Antonie cel Mare a putut auzii o voce din cer care i-a spus că nu poate cunoaște tainele lui Dumnezeu și că cel mai bine este să ia seama la sine însuși. Iată prin urmare că tragediile și bucuriile din lumea noastră sunt lucrurile care țin de judecățile lui Dumnezeu și nu de judecățile noastre.

și întuneric și între viață și moarte. Iată de ce este bine să știm că trebuie să urmăm modelului Sfântului Arhanghel Mihail care a fost conștient că se poate ajunge la sfințenie numai prin legătura puternică și strânsă cu Dumnezeu Tatăl. Lumea de azi este o lume care nu crede decât numai dacă vede. În acest sens nimeni nu crede că sfințenia este posibilă dacă nu vede sau aude despre un caz în care sfințenia a devenit efectivă. Ei bine Sfântul Arhanghel Mihail este un caz de sfințenie efectivă. Aceasta fiindcă el fără doar și poate a ajuns la sfințenie prin exercitarea libertății și a propriului său liber arbitru. Avem în persoana Sfântului Arhanghel Mihail un model de sfințenie pe care îl putem urma și mai mult decât atât îl putem studia și noi. Iată de ce este bine să știm că sfințenia este o realitate ce se trăiește și pe care trebuie să o trăim în comuniune cu Sfântul Arhanghel Mihail. Sfințenia pe care Sfântul Arhanghel Mihail a câștigat-o prin propriile sale eforturi din comuniunea cu Dumnezeu la fel de bine el poate să ne-o împărtășească și nouă. Viața este cu adevărat diferită când ajungem să o cântărim prin intermediul sfințeniei. Sfințenia este cea care de ce să nu spunem că face viața mai frumoasă. Când ne aflăm în impas în ceea ce privește sfințenia și înțelesul ei în viața noastră este bine să ne raportăm la Sfântul Arhanghel Mihail.[89]

CAPITOLUL 5

SFÂNTUL ARHANGHEL MIHAIL CA OPONENT AL RĂULUI ȘI AL DEMONICULUI

Nu voim să ne repetăm dar trebuie să afirmăm din nou că Sfântul Arhanghel Mihail este personajul central care l-a izgonit pe diavol din rai. În acest sens el a demonstrat că are putere peste diavol. Este adevărat că pentru noi oamenii această putere peste diavol a exprimat-o și Iisus prin crucea Lui. De ce a fost nevoie ca diavolul să fie de două ori învins: odată în rai și a doua oară în lumea noastră? Este adevărat că diavolul a fost izgonit din rai dar la fel de bine el poate să se actualizeze pe sine pe pământ. Diavolul este ființa cea mai vicleană dintre toate câte există și pentru a își atinge scopurile nu se dă în spatele de la nimic. Scopul lui a fost să se răzbune pe Dumnezeu care l-a condamnat la moarte prin aruncarea din iad. Diavolul și-a dat seama că o revenire în rai este imposibilă. Așa se face că el a început să caute scăpare în lumea omului. Pentru a se răzbuna pe Dumnezeu l-a luat pe om ca ostatic și l-a făcut muritor. Totuși să fi fost moartea omului numai o metodă de răzbunare a diavolului? Adevărul este că odată ce a fost izgonit din rai și harul lui Dumnezeu s-a retras de la el, diavolul a devenit plecat numai spre rău și spre comiterea lui. Aceasta fiindcă el a voit să fie un fel de anti-dumnezeu. Adică să facă tot ceea ce face Dumnezeu dar pe dos. În acest sens motivele care a dus la moartea omului și la începutul morții în istoria umană sunt îndoite: 1. a fost dorința de răzbunare a diavolului, 2. a fost răutatea și gelozia diavolului de a vedea că omul este fericit și bucuros.[90]

Deși știința și marii savanți din zilele noastre sunt din ce în ce mai sceptici cu privire al existența diavolilor Iisus Hristos fiul lui Dumnezeu nu a fost deloc sceptic în ceea ce îi privește pe diavoli. El a fost cât se poate de explicit că diavolii există și sunt cât se poate de activi în lumea noastră. Iată de ce este bine să știm că nu trebuie să luăm existența diavolilor în glumă fiindcă ei există și în orice moment se gândesc cum să ne ducă la pierzanie. Ce este de făcut într-o astfel de situație? Ce este de făcut când poate întâlnim o persoană care fără să știe este sub posesia diavolilor: Mi-a fost dat să aud despre un bețiv că el mărturisea că toate încercările lui de a bea au eșuat. Când a fost întrebat de ce? Bețivul a răspuns că imediat ce lua decizia să nu mai bea simțea ca o forță sau mai bine spus ca o prezență care îl ia în posesie și îl ducea la crâșmă și acolo bea până uita de sine. Pentru mine care sunt un creștin ortodox mai mult mai puțin autentic aceasta este o mărturie care este cât se poate de clară că acel bețiv era posedat de un diavol care nu îl lăsa să renunțe la băutură. Iată de ce este bine să știm că diavolii vor să ne ponegrească și să ne posede pentru ca în cele din urmă să ne arunce în iad unde să ne chinuim

[89] Joane Flansberry, *Biblia îngerilor* (Editura Livingstone, 2017).

[90] Este bine să știm că diavolul nu este numai o ființă răzbunătoare ci la fel de bine el este și extrem de gelos. Mai mulți sfinți părinți ne spun că el se întristează extrem de tare când un suflet se mântuiește. Aceasta fiindcă știe că acel suflet ajunge în locul din care a fost izgonit. Am spus în rândurile de mai sus că diavolul este o ființă nebună dar de răutatea lui trebuie să ne ferim. Răutatea absolută este adevărat că este o formă de nebunie dar consecinț e acestei nebunii pot să fie nefaste. Cea mai grea consecință a acestei nebunii a răutății diavolului este posesia. Pentru a ieșii din iad diavolul poate lua un trup uman și să îl posede. Posesia este o ieșire din iad pentru diavol care prin noul trup poate ajunge să trăiască eliberat din iad. Știm din Noul testament că nici un diavol nu vrea să stea în iad ci toți caută să iese de acolo. Odată că crearea universului diavolii pot ieșii din iad. Sfântul apostol Pavel spunea că diavolii stau în văzduhuri. Din aceasta înțelegem că ceea ce astronomii de azi văd pe orbita pământului sau pe lună sau în alte locații ale sistemului solar nu sunt navete spațiale extraterestre ci diavoli deghizați ieșiți din iad. Diavolul se poate reîncarna, adică el poate din ură să ucidă pe un posedat pentru ca mai apoi să ia un alt posedat în posesiunea lui.

veșnic. Pentru un necredincios care ar putea auzii de cazul bețivului care simțea că o prezența îl poseda și îl făcea să se îndrepte spre cârciumă pentru a se îmbăta în nici un caz nu poate fi vorba de un diavol. Până și infamul poet francez Baudeliare afirma la un moment dat că: cea mai mare viclenie a diavolului este să te facă să crezi că el nu există. Este adevărat că diavolii ar putea să se pocăiască și să iese din iadul de întuneric. Mândria îi face să nu poate să se pocăiască. Știm că diavolul a venit odată la Sfântul Antonie cel Mare și fiind conștient că Sfântul Antonie cel Mare avea trecere la Dumnezeu ia cerut Sfântului Antonie cel Mare să îl întrebe pe Dumnezeu ce să facă pentru a ajunge din nou în rai? Sfântul Antonie cel Mare i-a spus lui Dumnezeu de dorința diavolului. Dumnezeu i-a răspuns Sfântului Antonie că diavolul să se pocăiască mai mulți ani și să recunoască că este "urâciunea urâciunilor." Când diavolul a auzit că trebuie să recunoască că este "urâciunea urâciunilor" a răspuns că aceasta în nici un fel nu poate să o facă. Aceasta fiindcă a recunoaște că este "urâciunea urâciunilor" însemna ca el să se smerească și în nici un fel diavolul nu vrea să se smerească. Vedem și aici nebunia diavolului: în loc să se smerească el preferă să stea în iad. Aceasta ne duce cu gândul la faptul că sunt și mulți oameni care preferă să moară decât să recunoască o anumită greșeală sau să recunoască faptul că alții sunt mai capabili decât ei.[91]

Logic prin urmare se ridică întrebarea: ce câștigă diavolul dacă ne duce în iad? Adevărul este că nu câștigă nimic fiindcă aceasta nu schimbă cu nimic situația lui din iad. Dacă duce cât mai multe suflete umane în iad diavolul nu câștigă nimic fiindcă oricum situația lui este fără de scăpare. Totuși, pentru a se răzbuna pe Dumnezeu diavolul face tot ceea ce poate pentru a duce cât mai multe sufletele în iad. În acest sens pentru orice suflet diavolul își concentrează toată puterile doar, doar va ajunge în cele din urmă să îl ducă la pierzanie. Este evident că dorința lui este de a face răul. A duce cât mai multe suflete în iad în cele din urmă este conform cu natura diavolului: a face răul și dacă se poate a face răul la infinit și pentru veșnicie. Este adevărat că Iisus a venit să ne scape de lucrarea diavolului dar la fel de bine în acest proces de a scăpa de lucrarea malefică a diavolului în cele din urmă poate să ne ajute și Sfântul Arhanghel Mihail. În acest sens rugăciunea în numele Sfântului Arhanghel Mihail are multă putere și trebuie să știm că ea poate să se schimbe și să ne facă mai liberați de această prezență și putere distrugătoare. Sunt mulți care zic ei că nu văd lucrarea diavolului în lumea noastră. Trebuie să știm că lucrarea diavolului nu este o simplă ficțiune. Pentru cei care doresc să se convingă de lucrarea malefică a diavolului este destul de privească un cimitir. Generații după generații oamenii au ajuns în mormânt. În nici un fel nu a fost voința lui Dumnezeu ca omul să sfârșească tragic în mormânt. Totuși, omul a ajuns acolo și ceea ce este mai trist este că a ajuns în mormânt până la învierea morților. Totuși, lucrurile nu sunt total și deplin terminate. Omul mai are o șansă se salvare. Este vorba despre sufletul lui. Dacă trupul nostru ajunge în mormânt (din lucrarea diavolului) nu același lucru se poate spune despre sufletul nostru. Sufletul nostru poate ajunge în rai. Iată de ce este bine să ne rugăm pentru sufletele celor morți fiindcă prin rugăciunile celor vii sufletele pot să se mute de la moarte la viață, din iad în rai.[92]

Este evident că diavolul nu prea vrea să credem în existența lui în mai multe situații fiindcă dacă știm că diavolul există în cele din urmă vom tinde și vom merge la Dumnezeu și îi vom cere să ne elibereze de lucrarea diavolului. Este evident că diavolul în astfel de situații pozează ca un neștiutor care de fapt nici nu există ci este numai fabulația unor mitologii. Toată lumea știe că miturile nu sunt adevărate. Prin urmare de ce să nu credem că și diavolul nu este decât un simplu mit. Știm că pentru a își atinge scopurile diavolul se poate da în orice formă îi este mai convenientă. Aceasta fiindcă diavolul vrea ca noi să fim distruși și pentru aceasta el știe că scopul scuză mijloacele. Când diavolul vede că noi oamenii devenim conștienți de existența lui și căutăm refugiu și sprijin la sfinții îngeri și al Sfântul Arhanghel Mihail, în cele din urmă pentru o anumită perioadă de timp el nu ne mai ispitește fiindcă vrea să ne convingă că toată această lume a îngerilor și a diavolilor de care vorbește creștinismul ortodox și religia nu este decât o ficțiune. Tot ceea ce contează este în cele din urmă ca în această viață să îți duci la îndeplinire toate poftele. Aceasta fiindcă a îți face poftele nu este nimic rău. Se spune despre

---

[91] Denis de Rougement, *Partea diavolului* (Anastasia, 1992).

[92] Pentru cei care nu cred în Dumnezeu și nici în Sfântul Arhanghel Mihail fără doar și poate că moartea este punctul final al vieții. Sunt mulți atei în zilele noastre (unii dintre ei mari persoane publice) care ne spun că nu trebuie să ne facem iluzii. Odată ce am ajuns în mormânt totul se încheie pentru noi și nu mai este nici o șansă să trăim. Este ca și cum aceste persoane atee nu vor să recunoască existența Sfântului Arhanghel Mihail și a lui Dumnezeu care sunt dincolo de lumea aceasta cu spațiul și timpul ei. Existența Sfântului Arhanghel Mihail care am văzut că s-a demonstrat de mai multe ori prin mai multe minuni ne spune că sufletul continuă să trăiască și după moartea trupului. Iată de ce de aproape 2000 de ani Biserica Creștin Ortodoxă are un cult al morților. Acest cult al morților nu este ca cel al popoarelor primitive care susțin că sufletele morților se transformă în zei ci susține că sufletul morților continuă să existe în rai sau iad. Iată de ce noi cei vii putem să le venim în ajutor sufletelor morților. Trebuie să ne rugăm pentru ei fiindcă la Dumnezeu nici o rugăciune nu este trecută cu vederea.

fondatorul Bisericii lui Satan Șandor Le Vey că era un om profund hedonist: se droga și era dependent de stupefiante, avea relații sexuale extramaritale și considera că omul nu trebuie să se dea în spate de la nici o plăcere. Trebuie să știm că satanismul este o realitate în lumea noastră și sunt unii care aderă la el cu toată inima. Se știe că o tânără din România a ajuns să devină satanistă și atât de dedicată a fost cauzei sataniste că într-o zi a decis să este bine să se sinucidă în numele lui satan. Ce fel de cinstire a lui satan poate să fie acea în care ajungi să îți curmi zilele în numele diavolului? Este clar că sunt și mulți care evident că aleg partea răului și a demonicului și îi slujesc. Despre dictatorul Adolf Hitler și știe că și-a exprimat de mai multe ori dorința de a face ca Germania să treacă de la creștinismul luteran la cultul zeului Wotan al vechilor germani. Iată că sunt și unii care sub un nume sau altul ajung să slujească diavolului și să facă voia lui. Pentru noi creștinii ortodocși este evident că nu trebuie să avem nici un fel de legătură cu diavolul fiindcă orice legătură cu el în cele din urmă nu face decât să se termine nefast. Este bine ca din ce în ce mai multă lume să devină conștientă că diavolul a fost înfrânt în rai de Sfântul Arhanghel Mihail. Iată de ce Sfântul Arhanghel Mihail poate să ne ajute să ne opunem diavolului și să fie de partea noastră pentru a ne ajute să nu fim distruși sufletește de diavol.[93]

Sunt mulți care deși au auzit de cazuri de posesie demonică sunt de părere că lor nu li se poate întâmpla așa ceva. Nu li se poate întâmpla așa ceva fiindcă ei sunt feriți prin propria lor persoană și personalitate de puterea demonică. Trebuie să știm că diavolul nu face discriminări în ceea ce îi privește pe oameni. Au fost chiar vrăjitori și vrăjitoare care s-au dedicat cu trup și suflet în cinstea diavolului și care în cele din urmă au ajuns să fie victime ale acestuia. Aceasta fiindcă diavolul și cinstea sunt două lucruri la fel de diferite ca lumina de întuneric. Să ne aducem aminte din Noul Testament. Iuda Iscarioteanul deși a ajuns să fie apostol, în inima lui avea gânduri satanice care priveau cel mai mult viața lui Iisus. Stăpânit din proprie voință de diavol Iuda îl vinde pe Iisus pe infama sumă de 30 de arginți. Iuda începe să aibă remușcări. A venit diavolul să îl ajute pe Iuda sau mai bine spus a făcut ceva diavolul pentru a îl ajute pe noul său ucenic? Nici vorbă. Din contră, diavolul i-a adus gânduri de sinucidere lui Iuda, spunându-i că nu mai este nici o șansă ca el să se mântuiască și că este pierdut pentru totdeauna. Având un suflet labil în cele din urmă Iuda ascultă de ispitele și sugestiile diavolului și se sinucide prin spânzurare. Vedem aici fără doar și poate nivelul de perfidie și perversitate a diavolului. El s-a folosit de Iuda pentru a îl putea răstignii pe Iisus. Odată că scopul i-a fost realizat s-a descotorosit de Iuda. Ei bine acest lucru diavolul vrea să îl facă cu fiecare dintre noi. Să nu ne amăgim că diavolul ne tratează preferențial și că face deosebire între noi. El vrea ca toți dintre noi: sfinți, regi, președinți sau oameni simplii să ajungem să ne mistuim etern în flăcările iadului. După cum ne spun sfinții părinți diavolul se folosește de multe ori de plăcerile acestei lumi pentru a ne momii și a ne face să fim cât de cât seduși de plăcere. Pentru aceasta satanismul modern este unul hedonist. Sunt mai mulți martori care ne spun că întrunirile sataniste sunt adevărate orgii fiindcă plăcerea este adorată în satanism. În viziunea satanistă este evident că omul nu trebuie să se de în spate de la nici o plăcere pe care i-a poate aduce această lume. Dacă este plăcerea ta să ucizi, ucide. Dacă este plăcerea ta să mutilezi, mutilează. Dacă este plăcerea ta să folosești sexualitatea împotriva firii, folosește-o.[94]

Este Dumnezeu Tatăl conștient de nebunia tiranică a răului pe care o manifestă diavolul? Fără doar și poate că da. Pentru aceasta Dumnezeu Tatăl l-a trimis în lume pe Domnul Iisus Hristos. Domnul Iisus Hristos a venit în lumea să facă ceea ce omul nu putea să facă prin propriile lui puteri: să îl învingă pe diavol. Chiar dacă toți oamenii din toată lumea și din toate timpurile și-ar aduna toate forțele ei nu l-ar putea înfrânge pe diavol fără de ajutorul lui Dumnezeu. Sfântul Arhanghel Mihail însă prin voia lui Dumnezeu poate să îl înfrângă pe diavol și pentru aceasta este poate să ne ajute în dorința noastră de a triumfa împotriva diavolului. Este evident că nu suntem singuri în fața diavolului și a hordelor drăcești ci sfinții îngeri dimpreună cu Sfântul Arhanghel Mihail sunt de partea noastră. Ei îl cunosc pe diavol mult mai bine decât noi fiindcă ei au fost împreună îngeri cu diavolul la început și au văzut toate etapele pe care le-a trecut diavolul. Prin urmare ei nu vor ca lucrarea diavolului să distrugă lumea. Dacă ar fi fost după diavol lumea ar fi fost distrusă de mai multe ori. De ce? Fiindcă ea este o lucrare a lui Dumnezeu Tatăl și prin sine îi aduce aminte diavolului de Dumnezeu Tatăl. Diavolul atât

---

93 Doreen Virtue, *Cum să ne auzim îngerii* (Editura Adevăr Divin, 2008).

94 Una dintre cele mai vechi ispite ale diavolului este să ne prezinte anormalul ca anormal. Aceasta fiindcă dacă diavolul poate el face tot ceea ce este posibil să ne înnebunească. Sunt multe mărturii din viețile sfinților că mai mulți călugări care dintr-un motiv sau altul au ajuns victime ale diavolului au fost pe o perioadă mai mulgă de timp sau uneori pentru toată viața nebuni. Iată că diavolul dacă poate ar înnebunii toată umanitatea. Nu trebuie să credem că răutatea diavolului este una limitată fiindcă în urmă diavolul nu are nici un fel de limită. El vrea ca noi să fim un fel de marionete ale lui și să executăm tot ceea ce poruncește el fără să ne folosim mintea. Diavolul este tiranul tiranilor și el este cel care este modelul inspirator al mai multor tirani. De fapt în cele din urmă tirania este o noțiune care ne duce cu gândul la diavol. Acolo unde este tiranie trebuie să știm că există și diavolul.

de devenit de nebun că nu mai vrea să audă deloc numele lui Dumnezeu Tatăl. Unii teologi creștini sunt de părere că în iad este interzis să rostești numele lui Dumnezeu Tatăl, al Sfintei Treimi și a sfinților îngeri. Totuși nu trebuie să credem că în lupta noastră contra diavolului Sfântul Arhanghel Mihail, sfinții îngeri și Domnul Iisus Hristos vor face totul pentru noi și noi vom sta numai cu mâinile în sân. Este cunoscută întâmplarea cu călugărul care s-a trezit cu diavolul l-a ușa chiliei sale. Diavolul împingea să intre și călugărul opunea rezistență de mai multe ori. S-a rugat în mintea de mai multe ori ca Domnul Iisus să îl scape de diavol. Nici un semn. Iisus era parcă total absent. Atunci a ridicat glasul și a zis: Doamne Iisuse Hristoase scapă-mă! Iisus a apărut dintr-o dată și diavolul a fugit imediat. Întrebat de ce întârziase să vină Iisus a răspuns că a venit numai atunci când a fost strigat cu toată convingerea. Iată de ce Sfântul Arhanghel Mihail are nevoie de toată convingerea noastră că voim să ne izbăvim de diavol și că nu vom să avem nimic de a face cu el. La fel ca și cu Iisus, diavolul ne promite toate împărățiile și plăcerile lumii. Nu trebuie să fim atât de naivi încât să îl credem.[95]

O altă minune a Sfântului Arhanghel Mihai o avem și de această dată din insula grecească Symi care este aproape de celebra insulă Rodos. Se spune că aici în Symi era o regiune denumită Panoramiti (care în gercește s-ar traduce prin golf fiindcă ormos în greacă înseamnă golf). Lângă ea se află o regiune denumită Panermos (care în grecește înseamnă golf pustiu). Ei bine această femeie la un moment dar săpa în acea regiune pentru plantații lângă Panermos. Săpând la rădăcina unui copac a găsit o icoană cu Sfântul Arhanghel Mihail. A întrebat pe mai multă lume din împrejurimi dacă știe pe cineva care ar fi avut vreun motiv să îngroape icoana la rădăcina acelui copac. Nimeni din regiune nu știa de icoană. Creștina ortodoxă a luat icoana și a dus-o acasă. A pus-o la un loc de cinste în casa ei și a mers să se culce. A doua zi când s-a trezit icoana nu mai era la locul ei. Femeia a căutat în toată casă dar nici un urmă de icoană. S-a dus din nou la săpat. Din nou a putut să găsească icoana la aceiași rădăcină din același loc în care a găsit-o. Femeia a rămas uimită. Nu știa ce să fie acesta și nici prin minte nu i-a trecut că ceea ce a avut loc a fost o minune. A lua din nou icoana și a dus-o acasă unde din nou icoana a fost așezată la un loc de cinste. A doua zi când femeia s-a trezit povestea s-a repetat. Icoana dispăruse și din nou a găsit-o la rădăcina copacului cu pricina. A luat icoana și a dus-o din nou acasă. Doar că în acea noapte s-a întâmplat ceva neașteptat: Sfântul Arhanghel Mihail i s-a arătat în vis femeii și i-a spus că nu vrea ca icoana să fie luată de pe acel loc. După ce a spus aceste vorbe Sfântul Arhanghel Mihail a dispărut. Femeia a rămas bulversată de ceea ce se întâmplase și nu știa ce să creadă. I se arătase în vis chiar și Sfântul Arhanghel Mihail. Fiindcă ea era bună creștină femeia s-a decis să povestească totul duhovnicului ei. Femeia s-a dus și i-a spus ceea ce se întâmplase cu lux de amănunte duhovnicului ei. Acesta a ascultat cu mare atenție tot ceea ce i-a spus femeia după care a concluzionat că dorința Sfântului Arhanghel Mihail era ca pe acel loc să se construiască o mănăstire. Femeia a ascultat de opinia duhovnicului ei și a purces la construcția unei mănăstiri. Icoana care dispărea a fost luată și pusă în mănăstire. Ea se numește azi icoana Sfântului Arhanghel Mihail Panoramiotul, după locul în care a fost făcută mănstirea.[96]

Avem în paginile de mai sus o dublă minune: am văzut că o icoană care nu se știe cine a pictat-o a fost găsită la rădăcina unui copac. Această icoană de trei ori s-a întors la locul unde a fost găsită după ce în prealabil a fost luată de acolo. Este un fapt care este dincolo de capacitățile de înțelegere ale minții omeneș ti. Cum este posibil ca un obiect pe care l-ai luat și l-au pus într-un loc să dispară și să apară într-un alt loc la o distanță destul de mare? Pentru cei care cunosc literatura științifico-fantastică aceasta se numește teleportare. Sunt mulți care știu ce este teleportarea: înseamnă ca prin intermediul unor unde lucrurile să dispară dintr-un loc și să apară în alt loc. Nu știm dacă Sfântul Arhanghel Mihail are puterea de a se teleporta sau mai bine spus de a face ca anumite obiecte să se teleporteze dar ceea ce este sigur este că icoana din Panoramitis s-a teleportat singură de trei ori. Să fie fost luată și dusă de Sfântul Arhanghel Mihail dintr-un loc în altul? Nu știm cu exactitate. Ceea ce știm cu adevărat este că Sfântul Arhanghel Mihail are puterea de a se face invizibil. Adică poate să fie văzut numai atunci când dorește. De fapt nu numai Sfântul Arhanghel Mihail poate să se facă invizibil fiindcă Dumnezeu și îngerii cu toții sunt invizibili. Nu îl putem vedea pe Sfântul Arhanghel Mihail fiindcă el are puterea

---

95 Chantel Lysete, *Codul îngerilor* (Editura Ericona, 2014).

96 Această mănăstire a Sfântului Arhanghel Mihail Panoramitul este una destul de cunoscută în Grecia dar mai puțin în restul țările creștin ortodoxe. Acesta a fost și motivul pentru care am decis că este bine să includem minunea de mai sus în această carte închinată Sfântului Arhanghel Mihail. Este adevărat că o altă formă de a îl cinstii pe Sfântul Arhanghel Mihail este de a ridica biserici în cinstea lui sau mai bine spus biserici care să îi poarte numele lui. Sunt în acest sens în lumea creștin ortodoxă mai multe biserici care poartă hramul Sfântului Arhanghel Mihail dar ceea ce trebuie să știm este că la nivel de umanitate cultul Sfântului Arhanghel Mihail este în continuă scădere. Aceasta fiindcă oamenii nu mai prea cred în îngeri dacă nu văd o puzderie de minuni. Să ne aducem aminte că și evreii au văzut mai multe minuni săvârșite de Domnul Iisus Hristos dar nu au crezut în El.

de a se face invizibil. Este evident că o astfel de putere este supranaturală și știm că pentru noi oamenii invizibilitatea este o imposibilitate. Sfinții îngeri sunt ființe invizibile și pentru aceasta ei pot să îi vadă pe draci care și ei sunt invizibili. În acest sens sfinții îngeri știu mult mai bine care sunt metodele pe care trebuie să le folosească pentru a ne ocrotii de diavoli. Invizibilitatea îngerilor este un fapt care ne face conștienți că îngerii sunt o altă ordine superioară a existenței și pentru aceasta ne sunt superiori nouă oamenilor. Totuși îngerii s-au făcut văzuți. Sunt chiar unele animale care pot să vadă îngeri. Se știe din Biblie din Vechiul Testament că vrăjitorul Vaarlaam a fost trimis să blesteme poporul ales. Pe drum fiind pe un asin acesta nu a mai vrut să meargă. Varlaam s-a dat jos de pe asin și a început să îl bată. Gura asinului a fost deschisă și-a mărturisit că nu poate merge fiindcă în fața lor se află în înger. Mai apoi Varlaam a putut și el să vadă îngerul. A înțeles atunci că a greșit că l-a bătut pe asinul său. Iată prin urmare că animalele pot să vadă îngeri dacă îngerii vor aceasta. Oricum ceea ce este cert este că invizibilitatea îngerilor este fără doar și poate un fapt care ține de supranatural și nu poate să fie explicat omenește.[97]

O altă minune pe care Sfântul Arhanghel Mihail a făcut-o a fost că s-a arătat femeii din insula Symi în vis. Este adevărat că în mare creștinii ortodocși nu sunt îndemnați să creadă în vise și în vedenii fiindcă ele pot să vină și de la draci. Totuși de ce spunem că în cazul de față femeii din insula Symi l-a văzut cu adevărat pe Sfântul Arhanghel Mihail în visul ei? Spunem aceasta fiindcă după cum am putut vedea visul cu Sfântul Arhanghel Mihail a provenit dintr-o minune mai amplă sau mai bine spus mai extinsă. Sfântul Arhanghel Mihail a făcut această minune fiindcă a voit să își facă cunoscută voia lui ca în insula Symi să fie construită o mănăstire în cinstea lui. Ce să înțelegem din aceasta? Înțelegem din aceasta că Sfântul Arhanghel Mihail îi iubește și prețuiește pe călugării creștin ortodocși. Aceasta fiindcă ei ajung să dorească de a fi asemenea îngerilor. Este cu adevărat un fapt cât se poate de frumos că unii dintre creștinii ortodocși preferă să ducă un mod de viață îngeresc și se călugăresc. Aceasta nu înseamnă că ei devin îngeri. Ei trăiesc ca îngerii sau mai bine spus se aseamănă cu îngerii. Totuși, pentru a revenii la problema visurilor. Este posibil ca Dumnezeu sau îngerii să se facă cunoscuți sau să își facă cunoscute intențiile lor prin vise? Biblia este de părere că da. Noul Testament spune că atunci când după ce regele Irod a voit să Îl omoare pe pruncul Iisus el a mers în Egipt. La moartea regelui Irod cel Mare un înger i s-a arătat în vis lui Iosif și i-a spus să Îl ia pe Iisus și pe mama Lui Sfânta Maria și să meargă în Israel din nou fiindcă a murit cel care voia să ia viața pruncului. Avem aici un caz în care un înger vestește voia lui Dumnezeu prin vis. Tot Sfântul Iosif a fost cel care a fost vestit de un înger prin vis să o i-a pe Sfânta Maria de soție și să nu o părăsească fiindcă ea a rămas însărcinată de la Duhul Sfânt. Drept consecință dreptul Iosif se conformează. Avem încă un caz în care îngerii se arată în vis și fac cunoscută voia lui Dumnezeu. Este adevărat că sunt mulți superstițioși care dau mare importanță viselor și consideră că visele nu sunt întâmplătoare. Mai recent a apărut și o ramură a psihanalizei care se ocupă cu studierea și interpretarea viselor.[98]

Ceea ce am voit să reliefăm în rândurile de mai sus este că în timp de diavolii sunt dușmanii noștri mortali, îngerii și Sfântul Arhanghel Mihail sunt aliații noștri. Putem să contăm pe Sfântul Arhanghel Mihail în lupta noastră contra diavolilor? Fără doar și poate că da. Sfântul Arhanghel Mihail este conștient de nebunia diavolului și de modul în care operează el și la fel de bine trebuie să știm că el nu ne va lăsa la rău. Sunt mulți care deznădăjduiesc când simt în jurul lor prezența demonilor. Trebuie să știm că de la izgonirea diavolilor din iad demonii știu frică de Sfântul Arhanghel Mihail. Dacă mai este o a doua persoană pe care demonii o urăsc după Dumnezeu fără doar și poate este Sfântul Arhanghel Mihail. Iată de ce este bine să știm că în nici un fel Sfântul Arhanghel Mihail nu ne va lăsa de izbeliște în fața demonilor. Acesta este un motiv pentru care nu trebuie să ne pierdem nădejdea în lupta și conflictul nostru cu diavolii. Diavolii ne vor răul dar puterile lor sunt infinit mai mici comparate cu cele ale Sfântului Arhanghel Mihail. În lumea ortodoxă și nu numai circulă mai multe rugăciuni de exorcizare pe care creștinii le fac în numele Sfântului Arhanghel Mihail. Trebuie la fel de bine să știm că rugăciunile pe care le facem către Sfântul Arhanghel Mihail sunt un semnal pe care noi îl adresăm lui pentru ca el să intervină și să ne ajute. După cum am spus prezența demonilor este posibil să fie simțită în viața noastră. Cel mai adesea ea se face printr-un sentiment de deznădejde totală în privința propriei mântuiri. Este un

---

97 Pierre Jovanovic, *Anchetă asupra îngerilor păzitori* (Editura Philobia, 2012).

98 Că visele pot să vină de la draci nu este nici o îndoială. Sunt mai multe persoane care au coșmaruri recurente și care nu știu care este cauza lor. Este posibil ca mai multe coșmaruri să vină de la diavoli. În nici un fel nu trebuie să le dăm importanță. În întâmplarea de mai sus putem să fim încredințați că femeia din insula Symi la văzut pe Sfântul Arhanghel Mihail fiindcă visul a venit pe fondul la mai multe minuni. Oricum dracii pot să aduc visuri și uneori chiar ca aceste visuri să se îndeplinească. Nu trebuie să interpretăm visurile după mintea noastră și dacă suntem mai superstițioși și credem în visuri este bine să avem și un duhovnic mai experimentat cu care să ne sfătuim și cu care să ne consultăm pentru a fi siguri că nu suntem înșelați de draci.

sentiment care pe mai mulți i-a făcut să se sinucidă. Demonii dacă nu sunt izgoniți prin rugăciune pot să îl scoată pe om din minți și să îl facă să se sinucidă. Acesta fiindcă știu că au mai multe șanse să câștige la iad un suflet al unui sinucis decât al unui mort din cauze naturale. Iată de ce este bine să știm că rugăciunea, postul, nevoința, a cere ajutorul Sfântului Arhanghel Mihail poate să îi facă pe diavoli să fugă de la noi și să ne lase în pace. Este adevărat că de multe ori aceasta poate să ia mai mult timp. Citeam în urmă cu mai mult timp despre faptul că un creștin tot vedea OZN-uri din care ieșeau ființe umanoide. Aceste OZN-uri când apăreau cu ființe umanoide în el îi dădeau o stare de neliniște și frică fiindcă nu erai sigur de care sunt intențiile lor. În cele din urmă creștinul a început să se roage cu putere lui Iisus. Odată ce a început să se roage OZN-ul cu umanoizii lui nu i-au mai dat târcoale. Atunci și-a dat seama că ceea ce a văzut nu a fost o navetă spațială cu extratereștii din cosmos ci diavoli deghizați. Adică ce extraterestru ar pleca de lângă cineva dacă acesta începe să se roage lui Iisus? Evident că nici unul fiindcă este puțin probabil că extratereștri dacă există știu cine este Iisus.[99]

Sfinții părinți din vechime recomandau ca niciodată să nu te iei în discuții cu diavolul fiindcă este mai iscusit în dialectică decât tine și te poate bate oricând. Prin urmare este adevărat că nu este bine să ne petrecem timpul acordând o prea mare atenție diavolului. Totuși, când suntem atacați într-un fel sau altul de diavol trebuie să ne apărăm sau mai bine zis trebuie să găsim metodele prin care să ne putem apăra. Există astfel de metode? Cultul Sfântului Arhanghel Mihail al Bisericii Creștin Ortodoxe ne spune că da, cu adevărat este posibil să ne apărăm împotriva diavolului. Trebuie să știm că Sfântul Arhanghel Mihail nu este preferențial în ceea ce privește pe cei care au nevoie de ajutorul lui pentru a scăpa de asalturile diavolului. Sfântul Arhanghel Mihail este cu noi și ne apără de diavol dacă evident noi îi cerem aceasta. Trebuie să știm că Sfântul Arhanghel Mihail nu forțează pe nimeni pentru a fi eliberat de lucrarea demonică. Că există o lucrare demonică în lumea noastră nici nu poate fi vorba. Această lucrare cel mai bine se poate vedea prin mai multele societăți și organizații oculte ce există în lumea noastră. Ocultismul este fără doar și poate o lume a diavolului și nu poate exista nimic comun între Dumnezeu Tatăl și ocultism. Aceasta fiindcă ocultismul este unul care recurge la mijloace neortodoxe pentru a își atinge scopul. Seducția ocultismului este mare și ceea ce este mai trist este că sunt puțini cei care conștientizează că de fapt nu suntem seduși de ocultismul în sine ci de forțele demonice care sunt operative în cadrul ocultismului. Ce este de făcut? Când seducția ocultismului este prea mare, adevărul este că trebuie să recurgem la a cere ajutorul cuiva. Cine poate să ne elibereze de seducția demonică a ocultismului? Fără nici o îndoială că Sfântul Arhanghel Mihail poate să ne apare și să ne protejase. Ocultismul din zilele noastre este amplu și el include chiar și crezul în extratereștrii sau în așa zisele OZN-uri (Obiecte Zburătoare Neidentificate). Este foarte adevărat că fenomenul OZN este unul care ține de ocult și nu trebuie să avem nici o îndoială. După cum demonii pot lua chip de îngeri de lumină pentru a înșela și a duce la pierzanie pe cât mai mulți la fel de bine ei se pot prezenta pe sine și ca extratereștrii. Aceste vedenii extraterestre pe care unii le-au avut sunt de fapt numai înșelăciuni demonice.[100]

Prin urmare este evident că demonii ne pot seduce. Ne pot seduce prin teozofie, ne pot seduce prin yoga și Meditația Transcendentală, ne pot seduce prin nihilism sau la fel de bine ne pot seduce prin zodiac și horoscop. Noi trebuie să știm însă că chiar dacă am căzut dată în capcanele demonilor aceasta nu înseamnă că lupta este pierdută. Ne putem pocăii și în cele din urmă ne putem reconcilia cu Dumnezeu Tatăl asemenea fiului risipitor. Este bine de știut că tot ceea ce trebuie să facem este să ne pocăim. Dacă ne pocăim Dumnezeu Tatăl ne va ierta. Adevărul este că sunt și cazuri în care oamenii devin atât de profund seduși de dogmele și doctrinele demonice că nu se mai pocăiesc pe tot parcursul vieții. Nu o mai fac fiindcă demonii pot să dea falsa impresie să ceea ce am descoperit este tot ceea ce avem nevoie pentru a fii fericiți. Acesta este motivul pentru care este bine să fim atenți cu dogmele și învățăturile care nu au de a face cu Iisus Hristos. Sunt mai multe dogme și doctrine care ne promit marea cu sarea dar ele sunt fără de Iisus Hristos. Au fost mai mulți așa ziși *maeștrii spirituali* care prezentau învățăturile lor ca un fel de înglobare a tuturor spiritualităților ș a religiilor lumii. Totuși, deși acești *maeștrii spirituali* erau cât se poate de largi în înțelegerea lor a vieții religioase fugeau de Hristos și nu vroiau să știe de El. Nu vroiau să știe de El fiindcă demonii nu pot suporta numele lui Iisus Hristos. Sunt mai mulți părinți spirituali care ne spun că de multe ori demonii nu pot suporta nici măcar rostirea numelui lui Iisus fiindcă chiar și numai aceasta le creează disconfort și suferință. Iată că demonii pot să creeze și de fapt o și fac mai multe doctrine și dogme false prin care să seducă. Adevărul este că dacă stăm și gândim la rece lucrurile demonii niciodată nu ne conving. După cum am spus demonii încearcă să acționeze asupra psihicului uman prin fantasme

[99] Timothy Green Beckley, Sean Casteel, Cecil Michael, *Blestemul zeilor extratereștii* (Editura Solaris Print, 2011).

[100] Dan D. Farcaș, *OZN-uri deasupra României* (Life Style Publishing, 2017).

sau mai bine spus prin imaginație. Sfântul Siluan Atonitul ne spunea în secolul al XX-lea că imaginația este tunelul prin care pătrunde diavolul în om. Demonii știu foarte bine cum să înșele. Aceasta fiindcă înșelăciunea este principalul lor mod de viață. Mai ales tinerii sunt ușor de înșelați fiindcă aceștia nu sunt persoane cu experiență în viața duhovnicească și prin urmare pot să fie acaparați. Pentru tineri mai nou demonii se adresează lor prin intermediul muzicii rock care dincolo de faptul că de multe ori are un ritm tribal are un mesaj cât se poate de atrăgător: fă tot ceea ce vrei, urmează plăcerea proprie, nu te îngrădii de la nici o plăcere, dă frâu liber sexualității, nu te teme de diavol fiindcă el este prietenul tău. Este de remarcat aici că foarte mulți tineri la vârsta adolescenței și în primii ani ai vârstei de 20 de ani sunt extrem de receptivi la muzica rock pentru ca mai apoi să uite de ea și chiar mai târziu să li se pară o prostie. Totuși, marii cântăreți de muzică rock câștigă bani extrem de frumoși prin a le inocula tinerilor de azi și nu numai mesaje cu caracter demonic. Aceasta fiindcă dacă aceste mesaje cu caracter demonic ar fi spuse fără ritmuri de muzică nu le-ar mai crede nimeni. Iată prin urmare o altă modalitate prin care dracii caută să câștige cât mai multe sufletele din rândul tinerilor la iad.[101]

Nu am greșii dacă am spune că la nivel de umanitate ocultismul este unul care face ravagii. An de an noi și noi recruți își pleacă capetele în fața minciunilor și a înșelăciunilor ocultismului. Nu este oare de chestionat că mai toate marile cotidienele ale lumii au angajat câte un ocultist care lucră de zor în a face horoscoape pe care naivii le citesc cu aviditate? Deși extrem de puține sunt cazurile în care previziunile din horoscop se împlinesc naivii chiar cred că ceea ce se prevede acolo este adevărat. Horoscoapele din zilele noastre sunt la fel cu oracolele din vremurile antice în care oamenii mergeau pentru a își cunoaște viitorul și la fel de bine pentru a dezlega marile mistere ale viitorului. Trebuie să știm că după învățăturile creștinismului ortodox a merge și a crede în zodiac și în horoscop este un păcat. Este un păcat fiindcă în nici un fel nu trebuie să ne credem tot ceea ce scornesc unele minți mai pregătite care pretind că pot citii viitorul. Viitorul este un lucru care stă numai în mâinile lui Dumnezeu și nu îi este îngăduit omului să știe. Există lucruri din viitor pe care nici măcar Domnul Iisus nu le știe. Iisus a spus foarte clar că timpul sfârșitul lumii nu este știu nici măcar de fiul lui Dumnezeu ci numai de Dumnezeu Tatăl. Iată de ce este bine să nu recurgem la zodiace și horoscoape din dorința de a ne cunoaște viitorul fiindcă ceea ce este descoperit acolo în nici un fel nu este adevărat. Trebuie să știm că dacă demonii pot să profite de naivitatea unora dintre noi nu se dau înapoi de la nici o acțiune. Aceasta fiindcă după cum am spus demonii nu sunt persoane care să țină cont de neputințele oamenilor. Ei lovesc acolo unde pot și nu țin cont de nici un fel de situație. Dacă am crede că demonii au bunul simț ei bine am face cea mai are greșeală de pe lume. Aceasta fiindcă ei nu țin cont de nici un fel de normă de etică sau morală pentru a își realiza scopurile diabolice. Dacă ispita ocultismului ne dă târcoale este fără doar și poate că rugăciunea către Sfântul Arhanghel Mihail ne poate a ajuta. Ne poate ajuta fiindcă Sfântul Arhanghel Mihail are puterea de a ne elibera de ispitele demonice. Sunt mai mulți care nu numai că citesc horoscoape sau unii chiar fac horoscoape dar la fel de bine sunt și unii care merg pe la descântătoare și la vrăjitoare pentru a afla viitorul sau pentru a afla cine le-a făcut rău într-o anumită situație fără ca persoanele în cauză să știe.[102]

Este evident că Sfântul Arhanghel Mihail, nu forțează pe nimeni să vină la Dumnezeu. Aceasta fiindcă după cum am spus Sfântul Arhanghel Mihail nu încalcă libertatea omului. Totuși pentru care cei care sunt demonizați din proprie inițiativă este adevărat că Sfântul Arhanghel Mihail nu poate să intervină. Sunt mulți care sunt curioși să vadă cum este și viața ocultă. Aceasta fiindcă după cum Adam și Eva au fost atrași de idea de a încălca porunca lui Dumnezeu de a nu cunoaște diferența dintre bine și rău, ei la fel de bine și în zilele noastre oamenii nu s-au schimbat și vor să vadă cum este și partea întunecată a ocultului demonic. Aceasta fiindcă demonii în nici un fel nu se prezintă pe sine cum sunt ei: epave de ființă sau simple coșmaruri existențiale. Demonii sunt maeștrii în a exploata naivitatea și credincioșia oamenilor. Pentru aceasta cei care sunt vicleni și îi înșeală pe semenii lor sunt la un anumit nivel demonici. Sunt demonici fiindcă fac ceea ce este propriu demonilor: viclenia și înșelăciunea. Este evident că trebuie să ne ferim de demoni și la fel de bine să știm care sunt vicleșugurile lor.

---

101 George Case, *Here is to my sweet Satan: how the occult hunted music, movies and pop culture 1966-1980 (*Quill Driver Books (March 18, 2016).

102 Devine evident că ocultul are putere de a seduce pe cei care sunt mai slabi în credință. După cum știm credința este un fapt care se cultivă. Sunt destui de mulți cei care nu cultivă credința și prin urmare sunt cât se poate de neștiutori în cele ale credinței. Ce este de făcut într-o astfel de situație? Fără doar și poate că putem cere Sfântului Arhanghel Mihail să ne înmulțească credința și să ne facă să fim mult mai atenți cu propria noastră viață spirituală. Fiindcă este duh este adevărat că Sfântul Arhanghel Mihail ne cheamă și pe noi să ne facem duhovnicești. Aceasta fiindcă în acest mod putem mult mai ușor să îl înțelegem pe Sfântul Arhanghel Mihail. La fel cu demonii ne cer să intrăm în ocult pentru a fi mai aproape de ei (și pentru a ne duce la pierzanie). În cele din urmă Sfântul Arhanghel Mihail este unul care ne cere să fim mult mai aproape de el prin a ne spirituliza sau mai bine spus prin a devenii mult mai atenți cu lumea duhovnicească.

Putem să știm care sunt vicleșugurile demonilor? În sens generic da: magia, ocultul, viclenia, șamanismul, alchimia și multe altele sunt fără doar și poate lucrări demonice. Este evident că la un anumit nivel generic știm care sunt lucrările demonice dar este posibil ca demonii să vină cu noi tehnici de a înșela și a induce în eroare pe mai mulți. Viclenia este un mod de viață al demonilor și pentru aceasta niciodată nu trebuie să avem încredere în ei. Sfântul Arhanghel Mihail dimpreună cu Sfântul Arhanghel Gavriil sunt ființe care pot să ne facă să ne ferim de lucrarea demonică. Aceasta fiindcă după cum am spus omul prin forțele proprii este aproape imposibil să se izbăvească de demoni și de lucrarea lor. Trebuie să știm că Sfântul Arhanghel Mihail și ceilalți arhangheli sunt alături de noi și dacă le vom cere ajutorul ne vor elibera de înșelăciunile demonice. Tot ceea ce trebuie să facem este să ne eliberăm de puterile demonice. Este posibil ca odată ce am fost acaparați de puterile demonice să ne eliberăm de ele? Cu siguranță. Știm de exemplul unui sfânt creștin ortodox care în tinerețe și de fapt încă din copilărie a fost crescut în credința în magie și vrăjitorie. El a aflat de Hristos și a citit Biblia și cărțile creștine. În cele din urmă s-a convertit la creștinism. A fost atât de puternic în credința creștină că în cele din urmă a preferat moarte de martir decât să mai revină la vechile practici magice. Este vorba de Sfântul Atanasie Persanul.[103]

Este adevărat că nu toate ereziile sunt inspirate de demoni dar trebuie să știm că sunt multe erezii care sunt inspirate oamenilor de demoni. Aceasta fiindcă prin erezii sufletele se pot pierde foarte ușor. Dacă spunem că ereziile sunt inspirate de demoni nu trebuie să credem că autorul susține că arderea pe rug a ereticelor după cum era practica în occidentul latin al evului mediu este soluția. Sunt mulți care cad în erezii din neputință sau din incapacitatea de a sesiza marile adevăruri de credință. Erezia este cu adevărat o problemă a timpurilor noastre fiindcă sunt mulți care consideră că nu trebuie să fim prea atenți cu amănuntele. Este esențial să credem în Iisus Hristos și cu aceasta în cele din urmă se rezolvă toate problemele. Să fie lucrurile chiar așa? Adevărul este că este bine să credem în Hristos dar la fel de bine nu este suficientă numai credința. Sfântul Iacob ruda Domnului ne spunea în epistola sa din Noul Testament că "credința fără fapte este moartă." Prin urmare o credință formală în Iisus și în îngeri nu este suficientă. La fel de bine parafrazând ceea ce am spus mai sus este bine să știm că credința în Sfântul Arhanghel Mihail fără de rugăciune către Sfântul Arhanghel Mihail este fără doar și poate fără de sens sau de ce nu moartă. Trebuie să știm că vom ajunge să fim în comuniune duhovnicească cu Sfântul Arhanghel Mihail dacă vom avea credință îl el și ne vom ruga lui pentru ajutor. Trăim vremuri în care lumea este extrem de leneșă și de comodă cu privire la problemele de credință. Nu trebuie să ne strufocăm prea mult cu credința fiindcă în cele din urmă ea nu ne este de mare folos. Această indiferență față de credință în cele din urmă ajunge să se manifeste și ca o indiferență față de persoana Sfântului Arhanghel Mihail. Deși a făcut mai multe minuni Sfântul Arhanghel Mihail este considerat de cei mai mulți un subiect peste care trebuie să trecem. Totuși, când oamenii încep să simtă prezența demonilor în jurul lor în cele din urmă ajung să fie interesați de Sfântul Arhanghel Mihail și de modul în care el poate să fie contactat.[104]

Lumea de azi din mândrie este una care consideră că singură își poate croii un făgaș prin istorie. În acest sens cei mai mulți dintre noi evităm să vedem în marile tragedii ale istoriei influența demonică. Aceasta fiindcă suntem obișnuiți să credem că lumea este o entitate autonomă ce nu are nevoie de îngeri și Sfântul Arhanghel Mihail. Lumea autonomizată adevărul este că este o lume sortită pierzaniei. Este o lume sortită pierzaniei fiindcă prin sine lumea nu poate să se mântuiască. Mântuirea este după cum știm un lucru cu neputință la om. La fel de bine știm că ceea ce este cu neputință la om este cu putință la Dumnezeu. Iată de ce este bine să fim mult mai deschiși spre viața duhovnicească sau în spre înduhovnicire. Trebuie să ne înduhovnicim și în acest mod vom ajunge să vedem care au fost cauzele pentru care evenimentele istorice au avut loc așa cum au avut. Vom vedea că lucrurile nu țin numai de om în această lume. Marii tirani ai lumii de cele mai multe ori au fost fie persoane posedate de demoni sau fie persoane care s-au aflat sub influența demonilor. Iată de ce este bine să fim mult mai

[103] Ioan Ică jr., *Patriarhul și martirul - Ioan cel Milostiv și Atanasie Persanul* (Sibiu, 2018).

[104] După cum am spus o modalitate a îl avea aproape pe Sfântul Arhanghel Mihail este de a avea o icoană sau mai multe cu el în casa noastră. Dacă este să ne uităm la creștinii de azi adevărul este că icoanele cu Sfântul Arhanghel Mihail sunt din ce în ce mai puține. Am văzut din întâmplarea cu femeia din insula Symi din Grecia că ea a găsit o icoană a Sfântului Arhanghel Mihail din senin la rădăcina unui copac. Aceasta ne spune că icoana Sfântului Arhanghel Mihail nu este o idolatrie la adresa Sfântului Mihail ci mai mult o metodă de a îl cinstii și a îl avea aproape de noi. Aceasta fiindcă noi suntem cei care avem nevoie de ajutorul Sfântului Mihail. Fiindcă avem nevoie de ajutorul Sfântului Mihail mai ales în momentul morții când sufletul iasă din trup este bine să îl cinstim pe Sfântul Arhanghel Mihail cu icoana lui. Sunt mai mulți creștini ortodocși care sunt de părere că este destul să fie icoana Sfântului Arhanghel Mihail la biserică fiindcă ei vor merge și se vor închina ei la biserică. Adevărul este că în mai multe biserici creștin ortodoxe icoana Sfântului Arhanghel Mihail este trecută cu vederea. Marea majoritate a creștinilor ortodocși nici nu știu de ce mai în toate bisericile creștin ortodoxe avem o icoană a Sfântului Arhanghel Mihail.

atenți cu marile evenimente ale lumii noastre. Aceasta fiindcă lumea noastră are nevoie de ajutorul lui Dumnezeu și al Sfântului Arhanghel Mihail. Deismul în acest sens a fost respins de creștinismul ortodox. Deiștii au fost cei care au susținut că Dumnezeu a creat lumea după care s-a depărtat definitiv de ea. Adevărul este că omul este cel care s-a depărtat de Dumnezeu și care în zilele noastre se vede pe sine atât de autonom că nici nu mai consideră că este nevoie să se roage Sfântului Arhanghel Mihail. Sfântul Arhanghel Mihail poate la fel de bine să rămână cu treburile lui sus în rai în timp ce noi pe pământ ne putem făuri un destin care în nici un fel nu se intersectează cu cel al lui Dumnezeu. Fără să discriminez pe nimeni dacă este să aruncăm o privire mai profundă societățile occidentale vom vedea că lucrurile sunt de așa natură că Dumnezeu și lumea din jur nu mai au aproape nici o tangență. Așa s-a născut materialismul occidental care este psihologic o supapă pentru lipsa lui Dumnezeu din viața zilnică a omului.[105]

Data de 23 octombrie 2013 este o dată fără de semnificație în lume și la fel de bine pentru creștinii ortodocși. Totuși data de 23 octombrie 2013 nu este o dată fără de nici o semnificație în ceea ce îl privește pe Sfântul Arhanghel Mihail. Ea se leagă de o icoană a sa din insula Rodos din Grecia (locul unde a fost Colosul din Rodos, considerat o minune a lumii antice). În Rodos mai bine spus în biserica din cimitirul Ialyssos se afla o icoană a Sfântului Arhanghel Mihail. Icoana era destul de veche fiind cel mai precis pictată în jurul anului 1896. 23 octombrie 2013 părea să fie o zi ca toate celelalte. Femeile care aveau cheia bisericii au venit să deschidă pentru slujbă. Când au intrat în biserică nimic nu părea fără fie deosebit ci totul părea la locul lor. După obicei femeile au mers să se închine la icoane. S-au închinat și la icoana Sfântului Arhanghel Mihail dar mare le-a fost mirarea când au văzut că din ochii icoanei curgeau lacrimi. Femeile au rămas stană ne piatră. Femeile au verificat dacă nu cumva a căzut vreo picătură de apă de pe tavanul bisericii. Tavanul era uscat ca în palmă. A venit și părintele paroh Apostolos pentru a face slujba. Femeile i-au spus imediat minunea. A rămas și părintele paroh Apostolos consternat fiindcă nu a mai văzut niciodată o icoană care plânge. A cercetat icoana din toate unghiurile. Nu era nici o sursă de apă în jurul ei. Lacrimile nu aveau o sursă omenească sau lumească. Părintele Apostolos a considerat că este bine să fie anunţ at despre aceasta și mitropolitul Chiril al Rodosului. Pe la ora 14 Mitropolitul Chiril a sosit să vadă și el icoana. A dat ordin ca icoana să fie dată jos pentru a vedea dacă nu cumva peretele pe care era pusă era umed și dacă nu cumva umezeala a pătruns prin materia icoanei. Mitropolitul Chiril s-a lămurit: peretele nu era umed și umezeala nu avea cum să fie cauza lacrimilor. Pentru a fi deplin convins că icoana chiar varsă lacrimi mitropolitul a cerut ca icoana să fie dusă în altă biserică din Ialyssos. Este vorba de o biserică ce avea hramul Adormirii Maicii Domnului. A pus icoana la închinare și spera că dacă va face aceasta fenomenul lacrimilor va înceta. Lacrimile din icoană nu s-au oprit. La puțin timp o a doua icoană de la aceiași biserică a început și ea să verse lacrimi.[106]

Minunea de mai sus a Sfântului Arhanghel Mihail este o minune care are o dublă semnificație: 1. prima semnificație este că Sfântul Arhanghel Mihail este de acord cu cultul icoanelor și 2. a doua semnificație este că el a voit să ne mai lase încă o minune care să ateste că el există și nu este o simplă imaginație a creștinilor ortodocş i. Cine a mai văzut vreodată un tablou (icoană) care să verse lacrimi? Fără doar și poate aceasta este o imposibilitate fizică și nu are cum să aibă loc din moment ce legile lumii fizice nu se schimbă. Totuși vedem că în cazul Sfântului Arhanghel Mihail legile lumii fizice pot să se schimbe. Sfântul Arhanghel Mihail poate face ca lumea fizică dimpreună cu legile ei să se schimbe și să se modifice după cum vrea el. Totuși, este logic să se ridice următoarea întrebare: de ce ar vrea Sfântul Arhanghel Mihail ca o icoană să plângă? La această întrebare se pot oferii mai multe răspunsuri. Este posibil ca nu toate să fie adevărate. Credem că icoana Sfântului Arhanghel Mihail a vărsat lacrimi în insula Rodos în primul rând din iubire față de creștinii din Rodos. Lacrimile pot să fie și o manifestare a iubirii pe care o avem pe cineva. La fel de bine este posibil ca aceste lacrimi să fie vărsate fiindcă Sfântul Arhanghel Mihail a plâns necredința care există în lumea noastră. Sunt atât de mulți oameni care nu merg pe calea Bisericii Creștin Ortodoxe și chiar unii merg după dumnezei străini în care este pierzanie. Dacă este să ne gândim la budiști, la hinduși, la taoiști, la zoroastrianiști sau la bahai probabil că avem imaginea perfectă. Este posibil ca Sfântul Arhanghel Mihail din icoană să fi plâns ca să își arate tristețea pentru toate sufletele oamenilor care se pierd în iad. Aceasta fiindcă după cum am spus Sfântul Arhanghel Mihail vrea ca sufletele oamenilor să se mântuiască. După cum Sfântul Arhanghel Mihail nu a fost bucuros că a trebuit să îl arunce în iad pe fostul să prieten și frate angelic satan, la fel de bine este cât se poate de posibil că Sfântul Arhanghel Mihail se întristează pentru toate sufletele care din necredință ajung în iad. În acest sens lacrimile

[105] Christos Yannaras, *Ortodoxie și occident* (București, 1995).

[106] Pentru cei care vor să verifice autenticitatea acestei minuni pot la fel de bine să consulte internetul fiindcă sunt mai multe articole în greacă și în română care au fost publicate despre minunea din insula Rodos.

Sfântului Arhanghel Mihail pot să fie la fel de bine un avertisment. Acest avertisment este cel care ne spune că nu trebuie să îi întristăm pe Dumnezeu și pe sfinții îngeri. La fel de bine există posibilitatea ca Sfântul Arhanghel Mihail să fi vărsat lacrimi prin icoana sa pentru o anumit persoană sau anumite persoane din Rodos despre care nu avem cunoștință. La fel ca și în minunile de mai sus și minunea din Rodos este una supranaturală ce este dincolo de înțelegerea minții noastre omenești care este limitată. Trebuie să știm că oricum minunea din Rodos este una dintre puținele pe care avem cu o icoană a Sfântului Arhanghel Mihail care a vărsat lacrimi. Să fi fost lacrimile Sfântului Arhanghel Mihail de bucurie? Nu știm cu exactitate. Să fi fost lacrimile Sfântului Arhanghel Mihail de tristețe? Nu știm cu siguranță. Ceea ce știm este că pe data de 23 octombrie 2013 în insula Rodos a avut loc o minune care îl are ca protagonist pe Sfântul Arhanghel Mihail. Lacrimile Sfântului Arhanghel Mihail din insula Rodos ne arată fără de nici o îndoială sensibilitatea și gingășia Sfântului Arhanghel Mihail. Este posibil ca Sfântul Arhanghel Mihail să fi plâns pentru toți locuitorii din Rodos. Este și aceasta o posibilitate pe care trebuie să o luăm în calcul. Oricum indiferent care ar fi fost motivul real al lacrimilor Sfântului Arhanghel Mihail adevărul este că Sfântul Arhanghel Mihail ne iubește pe noi oamenii foarte mult și face tot ceea ce poate pentru ca să ne mântuim.[107]

Ceea ce este extrem de important pentru noi creștinii ortodocși și nu numai este faptul că trebuie să fim conștienți că Sfântul Arhanghel Mihail ne vrea binele și ne vrea binele suprem: să câștigăm mântuirea. Iată de ce trebuie să fim cât se poate de deschiși cu Sfântul Arhanghel Mihail. Sinceritatea este fără doar și poate o calitate a Sfântului Arhanghel Mihail. În toate intervenţiile sale pe pământ Sfântul Arhanghel Mihail nu a fost auzit mințind: adică spunând că va intervenii într-o anumită situație și de fapt să nu fi făcut nimic în a cea situație. Tăcerea Sfântului Arhanghel Mihail poate să însemne că el poate să consimtă cu o anumită situație. Oricum, este bine să știm că avem în Sfântul Arhanghel Mihail un aliat de nădejde împotriva forțelor demonice. Prin urmare Dumnezeu Tatăl nu ne-a lăsat singuri să ne luptăm cu diavolii ci la fel de bine l-a lăsat și pe Sfântul Arhanghel Mihail să lupte pentru noi. Sfântul Arhanghel Mihail nu va pierde niciodată în lupta sa împotriva forțelor demonice fiindcă după cum am spus după cădere forțele demonice și-au pierdut din puterea pe care o aveau mai înainte destul de mult. Ele sunt în acest sens strict inferioare în comparație cu puterile Sfântului Arhanghel Mihail și a cetelor sale îngerești. Nu trebuie să înțelegem că în lupta noastră cu forțele demonice trebuie să ne folosim de Sfântul Arhanghel Mihail pentru ca mai apoi să uităm de el. Tendința lumii de azi este de a crea prietenii numai cât avem de profitat de pe urma unei astfel de prietenii. Aceasta fiindcă prietenia este din ce în ce mai greșit înțeleasă în lumea noastră. Cu Sfântul Arhanghel Mihail începem de pe pământ o prietenie nevăzută și duhovnicească ce va continua și în rai.[108]

Nu greșim dacă spunem că demonii sunt ființe grotești. Aceasta nu numai prin înfățișarea lor ci la fel de bine și prin modalitatea prin care se manifestă. Violența, bătaia, crima, tortura, bestialitatea (bătaia cu bestialitate), chinuirea și Schingiuirea sunt numai câteva forme prin care demonii caută să se impună în lumea văzută cât și în lumea nevăzută. După cum am spus au fost mai mulți sfinți care au văzut și au experimentat toate acestea. Iată de ce este bine să știm că trebuie să ne ferim de demoni și când suntem atacați de demoni, sau mai bine spus dacă eventual suntem atacați de demoni să cerem ajutorul Sfântului Arhanghel Mihail și a Domnului Iisus Hristos. Trebuie să știm că deși Domnul Iisus Hristos și Sfântul Arhanghel Mihail pot să intervină în favoarea noastră ele sunt două persoane distincte pe care nu trebuie să le confundăm. Au fost mai multe cazurile de creștin ortodocși mai ales din vechime când credința era mult mai vie care au cerut ajutorul Sfântului Arhanghel Mihail când au simțit prezențele demonice în jurul lor. Iată de ce este bine să știm că nu trebuie să ne credem așa de puternici că "până și demonii se pleacă nouă." Trebuie să contăm mai mult pe ajutorul celor avizați în acest sens. Sfântul Arhanghel Mihail este o persoană avizată să ne ajute în momentul când demonii ne atacă. Aceasta fiindcă trebuie să credem în ajutorul lui pentru ca în cele din urmă să îl primim. Nici o rugăciune a omului sau mai ales a creștinului ortodox nu este trecută cu vederea le Dumnezeu și cererile noastre sunt încredințate de Dumnezeu Tatăl Sfântului Arhanghel Mihail. Este bine să avem credință în Dumnezeu care prin

---

[107] (Mănăstirea Paraclitu, Grecia, autor), *Minuni ale sfinților îngeri* (Bacău, 2002).

[108] Este adevărat că noi nu am ajuns la nivelul sfinților din vechime care ajungeau uneori să se lupte cu demonii corp la corp. Se știe în acest sens că demonii l-au atacat pe Sfântul Antonie cel Mare de mai multe ori corp la corp. Este evident că aceste lupte au fost net inferioare din punct de vedere uman fiindcă demonii adunați în haită pot înfrângă un om. Cum se face atunci că noi nu vedem demoni deși uneori putem să le simțim prezența în viața noastră? Este cât se poate de posibil ca Sfântul Arhanghel Mihail și restul sfinților îngeri să poarte lupta cu demonii în mod nevăzut. Aceasta fiindcă trebuie să fim convinși că demonii sunt ființe extrem de violente. De fapt violența este modul de a fi al demonilor. Demonii cred că prin violență pot rezolva orice problemă. Ceea ce este sigur este că în nici un fel demonii nu sunt mai presus de Sfântul Arhanghel Mihail. Aceasta fiindcă Sfântul Arhanghel Mihail a devenit un adversar redutabil al demonilor.

Sfântul Arhanghel Mihail poate să ne ofere scăpare de cursele demonilor. După cum am spus deosebirea dintre Sfântul Arhanghel Mihail și demoni este că demonii niciodată nu luptă pe față. Ei sunt "persoanele din umbră" care vor să ne facă pe noi oamenii niște marionete ce inconștient ajungem să le facem toate dorințele și voințele lor. De fapt trebuie să știm că starea de posesie demonică poate să fie și una conștientă. Mai ales când omul este mândru, el se vede pe sine atât de bun că nimic și nimeni nu îi mai poate sta împotrivă. Așa se face că demonii sunt cei care manevrează cum vor ei pe cei mândrii și orgolioși. Sunt puține șanse ca demonii să se apropie de cei smeriți. Aceasta fiindcă demonii nu suportă smerenia și fug de ea cât îi țin călcâiele. Că Sfântul Arhanghel Mihail este o persoană smerită nu poate fi nici o îndoială. La fel de bine trebuie să știm că spre deosebire de demoni Sfântul Arhanghel Mihail este o persoană iertătoare. Demonii nu iartă nimic chiar și atunci când ar avea toate motivele să ierte. Nu iartă fiindcă răutatea este cea care îi împiedică să ierte. Îngerii și Sfântul Arhanghel Mihail sunt iertători mai ales dacă ajungem să ne pocăim de păcatele noastre. Trebuie să știm însă că Sfântul Arhanghel Mihail și sfinții îngeri nu pot ierta păcatele. Păcatele sunt iertate numai de Domnul Iisus Hristos și în numele Domnului Iisus Hristos.[109]

CAPITOLUL 6

RUGĂCIUNEA: CALE DE COMUNICARE CU SFÂNTUL ARHANGHEL MIHAIL

Orice om normal adevărul este că simte frică când vede chipurile demonilor și a diavolului însuși. Aceasta fiindcă ele sunt hidoase și grotești. Ceea ce este mai trist este că mai nou regizori cu tendințe satanice ajung să facă mai multe filme de cinema în care spre "delectarea" privitorilor persoanajele principale sunt monștrii, demoni (mai nou un supra-erou din cunoscute producție Hellboy (băiatul iadului) este un demon venit din iad pentru a face bine oamenilor (sic!). Iată cum deși orice om sănătos știe că demonii sunt ființe înfricoșătoare care au făcut atât de mult rău umanității încă de la începuturile ei, sunt din ce în ce mai mulți care sunt fascinați cu demonii și demonicul. Există chiar o artă a demonicului în care demonii întrețin relații sexuale cu femei (ține mai mult de pornografie). Deși este bolnavă și morbidă fascinația omului cu demonii este o atracție pentru mai mulți. Monstruosul, demonicul, grotescul sau hidosul sunt pentru unii atractive fiindcă ei se consideră oameni atât de puternici că nimic din toate acestea nu îi poate influența. Sunt mai mulți martori care au adus mărturie că în cercurile sataniste sau mai bine în unele cercuri sataniste de pe mapamond, filmele de groază sunt cât se poate de cinstite și aclamate. Nu este nici o mirare în acest sens fiindcă demonicul și demonii sunt pentru unii subiecte demne de atenție. Mai mulți rockeri poartă tricouri și îmbrăcăminte cu chipuri satanice sau monstruoase. Ei consideră aceasta o manifestare a puterii. Adică atât de puternici sunt ei că în nici un fel nu se sperie de demonicul pe care îl pot avea chiar și pe tricou. Să fie lucrurile chiar așa? Evident că nu sunt chiar așa. Dacă rockerii cu monștrii demonici pe tricouri ar vedea un demon în car ne și oase probabil că ar fugii cât mai repede.[110]

Iată prin urmare că în ciuda răului care îl provoacă sunt mai mulți în lumea noastră care conștienți sau inconștienți ajung să țină comuniune cu demonii prin tot felul de creații artistice sau oculte care promovează demonismul în lumea noastră. Cum se face că noi creștinii ortodocși de multe ori ne simțim neputincioși în fața acestui asalt de demonism din lumea noastră? Ne simțim neputincioși fiindcă adevărul este că nu ne rugăm prea mult. De ce să nu spunem că sunt destui de mulți creștini ortodocși care sunt cât se poate de sceptici în ceea ce privește lucrarea și puterea rugăciunii. Rugăciunea este în acest sens fără de nici un sens într-o lume care parcă se afundă pe zi ce trece tot mai mult de patimi și păcate. Aceasta fiindcă și noi creștinii ortodocși suntem slabi în credință și deși știm că Iisus a înviat adevărul este că nu prea credem în lumea și viața de apoi ci tindem să rezumăm tot ceea ce există numai la lumea noastră fără să ținem cont că Dumnezeu nu privește lucrurile cum le

---

[109] Ilarion Felea, *Pocăința* (Sibiu, 1939).

[110] Seducția monstruosului demonic nu se manifestă numai în muzică și film ci la fel de bine și în mediul politic. Sunt mai mulți care consideră că tirania este singura metodă de a îi conduce pe oameni. Ce este o tiranie știe mai toată lumea. Sunt mulți în zilele noastre care îl regretă pe Adolf Hitler și sunt mentalități bolnave care consideră că Hitler a fost un adevărat profet. Dacă este să gândim lucrurile la rece, este adevărat. Hitler a fost un profet al diavolului. Tentația demonică în mediul politic se manifestă în mai multe feluri: a îndumnezeii persoana liderului suprem (rege, împărat sau președinte) având în vedere că mai mulți împărați romani se considerau un fel de zei pe pământ și cereau supușilor să li se aducă jertfe și să fie tămâiați ca Dumnezeu. Oricum aceasta este numai o mică manifestare a demonismului în mediul politic. Demonismul în politică se mai poate manifesta prin totalitarism în care singurul care merită adorat în țara unde există este partidul atotputernic. Dacă este să ne gândim că în zilele noastre dictatura este forma de guvernământ a Coreei de Nord, fără doar și poate că imaginea este completă.

privim noi. La Dumnezeu există un fel de plan veșnic cu lumea și cu fiecare dintre noi care evident că nu se mărginește numai la granițele acestei lumi. Învierea lui Iisus nu numai ne asigură pe noi că vom învia și noi ci la fel de bine că viața se continuă și după moarte. Deși trupul nostru moare sufletul continuă să trăiască și dincolo de mormânt. Este evident că trebuie să fim mult mai atenți cu aceasta și să ne întărim în credință. Deși momentul morții este cumplit și groaznic el nu este dincolo de puterile lui Dumnezeu. Adevărul că pentru cei care cred în Dumnezeu frica de moarte se reduce mult și de ce să nu spunem că sunt și unele cazuri în care ea dispare. Este cunoscut mai recent cazul părintelui Iosif Vatopedinul din Muntele Athos care a murit în anul 2009 și care în momentul morții a zâmbit. Probabil că acest părinte cu viață îmbunătățită prin credință în Dumnezeu a învins toată frica de moarte că în momentul morții zâmbea și cu acest zâmbet s-a dus pe cealaltă lume. Fiindcă vedem moartea ca și pe ceva horific în nici un fel nu mai ajungem să vedem dincolo de moarte. În acest moment se ridică întrebarea: ce să vedem dincolo de moarte? Răspunsul este evident: pe Dumnezeu și pe Sfântul Arhanghel Mihail.[111]

Prin urmare, am văzut că Sfântul Arhanghel Mihail ș-a făcut simțită prezența de mai multe ori în lumea noastră prin mai multe minuni. Cum să îl putem contacta pe Sfântul Arhanghel Mihail atunci când avem nevoie de el? Cum este posibil să intrăm în legătură cu Sfântul Arhanghel Mihail fiindcă din câte știm reședința lui este în rai care este dincolo de univers. Nu este oare distanța dintre noi și Sfântul Arhanghel Mihail prea mare? El este dincolo de sistemul solar, de galaxia Calea Lactee și de univers în cer (rai). Cum putem să comunicăm cu el din moment ce este o distanță atât de mare și mai mult decât atât având în vedere că el trăiește într-o dimensiune și noi în alta. În termenii științifici din zilele noastre se poate spune că universul este o dimensiune și raiul este o altă dimensiune. Este evident că este mare distanța și ea nu poate să fie atinsă de nici un aparat pe care omul l-a creat în zilele noastre. Se știe că atunci când după ce sovieticul Iuri Gagarin s-a întors din prima lui călătorie în spațiul cosmic președintele Uniunii Sovietice a vrut să vorbească cu el. Președintele i-a pus o întrebare care îl mistuia de mai multă vreme. Întrebarea a fost: l-ai văzut pe Dumnezeu și pe îngeri în spațiul cosmic? Gagarin a răspuns evident că nu, la care președintele Uniunii Sovietice a răspuns: ei, știam eu că așa este. Iată că oamenii au ieșit în spațiul cosmic și au aselenizat de mai multe ori pe lună dar nu au văzut nici urmă de Dumnezeu, de îngeri sau de Sfântul Arhanghel Mihail. Aceasta fiindcă există un fel de credință arhaică a omului că Dumnezeu și îngerii Săi sunt în cer. Prin acest cer nu trebuie să înțelegem spațiul cosmic. Dumnezeu este dincolo de spațiul cosmic. Prin urmare Sfântul Arhanghel Mihail este dincolo de spațiul cosmic. Sunt mulți care sub influența ideilor sincretice sau de tip New Age l-au considerat pe Sfântul Arhanghel Mihail un fel de inteligență galactică sau a unei confederații galactice fiindcă știu că Sfântul Arhanghel Mihail este dincolo de univers.[112]

Marii savanți și marii astronomi din zilele noastre se plâng din ce în ce mai mult că omul este o ființă singură în univers. În acest vast univers în care miliarde de stele și mii de galaxii există omul este singur. Este atât de singur că nici măcar pe Dumnezeu nu Îl poate vedea. Adevărul este că trebuie să știm că Dumnezeu nu ne-a lăsat atât de singuri. Aceasta fiindcă marii savanți și astronomi din zilele noastre sunt de părere că pe Dumnezeu îl putem contacta numai prin cine știe ce aparate ultrasofisticate. Adevărul este că Dumnezeu nu are nevoie de aparatură untra-sofisticată pentru a fi contactat. Pe Dumnezeu și pe Sfântul Arhanghel Mihail îi putem contacta cel mai simplu și mai concret prin rugăciune. Pentru un mare savant de la Agenția Spațială Europeană sau de la NASA o astfel de afirmație este cât se poate de ridicolă. Cum poate rugăciunea să treacă dincolo de aceste univers infinit și să ne pună în legătură cu Dumnezeu? Un prooroc al Vechiului Testament ne spunea că Dumnezeu este mai aproape de noi de cât se sunt picioarele și mâinile. Aceasta fiindcă după cum spunea Nicolae din Cusa Dumnezeu este "coincidența opușilor" coincidentia oppositorum. Prin aceasta înțelegem că în

---

111 Cristian Spătărelu (trad), *Viața după moarte. Noi mărturisiri cutremurătoare* (Galați, 2003).

112 Astronomii de azi sunt cât se poate de sceptici că există un cer în care locuiește Dumnezeu după cum a fost el experimentat de sfinții ortodoxiei. Acest cer în care există tronul lui Dumnezeu după astronomii de azi nu poate să existe fiindcă spațiul cosmic nu permite viața. Pot îngerii și Sfântul Arhanghel Mihail să treacă prin spațiul cosmic? Cei mai mulți astronomi sunt de părere că în nici un fel îngerii nu pot trece prin spațiul cosmic fiindcă nu poate exista viața umană în spațiul cosmic. Deși nu poate exista viața umană în spațiul cosmic aceasta nu înseamnă că îngerii cu viața angelică nu este posibil să existe în spațiul cosmic. Aceasta fiindcă îngerii sunt ființe inter-dimensionale. Ce să înțelegem prin faptul că îngerii sunt ființe inter-dimensionale? Prin aceasta înțelegem că ei pot să treacă dintr-o dimensiune în alta, adică din rai în univers și prin univers pe pământ. Mai multe texte susțin această posibilitate dintre care cea mai cunsocută este cea din cartea lui Iov în care Dumnezeu îi spune lui Iov că atunci când a creat universul îngerii erau martorii Lui și Îl lăudau. Iată prin urmare că fiind antecedenți universului, îngeri pot să circule prin univers. Că noi nu îi putem vedea aceasta nu înseamnă că ei nu pot circula.

Dumnezeu opușii coincid. Cum se poate una ca aceasta și mai mult decât atât: ce înseamnă coincidența opușilor? Persoana Domnului Iisus Hristos este probabil cea mai bună dovadă a coincidenței opușilor. De Crăciun S-a născut Cel ce este nenăscut. Cum adică S-a născut Cel ce este nenăscut? Știm că Iisus Hristos ca Logosul sau Cuvântul lui Dumnezeu este veșnic sau mai bine spus există din veșnicie fiind născut de la Tatăl și de la Duhul Sfânt din veșnicie. Prin urmare ceea ce este veșnic nu are cum să ne nască în sensul nașteri umane. Ei bine de Crăciun S-a născut Fiul lui Dumnezeu cel veșnic. Cum poate să se nască ceea ce este nenăscut? Este fără doar și poate o coincidență a opușilor. Pentru a face mai pe înțeles această coincidență a opușilor în Dumnezeu Nicolae Cusanus a venit cu celebra definiție a lui Dumnezeu: Dumnezeu este un cerc al cărui centru este peste tot iar circumferința nicăieri. Prin aceasta înțelegem că Dumnezeu este prezent și absent concomitent oriunde pe pământ. Aceasta este cea mai bună afirmație pe care o avem despre ceea ce înseamnă coincidența opușilor în Dumnezeu. Devine evident că Dumnezeu este prezent la fel de mult pe pământ cât este prezent și în spațiul cosmic. La fel de bine și îngerii au această putere într-o oarecare măsură. Adică îngerii pot să fie lângă noi fără ca noi să îi vedem. Cu toții știm că avem un înger păzitor pe care îl avem dar pe care nu îl vedem.[113]

Prin urmare am stabilit că rugăciunea este o metodă de a intra în comuniune cu Dumnezeu și Sfântul Arhanghel Mihail. Totuși vor fii unii care vor spune: nu este oare rugăciunea mai mult un fel de iluzie mentală? Adică vorbim cu pereții fiindcă nu vedem pe nimeni în rugăciune? Realitatea este că nu vorbim cu nimeni în rugăciune și în nici un fel nu putem spune că rugăciunea este o iluzie. Pe ce ne bazăm aceste afirmații? Știm că mai multe discipline teologice și unele științifice îl definesc pe om ca ființă religioasă. Spre deosebire de animale care sunt nu pot fii religioase, omul este o ființă religioasă. Omul nu este numai componentă biologică ci la fel de bine el este și componentă spirituală. Sufletul omului nu este de natură materială ci de natură spirituală (imaterială). Opiniile referitoare la materia din care este compus sufletul au variat pe parcursul timpului dar ceea ce este sigur este că omul are suflet. Unii spun că sufletul este alcătuit din eter, aceiași substanță care exista după opiniile anticilor și a medievalilor în spațiul cosmic. În evul mediu alți gânditori au crezut că sufletul este compus din mai multe umori după cum este umoarea din vezica biliară. Ceea ce trebuie să știm este că este impropriu să vorbim despre suflet ca fiind compus dintr-o anumită substanță fiindcă substanțele sunt cele care țin numai de materie sau mai bine spus de lumea contingentului. Este evident că omul are sufletul prin care se înrudește cu Dumnezeu, cu sfinții îngeri și în cele din urmă cu Sfântul Arhanghel Mihail. Rugăciunea este în acest sens una care angajează mai mult sufletul omului. Sufletul prin urmare poate mult mai ușor decât trupul să comunice cu lumea nevăzută a lui Dumnezeu și a îngerilor.[114]

Sufletul este prin urmare cel care participă mult mai activ în rugăciune. Un părinte modern spunea la un moment dat că rugăciunea și lectura cărților duhovnicești sunt oxigenul sufletului. Sufletul deși este nemuritor dacă se spune pe sine în slujba diavolilor devine muritor. Aceasta fiindcă el se întunecă și nu mai este capabil să facă binele. Prin urmare sufletul este potențial nemuritor dar dacă ajunge în iad se poate spune că sufletul a murit. Sufletul prin urmare este unul care prin rugăciune poate să unească cele două dimensiuni din care este alcătuit omul: dimensiunea materială (trupul și universul) și dimensiunea spirituală (Dumnezeu și îngerii). Este evident că rugăciunea este una pe care dacă am fi numai trup nu am fi putut să o facem fiindcă ea ne-ar ține limitați la ceea ce ține de această lume. Prin urmare când ne rugăm Sfântului Arhanghel Mihail trupul nostru nu îl poate vedea cu ochii fizici dar îl poate simții cu ochii sufletești care sunt și ei organe de simț sufletesc. De mai multe ori în teologia creștin ortodoxă auzim expresia "ochiul minții." Ce este ochiul minții:? Ochiul minții este simțul sufletului de a vedea. Cu acest simț omul poate să simtă mult mai bine lumea din jur și mai ales realitățile spirituale. Orice om are înnăscut în sine mai multe idei: dorința de a face binele și iubirea de frumos sunt numai două dintre ele. Aceste două dorințe nu sunt proprii trupului ci mai mult sufletului. În acest sens am putea spune că nu trupul nostru simte tristețea și bucuria ci sufletul. Sufletul prin urmare prin rugăciune se poate ridica dincolo de lumea materială și să pătrundă în lumea duhovnicească a lui Dumnezeu și a sfinților îngeri. Despre

---

[113] Nicolaus Cusanus, *De docta ignorantia* (Iași, 2008).

[114] Alții au emis ipoteza că sufletul este un fel de compus atomic. Cu alte cuvinte are mai mulți compuși atomici în compoziția lui. Ceea ce este evident este că nu știm care este materia spirituală din care este compus sufletul dar știm ceea ce intră în compoziția sufletului. Este vorba de rațiune (minte), voință și sentimente. Că mintea are mai mulți compuși nu este nici o îndoială. Aceasta fiindcă știm că mintea omului are: conștient, subconștient și inconștient. Sufletul este în acest sens unul pe care nu putem să îl vedem nici cu microscopul și nici cu telescopul. Aceasta fiindcă el scapă categoriile lumii materiale. Este bine să știm că sufletul este fără doar și poate o realitate care ține de lumea spirituală și în acest sens simte mult mai bine decât trupul lumea spirituală. Totuși, sufletul poate pătrunde trupul și îl poate sfinții. Așa se face că mai multe trupuri ale sfinților nu putrezesc și devin moaște. Moaștele sunt ce mai puternică dovadă că materia poate fi controlată și spiritualizată.

Sfântul Antonie cel Mare se știe că la un moment dat a avut o nelămurire dintr-o carte a Vechiului Testament. S-a pus la rugăciune și a cerut lui Dumnezeu să îi trimită pe autorul acelei cărți din Vechiul Testament. Autorul a venit din cealaltă lume și i-a explicat ceea ce a voit să spună în cartea sa. Este evident că sufletul poate să circule între două lumi. Aceasta nu înseamnă că el poate vedea întotdeauna ceea ce este dincolo în cealaltă lume dar de multe ori aceasta a avut loc. În rugăciune Sfântul prooroc Isaia l-a putut vedea pe Dumnezeu Tatăl șezând pe tron înconjurat de serafimii măririi. Iată că au fost și cazuri în care prin rugăciune sufletul a fost capabil să vadă ceea ce este în cealaltă lume sau mai bine spus (ca să folosim un termen științific) în cealaltă dimensiune. Sufletul prin urmare se poate unii cu Dumnezeu și cu sfinții îngeri dacă de mai multe ori se roagă lor și le cere aceasta. Au fost mai mulți sfinți care în stare de rugăciune au putut să vadă lumina necreată a lui Dumnezeu. Despre Sfântul Paisie Aghioritul s-a spus că a putut fi văzut când se ruga înconjurat de lumină în chilia lui sau mai bine spus că în timp ce se ruga din chilia lui se putea vedea lumină fără ca nici o altă sursă de lumină să fie aprinsă.[115]

O altă minune pe care a avem făcută de Sfântul Arhanghel Mihail îl are ca protagonist pe copilul Vasilis Karastiris. Acesta era din Atena, Grecia. Într-o zi în timp ce se juca, Vasilis a căzut și s-a lovit grav la cap. A fost dus imediat la spital unde a fost consultat de urgență. Medicii și-au dat seama că a rămas orb și paralizat. Medicii au făcut mai multe investigații după care medicul pediatru i-a chemat pe părinți. Le-am spus că starea copilului este gravă. El trebuie să fie operat dar șansele ca el să se vindece erau 1-2%. Medicul i-a cerut tatălui să semneze un act prin care se învoia la operație. Tatăl a semnat actul. Copilul a fost pregătit de operație. În timp ce era pe masa de operație copilul a simțit că are o vedenie. S-a văzut pe sine în fața unei biserici roșii cu arcade. Pe ușa întredeschisă se zărea o lumină orbitoare. Copilul a intrat pe ușă unde a văzut un tânăr scăldat în lumină. Tânărul i-a spus: Vasilis nu te teme. Te vei face bine. Eu voi conduce mâna medicului și operația va reuși. Vasilis a căzut la picioarele lui și tânărul l-a mângâiat pe păr. Înainte ca vedenia să se risipească Vasilis a putut vedea în spatele tânărului o icoană veche în care se distingea un înger cu aripi. Operația a reușit. Vasilis a fost capabil să își recapete vederea și să poată mișca din mâini și picioare. Doctorii au spus că aceasta nu a fost decât o minune. Lucru destul de interesant operația a avut loc pe data de 8 noiembrie când în Biserica Creștin Ortodoxă sunt pomeniți Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil. Anii au trecut și Vasilis a rămas nedumerit de semnificația vedeniei sale. Aceasta a fost până într-o zi când la televizor a putut vedea un documentar cu biserica ce o văzuse în vedenia lui. Era biserica Sfântului Arhanghel Mihail din Matamand din insula Lebos. Atunci Vasilis a înțeles că pe cine văzuse în vedenia lui a fost Sfântul Arhanghel Mihail. Imediat s-a dus în Matamad în Lesbos pentru a se închina la icoana Sfântului Arhanghel Mihail și pentru a îi mulțumii pentru însănătoșirea minunată.[116]

Avem aici încă o intervenție miraculoasă a Sfântului Arhanghel Mihail. Aceasta fiindcă putem vedea că el din nou a intervenit într-o situație extremă. Este vorba de un copil care din neatenție și-a pierdut vederea și a devenit paralizat. Din aceasta înțelegem că Sfântul Arhanghel Mihail poate vindeca de orbire și de paralizie. De fapt ceea ce este mai sigur este că Sfântul Arhanghel Mihail poate vindeca de orice boală pe om atâta vreme cât el vrea aceasta și omul se roagă lui. Nu există boală pe această lume care să nu fi venit peste noi dintr-un anume motiv. Aceste motive de multe ori pot să stea în arborele nostru genealogic. Este posibil ca o boală să dea peste noi din cauza unor păcatele grave și mari făcute de unii strămoși ai noștri. Prin urmare medicii am văzut că nu mai dădeau mai nici o șansă ca acest copil Vasilis să se vindece. Vasilis urma să fie operat și atunci într-o vedenie îl vede pe Sfântul Arhanghel Mihail fără să știe cine este cel văzut decât numai un tânăr înconjurat de lumină. Totuși se pare că Sfântul Arhanghel Mihail nu a voit să îl lase în întuneric total pe Vasilis referitor la cine este și a lăsat să vadă o icoană cu el în spatele lui care este icoana din biserica Matamad din insula Lebos. Este posibil ca Sfântul Arhanghel Mihail să putut să rămână anonim dar având în vedere că avea de a face cu un copil și copii sunt extrem de curioși în cele din urmă arhanghelul i-a dat un indiciu pe care Vasilis avea să îl descopere numai la anii maturității. La anii maturității el a putut vedea că biserica și icoana în care îl văzuse pe Sfântul

---

[115] Ieromonahul Isaac, *Viața cuviosului Paisie Aghioritul* (București, 2005).

[116] După cum am spus mai sus Biserica Creștin Ortodoxă ne spune că nu trebuie să acordăm atenție viselor și vedeniilor pe care le avem fiindcă ele pot să fie înșelăciuni demonice. Totuși, cum putem să ne dăm seama dacă un vis sau o vedenie vine de la Dumnezeu sau de la diavol? În special răspunsul îl avem de la Sfântul Antonie cel Mare. Sfântul Antonie cel Mare spunea că după starea pe care o avem imediat după vedenie. Dacă vedenia este de la diavoli Sfântul Antonie cel Mare spunea că întotdeauna simțea frică și îngrijorare după ce se încheia. Prin urmare diavolii nu pot să îi înțeleagă deplin pe cei care sunt cât de cât oameni duhovnicești. Dacă se întâmplă să avem o vedenie trebuie să știm că sentimentul pe care îl avem după ce s-a încheiat vedenia este unul definitoriu. Dacă în inima noastră sunt sentimente de liniște și pace după ce vedenia s-a încheiat înseamnă că a fost o vedenie de la Dumnezeu. Dacă în inima noastră simțim frică și neliniște după ce vedenia s-a încheiat înseamnă că a fost o vedenie de la diavol.

Arhanghel Mihail erau cele din localtatea Matamad din insula Lesbos. Iată cum putem vedea că nimic din ceea ce face și lucrează Sfântul Arhanghel Mihail nu este la întâmplare ci totul se leagă pe sine și are o coerență logică. Nu am greșii dacă am spune că Sfântul Arhanghel Mihail este o persoană a logicii. Tot ceea ce face și tot ceea ce lucrează Sfântul Arhanghel Mihail este logic și are coerență logică. Trebuie să știm că logica de fapt este un lucru care este propriu tuturor îngerilor. Aceasta fiindcă îngerii nu sunt ființe irațională și nebune ca diavolii. Îngerii nu fac lucruri fără de logică chiar dacă logica lor de mai multe ori nu o putem înțelege la prima vedere. Dacă este să ne gândim la ceea ce a însemnat activitatea mesianică a Domnului Iisus Hristos vom vedea că tot ceea ce a făcut Iisus a fost logic sau mai bine spus a fost expresie a unei logici dumnezeiești. Unii ar putea să spună: cum să fie crucea logică? A fost logic ca fiul lui Dumnezeu să moară pe cruce? Ce logică a avut crucea? Ei bine crucea a fost conform logicii dumnezeiești, o logică cu mult superioară decât a noastră. Pe cruce omul părea să creadă că Iisus a fost învins de diavol. Din contră, pe cruce Iisus L-a învins pe diavol odată pentru totdeauna fiindcă crucea demonstrat că diavolul este nebun. Este nebun fiindcă numai un nebun ar pune pe cruce o persoană nevinovată și care a făcut numai bine. Iată prin urmare că logica crucii a fost să arate și să demonstreze cât de ilogic și de nebun este diavolul.[117]

Din cele spuse până acum putem să deducem că există o mare diferență dintre Sfântul Arhanghel Mihail. Aceasta nu constă numai în faptul că Sfântul Arhanghel Mihail slujește binele și diavolul răul ci la fel de bine și din faptul că Sfântul Arhanghel Mihail este o ființă și o persoană rațională. Este rațională fiindcă el înțelege greutățile, suferințele și voința omului de a se mântui. Ei bine dacă Sfântul Arhanghel Mihail demonstrează rațonalitate și logică nu același lucru poate să fie spus de diavol. Diavolul nu este rațional fiindcă odată cu căderea el a înnebunit. A înnebunit fiindcă mândria în exces poate să ducă la nebunie. Dacă Sfântul Vasile cel Mare spunea că mânia este o nebunie de scurtă durată, adevărul că pe termen lung mândria poate duce la nebunie. Marii dictatori și tirani ai lumii au fost persoane care au pierdut contactul cu realitatea și deși conduceau un popor înfometat și în lipsuri pe care cu cel mai mic efort ar fi putut să le satisfacă nevoile, ei bine nebunia mândriei a fost așa de mare că nu a mai ținut de cont de nimic ci numai de propria persoană. Despre dictatorul român Nicolae Ceaușescu mai toată lumea știe că mai ales în ultima parte a vieții afișa un ateism deschis. Un părinte înduhovnicit pe nume Mina Dobzeu care a fost și cel ce la botezat pe scriitorul Nicolae Steinhardt creștin ortodox în temniță i-a scris la începutul anului 1989 o scrisoare diactatorului Ceaușescu în care părintele Mina condamna ateismul și spunea că este un lucru urât ca un șef de stat să fie ateu așa cum se prezenta Ceaușescu. Care a fost răspunsul dictatorului Ceaușescu? Răspunsul a fost că în loc să ignore scrisoarea l-a condamnat pe părintele Mina la închisoare. Este posibil ca din anul 1989 părintele Mina să fie stat destul de mult în închisoare dacă nu ar fi venit revoluția română din decembrie 1989 ocazie cu care părintele Mina a fost eliberat. Vedem aici faptul că grandomanii nu mai gândesc rațional și foarte mulți sunt nebuni și paranoici.[118]

Devine evident că pentru a intra în legătură cu Sfântul Arhanghel Mihail avem nevoie de două lucruri esențiale: 1. rugăciune și 2. credință. Să fie lucrurile atât de simple? Adevărul este că trebuie să știm că Sfântul Arhanghel Mihail nu este chiar atât de greu de contactat din moment ce noi avem un suflet de natură spirituală care se înrudește cu Sfântul Arhanghel Mihail care și el este de natură spirituală. Este bine să știm că de multe ori după cum am putut vedea Sfântul Arhanghel Mihail a intrat el în legătură cu anumite persoană fără ca aceste persoane să îi ceară să intre în contract cu ele. Micul Vasilis nu știa cine este Sfântul Arhanghel Mihail și pentru aceasta totuși el a intrat în legătură cu el și i-a dat și un indiciu: biserica în care se arătase și icoana cu un înger din biserica în care se arătase erau închinate lui, Sfântului Arhanghel Mihail. Devine evident că Sfântul Arhanghel Mihail este mai aproape de noi. Totuși, Sfântul Arhanghel Mihail lasă ca îngerii păzitori să ne conducă pe drumul vieții. Este adevărat că nici îngerii și nici Sfântul Arhanghel Mihail nu pot să intervină pentru noi să ne modeleze după cum voim noi dacă nu ne lăsăm să fim conduși de îndrumarea lor. Aceasta fiindcă după cum am spus îngerii respectă libertatea omului. S-au scris multe despre Sfântul Arhanghel Mihail și acest este bine dar este și mai bine ca ceea se scrie despre Sfântul Arhanghel Mihail să fie scris din sinceritate și din experiență. Sunt

---

[117] Paul Claudel, *Un poet privește crucea* (București, 1994).

[118] O poveste care circulă în Rusia și care nu se știe sigur dacă este adevărată sau nu (deși în orice poveste există un sâmbure de adevăr) este că Salin era obsedat de a lua premii și decorații. El chema la el pe membrii sau președinții a mai multor organizații pe care îi mituia pentru ca să primească o anumit decorație sau un anumit premiu. Apoi chema radio și presa pentru a filma ca să arate poporului că el este cu adevărat o persoană de excepție. Putem vedea și aici cât de mare este paranoia unor tirani care evident că nu mai gândesc rațional și devin nebuni. Aceasta fiindcă iubirea de sine poate să ducă fără de nici o îndoială la nebunie. Trebuie să ne ferim de mândrie și cei dintre noi care sunt bântuiți de acest demon al mândrie este bine să ceară ajutorul Sfântului Arhanghel Mihail care poate să ne conducă la smerenie și să ne facă să fim smeriți. Știm că Dumnezeu celor mândrii le stă împotrivă și celor smeriți le dă har.

mulți care ar voi să îl vadă pe Sfântul Arhanghel Mihail dar în cele din urmă când află care sunt exigențele unei vieți în comuniune cu Sfântul Arhanghel Mihail în cele din urm renunță. Aceasta fiindcă trebuie să știm că viața alături de Sfântul Arhanghel Mihail trebuie să respecte anumite exigențe. În sens mistic am putea afirma că omul trebuie să se purifice pentru a intra în legătură cu Sfântul Arhanghel Mihail. Este adevărat că trebuie să ne purificăm de păcate pentru a fi capabili să îl percepem pe Sfântul Arhanghel Mihail. Știm despre un călugăr că l-a un moment dat i s-a arătat diavolul sub chipul Sfântului Arhanghel Gavriil care i-a spus că a venit la el pentru multa lui virtute. Călugărul i-a spus că nu vrea să îl vadă pe Sfântul Arhanghel Gavriil în această viață ci numai în viața care va urma. Oare câți dintre noi dacă diavolul ni s-ar arăta în chipul Sfântului Arhanghel Mihail nu l-am crede și nu am fi în acest mod în cele din urmă înșelați? Pentru noi creștinii ortodocși simplii este cu adevărat o mare mângâiere să știm că putem să ne rugăm Sfântului Arhanghel Mihail fiindcă rugăciunea către Sfântul Arhanghel Mihail este o formă de comuniune cu el. Nu este cu adevărat un lucru special și o mare cinste să știi că poți să fie în comuniune cu un arhanghel al lui Dumnezeu din rai? Fără doar și poate că este. Iată de trebuie să știm că sufletele noastre când se roagă Sfântului Arhanghel Mihail într-un anume fel nu fac decât să se purifice sau mai bine spus să treacă printr-un fel de *catarsis mihailic* ce ne face mult mai curați și mai transparenți harului lui Dumnezeu.[119]

Este evident că rugăciunea are un caracter existențial în ceea ce îl privește pe om. Aceasta fiindcă omul are nevoie în mod existențial de mântuire și de izbăvire de puterile demonice ale întunericului. Fără de ajutorul lui Dumnezeu și al sfinților îngeri omul ar fi pierdut pentru totdeauna și pentru eternitate. Totuși Dumnezeu nu vrea ca omul să se piardă și pentru aceasta i-a lăsat omului rugăciunea. Unii care din mândrie desconsideră rugăciunea ar putea să întrebe: dacă Dumnezeu cunoaște foarte bine care sunt nevoile omului de ce omul trebuie să se umilească pe sine și să cadă în genunchi în fața Lui? Aceasta fiindcă după cum știm una dintre pozițiile rugăciunii este a sta în genunchi. Omul de azi nu este un om care vrea prea ușor să îngenuncheze în fața lui Dumnezeu și cu atât mai mult a Sfântului Arhanghel Mihail. Aceasta fiindcă el crede în puterile lui. La fel de bine sunt mulți care sunt de părere că a sta în genunchi în fața lui Dumnezeu nu este un fapt consecvent cu învățătura creștin ortodoxă. Dacă Dumnezeu este Tatăl nostru, după cum ne-a învățat Iisus atunci de ce să mai stăm în genunchi în fața Lui? Ce fiu stă în genunchi în fața lui Dumnezeu Tatăl? Dacă este să răspundem la această întrebare vom răspunde biblic. Noi suntem fii risipitori (fiindcă mai toți suntem supuși păcatului) și ca fii risipitori noi cădem în genunchi și îi cerem lui Dumnezeu Tatăl să ne reprimească drept fii Lui. Iată prin urmare că faptul că Dumnezeu este Tatăl nostru nu se contrazice cu faptul că noi trebuie să îngenunchem în fața Lui.[120]

Este evident că rugăciunea este un act de smerenie fiindcă în rugăciune noi ne recunoaştem pe noi înșine ca fiind limitați și voim să îi spunem lui Dumnezeu că avem nevoie de ajutorul lui. Este prin urmare mare diferența dintre om și demon. Demonul nu se va ruga niciodată lui Dumnezeu Tatăl fiindcă el se consideră pe sine mai capabil decât Dumnezeu Tatăl. De fapt aceasta a fost și cauza pentru care demonii au căzut și au devenit ceea ce sunt. Ei nu au voit să recunoască în cele din urmă că sunt ființe limitate și care au nevoie de ajutorul și asistența lui Dumnezeu. Este și aceasta un fel de nebunie. A nu recunoaște pe Dumnezeu și a nu admite că ai nevoie de ajutorul lui Dumnezeu este de fapt o nebunie. Aceasta fiindcă Dumnezeu Tatăl ne-a creat ființe perfectibile. Ce să înțelegem din aceasta? Din aceasta înțelegem că Dumnezeu vrea ca noi să avansăm în bine. Avansăm în bine dar fără doar și poate că făcând aceasta ne lovim de mai multe greutăți (marea lor majoritate sunt greutăți făcute de diavoli). Este evident că nu putem să avansăm în drumul spre mântuire prin puterile proprii fiindcă după cum chiar Iisus ne spunea : mântuirea este cu neputință la om. Avem prin urmare nevoie de ajutorul lui Dumnezeu. Dumnezeu este de partea noastră și ne ajută dar la fel de bine trebuie să ne exprimăm și noi încrederea în El. Ne exprimăm cel mai bine încrederea pe care o avem în Dumnezeu Tatăl prin rugăciune. Sunt mulți care sunt de părere că rugăciunea nu este un dialog ci mai mult un monolog. Aceasta fiindcă în rugăciune singurii care vorbim suntem noi oamenii. Să fie oare așa? Să fie rugăciunea un simplu monolog? Adevărul este că rugăciunea nu este numai un monolog. Știm foarte bine că în psihologie există ceea ce psihologii denumesc drept: comunicarea

---

[119] Simeon Kraiopoulos, *Sfuletul meu, temnița mea* (București 2009).

[120] Am explicat prin urmare de ce trebuie să îngenunchem în fața lui Dumnezeu Tatăl. Totuși, de ce trebuie să îngenunchem și în fața îngerilor lui Dumnezeu și a Sfântului Arhanghel Mihail? Îngenunchem în fața lor din smerenie și din evlavie. Cine are evlavie față de sfinții îngeri fără doar și poate că va îngenunchea în fața lor și se va ruga lor pentru ajutor și asistență. Îngerii ne pot ajuta dar la fel de bine ei pot să fie și asistenții noștri. Iată de ce a îngenunchea în fața îngerilor nu este un fapt deplasat. Nu este deplasat fiindcă în cele din urmă îngerii și Sfântul Arhanghel Mihail sunt vrednici de închinăciunea noastră. Sunt vrednici fiindcă ei sunt ființe de lumină și de virtute care au ales ca veșnic să Îl slujească pe Dumnezeu Tatăl. Este evident că îngerii merită cinstirea noastră fiindcă s-au dedicat pe sine veșnic facerii binelui.

non-verbală. Prin această comunicare non-verbală oamenii comunică unii cu alții nu prin intermediul cuvintelor ci al gesturilor sau al semnelor. Această comunicare non-verbală este de fapt actuală și în ceea ce privește rugăciunea. Noi facem rugăciunea și mai apoi trebuie să așteptăm răspunsul. De multe ori răspunsul lui Dumnezeu Tatăl ne vine prin intermediul gândurilor. Dumnezeu Tatăl comunică cu noi telepatic prin mai multe gânduri pe care le pune în mintea noastră. Este foarte adevărat că sunt din ce în ce mai puțini cei care sunt atenți la gândurile lor. Sfinții părinți sunt de părere că sunt trei origini ale gândurilor: 1. gânduri care vin de la noi înșine sau de la alții, 2. gânduri care vin de la Dumnezeu și sfinții îngeri (sau chiar de la Sfântul Arhanghel Mihail) și 3. gânduri care vin de la draci. Prin urmare gândurile sunt calea prin care Dumnezeu Tatăl comunică cu noi dar la fel de bine și Sfântul Arhanghel Mihail poate să comunice cu noi. Gândurile sunt cele care ne inspiră fiindcă ele pun în inima noastră mai multe intenții și ele în cele din urmă se vor concretiza în fapte. Gândurile sunt semințele pe care îngerii și diavolii le aruncă în inima noastră. Ține de noi pe care le vom lăsa să prindă rădăcini.[121]

Devine evident că rugăciunea către Dumnezeu și sfinții îngeri are un caracter existențial. Are un caracter existențial fiindcă ea ne face să fim cât se poate de recunoscători lui Dumnezeu și în cazul nostru Sfântului Arhanghel Mihail. De ce să fim recunoscători Sfântului Arhanghel Mihail? Trebuie să fim recunoscători Sfântului Arhanghel Mihail fiindcă el este cel care ne apără de hoardele demonice. Este cât se poate de posibil că dacă nu ar fi Sfântul Arhanghel Mihail și sfinții îngeri demonii ar invada lumea noastră din toate părțile. Este adevărat că sunt și unii care sunt seduși de demoni prin tot felul de religii care mai de care mari deplasate. Noi nu putem să îi vedem pe demoni în toată hidoșenia lor fiindcă sfinții îngeri sunt cei care ne apără și care îi țin departe de noi. Probabil că dacă adepții religiilor fără de Hristos ar putea vedea demonii care i-au inspirat ar murii de frică. Demonii la fel ca Sfântul Arhanghel Mihail își fac simțită prezența prin intermediul gândurilor, a sugeStiilor și a vocilor interioare pe care unii le auzim. De multe ori gândul de a ne îmbăta, gândul de a fuma, gândul de a ne lăcomii la mâncare și băutură sau gândul de a face rău altora nu sunt ale noastre. Ele sunt gânduri care sunt puse în sufletele noastre de demoni. Fiindcă demonii sunt răi, ei pun în mintea și în sufletul nostru ceea ce sunt ei: răutatea. Iată de ce când suntem asaltați de gânduri rugăciunea este de real folos. Este de real folos fiindcă rugăciunea ne centrează din nou pe Dumnezeu Tatăl care trebuie să devină calea esențială a vieții noastre. Sfinții creștin ortodocși au experimentat rugăciunea către Sfântul Arhanghel Mihail nu numai ca pe ceva existențial ci la fel de bine și ca pe ceva esențial. Aceasta fiindcă la un anumit nivel rugăciunea ne aduce la ceea ce este esențial. Ceea ce este esențial pentru noi poate să fie la fel de bine legătura cu Dumnezeu și Sfântul Arhanghel Mihail. Iată de ce este bine să știm că atunci când ne rugăm nu facem decât să ne concentrăm puterile sufletești pe ceea ce este cu adevărat important în viața noastră.[122]

Că Sfântul Arhanghel Mihail este o persoană a discernământului nu poate să fie negat. Aceasta fiindcă încă de la începuturi Sfântul Arhanghel Mihail a știu să discearnă între ceea ce este important și esențial și ceea ce nu este important și esențial. Aceasta fiindcă atunci când diavolul a considerat că se merită să renunți la Dumnezeu Sfântul Arhanghel Mihail a devenit conștient că un fapt esențial și extrem de important este să te ții cât mai aproape de Dumnezeu și să nu Îl prăsești pe Dumnezeu. Sunt din ce în ce mai mulți în lumea noastră care consideră că nu se merită să duci o viață de comuniune cu Dumnezeu. Tot ceea ce se merită în cele din urmă este propria persoană și propriile plăceri. Așa se face că aceste persoane ajung să meargă pe un drum străin de Dumnezeu. Ei consideră că acest drum nu are nimic cu drumul pe care a mers diavolul fiindcă este un drum propriu omului. Realitatea este că în nici un fel nu există cale de mijloc. Dacă nu mergem spre Dumnezeu (lucru pe care îl putem face infinit și veșnic fiindcă Dumnezeu este infinit și veșnic) atunci la fel de bine trebuie să știm că mergem spre diavol. Nu trebuie să ne amăgim: nu există o a treia cale între Dumnezeu și diavol. Este evident că unii ar putea obiecta că lucrurile par mult prea simpliste în viața duhovnicească. Nu există nici o cale între Dumnezeu și diavol? Realitatea este că nu există și în acest moment este bine să știm că atunci când

---

121 Evagrie Ponticul, *În luptă cu gândurile. Despre cele opt gânduri al răutății și replici împotriva lor* (Sibiu, 2006).

122 Că Sfântul Arhanghel Mihail ne ajută să revenim la ceea ce este esențial și important în viața noastră nu este nici o îndoială. Aceasta fiindcă el știe de ceea ce avem noi nevoie cel mai mult. Dacă este să ne uităm la modul nostru de viață modern, adevărul este că foarte mulți dintre noi ne pierdem pe drum în încercarea noastră de a ajunge la mântuire și la Dumnezeu. Ne pierdem pe drum fiindcă ajungem în primul rând să fim biruiți de grijile lumești. Grijile lumești sunt cele care ne fac să ne îndepărtăm de Dumnezeu și la fel de bine să mergem pe o cale străină de Dumnezeu. Pentru mai mulți dintre noi condiția existențială a vieții noastre este grija. Este grija de a avea ce să mănânci, grija de a avea cu ce să te îmbraci, grija de a avea unde să dormi etc. Aceste griji sunt la un anumit nivel bune dar sunt destui de mulți care devin obsedați de ele și în acest mod ajung în cele din urmă să fie departe de Dumnezeu. În acest proces de a scăpa de griji și a ne centra pe ceea ce este esențial în viața noastră fără nici o îndoială că Sfântul Arhanghel Mihail ne poate ajuta. Ne poate ajuta dacă noi îi cerem ajutorul prin rugăciune.

dintr-un motiv sau altul ajungem să deviem de la calea care ne duce spre Dumnezeu putem să cerem ajutorul Sfântului Arhanghel Mihail pentru a ne recentra din nou pe Dumnezeu. Cel mai bine facem aceasta prin rugăciune și prin pocăință. În acest moment este bine să ne întrebăm: vrea Sfântul Arhanghel Mihail să ne recentrăm viața pe Dumnezeu atunci când dintr-un motiv sau altul am ajuns să deviem de la drumul spre Dumnezeu? Fiindcă este o ființă a bunătății și a răzbunării în cele din urmă este adevărat că Sfântul Arhanghel Mihail întotdeauna vrea ca noi să mergem spre Dumnezeu și la fel de bine el știe că noi suntem ființe slabe și pentru aceasta este evident că vom găsii întotdeauna înțelegere la Sfântul Arhanghel Mihail. Iată de ce am spus în rândurile de mai sus că rugăciunea către Sfântul Arhanghel Mihail este de fapt o cale a esențială pe care pășește omul. Omul trebuie să fie cât se poate de conștient de ceea ce este esențial și de ceea ce este important în viața lui fiindcă numai în acest mod în cele din urmă viața ajunge să fie plină de sens. Fiindcă sunt puțini care se roagă Sfântului Arhanghel Mihail, adevărul este că viața lor de multe ori pare golită de sens și un fel de absurditate continuă. Viața fără de Dumnezeu și de sfinții îngeri este fără doar și poate absurdă.[123]

Avem nevoie să ne concentrăm pe ceea ce este esențial în viața noastră. Aceasta nu înseamnă că trebuie să fim cât se poate de nepăsători față de realitățile lumii din jur. Adică nu trebuie să fim fără de nici un interes față de lumea din jur. Iată de ce trebuie să fim atenți cu modul în care percepem realitatea și să nu ne lăsăm purtați de val. Că sunt din ce în ce mai mulți care sunt purtați de val nu este nici o îndoială. Suntem purtați de val fiindcă nu suntem destul de mult ancorați în Dumnezeu Tatăl și în sfinții îngeri. Pentru mai mulți a merge după ceea ce este în vogă în lumea noastră este cea mai bună metodă de aplicat. Ceea ce putem vedea este că în termenii lui Einstein lumea din jurul nostru este relativă și la fel de bine cât se poate de schimbătoare. Ceea ce a fost extrem de important ieri cu siguranță nu va mai fi și azi. Mai mulți filosofi și mai mulți gânditori au fost de părere că nu trebuie să avem prea multă încredere în lumea din jurul nostru fiindcă această lume tinde să ne vadă mai mult defectele decât calitățile. Ce este de făcut într-o lume care este atât de schimbătoare și de nesigură? Putem să luăm cu toții calea mănăstirilor și să ne retragem ca și călugării din vacarmul lumii? Adevărul este că nu ne putem retrage cu toții din lume la fel ca și călugării. Totuși chiar și în lume, prin rugăciune putem să menținem în tot timpul legătură cu Sfântul Arhanghel Mihail. Putem să avem o icoană a lui la care se ne rugăm atunci când timpul ne permite. Sfântul Arhanghel Mihail nu este o persoană care ne cere imposibilul. Iată de ce puținul pe care putem să îl facem față de Sfântul Arhanghel Mihail este bine să îl facem. Realitatea este că sunt mulți care ar putea să facă puținul față de Sfântul Arhanghel Mihail dar nu îl fac fiindcă devin leneși și comozi. Iată de ce este bine să fim mult mai atenți cu aceste persoane fiindcă ele pot să ne influențeze și pe noi în rău. Nepăsarea față de Dumnezeu și de Sfinții Arhanghel Mihail și Gavriil este fără doar și poate un lucru rău pe care trebuie să îl evităm.[124]

Ceea ce este bine să știm este că cel care se roagă Sfântului Arhanghel Mihail în nici un fel nu mai poate să fie sub sfera de influență a diavolului. Aceasta fiindcă în sine rugăciunea este lucrătoare și Dumnezeu ține cont de ea. Pentru diavoli rugăciunea este o metodă de sclavie eternă față de Dumnezeu. Aceasta fiindcă ei din mândrie nu vor să mai accepte nici o comuniune cu Dumnezeu Tatăl pe care Îl urăsc de moarte. În acest sens trebuie să luăm aminte la nebunia diavolilor și să ne ferim de ea fiindcă în acest mod în cele din urmă vom ajunge să fim cu adevărați liberi. Este adevărat că pentru a ne duce în iad diavolul ne oferă o libertate iluzorie. Este libertatea de a comite păcatul și de a devenii împătimiți. Diavolul poate să creeze în mintea și în gândurile noastre că a urma păcatului și patimilor este fără doar și poate o modalitate de a trăi libertatea. Să fie oare chiar așa? Fără doar și poate nu. Fiindcă este "tatăl minciunii" diavolul nu se sfiește în nici un fel să ne mintă și să ne facă să credem că nu avem nevoie de rugăciune. Despre Sfântul Antonie cel Mare se spune că atunci când se ruga îi putea auzii de draci cu plângeau de durere că nu au putut să îl distragă de la rugăciune. Iată prin urmare că rugăciunea este cu adevărat libertate. Este libertate fiindcă ea ne face să fim cât se poate de dezlipiți de ceea ce nu este esențial și să mergem în spre esențial în viața noastră. În aceste rânduri ne-am propus însă să vorbim mai

[123] Nicolae Balotă, *Lupta cu absurdul* (Editura Univers, 1971).

[124] Trebuie să spunem că un alt efect pe care îl are rugăciunea asupra noastră este că ne plasează în centrul de influență al Sfântului Arhanghel Mihail. Iată de ce este bine să fim mult mai atenți cu cine și ce ne influențează în viața noastră. Diavolul începe mai întâi prin a ne influența prin anumite gânduri și sugestii pentru ca în cele din urmă să devină stăpânul nostru deplin. Iată de ce este bine să știm sub influența cui suntem. Aceasta fiindcă după cum am spus este mai greu să ne dăm seama sub influența cui suntem. Fiindcă este o modalitate de a ne smerii în fața lui Dumnezeu și a sfinților îngeri este adevărat că diavolul fuge de rugăciune. Sunt puține șansele ca diavolul să stea în jurul celor care se roagă constant. Iată de ce rugăciunea este armă redutabilă împotriva diavolilor. Cu ea unii au scos din iad sufletele care au fost luate în captivitate a acolo de diavol. Până la judecata de apoi și la învierea morților adevărul este că rugăciunea are putere peste iad. Este rugăciunea cea care ne ajută să ținem iadul și demonii afară din lumea noastră.

mult despre cum este și care sunt efectele rugăciunii către Sfântului Arhanghel Mihail. Prin urmare poate să aibă rugăciunea către Sfântul Arhanghel Mihail un efect într-un fel sau altul? Realitatea este că rugăciunea poate să aibă un efect asupra noastră și este bine să știm că Sfântul Arhanghel Mihail chiar dacă nu ne răspunde instantaneu la rugăciune mai de vreme sau mai târziu în cele din urmă o va face. Realitatea este că noi suntem atât de captivi în puterea momentului că nu mai avem timp de răbdare. Voim rezultate imediate în rugăciune și dacă ele nu apar de cele mai multe ori cădem în deznădejde. Ceea ce trebuie să știm este că Sfântul Arhanghel Mihail este o ființă și o persoană extramundană și prin urmare el este dincolo de contingența lumii în care trăim noi. Iată de ce el vede diferit lucrurile față de noi. Dacă Sfântul Arhanghel Mihail nu ne răspunde imediat la o rugăciune pe care am făcut-o în numele lui aceasta este fi fiindcă el nu a considerat necesar pentru noi și mântuirea noastră ceea ce am cerut sau eventual el are ceva mult mai bun pentru noi. Aceasta fiindcă după cum am spus Sfântul Arhanghel Mihail ne vrea numai binele și face tot ceea ce poate ca nouă să ne fie bine. Că apar și unele probleme pe parcursul vieții noastre nu trebuie să îl învinovățim pe Sfântul Arhanghel Mihail fiindcă de cele mai multe ori nu el este cauza problemelor noastre.[125]

În insula Thassos din Grecia există o regiune care este denumită Arhanghelos. Este denumită așa datorită Sfântului Arhanghel Mihail. Aici se spune că prin secolul al IX-lea Sfântul Arhanghel Mihail a făcut o minune. Mai bine spus el a făcut să izvorască din piatră seacă apă. Cum s-a făcut aceasta vom vedea mai pe larg în aceste rânduri. Se spune că în insula Thassos în regiunea Arhanghelos ar fi trăit un pustnic cu numele de Luca (după unii el este canonizat ca sfânt). Acest pustnic ar fi fost și cel care a ridicat o biserică în cinstea Sfântului Ioan Teologul (de aici numele satului din împrejurimi care se numește Teologos, după numele Sfântului Ioan Teologul). După ce mai mulți ani a stat în pustie, sihastrul a venit la malul mării, nu departe de regiunea care se numește Aliki și a ridicat o biserică ale cărei ruine se mai păstrează și azi. După o vreme s-a mutat în spre vest într-o regiune în care valurile loveau stâncile. A fost aici la malul mării când i s-a arătat Sfântul Arhanghel Mihail. Sfântul Arhanghel Mihail i s-a arătat sihastrului Luca dar acesta se temea ca această arătare să nu fie o înșelăciune diavolească. Așa că i-a cerut arhanghelului să facă o minune. Sfântul Arhanghel Mihail i-a ascultat cererea și pentru a îi demonstra că nu este un drac sub chip de înger, a lovit cu toiagul pe care îl avea o piatră și din piatră a izvorât imediat apă. I-a spus mai apoi pustnicului să bea din izvor apă fiindcă dacă o va face nu va mai fi ispitit niciodată. Pustnicul a băut și cuvintele Sfântului Arhanghel Mihail se pare că s-au adeverit fiindcă el nu a mai fost ispitit de diavol din acel moment. Sfântul Arhanghel Mihail i-a spus sihastrului Luca motivul pentru care i s-a arătat de fapt. Motivul a fost fiindcă Sfântul Arhanghel Mihail a voit ca sihastrul Luca să ridice o biserică în acea regiune în care oamenii să își poată câștiga mântuirea. Povestea însă nu s-a oprit aici. În acea regiune au venit turcii și un turc pentru a își bate joc de creștinii ortodocși greci a făcut baie în acel izvor. Era un fel de act de profanare. Povestea spune că la puțin timp turcul a murit și izvorul a secat. A doua zii preotul din biserica pe care o zidise sihastrul Luca a avut o vedenie. În această vedenie i s-a arătat Sfântul Arhanghel Mihail care i-a spus să arunce cadavrul turcului și să meargă pe malul mării. I-a mai spus că pe drum avea să vadă cum dintr-o peșteră țâșnește o lumină. Acolo va găsii un nou izvor care va putea să facă minuni cu cei care vor bea apa din el. Într-adevăr preotul a văzut exact cum i-a spus Sfântul Arhanghel Mihail: dintr-o peșteră se vedea cum lucește o lumină și sub acea lumină a putut găsii izvorul despre care i se vorbise.[126]

Este foarte adevărat că aici putem vedea o lucrare sau mai bine spus dublă minune a Sfântului Arhanghel Mihail: prima minune a fost că el a lovit cu toiagul o piatră și din acea piatră a izvorât apă. Aceasta ne spune că Sfântul Arhanghel Mihail are putere peste elementele naturii. Înțelegem că el are putere peste soare, lună, stele sau galaxii. La fel de bine el poate să controleze și stihiile lumii din jur. Este evident că trebuie să fim mult mai analitici în ceea ce privește minunile Sfântului Arhanghel Mihail fiindcă de multe ori trecem pe lângă ele și nu luăm aminte la toate semnificațiile lor. Suntem puțini cei care am crede că Sfântul Arhanghel Mihail poate schimba condiția elementelor naturi. El poate să facă aceasta fiindcă după cum am spus un arhanghel are puteri pe care noi oamenii nici nu putem să visăm la ele. Nu trebuie să ni-l imaginăm pe Sfântul Arhanghel Mihail ca un fel de Omul-Paianjen sau Superman ci mai mult trebuie să credem că el estre o ființă care iese din cadrele

---

125 Sofronie Saharov, *Rugăciunea: experiența vieții veșnice* (Sibiu, 1998).

126 Putem vedea și aici o nouă arătare și minune a Sfântului Arhanghel Mihail care a avut din loc din nou în Grecia. După cum am spus aceste arătări ale Sfântului Arhanghel Mihail sunt cele care ne spun că el iubește pe creștinii ortodocși. Este adevărat că mai nou sunt mai multe confesiuni care îl revendică pe Sfântul Arhanghel Mihail. După cum am spus Sfântul Arhanghel Mihail este deschis spre toți creștinii dar din câte vedem mai multe dintre arătările lui au avut loc cu creștinii ortodocși. Aceasta nu înseamnă că noi trebuie să devenim ca evreii din vechime care considerau că fiindcă ei sunt strămoșii lui Avraam era destul și nu trebuiau să se sinchisească prea mult cu a lucra virtuțile și a face fapte bune. Noi creștinii ortodocși nu trebuie să cădem într-o astfel de înțelegere pervertită a faptului că de mai multe ori Sfântul Arhanghel Mihail s-a arătat creștinilor ortodocși și i-a evitat pe restul creștinilor de alte confesiuni.

naturale ale lumii în care trăim. Arhanghelii sunt îngeri care într-un anume sens îi supraveghează pe îngerii păzitori ai omului. La fel de bine este adevărat că puterile arhanghelilor sunt mai mari decât puterile îngerilor. Este imposibil de explicat științific cum Sfântul Arhanghel Mihail a făcut să izvorască apă dintr-o piatră seacă. Aceasta ne spune că puterile Sfântului Arhanghel Mihail nu pot să fie înțelese de mintea noastră. Ele trebuie să fie acceptate de credință și prin voință. Nu trebuie să studiem științific metodele prin care Sfântul Arhanghel Mihail face minunile sale fiindcă ele nu sunt unele care pot să fie studiate științific. Ceea ce putem remarca este că Sfântul Arhanghel Mihail face minuni în spre binele omului sau mai bine spus în favoarea omului. Iată de ce trebuie să fim mult mai receptivi la credință și la ceea ce poate să ne ofere ea. Aceasta fiindcă prin credință este mult mai ușor să înțelegem de ce Sfântul Arhanghel Mihail poate să facă lucruri pe care noi oamenii nu le putem face. Este bine să fim cât se poate de deschiși spre Sfântul Arhanghel Mihail.[127]

Întâmplarea de mai sus cu sihastrul Luca și Sfântul Arhanghel Mihail ne spune și ne atrage atenția unui fapt esențial: dacă se poate întâmpla să avem o vedenie cu Sfântul Arhanghel Mihail sau cu un alt înger este bine să ne ridicăm întrebarea dacă ceea ce vedem nu este cumva sau într-un fel o înșelăciune demonică. Aceasta fiindcă după cum am spus și în rândurile de mai sus demonii pentru a ne înșela pot să ia chip de înger și pot să ia chiar și chipul Sfântului Arhanghel Mihail. De acea dacă Sfântul Arhanghel Mihail ni se arată în carne și oase și voim să testăm dacă această arătare a venit sau nu de la Dumnezeu este bine să îi cerem celui care ni s-a arătat în vedenie că dacă este cu adevărat Sfântul Arhanghel Mihail sau un alt înger. Aceasta fiindcă după cum am spus în lumea spirituală lucrurile de multe ori nu sunt atât de simple cât par. Știm despre un călugăr că a fost amăgit de diavol care s-a arătat în chipul unui înger de lumină și fără să se întrebe prea mult dacă arătarea era cu adevărat un înger al lui Dumnezeu sau diavol, în cele din urmă "îngerul" l-a făcut pe călugăr să se arunce într-o fântână secată în care acesta evident că și-a găsit moartea. Sunt în acest sens mai multe întâmplări de arătări de draci deghizați în îngeri care s-au sfârșit prost. Iată de ce este bine să fim încuviințați că ceea ce ni se arată este cu adevărat un înger sau chiar Sfântul Arhanghel Mihail. Este evident că în timp ce îngerii nu vor lua niciodată chip de draci, dacii vor lua întotdeauna chip de îngeri fiindcă dracii îi invadează și sunt geloși pe îngeri. Sunt invidioși pe faptul că îngerii au fost înțelepți și nu L-au părăsit pe Dumnezeu păstrându-și în acest fel toată frumusețea și puterile îngerești cu care au fost înzestrați de Dumnezeu. Iată de ce dracii îi invadează pe îngeri și vor să se prezinte oamenilor ca îngeri pentru a îi convinge pe oameni că ei sunt de fapt tot îngeri. În fapt o minciună mai mare ca aceasta nici că nu se putea. În termeni duhovnicești este foarte adevărat că dracii sunt niște infractori care pentru a își atinge scopurile își vor schimba întotdeauna identitatea. În schimb îngerii și Sfântul Arhanghel Mihail sunt ființe care niciodată nu se vor da pe sine altceva decât sunt chiar dacă de multe ori vor lua chipul de oameni simplii. Ei fac aceasta pentru a le putea face bine oamenilor și pentru a îi ajuta.[128]

După cum am văzut Sfântul Arhanghel Mihail s-a arătat la mai mulți dintre creștinii ortodocși dar ceea ce este esențial este să știm că el este întotdeauna gata să facă binele. Nu trebuie să înțelegem că Sfântul Arhanghel Mihail face binele la comanda noastră. Sunt mulți care cred că prin incantații magice pot să îl comande pe Sfântul Arhanghel Mihail sau pe unul dintre îngeri. Aceasta este o opinie eronată și trebuie să o respingem. Trebuie să știm că Sfântul Arhanghel Mihail nu răspunde la incantații magice fiindcă nu există nici un fel de legătură dintre magie și îngeri. Ceea ce văd cei care susțin că fac incantații magice asupra îngerilor sunt îngeri deghizați în draci. Incantațiile magice sunt cu totul străine de duhul creștin ortodox și la fel de bine și de sfinții îngeri. Prin urmare în nici un fel nu trebuie să dăm atenție celor care susțin că pot să îl invoce pe Sfântul Arhanghel Mihail sau pe alți îngeri în incantațiile lor. Este evident că magia este una care operează cu puterile mult slăbite ale demonilor care deși căzuți totuși au putere mai mare decât a oamenilor. Așa se face că demonii pot să ne facă rău. Totuși va venii un moment în care demonii nu ne vor mai putea face rău. Aceasta va fi după a doua venire a lui Iisus sau la Prusie. Prin urmare este adevărat că Sfântul Arhanghel Mihail este de partea bisericii. Am văzut că el s-a arătat acestui sihastru Luca și i-a cerut să ridice o biserică creștin ortodoxă. Cum se face că un înger din cer a cerut să fie făcută o biserică creștin ortodoxă pentru ca oamenii să se mântuiască? El a făcut aceasta fiindcă fără

---

127 Constantin Alexandrescu, *Angelologie. Studiu despre îngeri* (Editura Alfa, 2007).

128 După cum am văzut în întâmplarea de mai sus prima minune a Sfântului Arhanghel Mihail a fost că el a făcut să izvorască apă din piatră seacă. O a doua minune a fost că după ce un turc musulman a făcut baie în izvorul pe care îl făcuse Sfântul Arhanghel Mihail turcul a murit la scurt timp și izvorul a secat. Totuși, Sfântul Arhanghel Mihail nu a voit să îi lase fără de apă pe locuitorii din insula Thassos unde apa dulce este destul de greu de găsit. Așa se face că el s-a arătat preotului din biserica construită de sihastrul Luca și i-a spus acestuia de un loc dintr-o peșteră unde va putea găsii apă. Din nou am putea spune fără de rezerve că și aici avem de a face cu o nouă minune. Este o minune care ține de faptul că Sfântul Arhanghel Mihail poate să vadă locuri pe care noi nu le vedem cu puterea minții și a gândului. Așa se face că el a făcut să izvorască apă într-un alt loc decât cel în care turcul făcuse baie.

doar și poate fiindcă Sfântul Arhanghel Mihail este de partea lui Hristos și vrea tot ceea ce vrea Hristos. Vedem prin urmare că Sfântul Arhanghel Mihail se interesează de mântuirea oamenilor și vrea că noi să ne mântuim. Un bine mai mare ca acesta nu există pe pământ. Nu există pe pământ fiindcă în cele din urmă Sfântul Arhanghel Mihail știe că dacă ne vom mântui vom ajunge la viața veșnică și la fericirea veșnică. Iată de ce el manifestă față de călugărul Luca un interes viu pentru biserici și pentru tot ceea ce ține de ridicarea lor. Tradiția creștin ortodoxă de fapt și mărturisește că de fapt îngerii pot să fie ocrotitori ai bisericilor. De fapt mai mulți sfinți părinți au putut vedea cum la intrarea în biserică sunt îngeri care îi scriu într-un registru pe toți cei care au intrat acolo și s-au rugat. Iată prin urmare că există o profundă legătură dintre biserică și sfinții îngeri. Aceasta poate să fie dedusă din întâmplarea de mai sus în care Sfântul Arhanghel Mihail se arată expres unui călugăr creștin ortodox pentru a îl îndruma la construcția unui biserici creștin ortodoxe.[129]

CAPITOLUL 7

SFÂNTUL ARHANGHEL MIHAIL VEGHETOR LA BINELE ȘI LA MÂNTUIREA OMULUI

Din cele mai vechi vremuri omul a crezut într-un fel sau soartă sau de destin pe care unii l-au considerat ca fiind ceva implacabil sau de care nu putem scăpa. Așa se face că în antichitate vechii greci credeau în ceea ce ei denumeau ca moira care este un fel de destin pe care zeii îl lăsau oamenilor. Știm în acest sens că destinul lui Oedip a fost să își omoare pe tatăl său rege, să îi ia locul și să se căsătorească cu propria lui mamă regină. Faptul în sine a fost comunicat de un oracol al zeilor tatălui și mamei lui Oedip care fiindcă au fost îngroziți de care urmă să fie destinul lui l-au trimis departe de fiul lor nou născut. Destinul (moira grecească) a făcut că Oedip a crescut fără să fie conștient de cine este tatăl și mama lui și în cele din urmă într-o anume împrejurare la provocat la duel pe propriul lui tatăl, l-a ucis și s-a căsătorit cu propria lui mamă. Destinul sau moira grecească era un lucru care era stabilit de zeii din Olimp și în nici un fel nu putea să fie modificat de oameni. Acesta fiindcă voința zeilor se realiza indiferent de ceea ce credeau oamenii. Cazul lui Oedip este unul celebru și ne spune că în mentalitatea antică păgână destinul omului era un lucru inevitabil pe care omul nu putea să îl evite sau să îl depășească. La fel de bine, tot într-un destin fatalist cred și indienii din zilele noastre. Este ceea ce ei denumesc la legea karmei. Karma este la un anumit nivel identică cu soarta (moira) grecească. Ea este decisă de zeii principali hinduși: Vișnu, Șiva și Brahman. Totuși, diferența care există între moira grecească și karma indiană este că la un anumit nivel karma indiană poate să fie modificată de comportamentul pe care o persoană l-am avut mai înainte de a se reîncarna. Dacă o anumită persoană a făcut mult rău zeii hinduși îi vor rezerva o reîncarnare rea: într-un animal, pește sau copac. Dacă omul mai înainte de a se reîncarna a avut o comportare bună, el se poate reîncarna într-un rege, împărat, președinte sau un om bogat.[130]

Dacă moira păgânilor antici și karma hindușilor implică cu sine conceptul de inevitabilitate, atunci care este concepția creștin ortodoxă în ceea ce privește destinul? Există noțiunea de destin în creștinismul ortodox? Este destinul implacabil și inevitabil în creștinismul ortodox? La un nivel generic este adevărat că se poate vorbii de destin în creștinismul ortodox. Cum trebuie să fie înțeles acest destin în creștinismul ortodox? Ei bine acest destin trebuie să fie înțeles mai mult ca un fel de *menire a omului.* Cum adică menire a omului? Ce legătură să fie între menirea omului și destinul omului? Termenul de destin este înlocuit în creștinismul ortodox cu cel de pronie. Pronia este un fel de vocație primordială pe care Dumnezeu o conferă oamenilor. În acest sens putem vedea că oamenii se nasc cu daturi diferite. Rembrandt s-a născut cu darul picturii, Bach s-a născut cu darul muzicii, Isaac Newton s-a născut cu darul fizicii, Galileo Galilei s-a născut cu darul astronomiei, Traian Vuia sau Aurel Vlaicu s-au născut cu darul invențiilor în domeniul aparatelor de zbor și enumerarea ar putea continua. Prin urmare prin pronie înțelegem că fiecăruia dintre noi mai înainte de a ne naște sau mai bine spus în

---

[129] Christos Yannaras, *Adevărul și unitatea Bisericii* (București, 2008).

[130] Noțiunea de destin este prezentă și în unele filosofii creștine. Dacă este să ne gândim la Jean Calvin avem o imagine deplină. De ce spunem că noțiunea de destin (o realitate implacabilă care îl urmărește crud și nemilos pe om) se leagă de reformatorul protestant Jean Calvin (considerat eretic de Biserica Creștin Ortodoxă)? Calvin credea că Dumnezeu îi predestinează pe unii la rai și pe alții la iad. Prin urmare indiferent câte fapte bune ar fi făcut omul și cât de multe virtuți ar fi pus el în aplicare în cele din urmă dacă Dumnezeu Tatăl l-a predestinat pe acel om la iad, faptele bune făcute de el și virtuțile lui nu valorau nimic. Ele nu aveau nici un fel de semnificație în fața lui Dumnezeu. Cu adevărat Calvin a fost în concepție foarte aproape de moira (destinul) păgânilor antici care după cum am spus mai sus considerau că dacă zeii au decis ceva pentru oameni, ei bine acel ceva nu mai putea fi modificat indiferent cât s-ar fi străduit omul. Iată de ce pe bună dreptate ortodoxia îl consideră pe Calvin eretic. Aceasta fiindcă Dumnezeu l-a creat liber pe om cu posibilitatea de a opta între îngeri și demoni, între rai și iad.

momentul în care am fost concepuți, Dumnezeu ne-a conferit o anumită menire, o anumită vocație. Înseamnă aceasta că această menire a lui Dumnezeu este un fapt inevitabil și care în nici un fel nu poate să fie schimbat sau evitat? Adevărul este că nu. În mod nativ Dumnezeu ne-a dat tuturor în mod liber unele daturi pe care ține de noi dacă voim să se folosim sau nu. Se cunosc în acest sens mai multe persoane care s-au născut cu daturi excepţionale dar care au refuzat să le folosească. Aceasta fie din lene sau delăsare este evident că Dumnezeu oferă daturi fiecăruia dintre noi, dar aceasta nu înseamnă că noi suntem forțați să ducem la realizare aceste daturi. Încă de pe băncile gimnaziului vedem că elevii sunt diferiți. Unii sunt buni la matematică, alți sunt buni la literatură, alții sunt buni la fizică, alții sunt buni la istorie, alții sunt buni la biologie etc. Prin urmare vedem că nu suntem toți identici și fiecare dintre noi se naște cum anumite daturi personale native ce nu pot să fie negate și în nici un fel ignorate.[131]

Ne-am lămurit prin urmare care este raportul care există între destin și pronie. Destinul în concepția creștin ortodoxă este pronia lui Dumnezeu care înzestrează pe oameni în mod diferit și le face căile diferite în viață. De ce unii sunt înzestrați mai mult decât alții este fără doar și poate o taină care ține de judecățile lui Dumnezeu. Aceste judecăți de multe ori vor rămâne o taină pe care vom ajunge să cunoaștem numai după ce vom murii. Aceasta fiindcă după cum am spus judecățile lui Dumnezeu sunt separate de cele ale oamenilor. Este evident că trebuie să fim mult mai interesați de pronia lui Dumnezeu. Aceasta fiindcă la un anumit nivel Dumnezeu a lăsat lumii o pronie specială. Dumnezeu Tatăl știm că vrea ca toții oamenii să se mântuiască și la cunoștința binelui să vină. Prin urmare în concepția lui Dumnezeu nimeni nu este condamnat din start sau mai bine spus din naștere la iad sau la rai. Totul ține foarte mult de libertatea omului și de ce fapte alege el să facă în această lume. În acest sens putem să spunem că Dumnezeu Tatăl este un observator al lumii pe care a creat-o. El ne observă faptele, intențiile, gândurile și dispoziţiile pe care le manifestăm. Iată de ce este bine să știm că în cele din urmă ține de noi într-o oarecare măsură dacă voim să ajungem în rai sau nu. Totuși, în acest proces de observare al omului Dumnezeu nu este singur. La fel de bine ne observă și îngerii și Sfântul Arhanghel Mihail. Sfântul Arhanghel Mihail nu este însă un observator pasiv al omului ci la fel de bine el intervine în favoarea omului în fața lui Dumnezeu. În acest sens sfinții părinți sunt de părere că Sfântul Arhanghel Mihail este un rugător permanent în fața lui Dumnezeu și care mijlocește pentru noi. Nu știm care au fost consecințele rugăciunilor Sfântului Arhanghel Mihail la tronul lui Dumnezeu Tatăl dar ceea ce este singur este că de multe ori evenimentele din istoria umană s-au întâmplat într-un anume fel și fiindcă Sfântul Arhanghel Mihail a intervenit pentru noi în fața lui Dumnezeu Tatăl. Fiindcă este în rai și este direct în fața lui Dumnezeu Tatăl este adevărat că rugăciunile și medierile Sfântului Arhanghel Mihail sunt mult mai puternice decât ale noastre. Aceasta fiindcă fiind un arhanghel, Sfântul Arhanghel Mihail are mai multă trecere la Dumnezeu Tatăl decât avem noi.[132]

Devine evident că Sfântul Arhanghel Mihail este un fel de veghetor peste umanitate care dorește ca pronia lui Dumnezeu să se realizeze la nivel de umanitate. Trebuie să știm că Dumnezeu are două feluri diferite de pronii: o pronie este față de fiecare dintre noi în parte și care se manifestă cu anumite daturi cu care Dumnezeu ne înzestrează în mod nativ și a doilea fel de pronie a lui Dumnezeu este pronia cu toată lumea prin care Dumnezeu voiește ca umanitatea să se mântuiască. În acest sens una dintre datoriile Sfântului Arhanghel Mihail este să țină departe de diavoli pentru ca aceștia să nu poate să afecteze pronia lui Dumnezeu cu lumea. Știm că diavolii vor să ne deturneze de la menirea sau mai bine spus de la vocația cu care ne-a chemat Dumnezeu pe toți în această lume. Această vocație este fără doar și poate cea care ne spune că trebuie să știm că sensul final al existenței noastre este să ne mântuim. Nu există mai nimic mai superior ca propria noastră mântuire. Totuși trebuie să știm că o altă vocație pe care Dumnezeu a lăsat-o pentru noi este chemarea la sfințenie. Fiindcă este sfânt Dumnezeu ne cheamă pe toți la sfințenie. Raportat la umanitate adevărul este că sunt puțini cei care ajung să fie sfinți. Sunt puțini fiindcă trebuie să știm că lucrarea lui Dumnezeu în lumea noastră este mult îngreuiată de diavoli care voiesc ca nimic sfânt să nu mai existe. În acest sens aversiunea față de sfinți a mai multor oameni

---

131 Teodorit al Cirului, *Zece cuvinte pentru dumnezeiasca pronie* (Editura Fundație Iustin Pârvu, 2010).

132 În sens mistic am putea spune că Sfântul Arhanghel Mihail este prezent lângă toți sfinții. Pentru aceasta în cer știm că există o legătură strânsă dintre sfinții îngeri și sfinții care au venit în rai de pe pământ. Este evident că aceasta este posibil fiindcă sfinții au primit și ei mare trecere în fața lui Dumnezeu prin virtute și faptele de nevoință pe care le-au făcut. Devine evident că trebuie să fim mult mai conștienți de legătura mistică ce există între Sfântul Arhanghel Mihail și sfinții din cer care se află într-o comuniune deplină în lumina necreată a lui Dumnezeu Tatăl. Aceasta nu înseamnă că sfinții veniți de pe pământ în rai au ajuns la o trecere mai mare în fața lui Dumnezeu ca Sfântul Arhanghel Mihail. Sfinții sunt în comuniune cu Sfântul Arhanghel Mihail dar ei sunt mai mici ca statut și ca grad decât Sfântul Arhanghel Mihail. Model al mijlocirii sfinților în fața lui Dumnezeu îl avem în Vechiul Testament când Sfântul Avraam mijlocește de mai multe ori pentru cetățile Sodomei și a Gomorei, fără de nici un succes.

este inspirată de diavol. Este cât se poate de adevărat că sfinții martiri au fost uciși de persecutorii creștinilor fiindcă ei erau inspirați de diavoli. Iată prin urmare faptul că deși Dumnezeu ne-a menit pe toți la sfințenie prin pronia Lui nu înseamnă că toți putem ajunge la sfințenie. De ce să nu spunem că pentru mai mulți dintre noi sfințenia este un ideal imposibil de atins fiindcă în nici un fel nu trebuie să fim conștienți că sfințenia poate să fie atinsă numai prin propriile eforturi. Sfințenia este un fel de îmbinare a eforturilor omului și a harului lui Dumnezeu care se pogoară peste om. Harul lui Dumnezeu este unul care lucrează sinergic cu omul și îl face să fie cât se poate de concentrat pe tot ceea ce poate să realizeze el pentru ca în cele din urmă să atingă sfințenia. Este bine pentru noi creștinii ortodocși să știm că prin pronia Sa Dumnezeu ne cheamă pe toți la sfințenie fiindcă aceasta este menirea pe care el a lăsat-o de la începuturi în lume cu omul. Dumnezeu nu cere omului ceva ce el nu are. Aceasta fiindcă știm că Dumnezeu este sfânt și prin sfințenie în cele din urmă el va ajunge să se îndumnezeiască sau mai bine spus să fie asemenea cu Dumnezeu.[133]

Devine evident că una dintre datoriile Sfântului Arhanghel Mihail este de a veghea la binele omenirii. Totuși poate Sfântul Arhanghel Mihail să vegheze de exemplu pe necreștini și pe cei care nu vor să aibă nimic de a face cu Dumnezeu și Biserica Creștin Ortodoxă? Adevărul este că trebuie să știm că Sfântul Arhanghel Mihail este revendicat și de musulmani. Islamicii îl denumesc pe Sfântul Arhanghel Mihail Mikail dar el apare în Coran și cu numele de Mikal. Prin urmare este adevărat că sunt și unii necreștini care sunt conștienți de existența Sfântului Arhanghel Mihail. După cum am putut vedea de mai multe ori Sfântul Arhanghel Mihail și-a făcut simțită prezența între creștini și mai ales între creștinii ortodocși. Faptul că și alte religii îl recunosc pe Sfântul Arhanghel Mihail aceasta nu îi pune într-un raport de echitate cu el. Nu are cum să îi pună într-un raport de echitate fiindcă fără doar și poate în nici un fel Sfântul Arhanghel Mihail nu îl neagă pe Hristos după cum vom vedea în rândurile care vor urma. Sfântul Arhanghel Mihail prin urmare este fidel față de umanitate și voiește ca umanitatea să se realizeze și să se împlinească pe sine după modul în care a fost creată de Dumnezeu. Trebuie să știm că îngerii lui Dumnezeu sunt în acest fel asistenții lui Dumnezeu. Nu ne știm pe nume și după înfățișare îngerii păzitori dar sunt mai multe tradiții care ne spun că îngerii păzitori sunt cei care sunt desemnați pentru fiecare dintre noi de Sfinții Arhangheli Mihail, Gavriil și Rafail. Trebuie să fim conștienți că avem un înger păzitor care va da răspuns pentru noi în fața lui Dumnezeu. Îngerii păzitori prin urmare sunt supravegheați de arhangheli. În acest sens arhanghelii sunt cei care îi supraveghează pe îngeri dar și pe oameni. Fiindcă umanitatea este destul de mare este evident că ar fi fost greu ca numai arhanghelii să ne supravegheze. Iată de ce îngerii sunt cei care văd de fiecare dintre noi în parte. Sfântul Arhanghel Mihail prin urmare cunoaște mai bine care este planul lui Dumnezeu și lumea și eventual își concentrează toate forțele pentru ca acest plan să fie realizat și dus la îndeplinire.[134]

Cum trebuie să ne gândim la Sfântul Arhanghel Mihail care este pus mai mare peste îngerii noștri păzitori? Trebuie să ne gândim la el ca la o persoană care este mereu atentă cu ceea ce are loc în lumea noastră și cu ceea ce are loc cu fiecare dintre noi. Aceasta fiindcă după cum am putut vedea atunci când demonii își fac simțită prezența în lumea noastră apar dezastre și derapaje. Demonii vor să ne piardă și pentru aceasta nu se dau înapoi de la nici o ocazie. Fie că a fost Nero, Caligula, Hitler, Stalin sau Mao Tze Dung demonii de mai multe ori au reușit să instaleze tirania și dezastrul în lume. Iată de ce este bine să fim cât se poate de atenți și precauți cu prezențele demonice din lumea noastră. Este bine să ne opunem răului sub toate formele lui dar ceea ce trebuie să știm este că noi oamenii fără de Domnul Iisus Hristos, de îngeri și de Sfântul Arhanghel Mihail niciodată nu vom putea ajunge să fim deplin eliberați de lucrarea malefică a demonilor. De mult prea multe ori maleficul și-a făcut simțită prezența în lume noastră și atunci au fost adevărate ravagii. Sfântul Arhanghel Mihail ne urmărește pe noi oamenii și atunci când consideră el că este necesar intervine în istoria omului. Am văzut că în secolul al IX-lea Sfântul Arhanghel Mihail s-a arătat unul călugăr grec de pe insula Thassos pentru a îi spune că a venit momentul să facă o biserică într-o anumită regiune a acelei insule. De ce a cerut Sfântul Arhanghel Mihail să fie făcută o biserică chiar în acea regiune rămâne o taină. De ce nu intervine Sfântul Arhanghel Mihail în anumite

---

133 Vladimir Lossky, *După chipul și asemănarea lui Dumnezeu* (București, 2006).

134 Dacă îngerii și arhanghelii fac tot ceea ce pot pentru ca voia lui Dumnezeu să fie realizată cu umanitatea și omul în general este evident prin contrast că dracii fac tot ceea ce este posibil ca planul lui Dumnezeu cu lumea să nu fie realizat. Diavolii în acest sens sunt asemenea unor deturnători de avioane. Ei știu că un avion are o anumit direcție. Ei bine după cum deturnătorii de avioane se suie în avioane și le schimbă direcția sub amenințarea cu moartea, la fel de bine fac și diavolii cu noi oamenii. Ei voiesc să ne deturneze de la sensul și drumul nostru spre Dumnezeu. Este adevărat că fiind oameni slabi și cu puteri limitate în nici un fel nu putem ajunge să îi confruntăm pe diavoli. De acea trebuie să cerem ajutorul îngerilor și a Sfântului Arhanghel Mihail. Ei pot să îi înfrunte pe diavoli și să ne aducă din nou pe linia de plutire a proniei lui Dumnezeu.

momente ale istoriei umane când nouă ni se pare că a venit momentul să intervină din nou rămâne o taină. Sunt taine pe care numai îngerii și arhanghelii lui Dumnezeu le cunosc. Iată de ce este bine să fim ancorați în credință mai mult decât în curiozitatea de a ști anumite taine dumnezeiești și omenești. Ceea ce este sigur este că Sfântul Arhanghel Mihail cunoaște mult mai bine care sunt planurile lui Dumnezeu și care sunt voile Sale și de ce el lucrează într-un anume fel și nu îl altul. Aceasta fiindcă după cum am arătat și în rândurile de mai sus judecățile lui Dumnezeu sunt mai presus de judecățile oamenilor și îngerii și arhanghelii le pot înțelege mult mai bine decât oamenii fiindcă ei sunt mai aproape de Dumnezeu decât suntem noi. Iată de ce Biserica Creștin Ortodoxă ne cere să avem credință. Prin credință acceptăm că Dumnezeu de mai multe ori lucrează în favoarea noastră chiar dacă aparent lucrurile nu sunt în favoarea noastră. Știm că în înțelepciunea populară există zicala *aparențele înșeală.* Din aceasta trebuie să deducem să de multe ori ceea ce este aparent rău pentru noi este de fapt un bine făcut de Dumnezeu sau de unul dintre îngeri (posibil Sfântul Arhanghel Mihail față de noi). Nu trebuie să credem numai aparențele fiindcă ele evident că ne pot duce în eroare. Sunt mulți oameni care sunt complecși și care sunt dincolo de capacitățile noastre de înțelegere. La fel de bine și Sfântul Arhanghel Mihail de multe ori este dincolo de capacitățile noastre de înțelegere. Am văzut că el a intervenit de multe ori în favoarea unora cu minuni în timp ce pe alții i-a lăsat fără de nici un răspuns. Sunt cu toate judecăți pe care numai Sfântul Arhanghel Mihail le știe și pe care noi este bine să le acceptăm prin credință.[135]

O altă intervenție miraculoasă a Sfântului Arhanghel Mihail o avem de data aceasta în Germania. Se spune că în Germania au emigrat din Grecia doi creștini ortodocși din localitatea Matamados din insula Lebos. Pe soț îl chema Iannis Apikos și pe soția lui Kaliopi. În anul 1987 Kaliopi s-a îmbolnăvit grav în urma unui accident cerebral. A fost dusă la spitalul local unde a stat 5 săptămâni în comă. Medicii nu îi mai dădeau şanse de însănătoșire. Se așteptau ca după 5 săptămâni de comă să moară din zi în zi. Locuitorii din satul de baștină a soților plecați în Germania au auzit de cele întâmplate cu Kaliopi. S-au întristat dar nu au deznădăjduit. Cu toții s-au dus și au îngenunchiat în fața icoanei cu Sfântul Arhanghel Mihail din bisericii satului lor Matamados. Cu toți au făcut aceasta mai puțin fratele lui Kaliopi, Iraklis. De ce? Fiindcă acesta era Martor de-al lui Iehova și considera după cum o fac martorii lui Iohova că închinarea la icoane este închinare la idoli. Când a văzut că creștinii din Matamados se roagă la icoană el a părăsit biserica. Sătenii au terminat rugăciunea și au plecat cu toții cu o liniște și o pace în inimi ce le venise în timpul rugăciunii și care le spunea că totul va să fie bine. A doua zi după ce sătenii s-au rugat Sfântului Arhanghel Mihail soțul Iannis s-a dus după cum îi era obiceiul la Kaliopi la spital. Minune! Bolnava care până mai înainte era în comă acum era trează și privea. Ea l-a întrebat pe Iannis soțul ei dacă icoana cu Sfântul Arhanghel Mihail din casa lor era la locul ei. Soțul i-a răspuns că este la locul ei. Atunci pe fața lui Kaliopi s-a așternut o liniște. Ea i-a spus soțului ei că cu o noapte înainte i s-a arătat Sfântul Arhanghel Mihail care era puțin supărat. Sfântul Arhanghel Mihail i-a spus lui Kaliopi: "vreau să îmi întind aripile și să vă acopăr dar îmi este anevoie." Kaliopi era nedumerită fiindcă nu știa de ce Sfântul Arhanghel Mihail ezita. Ioannis a înțeles: era vorba de Iraklis iehovistul fratele lui Kaliopi. A înțeles că Kaliopi nu va avea să se facă bine până ce Iraklis nu va trece din nou la ortodocși. I-a spus cele de mai sus și lui Iraklis prin telefon. La început acesta a răspuns negativ dar mai apoi a fost de acord că se va mai gândii. În cele din urmă Iraklis și-a venit în fire. El și-a dat seama că erezia în care se afla el îl împiedica pe Sfântul Arhanghel Mihail să îi facă bine sora. Așa se face că el și-a luat inima în dinți, s-a dus la biserica din sat și s-a rugat în fața icoanei Sfântului Arhanghel Mihail. Iraklis parcă a renăscut și și-a dat seama că greșește că stă într-o sectă. A doua zi din nou Iannis s-a dus la soția lui Kaliopi. Ce să vezi? A găsit-o stând în picioare și zâmbind înconjurată de doctori care erau cu toții nedumeriți de ce s-a întîmplat cu Kaliopi. Kaliopi i-a spus lui Iannis că noaptea a putut auzii o fâlfâitură de aripi. S-a uitat să vadă cine este și l-a putut vedea pe Sfântul Arhanghel Mihail. Acesta i-a spus numai atât: "te vei face bine." A însemnat-o cu semnul crucii pe cap și s-a făcut nevăzut. Povestea a fost confirmată de colega de salon de lângă patul lui Kalipoi. Ea a spus că a putut vedea un tânăr înalt de peste doi metrii cu părul castaniu îmbrăcat în alb. A crezut că este un medic, dar mai apoi și-a dat seama că nu este medic fiindcă nu călca pământul când mergea fiindcă nu se auzeau pași. După ce a plecat el în tot salonul s-a putut simții o bună mireasmă. Toți doctorii au fost de acord că însănătoșirea lui Kaliponi nu putea să fie decât o minune. La scurt timp Ioannis a putut fi văzut în biserica satului său îngenunchiat în fața icoanei Sfântului Arhanghel Mihail căruia îi mulțumea cu lacrimi.[136]

[135] Johann Siegen, *Der Erzengel Michael.* (Christiana Verlag, 1996).

[136] Povestire publicată în Familia ortodoxă, colecția anului 2011, Editura Ortodox Press.

Avem aici o minune cu mai multe valențe care trebuie să ne dea nouă creștinilor ortodocși multe de înțeles și de gândit. Aceasta fiindcă după cum am putut vedea avem de a face cu o minune făcută de Sfântul Arhanghel Mihail care încă odată a demonstrat că poate să iasă învingător cu boala. Dacă este să ne gândim teologic boala nu îl are autor pe Dumnezeu ci pe diavol care a fost cel ce a introdus în lume bolile și mortalitatea în lume. Avem de a face cu un accident cerebral care a dus pe o creștină ortodoxă să cadă în paralizie totală ce se manifestă prin comă. Vedem că starea ei se înrăutățea și 5 săptămâni a stat în comă. Doctorii se așteptau la o moarte iminentă. Totuși creștinii ortodocși din satul natal al lui Kaliopi se roagă Sfântului Arhanghel Mihail ca ea să îi revină. Ea își revine parțial dar arhanghelul o avertizează indirect că nu se va face bine până ce fratele ei care era adept al sectei Martorii lui Iehova nu se va lepăda de sectă. Iată prin urmare că pentru a face o minune Sfântul Arhanghel Mihail pune o condiție. A fost condiția ca fratele bolnavei să se îndrepte și să revină la credința creștin ortodoxă. Poate părea destul de ciudat pentru noi o astfel de cerere. Dacă este să gândim lucrurile la rece unii ar putea să spună sau să obiecteze: ce legătură era între fratele iehovist al victimei și victima care era pe punctul de murii? Se pare că Sfântul Arhanghel Mihail are o viziune holistică și de multe ori cere credința ortodoxă pentru a intervenii într-un fel sau altul în favoarea celui care îi cere ajutorul.[137]

De ce să fi cerut iehovistului Iraklis Sfântul Arhanghel Mihail să treacă înapoi la credința creștin ortodoxă? Pentru a ne asigura pe noi creștinii ortodocși că adevărul se găsește numai în credința creștin ortodoxă și noi trebuie să ținem cât mai mult de credința creștin ortodoxă. Iată prin urmare că un arhanghel din cer a cerut ca pentru ca să facă o minune fratele bolnavei să devină creștin ortodox. Este evident că sfinții îngeri și Sfântul Arhanghel Mihail țin la creștinismul ortodox. Am putut vedea că Sfântul Arhanghel Mihail nu i-a cerut fratelui Iraklis să treacă nici la catolici, nici la greco-catolici, nici la luterani și nici la calvini. Este pentru noi creștinii ortodocși a asigurare angelică asupra faptului că suntem pe calea cea bună. Ce asigurare mai mare putem să avem noi creștinii ortodocși decât asigurarea unui arhanghel din rai slujitor devorat și credincios al lui Dumnezeu? Fără doar și poate că nici una. Minunea de mai sus în mod normal ar trebuie să atragă mai multe semne de alarmă creștinilor neortodocși. Nu avem nici un interes să falsificăm această minune a Sfântului Arhanghel Mihail și știm că ea a fost adevărată. Devine evident că cine nu crede în Sfântul Arhanghel Mihail va considera minunea de mai sus ca fiind nulă sau mai bine spus o minciună. Ceea ce trebuie să știm este că această minune a fost certificată de mai mulți medici care nu îi mai dădeau nici o șansă la viață lui Kaliopi. Iată că Sfântul Arhanghel Mihail i-a mai dat o șansă la viață când lucrurile păreau pierdute pentru totdeauna. Nu putem să trecem cu vederea această intervenție miraculoasă a Sfântului Arhanghel Mihail. În mod firesc creștinii neortodocși ar trebuie să fie vizați de minunea de mai sus.[138]

Din minunea de mai sus am putut vedea că Sfântul Arhanghel Mihail este un bun observator și veghetor al omului dar că el nu intervine în istoria omului decât numai în anumite situații. Sunt în acest sens mai multe lucruri din viața noastră care îl pot face pe Sfântul Arhanghel Mihail să nu intervină în viața noastră din anumite motive pe care el le știe. Am putut vedea din întâmplarea de mai sus că Sfântul Arhanghel Mihail nu a făcut nici o minune până în momentul în care fratele bolnavei nu s-a lepădat de Martorii lui Iehova, nu s-a lepădat de sectă și a revenit la ortodocși. Aceasta trebuie să ne ofere o imagine obiectivă a momentelor și a cauzelor în care intervine Sfântul Arhanghel Mihail. Iată de ce este bine să fim cât se poate de precauți cu faptul că Sfântul Arhanghel Mihail nu face minuni cu noi chiar atunci când noi am avea nevoie de ele cel mai mult. Sunt cauze pe care noi oamenii nu le știm. Totuși știm că Sfântul Arhanghel Mihail a făcut minuni și aceasta este ceea ce contează cel mai mult. Chiar dacă aceste minuni nu au fost făcute pentru noi adevărul este că trebuie să ne încredem în Sfântul Arhanghel Mihail și să acceptăm aceste minuni ca fiind unele ce pot să contribuie la credința noastră. După cum am spus în rândurile de mai sus, Sfântul Arhanghel Mihail este unul care trebuie de multe ori acceptat prin credință. Fiindcă pentru cei mai mulți credința este un fapt greu de acceptat adevărul este că ne vine greu să îl acceptăm pe Sfântul Arhanghel Mihail în postura pe care o deține: acea de sfânt. Cum putem să spunem despre Sfântul Arhanghel Mihail că este sfânt din moment ce el nu a intervenit niciodată concret pentru

---

137 Wilhelm Lueken, *Michael. Eine Darstellung und Vergleichung der jüdischen und der morgenländisch-christlichen Tradition vom Erzengel Michael* (Göttingen, 1898).

138 Totuși la fel cum faraonul egiptean de pe vremea Sfântului prooroc Moise s-a împietrit la inimă și în loc să elibereze poporul evreu din robie a înmulțit muncile lor, la fel de bine trebuie să știm că sunt mulți care sunt împietriți la inimă și chiar când aud de o astfel de minune nu vor să țină cont de ea și să o ia în considerare. Despre Sfântul Pangratie care a fost unul primul episcop al Siciliei se știe că a făcut o minune cu un zeu pe nume Iason a cărui statuie a zdrobit-o numai cu puterea rugăciunii în numele lui Iisus. Idolatrii în loc să creadă în Iisus au fost de părere că a venit momentul să ridice o altă statuie zeului Iason. Chiar și când demonul din statuia zeului Iason le-a mărturisit idolatrilor că Dumnezeul adevărat este numai Iisus Hristos idolatrii nu s-au lepădat de el demonul lor.

noi și nici nu ar da semne că ar intervenii pentru noi. Sfântul Arhanghel Mihail nu a intervenit pentru noi fiindcă ne-a lăsat mai multe minuni prin care noi putem să atestăm sfințenia lui și la fel de bine puterile lui supranaturale. După cum am spus Sfântul Arhanghel Mihail este un fin observator al omului și al umanității. Ceea ce trebuie să știm este că el face aceasta pentru a își da seama când trebuie să intervină în cursul umanității. Adevărul este că și demonii sunt observatori ai omului. Sunt și ei și sunt poate mii de ani de când diavolii ne observă și ne analizează. Atunci care este diferența dintre Sfântul Arhanghel Mihail și demoni? Și unul și alții ne observă și ne analizează. Diferența este că în timp ce Sfântul Arhanghel Mihail ne observă și ne analizează pentru a ne mântui, diavolii ne observă și ne analizează pentru a ne pierde la iad. După cum am spus între Sfântul Arhanghel Mihail și demoni este o luptă pentru umanitate. În timp ce Sfântul Arhanghel Mihail a rămas credincios planului lui Dumnezeu de a mântui lumea și umanitatea, diavolii voiesc ca umanitatea și noi fiecare în parte să moștenim chinurile iadului. Iată prin urmare că diferența dintre Sfântul Arhanghel Mihail și demoni este ca de la cer la pământ.[139]

Prin urmare Sfântul Arhanghel Mihail este o persoană care în orice moment veghează asupra umanității. Totuși cum se face că sunt atât de multe ori probleme în umanitate: sărăcie, război, terorism, foamete, neajunsuri sau nedreptate? Aceasta ca să enumerăm numai câteva dintre problemele majore cu care se confruntă umanitatea din timpurile noastre și nu numai. Realitatea este că deși Sfântul Arhanghel Mihail veghează la binele și la mântuirea umanității, totuși, el nu poate intervenii peste libertatea oamenilor. În acest sens Sfântul Arhanghel Mihail nu poate forța pe nimeni să facă binele și să meargă pe calea mântuirii. Aceasta fiindcă nu este în fierea lucrurilor ca binele și mântuirea să fie făcute forțat. Nu este posibil ca Sfântul Arhanghel Mihail să ne controleze ca pe niște roboți și noi să facem tot ceea ce ne comandă nouă. Sfântul Arhanghel Mihail vrea ca noi să facem binele din proprie inițiativă. Facerea binelui cel mai bine se concretizează prin faptele bune. Sunt din ce în ce mai puțini oameni care la nivel de umanitate simt ce sunt faptele bune și la fel de bine realizează importanța lor. Mai toți oamenii din toate religiile propovăduiesc că omul trebuie să facă fapte bune. Dacă vom merge și vom vorbii cu mai mulți oameni din mai multe religii ei se vor declara pe sine oameni buni sau mai bine zis oameni ai binelui. De fapt și criminalii se văd pe sine ca oameni ai binelui. Aceasta fiindcă ei fac numai binele și vor să se prezinte ca oameni ai binelui. Prin urmare deși oamenii se consideră pe sine ca oameni ai binelui nu înseamnă că faptele lor concordă cu realitatea. Cu toți criminalii își găsesc motive pentru a își justifica faptele lor. De fapt în mai toate situațiile când un război începe oamenii își găsesc justificări de ce trebuie să cucerească. Așa se face că războiul este prezentat maselor ca un lucru bun și fără de care nu se mai poate merge înainte.[140]

Este posibil ca mergând pe calea vieții la un moment dat să fim confuzi fiindcă demonii pot să facă lucrurile cât se poate de confuze pentru noi. Această confuzie în ceea ce privește binele și facerea lui duce la relativizare. Au fost mai mulți teologi creștin ortodocși care ne-au avertizat asupra pericolului relativizării morale din lumea noastră. De ce are legătură relativizarea morală cu binele? Aceasta fiindcă atât morala cât și facerea binelui au un punct de convergență. Este evident că trebuie să fim mult mai atenți cu procesul de relativizare morală din zilele noastre. Există țări în care guvernele și guvernanți sunt extrem de corupți. Deși ei sunt puși de popor și de populație să conducă și să guverneze, odată ce au ajuns în fruntea unei țări devin lacomi și vor tot mai mult. Așa se face că ei în cele din urmă nu mai țin cont de nici un fel de morală și fură sau chiar deturnează fonduri. Lucrurile pot să degenereze așa de repede că în cele mai multe cazuri nici nu se mai pune în discuție ca aceste persoane să fie sancționate sau pedepsite pentru nedreptățile și furturile lor. Este evident că în asemenea situații putem fără doar și poate să vorbim de corupție. După cum arăta un ierarh creștin ortodox nu cu mulți ani în urmă există și *corupție spirituală*. Ce să fie corupția spirituală? Ea se poate manifesta mai ales prin scăderea standardelor morale dintr-o societate. Deși societatea trebuie să fie la un anumit nivel competitivă moral de multe lucrurile degenerează în așa măsură că în funcțiile publice cheie de conducere și de guvernare sunt puși

---

[139] Ioan Krestiakin, *Îngerul rugăciunii* (Galați, 2018).

[140] Am vorbit în rândurile de mai sus că Sfântul Arhanghel Mihail a fost cel care a luptat în războiul din rai împotriva diavolului și în cele din urmă a câștigat războiul dar trebuie să ne întrebăm: a fost războiul din rai declanșat de Sfântul Arhanghel Mihail? Răspunsul este nu. Sfântul Arhanghel Mihail nu a declanșat războiul din rai ci diavolul a făcut aceasta. Diavolul a voit să ia locul lui Dumnezeu și îngerii care nu s-au alăturat planului său au devenit dușmani. Printre ei a fost și Sfântul Arhanghel Mihail. Este evident prin urmare că nu Sfântul Arhanghel Mihail a fost cel care a declanșat războiul din rai. Am putea afirma că Sfântul Arhanghel Mihail a fost în deplină sau legitimă apărare. A fost în legitimă apărare fiindcă diavolului a voit să ia un lucru care în nici un fel nu îi aparținea: dumnezeirea. Iată prin urmare că nu trebuie să credem că Sfântul Arhanghel Mihail este un războinic și un instigator la război. La fel ca țările care sunt atacate de cotropitori, Sfântul Arhanghel Mihail a fost în legitimă apărare. El s-a apărat de un inamic care voia să cucerească în mod nedrept.

oameni imorală. De mai multe ori se întâmplă să auzim că într-o funcție publică importantă a fost pus un homosexual sau o lesbiană. Aceasta fiindcă nu se consideră că moralitatea celui din funcția publică în cele din urmă contează prea mult ci ceea ce este cu adevărat important sunt rezultatele pe care persoana respectivă la are în câmpul guvernării publice. Aceasta ne aduce aminte de vechea practică a unor imperii antice de a trimite la luptă homosexuali. Aceasta fiindcă dacă unul dintre parteneri era ucis în luptă celălalt lupta cu și mai mult zel pentru a îl răzbuna pe partenerul mort. Iată prin urmare că acolo unde binele este greșit interpretat sau mai bine spus intenționat răstălmăcit în cele din urmă avem de a face cu ceea ce am denumit ca fiind corupția spirituală. Această corupție spirituală se manifestă cel mai bine prin a relativiza marile adevăruri morale legate de ontologia și deontologia binelui în lumea noastră. Binele nu poate fi contrafăcut fiindcă dacă este contrafăcut în cele din urmă el nu mai este bine și evident că se transformă în rău. Relativizarea morală este fără de nici o îndoială o contrafacere a binelui.[141]

Ceea ce trebuie să fim siguri și să nu avem nici o îndoială este că în nici un fel binele nu trebuie să fie relativizat. Dacă aceasta are loc avem de face cu un bine corupt. Relativizarea binelui adevărul este că a devenit o realitate și în țările care au o istorie destul de lungă în creștinismul ortodox. Sub influența materialismului și a secularismului de sorginte occidentală am devenit cât se poate de lacși în viața noastră morală. De fapt sunt din ce în ce mai multe voci publice care ne spun că nu trebuie să ne sinchisim prea bine și că trebuie să urmăm propriile plăceri mai mult de cât a face binele. Nu trebuie să ne străduim prea tare să facem binele fiindcă în cele din urmă binele se poate transforma într-o armă care să lupte împotriva noastră. Sunt atât de multe cazuri de martiri care pentru o cauză dreaptă și-au pierdut viața că în nici un fel nu mai trebuie să ne gândim la bine ca la un fapt absolut. Binele în cele din urmă nu este absolut. El este la fel de relativ ca și restul de fapte și de lucruri din lumea noastră. Au fost sfinții martiri ai bisericii din vechime relativiști? A fost Sfântul Gheorghe, Sfântul Dumitru, Sfântul Ignatie Teoforul, Sfânta Perpetua, Sfânta Felicitas și mulți alți martiri niște relativiști morali? Toți acești martiri creștin ortodocși au fost de părere că binele în nici un fel nu trebuie să fie relativizat și în cele din urmă trebuie să fie evitat dacă situația o cere. Sfinții martiri și mucenici au fost cât se poate de ancorați în idea că binele trebuie să fie făcut până la capăt. Nu există nici un fel de relativizare a binelui și nu trebuie să credem că binele este un fapt relativ. În acest context este bine să înțelegem și persoana Sfântului Arhanghel Mihail. Nici Sfântul Arhanghel Mihail nu a fost un relativist în problema binelui. El a considerat că este bine să slujești binele până la capăt și pentru aceasta l-a înfruntat pe diavol și în cele din urmă l-a învins.[142]

Adevărul este că lumea de azi a ajuns într-o așa stare de dezinteres că nu mai manifestă nici un fel de atenție față de lumea spirituală. Mai ales în occident ni se spune că nu trebuie să fim prea mult interesați de spiritualitate și de ceea ce poate să ne ofere spiritualitatea fiindcă spiritualitatea fără doar și poate este un fapt învechit și care în nici un fel nu îmbunătățește condițiile vieții noastre. Devenim din ce în ce tot mai materialiști și am ajuns să avem o înțelegere expulsiv materialistă a binelui și a ceea ce înseamnă binele. Este adevărat că există și o înțelegere materială a binelui. Iisus a spus cât se poate de clar că nu vom fi judecați după niște criterii pur spirituale. El a spus de exemplu că vom fi judecați pentru faptul că am dat de mâncare celor flămânzi, că am dat apă de băut celor însetați, că am îmbrăcat pe cel gol sau că am oferit adăpost celui fără de casă. Iată că Iisus a vorbit despre faptul că nu trebuie să avem falsa impresie că binele este un fapt care ține strict de lumea spirituală. Trebuie să fim în acest sens cât se poate de convinși că binele întotdeauna are o formă materială de a se manifesta în lumea noastră. Am văzut că Sfântul Arhanghel Mihail nu face în nici un fel excepție de la regulă. Din minunile pe care Sfântul Arhanghel Mihail le-a făcut și pe care le-am enumerat până aici, devine evident că el a intervenit uneori și în lumea materială pentru a face binele. În acest sens Sfântul Arhanghel Mihail a vindecat mai mulți orbi, mai mulți paralitici, de mai multe ori a intervenit în asediul piraților sau a cuceritorilor etc. Iată prin urmare că un arhanghel care este o ființă pur spirituală nu s-a dat înapoi de la a face bine în lumea materială. Aceasta fiindcă binele este unul care se manifestă și în lumea materială. Prin aceasta nu trebuie să înțelegem numai că Dumnezeu a făcut o lume materială bună, după cum ne spune Sfântul Moise în cartea Facerii, ci la fel

---

141 Ștefan Ilioaie, *Relativizarea valorilor morale* (Cluj Napoca, 2009).

142 Adevărul este că prin rugăciune și credință victoria Sfântului Arhanghel Mihail asupra diavolului pot la fel de bine să se actualizeze în fiecare dintre noi. Toți cei care îl recunosc pe Sfântul Arhanghel Mihail ca luptător pentru bine fără doar și poate că sunt persoane care nu fac decât să devină părtașe la victoria eshatologică a Sfântului Arhanghel Mihail. Este evident că trebuie să nu avem nici un semn de întrebare despre faptul că această victoria a Sfântului Arhanghel Mihail se actualizează cu fiecare dintre noi. Se actualizează cu fiecare dintre noi fiindcă în cele din urmă trebuie să fim cât se poate de convinși că odată ce te-ai alăturat taberei învingătoare și tu ești un învingător. După cum am spus și în rândurile de mai sus, atunci când ne confruntăm că răul și maleficul în toată hidoșenia lui putem să cerem ajutorul Sfântului Arhanghel Mihail care fără doar și poate ne va ajuta fiindcă el nu vrea ca noi să suferim pe nedrept.

de bine că binele poate să degenereze în lumea materială. Ce să înțelegem că binele poate să degenereze în lumea materială? Binele degenerează în lumea materială prin faptul că de exemplu omul ar trebuii să fie unul care să aibă de grijă și să vegheze la bunăstarea și curățenia mediului înconjurător. Ecologia ne spune că omul nu are numai libertatea de a se folosii de mediul înconjurător dar la fel de bine el trebuie să și protejeze acest mediul înconjurător. Dacă este să privim în jurul nostru peisajul mediului nostru înconjurător este dezolant. Se defrișează păduri în neștire, nu există oraș în zilele noastre în care apele din el să nu fie poluate cu gunoaie, nu există mare în care să nu se exploateze peste măsură peștii și fructele marine, nu există fabrică sau combinat chimic care să nu deverseze reziduurile sale în natură. Mediul nostru natural se poluează pe zi ce trece și cei mai mulți dintre noi ne facem că nu vedem. Este ca și cum noi nu avem nici un fel de responsabilitate față de mediul înconjurător.[143]

Fiindcă în lumea noastră la nivel înalt domnește relativismul moral și corupția spirituală își fac lucrarea din plin adevărul este că nu mai există nici un fel de restricție în ceea ce privește poluarea mediului nostru înconjurător. De ce nu intervine Sfântul Arhanghel Mihail pentru ca mediul nostru să nu mai fie poluat:? Dacă Sfântul Arhanghel Mihail ar intervenii ca mediul nostru să nu mai fie poluat adevărul este că aceasta nu ar rezolva nimic fiindcă mediul nostru va fi din nou poluat. Aceasta fiindcă odată ce am ajuns să deprindem un obicei rău el nu va fi eliminat cu ușurință. Nu trebuie să ni-l imaginăm pe Sfântul Arhanghel Mihail ca fiind gunoierul nostru. Pentru mai mulți imaginea care o au despre Sfântul Arhanghel Mihail este una confuză. Cu alte cuvinte noi putem să facem răul și Sfântul Arhanghel Mihail are datoria de înger și de arhanghel să intervină în urma noastră și să remedieze situația. Fără doar și poate că o astfel de înțelegere a Sfântului Arhanghel Mihail este evident eronată și nu trebuie în nici un fel să fie acceptată. Iată de ce trebuie să știm că nu putem să îi punem în spatele Sfântului Arhanghel toate relele noastre pentru ca el să le rezolve. Trebuie să știm că Sfântul Arhanghel Mihail ar putea să rezolve toate problemele cu care se confruntă umanitatea dar în nici un fel nu înseamnă că noi nu trebuie să avem nici un aport. Trebuie să avem o înțelegere ortodoxă asupra Sfântului Arhanghel Mihail. El intervine în favoarea omului dacă omul o merită. Am văzut din minunile de mai sus că Sfântul Arhanghel Mihail ține foarte mult la creștinismul ortodox. Prin urmare fiindcă în lume creștinii ortodocși sunt o minoritate, adevărul este că Sfântul Arhanghel Mihail nu are toate motivele să intervină în lumea noastră. Sunt regiuni din lume în care fanatismul și fundamentalismul religios sunt la ele acasă. Dacă este să ne gândim la orientul mijlociu credem că avem o imagine clară referitor la ce ne referim. După cum am spus omul trebuie să se schimbe pe sine și viziunea sa despre lume pentru ca în cele din urmă să poată să intervină și Sfântul Arhanghel Mihail.[144]

Trăim într-o lume care se află într-un proces de macerație duhovnicească și spirituală. Aceasta fiindcă din ce în ce mai mulți nu mai știu pe ce cale să o apuce. Păcatul este cel care încet dar sigur ajunge să ne macereze sufletele sau mai bine spus să ne fărâmițeze sufletele. Oamenii din timpurile noastre sunt persoane care sunt cât se poate de împrăștiate spiritual fiindcă în zilele noaste ni se spune că trebuie să încercăm sau mai bine spus să experimentăm cât mai mult din lumea spirituală. Nu spune niciodată că ceva nu ți se potrivește dacă nu ai cercetat sau mai bine spus ai experimentat pe propria piele. Vedem cum în occident sunt extrem de mulți atrași de fenomenul guruist care vine să umple un gol pe care criza vieții spirituale l-a lăsat în occident. Iată de ce trebuie să ne dăm seama că trebuie să ne îngrijim de sănătatea spirituală a sufletelor noastre. Sufletele noastre sunt cât se poate de fărâmițate fiindcă sunt macerate de păcat care ne distruge în mod constant. Cum putem să oprim această macerație sufletească ce există în lumea noastră modernă? Fără doar și poate trebuie să știm că vom reuși să stopăm macerația sufletească dacă vom devenii mai exigenți cu păcatul. Mai ales celor tineri li se spune că sunt liberi să experimenteze cât mai multe lucruri pentru ca în cele din urmă să aleagă ceea ce li se potrivește lor personal. Sunt țări așa zis civilizate în care elevii și studenții din școli și din universități chiar sunt încurajați să experimenteze relații homosexuale sau lesbiene pentru ca în cele din urmă să îi dea seama dacă acestea li se potrivesc sau nu. Cum să nu trăim într-o lume care ne macerează sufletele? Ne macerează sufletele

---

[143] John Chryssavgis, *The ecological vision of the green patriarch Bartholomew* (Cambridge, 2003).

[144] După cum știm Biserica Creștin Ortodoxă recunoaște un cult al Sfântului Arhanghel Mihail. Evident că acest cult trebuie să fie bine înțeles. Aceasta fiindcă acest cult poate să fie greșit înțeles și la fel de bine sunt mai mulți care îl pot să îl răstălmăcească. Este adevărat că acest cult al Sfântului Arhanghel Mihail în nici un fel nu trebuie să fie acceptat și practicat cu fanatism. Fanatismul este acea opinie care ne spune că în probleme religioase opiniile trebuie să fie impuse chiar cu prețul războiului și a violenței. Cel mai evident exemplu în acest sens este așa zisul jihad al islamicilor care spun că cei care nu cred în Mohamed ca cel mai mare profet al lui Alah trebuie să fie uciși fiindcă sunt infideli. Devine evident că în nici un fel cultul Sfântului Arhanghel Mihail nu trebuie să fie impus cu forța celor care nu cred în el. Aceasta fiindcă după cum am arătat în rândurile de mai sus Sfântul Arhanghel Mihail respectă libertatea omului.

fiindcă de multe ori în lumea noastră sunt acceptate fapte și lucruri care sunt împotriva firii. Iată de ce este bine să fim mult mai precauți și mult mai atenți cu ceea ce are loc în jurul nostru. Devine evident că în nici un fel Sfântul Arhanghel Mihail nu este pentru relativismul moral și pentru corupția spirituală ce există în lumea noastră. Iată de ce trebuie să fim mult mai deschiși cu energiile pozitive pe care Sfântul Arhanghel Mihail le degajă în lumea noastră. Aceasta fiindcă în cele din urmă Sfântul Arhanghel este unul care degajă numai pozitivism în jurul lui. Totuși, pozitivismul Sfântului Arhanghel Mihail în nici un fel nu ajunge să ne influențeze dacă și noi nu voim să ne eliberăm de păcat și de patimi. Trebuie să ne eliberăm pe noi de tot ceea ce este negativ fiindcă tot ceea ce este negativ în cele din urmă ajunge să ne influențeze sănătatea spirituală. Este evident prin urmare de ce trebuie să fim mult mai interesați de viața duhovnicească și de modul în care putem să ne apropiem de Sfântul Arhanghel Mihail. Devine un imperativ că noi nu putem să fim total paisvi și Sfântul Arhanghel Mihail să acționeze asupra noastră. Trebuie să fim prin urmare într-o opoziție totală cu păcatul și răul și în acest mod în cele din urmă vom atrage prezența benefică a Sfântului Arhanghel Mihail.[145]

Până acum am vorbit despre arătări ale Sfântului Arhanghel Mihail în viețile creștinilor ortodocși dar nu a mai menționat dacă Biblia face vreo trimitere la Sfântul Arhanghel Mihail. Este menționat prin urmare Sfântul Arhanghel Mihail în primele zile ale umanității? Adevărul este că Sfântul Arhanghel Mihail este menționat de Sfântul proorocul Moise în Pentateuhul său (Pentateuhul sunt primele 5 cărți din Biblie care au fost scrise de Sfântului prooroc Moise). Aici în Biblie ne este prezentat episodul în care Dumnezeu îi promite lui Iosua (urmașul lui Moise la conducerea poporului Israel) că îi va da cetatea Ierihonului (una dintre cele mai vechi așezări umane) care era destul de bogată în acele timpuri. Știm că Iosua a fost instruit să îi pună pe soldații săi să sune din trâmbiță mergând în jurul zidurile Ierihonului care era un fel de fortăreață. Iosua ascultă de indicațiile pe care le-am primit de la Dumnezeu și după ce soldații lui fac mai multe tururi în jurul zidurilor Ierihonului, acestea se prăbușesc. În cele din urmă cetatea este luată de evrei. După ce aceste lucruri au avut loc Biblia ne spune că Sfântul Arhanghel Mihail se arată lui Iosua. Cum i s-a arătat Sfântul Arhanghel Mihail lui Iosua? Era îmbrăcat în haine de oștean (militar). Iosua îl întreabă pe Sfântul Arhanghel Mihail dacă este de partea evreilor sau a locuitorilor din Ierihon? Sfântul Arhanghel Mihail îi spune că este de partea evreilor. Iosua îl întreabă mai apoi pe Sfântul Arhanghel Mihail ce poruncește să facă? Sfântul Arhanghel Mihail îi spune lui Iosua să se descalțe fiindcă locul pe care stă este sfânt. Iosua se descalță și Sfântul Arhanghel Mihail îi spune că va fi alături de el în lupta lui contra caananinților pentru a putea să recupereze pământul evreiesc de la caananiți.[146]

Relatarea de mai sus este una dintre puținele pe care le avem despre Sfântul Arhanghel Mihail în Biblie. Aceasta fiindcă într-un anume fel este adevărat că Sfântul Arhanghel Mihail a fost cât se poate de discret în timpurile de mai înainte de venirea lui Hristos. Așa se face că trebuie să știm că Sfântul Arhanghel Mihail ne-a prezentat un fel de chip mistic în vremea de înainte de întruparea lui Hristos. Un alt episod pe care îl avem cu Sfântul Arhanghel Mihail a fost imediat după moartea Sfântului prooroc Moise. În acest sens Sfântul Arhanghel Mihail este menționat într-un episod în care era în dispută cu diavolul asupra trupului lui Moise. De ce să aibă o dispută Sfântul Arhanghel Mihail asupra trupului lui Moise? Sfântul Arhanghel Mihail a avut o dispută cu privire la trupul lui Moise fiindcă diavolul avea intenții necurate cu trupul lui Moise. El voia să facă din locul unde va fi înmormântat Moise un fel de loc idolatru în care evreii și popoarele păgâne să îl adore pe Moise ca un semi-zeu sau mai bine spus ca un zeu dintre cei păgâni. Prin urmare Sfântul Arhanghel Mihail se arată și vrea să ia trupul lui Moise. Diavolul se opune și între cei doi are lor o confruntare care se va sfârși cu victoria Sfântului Arhanghel Mihail care va lua trupul lui Moise și îl va înmormânta într-un loc necunoscut. Aceasta fiindcă în acest mod se evita un mare rău: idolatrizarea lui Moise ca un zeu. Știm că nu astfel de caz a avut loc în Dacia cu strămoșii românilor care l-au zeificat și idolatrizat pe Zamolxe care a fost un înțelept ce a trăit în vechime și care a fost extrem de preocupat de problemele de religie și credință. Iată prin urmare că în vremurile Vechiului Testament oamenii puteau foarte ușor să cadă în păcatul de a zeifica și a idolatriza anumite persoane care erau

[145] Simeon Kraiopoulos, *Păcatul și stările psihopatologice* (București, 2012).

[146] Acest pasaj biblic a fost interpretat de unii exegeți biblici creștin ortodocși ca fiind un fapt care confirmă că Sfântul Arhanghel Mihail a fost unul care a devenit patronul poproului ales al lui Dumnezeu Isarel. Aceasta este mai mult o opinie teologică fiindcă nu știm cu siguranță dacă aceasta a fost cu adevărat misiunea Sfântului Arhanghel Mihail. Ceea ce este sigur și ceea ce putem să deducem din cele spuse mai sus este că în nici un fel Sfântul Arhanghel Miahil nu s-a ținut sau nu a stat departe de poporul ales, poporul lui Israel. Este evident că Sfântul Arhanghel Mihail a fost alături de evreii Vechiului Testament fiindcă ei mergeau pe calea monoteismului care era adevărul teologic dintre Dumnezeu. În acest sens este evident că într-o lume intoxicată de idolatrie și de închinarea la zei Sfântul Arhanghel Mihail s-a făcut pe sine cunsocut poproului ales și i-a îndrumat pe aceștia spre Dumnezeu. Iată de ce este bine să știm că Sfântul Arhanghel Mihail a fost și va fi până la sfârșitul istoriei umane un apărător la monoteismului.

în viață sau care urmau să moară. Se știe de exemplu că la Roma după moartea împăratului Iulius Cezar au fost mai mulți care au cerut ca el să fie zeificat și să fie declarat un zeu. În vechime oamenii erau cât se poate de înapoiați în materie de religie și fără doar și poate că zeificau oameni fără prea mari rețineri. O persoană ca Moise care a făcut mai multe mari minuni fără doar și poate că putea să fie exploatată de diavol în diferite alte direcții decât cele ortodoxe. Iată de ce este evident că Sfântul Arhanghel Mihail s-a văzut nevoit să intervină în problema trupului Sfântului Prooroc Moise și a locului în care acesta urma să fie înmormântat. Așa se face că nici azi nu știm unde a fost înmormântat Sfântul Prooroc Moise. Prin aceasta Sfântul Arhanghel Mihail a evitat un rău în care puteau să cadă evreii din timpurile de după Moise. La fel de bine este de amintit aici că în disputa cu diavolului Sfântul Arhanghel Mihail nu i-a spus acestuia că prin propria lui putere îl va învinge ci prin puterea lui Dumnezeu. Iată prin urmare care trebuie să fie și atitudinea noastră în confruntarea cu diavolului. Nu trebuie să îi spunem diavolului că îl vom înfrânge prin puterea noastră ci mai mult prin puterea lui Dumnezeu fiindcă dacă spunem că vom face aceasta prin puterea noastră, diavolul o va interpreta ca o slăbiciune fiindcă așa ne va arunca în mândrie și ne va învinge.[147]

Devine cât se poate de clar că Sfântul Arhanghel Mihail a fost alături de umanitate din cele mai vechi timpuri. Sunt unii care sunt de părere că Sfântul Arhanghel Mihail li s-a arătat după scoaterea din rai lui Adam și Eva și i-a asigurat de iubirea lui Dumnezeu și de faptul că trebuie să își continue viața. Este adevărat că nu se știe cu siguranță dacă o astfel de întâlnire dintre Sfântul Arhanghel Mihail și Adam și Eva a avut loc imediat după cădere dar ceea ce este sigur este că Sfântul Arhanghel Mihail a vegheat din cele mai vechi vremuri la binele și la mântuirea omului. Totuși, deși Sfântul Arhanghel Mihail veghează la mântuirea umanității trebuie să știm că nu el este cel care mântuiește în cele din urmă. Aceasta fiindcă sfatul intra-trinitar a fost ca a doua persoană din Sfânta Treime, fiul lui Dumnezeu cunoscut cu numele de Domnul Iisus Hristos să fie mântuitor al omului. Iată prin urmare că nu trebuie să credem că Sfântul Arhanghel Mihail nu mântuiește fiindcă un înger nu poate să mântuiască prin sine fiindcă nu este Dumnezeu. Mântuirea deși este posibil să fie făcută și de îngeri și de Sfântul Arhanghel Mihail în cele din urmă a fost rezervată de Dumnezeu Luișsi. Iată de ce este bine să știm că deși nu ne poate mântui în cele din urmă Sfântul Arhanghel Mihail poate să ne ajute în procesul mântuirii. În acest sens este bine să știm că nu suntem singuri în acest proces al mântuirii ci îngerii și Sfântul Arhanghel Mihail sunt alături de noi. Este evident că rolul Sfântului Arhanghel Mihail este să ne apare de prezența ostilă a diavolilor în momentul morții. Momentul morții este unul definitoriu pentru om fiindcă prin acest moment se poate afirma că omul își încheie conturile cu această lume. Totuși în fața omului mort se deschid noi orizonturi. Este vorba de viața de apoi.[148]

Omul este o ființă care pentru a trăi are nevoie de un sens. Aceasta fiindcă logic atunci când nu are nici un sens în viața lui omul suferă. Lipsa de sens al vieții este fără de nici o îndoială una dintre marile probleme cu care se confruntă omul modern. Acesta de multe ori ajunge ca să nu mai știe care este rostul și sensul vieții sale. Sunt din ce în ce mai mulți cei care se sinucid fiindcă nu mai văd nici un sens al vieții și în acest mod se îndreptă în spre o direcție greșită a vieții. Iată de ce omul are nevoie de sens. Chiar dacă în momentul morții totul pare lipsit de sens, adevărul este că prezențele îngerești sunt cele care ne pot conferii sens vieții noastre de după moarte. Teleologia (știința sensurilor și a scopurilor) creștin ortodoxă este în acest sens cât se poate de explicită: imediat ce omul se naște sensul vieții sale este nevoia de a se mântui. Acesta este și unul dintre motivele pentru care copii sunt botezați în Biserica Creștin Ortodoxă. Ei trebuie să știe de mici că sunt în această lume pentru a se pregătii pentru viața de apoi. Această pregătire începe din copilărie și se va sfârșii în momentul morții. Este evident că trebuie să fim în acest sens mult mai precauți cu nevoia de sens a vieții omului. Aceasta fiindcă după cum am spus sunt din ce în ce mai mulți care trăiesc ca și cum viața lor nu are nici un sens. Nu pare destul de credibil dar în momentul în care trăim o viață fără de sens sau ajungem într-o situație fără de sens suferim. Suferim fiindcă lipsa sensului este fără doar și poate absurdul. Omul nu vrea să aibă de a face cu absurdul. Ori

---

147 Sfântul Ioan Gură de Aur, *Despre mărginita putere a diavolului* (București, 2005).

148 Fiindcă este un moment critic diavolii evident cred că pot profita de acest moment și pot să tragă sufletul fără știrea îngerilor în iad. Iată de ce în momentul morții contează cât de multă rugăciune am făcut față de Sfântul Arhanghel Mihail și de sfinții îngerii. Aceasta fiidncă în acele momente critice este posibil ca ei să își aducă aminte de noi și să vină în ajutorul nostru. Este posibil ca sfinții îngeri și Sfântul Arhanghel Mihail să vină în ajutorul nostru în momentul morții dar noi nu ne-am rugat lui în timpul vieți? Puțin posibil. Adică nu putem să spunem că suntem prieteni cu cineva în momentul morții dacă toată viața am ignorat acea persoană. Iată care este logica eshatologiei personale. Omul este dator ca în timpul vieții să se roage sfinților îngeri și Sfântului Arhanghel Mihail ca în cele din urmă în momentul critic al morții ei să ne ajute și să vină în sprijinul nostru. În acest sens trebuie să luăm destul de în serios din timpul vieții relația noastră cu sfinții îngeri și Sfântul Arhanghel Mihail.

trebuie să știm că diavoli sunt maeștrii ai absurdului. Sunt maeștrii ai absurdului fiindcă după cădere viața lor a devenit absurdă. Ei vor ca și noi să ducem o viață la fel de absurdă ca ei. Iată de ce de multe ori ajungem să ne confruntăm cu lipsa de sens în viața noastră. Lipsa de sens este însă numai una aparentă ce poate să fie indusă în noi de o iluzie hrănită de răutatea demonilor. Absudrul poate să fie biruit mai ales prin cultul Sfântului Arhanghel Mihail. Vom vedea că tot ceea ce a făcut Sfântul Arhanghel Mihail a fost plin de sens și în nici un fel nu a fost absurd. Că absurdul poate să vină în viața noastră și din cauza noastră nu este nici o îndoială. Când un om face mai multe păcate și devine împătimit este adevărat că la un moment dat în ființa lui sau mai bine în zis în sufletul se poate simții un mare gol. Este vorba de un gol existențial pe care îl creiază păcatul și patimile. Este golul existențial pe care l-a simțit Sfânta Maria Egipteanca când a ajuns la Ierusalim la locurile sfintea și a simțit o putere care nu o lăsa să intre și să se închine în biserica învierii Domnului. Fiindcă este unul care poate înfrânge pe diavoli Sfântul Arhanghel Mihail poate lua de la noi senzația absurd și de lipsă de sens a vieții.[149]

CAPITOLUL 8

RAPORTUL DINTRE SFÂNTUL ARHANGHEL MIHAIL ȘI DOMNUL IISUS HRISTOS

Când doi oameni sunt prieteni și sunt stăpâniți de aceleași idealuri este foarte greu de spus dacă între ei se află un raport de superioritate sau de inferioritate. Aceasta fiindcă în nici un fel nu trebuie să înțelegem prietenia ca un fel de concurență în care unul să fie superior altuia. Prin urmare prieteni este una care face ca ambii prieteni sau mai mulți prieteni să fie egali sau mai bine spus să nu simtă prea mari diferențe dintre ei. Este în acest sens chestionabil că o prietenie este cu adevărat autentică dacă unul dintre prieteni se ține sau voiește să fie superior celuilalt. Aceasta fiindcă a voi să te arăți pe tine superior în orice caz înseamnă că există în tine un complex de inferioritate sau la fel de bine o dorință de a te vedea mai bun decât prietenul tău. Se mai poate vorbii atunci de o prietenie autentică? Puțin probabil. Nu poți să fi prieten cu cineva și în același mod să te vezi pe tine mai superior sau mai bine spus mai bun. Iată de ce trebuie să știm că într-o prietenie iubirea este cea care la un anumit nivel nivelează diferențele. Totuși au fost mai mulți teologi care și-au ridicat întrebarea: ce raport sau mai bine spus ce legătură există între Sfântul Arhanghel Mihail și Domnul Iisus Hristos? Opiniile au fost cât se poate de diverse. În rândurile care vor urma vom face o analiză a acestor opinii. Aceasta fiindcă voim să oferim cititorului o imagine obiectivă despre cine este Sfântul Arhanghel Mihail.[150]

Prin urmare în rândurile care vor urma bazați pe scrierile sfinților părinți ai creștinismului ortodox vom prezenta care este raportul sau mai bine spus relația sau legătura dintre Domnul Iisus Hristos și Sfântul Arhanghel Mihail (și prin implicație Sfinții Arhanghel Mihail și Gavriil și restul de arhangheli). Prima tendință ar fi să credem că Sfântul Arhanghel Mihail este mai mare ca Domnul Iisus Hristos. De ce să spunem așa și de ce să afirmăm așa? Bazați pe Biblie putem afla că Sfântul Arhanghel Mihail este un înger și un arhanghel, ori Domnul Iisus Hristos a fost un tâmplar din Nazaret care a întemeiat o religie. Este un tâmplar mai mare ca un arhanghel din rai? Fără doar și poate că nu. Aceasta este logica lumii și trebuie să știm că sunt mulți care gândesc în acest fel. Totuși, teologia creștin ortodoxă afirmă că Sfântul Arhanghel Mihail este mai mic în grad decât Domnul Iisus Hristos. Aceasta fiindcă Domnul Iisus Hristos a existat din veșnicie și este necreat. Totuși cum se face că Domnul Iisus Hristos a devenit om și Sfântul Arhanghel Mihail nu? Nu a fost Sfântul Prooroc David care ne-a spus că omul a fost creat cu puțin mai mic decât îngerii? Din aceasta înțelegem că îngerii sunt mai mari ca omul. Cum se face că dacă Domnul Iisus Hristos a devenit om este totuși mai mare ca Sfântul Arhanghel Mihail? Răspunsul la această neînțelegere și dilemă este foarte simplu. Sfântul Ioan Teologul ne spune că Domnul Iisus Hristos este Logosul sau mai bine spus Cuvântul lui Dumnezeu care a existat din veșnicie. Iisus a fost Logosul pe care Dumnezeu Tatăl l-a născut din veșnicie. Prin urmare marea diferență dintre Iisus și Sfântul Arhanghel Mihail este că în timp ce Iisus este nenăscut este adevărat că Sfântul Arhanghel Mihail are un

---

149 Simeon Kraiopoulos, *Te cunoşti pe tine însuşi? Viaţa duhovnicească şi problemele psihologice* (București, 2008).

150 Am inclus în cartea noastră un capitol special despre relația dintre Sfântul Arhanghel Mihail și Domnul Iisus Hristos fiindcă sunt mai multe secte creștine dintre care cei mai proeminenți sunt Martorii lui Iehova care susțin că Domnul Iisus Hristos și Sfântul Arhanghel Mihail sunt una și aceiași persoană. În acest sens Martorii lui Iehova sunt cei care susțin că în timpurile de înaintea lui Hristos vorbim despre Sfântul Arhanghel Mihail în timp ce după Hristos vorbim despre un fel de prezență încarnată a Sfântului Arhanghel Mihail în persoana Domnului Iisus Hristos. Este adevărat că o astfel de opinie este erezie. Aceasta fiindcă Sfântul Arhanghel Mihail și Domnul Iisus Hristos sunt două persoane distincte. Nu trebuie să facem nici o confuzie dintre Sfântul Arhanghel Mihail și Domnul Iisus Hristos. Aceasta fiindcă în sens creștin ortodoxă vorbim de două personalități distincte și separate.

început temporal sau mai bine spus este născut în timp. Nu este vorba de un timp uman ca și cel pe care îl percepem noi alcătuit din secunde, minute, ore și zile ci mai multe este ceea ce a fost denumit ca un "timp eonic." Timpul îngerilor este un timp eonic sau mai bine spus un timp care are un început dar care nu are un sfârșit. Este vorba de un timp care este intermediar între timpul etern și veșnic al lui Dumnezeu și timpul finit al omului. Prin urmare Domnul Iisus Hristos provine dintr-un timp superior Sfântului Arhanghel Mihail. Este vorba de timpul veșnic care nu are nici un început și nici un sfârșit. Iată de ce este bine să știm că există mai multe grade ale timpului. Timpul îngerilor prin urmare are un început dar nu va avea un sfârșit, cu excepția îngerilor căzuți care se poate spune că au ieșit din temporalitate și sunt într-un fel de gol temporal. Am putut vedea din întâmplarea de la Muntele Athos cu călugărul bolnav care a ales să stea trei ore în iad decât să mai stea 10 ani bolnav că el credea că trei ceasuri în iad trec la fel de repede ca și pe pământ. El a putut vedea că o oră în iad este cât 300 de ani pământești. Din aceasta trebuie să înțelegem că timpul diavolii trăiesc într-un gol temporal. Este vorba de un gol temporal în care timpul și-a pierdut sensul și nu mai urmează nici o logică.[151]

Prin urmare este adevărat că prin faptul că este fiul lui Dumnezeu Tatăl din veșnicie Domnul Iisus Hristos este mai presus de Sfântul Arhanghel Mihail. Aceasta fiindcă Iisus este fiul lui Dumnezeu Tatăl în timp ce Sfântul Arhanghel Mihail a fost creat ca arhanghel. Totuși, după ce Sfântul Arhanghel Mihail a câștigat în lupta contra diavolului, se poate afirmă că toți îngerii din rai au deveni fii lui Dumnezeu. Aceasta fiindcă ei au ajuns să se înrudească cu Dumnezeu Tatăl ontologic și existențial prin facerea binelui. Totuși, această stare de filiație a îngerilor nu a fost posibilă de la început. Nu a fost posibilă de la început fiindcă sfinții îngeri trebuiau să ia decizia de a rămâne slujitori ai binelui sau de a lua chipul răului. Diavolul nu a voit să fie fiu al lui Dumnezeu fiindcă el a voit să fie însuși Dumnezeu. Vedem aici fără doar și poate un fel de nelimitare a gândirii demonice care nu știe care sunt limitele în care trebuie să se miște. Este evident că filiația îngerilor este fără doar și poate o taină a raiului care este dincolo de înțelegerea omului. Îngerii fiindcă au ales să rămână în bine în cele din urmă au deveni și ei fii lui Dumnezeu Tatăl. Aceasta fiindcă Dumnezeu Tatăl nu este numai Tatăl oamenilor ci și al îngerilor pe care tot El i-a creat. După cum am putut vedea diavolii au respins această filiație a lui Dumnezeu Tatăl fiindcă ei nu au voit să fie fii lui Dumnezeu Tatăl ci ei au voit să fie însuși în locul lui Dumnezeu Tatăl. Prin urmare se poate spune că Sfântul Arhanghel Mihail prin legătura cu Dumnezeu Tatăl este un frate mai mic al lui Iisus. Iisus este fratele mai mare al Sfântului Arhanghel Mihail fiindcă El a fost născut din veșnicie și prin urmare este dincolo de timp. Iată de ce este bine să știm care este diferența dintre timpul îngerilor și timpul lui Dumnezeu.[152]

Prin urmare se poate ridica întrebarea: cum se face Domnul Iisus Hristos s-a întrupat ca om și Sfântul Arhanghel Mihail nu? Ce L-a determinat pe Domnul Iisus Hristos să se facă om și de ce nu s-a făcut om Sfântul Arhanghel Mihail? Ceea ce trebuie să știm este că fiind fiul lui Dumnezeu din veșnicie Domnul Iisus Hristos are puterea lui Dumnezeu Tatăl de a crea. A fost și Domnul Iisus Hristos cel care a luat parte la creația Sfântului Arhanghel Mihail. Aceasta fiindcă după cum am spus Sfântul Arhanghel Mihail a fost creat și nu este nenăscut și necreat cum este Domnul Iisus Hristos. Prin urmare Domnul Iisus Hristos ca fratele mai mare al îngerilor și a oamenilor a fost cel care dimpreună cu Tatăl și cu Duhul Sfânt a creat universul, pământul și pe om. Gelos pe noua creație a lui Dumnezeu Tatăl diavolul intervine în istoria omenirii și îi face să cadă în păcat pe protopărinții oamenilor Adam și Eva. Fiind la începuturi umanitatea trebuia să continue să existe dar la fel de bine avea nevoie de un mântuitor care să le poată ierta păcatul făcut și eventual și păcatele pe care le vor fi făcut pe viitor. Așa se face că fratele mai mare a Sfântului Arhanghel Mihail, Domnul Iisus Hristos se întrupează pentru a îl mântui pe om de diavol și de păcat, lucru care în ultimă instanță duc la iad. De ce nu a venit Sfântul Arhanghel Mihail să îl mântuiască pe om și de ce a venit Domnul Iisus Hristos? A venit Domnul Iisus Hristos fiindcă el

---

[151] Jean Yves Lacoste, *Timpul: o fenomenologie teologică* (Sibiu, 2005).

[152] Filiația sfinților îngeri s-a făcut în timpul eonic. Adică îngerii au devenit la un moment dat fii lui Dumnezeu dar vor fii veșnic fii ai lui Dumnezeu Tatăl din momentul adopției lor. La fel ca în cazul demonilor și omul poate să refuze să fie fiul lui Dumnezeu. Aceasta cel mai bine are loc prin a respinge creștinismul și mai ales creștinismul ortodox. De ce este așa? Vom vedea în rândurile care vor urma. Sunt mulți care evident că ar găsii obiecții cu faptul că sfinții îngeri sunt cu adevărat fii lui Dumnezeu Tatăl. Adică fiul lui Dumnezeu este pentru mai mulți numai omul. Cum se că face că și îngerii sunt fii lui Dumnezeu? Îngerii sunt fii lui Dumnezeu fiindcă ei Îl iubesc pe Dumnezeu și între voința lor și a lui Dumnezeu Tatăl nu există nici un fel de diferență. Este în acest sens cât se poate de ilogică și nebunească rebeliunea diavolului împotriva lui Dumnezeu Tatăl fiindcă este adevărat că fiind un Tată, Dumnezeu se îngrijește de fii Săi. În acest sens este adevărat că descrierea pe care o face Sfântul prooroc Iezechil diavolului mai înainte de cădere este una care este propriei unui fiul al lui Dumnezeu. Diavolul avea cea mai mare slavă și mărire posibilă. Era slava și mărirea unui fiu al lui Dumnezeu Tatăl. Diavolul însă în nebunia lui a voit și mai mult. A voit să fie chiar el Dumnezeu. Aceasta este o imposibilitate ontologică fiindcă un fiu nu are cum să fie tatăl propriului său tată.

dimpreună cu Dumnezeu Tatăl și Duhul Sfânt au creat omul și lumea. Era prin urmare logic ca tot ei să lucreze la salvarea lumii de diavol. În același timp trebuie să știm că în ceea ce privește lumea îngerească Domnul Iisus Hristos l-a lăsat pe Sfântul Arhanghel Mihailo și restul îngerilor să îl scoată din rai pe diavol. Vedem că la fel cum Domnul Iisus Hristos nu a intervenit în ceea ce privește lumea îngerilor la fel de bine nici Sfântul Arhanghel Mihail nu a intervenit în ceea ce a privit lumea oamenilor. Aceasta fiindcă există într-un anume sens o limitare a atribuțiilor persoanelor din rai. Lucrurile nu sun confuze dar au fost mai mulți eretici care le-au făcut confuze. Le-au făcut confuze fiindcă din lipsă de viață duhovnicească și sfințenie s-au avântat în probleme care îi depășeau. Această ispită de a ne avânta în probleme teologice care ne depășesc există și în zilele noastre. Sunt din ce în ce mai mulți cei care pretind că ei pot să dezlege orice mister și taină a lui Dumnezeu. În Evul Mediu acestea au culminat cu opinia ereticilor Varlaam din Calabria și Alchindin că Dumnezeu Tatăl și Dumnezeu Sfânta Treime, pot să fie cunoscuți în ființa Lor. A trebuie să se ridice un sfânt de statura Sfântului Grigorie Palama care să rectifice greșeala: etern Dumnezeu poate fi cunoscut numai în energiile Sale sau mai bine spus în lucrările Sale și nu în ființa Lui.[153]

Ceea ce trebuie să știm noi oamenii este că legătura dintre Sfântul Arhanghel Mihail și Domnul Iisus Hristos este una strânsă după cum dintre un frate mai mare și unul mai mic. Totuși, Sfântul Arhanghel Mihail nu poate să Îl mântuiască pe om. Este adevărat că Sfântul Arhanghel Mihail poate la fel de bine să îl ajute pe om în procesul mântuirii după cum am precizat în rândurile de mai sus. Este greu de crezut pentru mai mulți că deși Domnul Iisus Hristos a devenit om El este totuși fratele mai mare al Sfântului Arhanghel Mihail. Aceasta fiindcă pentru că unii ar fi tentați să creadă că odată ce ceva devine om el este mai mic decât îngerii fiindcă acest este legea natură pe care a lăsat-o Dumnezeu Tatăl. Adevărul este că de mai multe ori s-a și spus că sfinții îngeri ne privesc pe noi oamenii nu numai ca prietenii lor ci la fel de bine și ca frații lor mai mici. Sfântul Arhanghel Mihail și restul de arhangheli sunt frații mai mici ai Domnului Iisus Hristos dar sunt frații mai mari ai noștri, ai oamenilor. Există în acest posibilitatea de a fi stare de frățietatea cu Domnul Iisus Hristos și cu sfinții îngeri. Spre deosebire de diavoli care ne-au lăsat de izbeliște și când au avut ocazia ne-au făcut numai rău, sfinții îngeri dimpreună cu Sfântul Arhanghel Mihail nu ne-au uitat și ne-au făcut numai bine. Iată de ce este bine să știm că îngerii sunt de partea noastră și vor face tot ceea ce ține de ei ca noi să ne ocupăm locul în rai. Sfântul Simeon Noul Teolog a fost cel care susținut că lumea noastră va dura până în momentul în care toate locurile din rai vor fi ocupate. Este adevărat că odată cu căderea diavolilor multe locuri au rămas libere în rai. Aceasta nu înseamnă că trebuie să înțelegem că există criză de locuri în rai ci mai mult că va venii un moment, nu știm când, când Dumnezeu Tatăl va face ca omenirea să înceteze în stadiul în care există ea azi.[154]

După cum am văzut în rândurile de mai sus atât Sfântul Arhanghel Mihail cât și Domnul Iisus Hristos și-au legat numele de istoria poporului evreu. Aceasta fiindcă știm că acest popor a rămas fidel credinței în Dumnezeul cel adevărat. Să fie fost aceasta o simplă coincidență sau întâmplare? În mod cert nu. Nu a fost așa fiindcă cel mai probabil între Domnul Iisus Hristos și Sfântul Arhanghel Mihail există o strânsă legătură. Această legătură strânsă există din momentul creației Sfântului Arhanghel Mihail dar la fel de bine această relația dintre Domnul Iisus Hristos și Sfântul Arhanghel Mihail a intrat într-o nouă etapă în momentul în care Sfântul Arhanghel Mihail l-a înfrânt pe diavol în încercarea eșuată a lui de a îl detrona din cer pe Dumnezeu Tatăl. Ceea ce diavolul nu se aștepta dar ceea ce era inevitabil, a fost că Dumnezeu a decis că raiul trebuie să meargă înainte și așa se face că El a decis ca universul și omul să fie creat. De ce a creat Dumnezeu Tatăl atât de multe planete și numai pe una a creat viață, rămâne o taină. Savanții și filosofii au căutat mai multe explicații dar adevărul este că în cele din urmă numai Dumnezeu Tatăl știe de ce a fost și să fie așa și nu altcumva. După cum am precizat în rândurile de mai sus sunt mule taine pe care Dumnezeu Tatăl ni le-a făcut cunoscute nouă dar la fel de bine sunt mai multe taine care nu pot să fie cunoscute în această lume de noi și poate ele vor fi cunoscute numai în viața de apoi. La fel de bine există taine ce nu vor fi cunoscute de noi în veșnicie fiindcă există un anumit nivel

---

153 Dumitru Stăniloae, *Viața și învățătura Sfântului Grigorie Palama* (București, 1993).

154 Sunt unii teologi creștin ortodocși și chiar unii eretici care atribuie un rol singular în plan eshatologic Sfântului Arhanghel Mihail care va fi singurul care îl va înfrânge din nou pe diavol la sfârșitul lumii în bătălia ultimă pentru umanitate. Adevărul este că la sfârșitul lumii Sfântul Arhanghel Mihail nu va fii singurul care va lupta de partea umanității ci cel mai exact își va unii forțele cu Domnul Iisus Hristos. Dacă Domnul Iisus Hristos este Cel prin care lumea s-a creat, Sfântul Arhanghel Mihail este cel prin care în cele din urmă lumea se va curăți pe sine de răutate și de lucrările diavolilor. În sens militar am putea spune că Sfântul Arhanghel Mihail și Domnul Iisus Hristos sunt aliați. Sunt aliați fiindcă ei știu care este sensul binelui și de ce binele trebuie să triumfe împotriva răului. În cele din urmă numai binele are valoare ontologică și este bine să știm că în această lume trebuie să decidem de partea cui voim să fim în sens existențial: de partea binelui sau a răului.

până la care omului îi este îngăduit să pătrundă în tainele lui Dumnezeu Tată. Știm multe lucruri despre univers: știm de galaxiile lui, știm de sistemele solare din care este alcătuit, știm de meteoriți și de comete sau mai nou de găurile negre. De ce a creat Dumnezeu Tatăl viață numai pe pământ este o taină a Lui și este bine să o respectăm. Poate că dacă ne vom ruga mai mult în cele din urmă Dumnezeu Tatăl ne va descoperii rațiunile pentru care universul, lumea și omul arată așa cum sunt și nu altcumva. Ceea ce este sigur este că Dumnezeu tot ceea ce creat a creat bine și evident că l-a avut pe om ca centrul al creației sale sau după cum au formulat unii dogmatiști creștini ortodocși, Dumnezeu Tatăl a voit ca omul să fie "coroana creației." Trebuie să fim mult mai atenți cu tainele lui Dumnezeu fiindcă de multe ori suntem multe interesați de lucruri care în cele din urmă nici nu știm dacă ne este de folos ca să le știm. Ceea ce trebuie să știm este că Sfântul Arhanghel Mihail poate să ne ajute în procesul mântuirii dar în cele din urmă Domnul Iisus Hristos este Cel care ne mântuiește.[155]

Din viața Sfintei Ecaterina din Alexandria știm de o intervenție a Sfântului Arhanghel Mihail. Se știe că Sfânta Ecaterina a fost creștină și ea a trăit pe timpul împăratului păgân roman Mexențiu. Acesta a auzit că Sfânta Ecaterina este creștină și în acest mod a convocat-o la o dispută publică în care să îi demonstreze că păgânismul este net superior creștinismului și pentru aceasta el a căutat 100 de filosofi păgâni care erau cât se poate de instruiți în doctrinele păgâne. Sfânta Ecaterina era și ea o persoană versată în probleme filosofice dar evident că nu putea față la 100 de filosofi. Ea s-a rugat pentru ajutor de la Dumnezeu. Așa se face că i s-a arătat Sfântul Arhanghel Mihail care a venit și a încurajat-o că totul va fi bine și să nu se teamă de filosofii păgâni și nici de împărat fiindcă i se va da înțelepciune de sus și va trece cu bine. A venit și ziua confruntării. Sfânta Ecaterina a păstrat cu mult curaj credința creștin ortodoxă și nu numai că a răspuns la toate obiecțiile filosofilor dar a reușit ca prin ascuțirea răspunsurilor ei să îi facă pe filosofi să se convertească la creștinism. Când a auzit aceasta împăratul Maxențiu a înnebunit de furie. A dat ordin ca toți cei 100 de filosofi să fie uciși. Sfânta Ecaterina a fost cea care a reușit să îi facă pe filosofi să accepte martiriul prin cuvinte foarte pregătire. Împăratul a dat ordin ca dacă Sfânta Ecaterina nu se va converti la păgânism să fie închisă. Fiind închisă în închisoare Sfânta Ecaterina propovăduia la toți credința în Hristos reușind să convertească pe comandantul gărzii imperiale Profiriu și chiar pe împărăteasa Augusta. Auzid aceasta Maxențiu a dat ordin ca ambii să fie uciși. Mai apoi a poruncit ca Sfânta Ecaterina să fie pusă pe o roată cu cuie și aruncată de pe o clădire pentru ca să moară în dureri. Un înger din cer s-a arătat și a eliberat-o și i-a ucis pe cei care au voit să o tragă pe roata cu cuie. În cele din urmă împăratul a dat ordin ca Sfintei Ecaterina să îi fie tăiat capul. Ceea ce a fost demn de luat în considerare a fost că după ce capul i-a căzut de pe umeri din trupul Sfintei Ecaterina nu a curs sânge ci lapte pentru a fi tuturor o dovadă de sfințeniei sale.[156]

Din nou avem și aici o nouă intervenție a Sfântului Arhanghel Mihail care a intervenit în viața Sfintei Ecaterina din Alexandria pentru a o încuviința că există viață de apoi și la fel de bine pentru a îi spune că va putea să treacă cu bine testul pe care tiranul împărat Maxențiu i l-a pus în față. Vedem și aici că Sfântul Arhanghel Mihail intervine într-o situație limită sau mai bine spus într-o situație care era cât se poate de riscantă pentru Sfânta Ecaterina. Aceasta fiindcă Sfântul Arhanghel Mihail nu se leapădă om atunci când el trece prin greutăți. Câți dintre noi nu ne lepădăm de Dumnezeu și de sfinții îngeri când trecem prin greutăți? Adevărul este că foarte mulți dintre noi. Trăim timpuri în care din ce în ce mai mulți sunt cei care nu vor să mai știe de Dumnezeu și de sfinții îngeri și preferă să trăiască viața în ceea ce am putea denumii ca indiferența religioasă. Trebuie să știm că indiferența religioasă nu este bună fiindcă ea ne face să nu mai ne dăm seama de care este ierarhia de valori în lumea noastră. Știm că Dumnezeu Tatăl a creat lume cu o ierarhie de valori. În timp ce binele este o valoare trebuie să știm că răul este o entitate dăunătoare moralei omului și nu numai moralei omului ci la fel de bine și psihicului omului. Iată prin urmare că avem o intervenție a Sfântului Arhanghel Mihail în Alexandria Egiptului în secolul al III-lea sau al IV-lea. Vedem prin urmare că Sfântul Arhanghel Mihail nu este străin nici de problemele și viața din Egipt. De unde a știut Sfântul Arhanghel Mihail de Sfânta Ecaterina? El a știu de ea fiindcă îngerii din cer pot să vadă tot cea ce are loc pe pământ. La fel de bine cum Domnul Iisus Hristos poate vedea tot ceea ce are loc pe pământ la fel de bine se poate spune și despre sfinții îngeri. Sfântul Arhanghel Mihail este cât se poate de posibil că urmărește dimpreună cu Domnul Iisus Hristos care este cursul evenimentelor istoriei umane și atunci când ei consideră că este cazul fără doar și poate că intervin. Vedem că au intervenit în cazul Sfintei Ecaterina fiindcă Sfânta Ecaterina se afla într-un moment delicat. Ea urma să sufere martiriul pentru credința în Domnul Iisus Hristos. Ea trebuie să fie întărită fiindcă ar fi cea mai mare naivitate să

[155] Teofan Zăvorâtul, *Calea spre mântuire* (Bacău, 1999).

[156] Autor colectiv, *Sfânta Mare Mucenită Ecaterina,* (Iași, Editura Doxologia).

credem că a devenii martir este un lucru ușor. Este nevoie de multă credință să îți dai viața pentru Hristos. Totuși, după cum am putut vedea Sfânta Ecaterina deși putea să renunțe la credința în Hristos și să trăiască a preferat să moară decât să trăiască fără de Hristos. În acest sentiment am putut vedea că a fost întărită de Sfântul Arhanghel Mihail. Este prin urmare adevărat că Sfântul Arhanghel Mihail ne poate întării și pe noi în credința în Hristos dacă i-o cerem. Trebuie să îi cerem ca în momentele de slăbiciune în credință Sfântul Arhanghel Mihail să ne întărească. El poate să facă aceasta și vedem că a făcut-o în secolul al IV-lea cu Sfânta Ecaterina din Alexandria. Sfânta Ecaterina a fost o sfântă care prin credință a primit în dar sfințenia de care și Sfântul Arhanghel Mihail se împărtășește. Iată că există mai multe fapte care ne pot unii cu Sfântul Arhanghel Mihail și unul dintre ele este sfințenia. Cu cât căutăm să devenim mai sfinți cu atât la un anumit nivel ajungem să ne unim destinele și viața cu Sfântul Arhanghel Mihail.[157]

Ceea ce se poate remarca din cele afirmate mai sus este că fără doar și poate există o legătură de strânsă frățietate dintre Domnul Iisus Hristos și Sfântul Arhanghel Mihail. Este posibil ca Sfântul Arhanghel Mihail să fi vegheat din cer în timpul vieți lui Iisus pe pământ. Este posibil și este de așteptat fiindcă îngerii din cer nu s-au despărțit total de Iisus din momentul în care El a venit pe pământ. Iată de ce este bine să știm că modelul acestei frățietăți care există între Domnul Iisus Hristos și Sfântul Arhanghel Mihail trebuie să existe și între noi oamenii. Noi oamenii devenim din nefericire din ce în ce mai individualiști. Aceasta fiindcă facem numai ceea ce ne convine și în sens adevărat nu voim să stabilim nici un fel de relație sau de legătură cu semenii noștri dacă nu avem de profitat sau de câștigat de pe urma lor. În acest sens relația din frățietate dintre Sfântul Arhanghel Mihail și Domnul Iisus Hristos este una dezinteresată. Nimeni nu urmărește nici un interes ascuns sau meschin cum de multe ori are loc în lumea noastră. Iată de ce este bine să fim cât se poate de receptivi la ceea ce ne spun sfinții părinți despre Sfântul Arhanghel Mihail și despre Domnul Iisus Hristos. Aceasta pentru că pentru noi creștinii ortodocși aceste două personalități trebuie să ne fie fără doar și poate pilde vii în drumul spre mântuire. Voim să avem exemple pe care să le urmăm în drumul spre mântuire? Fără doar și poate că Sfântul Arhanghel Mihail și Domnul Iisus Hristos sunt unele pe care le putem folosii. La fel de bine ne putem ruga atât lui Iisus cât și Sfântului Arhanghel Mihail să facă tot ceea ce pot să ne mântuim. Aceasta fiindcă după cum am spus pentru om nu există nici un țel mai mare decât mântuirea. Trebuie să voim să ne mântuim la fel cum simțim nevoia de oxigen când respirăm. Atât de mult trebuie să ne dorim mântuirea. La fel de bine trebuie să fim încredințați că în timp ce Sfântul Arhanghel Mihail ne ajută pe drumul mântuirii în cele din urmă Domnul Iisus Hristos este cel care ne mântuiește. Trebuie să voim să ne mântuim și în acest mod în cele din urmă vom ajunge să ne mântuim.[158]

Cele mai potrivite cuvinte pentru a descrie relația dintre Domnul Iisus Hristos și sfântul Arhanghel Mihail este armonie și de simetrie. Aceasta fiindcă trebuie să știm că în rai domină armonia și simetria. Nu greșim dacă spunem că nimic din rai nu este asimetric. Totul este simetric în rai fiindcă totul este comuniune în rai. Trebuie să știm că între Domnul Iisus Hristos și Sfântul Arhanghel Mihail există fără doar și poate o comuniune deplină și fără de nici o îngrădire. Comuniunea este o realitate existențială dar la fel de bine și ontologică în rai și ea domină legătura dintre Sfântul Arhanghel Mihail și Domnul Iisus Hristos. În acest sens se poate vedea marea diferență care există în rai față de cei din iad. De ce spunem că există o mare diferență? Există o mare diferență fiindcă în timp ce în rai totul este comuniune ei bine în iad totul este dezbinare și disociere. Greșim dacă credem că diavolii sunt uniți între ei fiindcă adevărul este că nu sunt. Ei se schimbă în funcție de deciziile pe care le ia Dumnezeu cu istoria și cu omul în general. Aceasta fiindcă ei deși ar vrea nu pot să treacă peste voința lui Dumnezeu Tatăl cu lumea. În cele din urmă diavolii nu se iubesc între ei ci se urăsc. De fapt este un fel de amestec de interes demonic și de ură ceea ce îi face să continue să lucreze împotriva oamenilor. Este în acest sens posibil ca mulți diavoli să regrete că i-au întors spatele lui Dumnezeu și au ajuns în iad. Pocăința însă nu o pot face fiindcă cu toții au fost contaminați de virusul mândriei care a devenit un fel de a doua lor natură. Așa că să nu credem că diavolii o duc bine în iad. În nici un caz. Ei sunt de fapt antipodul a tot ceea ce este comuniune după cum este ea experimentată în rai de sfinții îngeri și de Dumnezeu. Diavolii după cum am spus sunt uniți numai în dorința de a face rău dar în rest ei se urăsc între ei de moarte. Nu au cum să se iubească fiindcă iubirea nu este un sentiment pe care îl găsim în iad. Iată de ce am spus că iadul este antipodul comuniunii care există în rai. În rai totul este comuniune și la fel de bine înțelegere. Înțelegem că Domnul Iisus Hristos și Sfântul Arhanghel Mihail nu sunt numai două ființe inteligibile ci la fel de bine sunt două ființe care sunt dedicate total

[157] Autor: mitropolia Tesalonciului (autor colectiv) editor Metodie Alexiu , *Viața în Hristos după Sfântul Grigorie Palama* (Tesalonic 2018).
[158] Agapie Criteanul, *Mântuirea păcătoșilor* (Mănăstirea Neamț, 1893).

și deplin înțelegerii. Nu trebuie să înțelegem prin aceasta compromis. Nici Domnul Iisus Hristos nu a făcut nici un compromis în fața crucii și nici Sfântul Arhanghel Mihail nu a făcut nici un fel de compromis în fața războiului cu diavolul. Adevărul este că am ajuns să facem prea multe compromisuri mai ales de natură morală. Aceasta fiindcă suntem peroane slabe și care nici nu cerem ajutorul Sfântului Arhanghel Mihail atunci când trecem prin greutăți. Este bine să știm că nu trebuie să facem nici un compromis cu răul și cu patimile fiindcă ele nu ne vor fi de folos și dacă le dăm degetul ne vor lua toată mâna. Trebuie să ne întărim prin credința în Sfântul Arhanghel Mihail în dorința de a nu face nici un compromis moral cu lumea schimbătoare din jur. Se fac mult prea multe compromisuri în lumea noastră și aceasta nu este bine. Trebuie să fim mult mai fermi cu compromisul și să știm că în cele din urmă răul trebuie să fie tăiat de la rădăcină pentru a nu ne contamina în întregime. Sfântul Arhanghel Mihail este o persoană care dacă îi cerem ajutorul ne poate ajuta să tăiem răul de la rădăcină.[159]

Ceea ce este evident este că între Domnul Iisus Hristos și Sfântul Arhanghel Mihail există o legătură profundă de iubire agapică ce caracterizează toate relațiile dintre Dumnezeu și sfinții îngeri. Biserica Creștin Ortodoxă a înțeles aceast fapt din cele mai vechi vremuri și în mai multe icoane îi putem vedea pe Domnul Iisus Hristos alături de Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil. Unele dintre aceste icoane este adevărat că sunt cu maica Domnului cu Pruncul având de o parte și de alta pe Sfântul Arhanghel Mihail și de cealaltă parte pe Sfântul Arhanghel Gavriil. În acest sens este bine să știm că deși Sfântul Arhanghel Mihail nu a fost văzut în viața Domnului Hristos el nu L-a părăsit pe Hristos atâta vreme când a trăit pe pământ. Aceasta fiindcă cel mai probabil sfinții îngeri știau de planul de mântuire pe care Dumnezeu Tatăl l-a pregătit umanității. La fel de bine Sfântul Arhanghel Mihail și-a dat seama că umanitatea merită să fie salvată din moment ce autorul moral al căderii protopărinților noștri Adam și Eva a fost diavolul. Iată de ce este bine să fim conștienți de faptul că sfinții îngeri dimpreună cu Sfântul Arhanghel Mihail nu s-au opus întrupării Domnului Iisus Hristos. Ei au fost conștienți de tripla necesitate a întrupării: 1. posibilitatea ca prin întruparea lui Iisus omul să devină înfiat fiul lui Dumnezeu, 2. necesitatea ca omul să fie eliberat de robia diavolului care se manifestă prin păcate și patimi. 3 faptul că prin întruparea lui Dumnezeu Fiul, Dumnezeu Tatăl și-a exprimat iubirea pe care o are față de toată umanitatea. Este cât se poate de evident că sfinții îngeri dimpreună cu Sfântul Arhanghel Mihail au subscris acestei voințe dumnezeiești și în cele din urmă au fost de acord cu plan de răscumpărare ce a fost realizat prin activitatea mesianică a Domnului Iisus Hristos.[160]

O altă asemănare care există între Domnul Iisus Hristos și Sfântul Arhanghel Mihail este faptul că ambii au făcut și fac minuni. Sunt în acest sens evidente mărturiile Noului Testament despre activitatea mesianică a Domnului Iisus Hristos care toate aduc mărturie că Domnul Iisus Hristos a făcut mai multe minuni. La fel de bine am putut vedea că și Sfântul Arhanghel Mihail a făcut minuni de-a lungul istoriei creștin ortodoxe. De unde această putere de a face minuni a Sfântului Arhanghel Mihail? El are această putere încă din momentul facerii sale fiindcă îngerii sunt ființe mai presus de om și prin urmare pot să depășească legile lumii fizice. Sfântul Arhanghel Mihail are puterea de a face minuni dată de Dumnezeu Tatăl prin Dumnezeu Fiul în Duhul Sfânt. Iată că această asemănare ne spune de originea comună cerească a Domnului Iisus Hristos. Ceea ce este elementar să știm și ceea ce trebuie să luăm în considerare fără de nici un fel de chestionare este faptul că deși Sfântul Arhanghel Mihail a făcut mai multe minuni el le-a făcut pentru ca omul să creadă în Dumnezeu Tatăl. În acest sens, atât Domnul Iisus Hristos cât și Sfântul Arhanghel Mihail sunt un fel de pedagogi și mistagogi spre Dumnezeu Tatăl. După cum Sfântul Arhanghel Mihail a ajuns la o stare de comuniune deplină cu Dumnezeu Tatăl la fel de bine și omul este chemat să ajungă la o astfel de stare. Iată de ce Sfântul Arhanghel Mihail este un exemplu de urmat pentru noi oamenii. Este un exemplu de urmat fiindcă el a demonstrat că prin legătura strânsă cu Dumnezeu Tatăl în cele din urmă răul poate să fie biruit. Iată de ce este bine să știm că atât Sfântul Arhanghel Mihail cât și Domnul Iisus Hristos sunt aprigi luptători împotriva asalturilor demonice în general împotriva răului. O paralelă ce poate să fie trasă între Sfântul Arhanghel Mihail cât și Domnul Iisus Hristos este că ambii s-au luptat cu diavolul. Sfântul Arhanghel Mihail s-a luptat cu diavolul în ceruri unde l-a și biruit și Domnul Iisus Hristos s-a luptat cu diavolul pe pământ, lucru ce a fost încununat și de această dată cu o victorie. Se poate ridica logic întrebarea: dacă Sfântul Arhanghel Mihail l-a izgonit de diavol din cer, nu a fost destul ca această izgonire să fie suficientă și pentru pământ? Este adevărat că Sfântul Arhanghel Mihail l-a învins pe diavol în cer dar odată ce omul a păcătuit el a dat drepturi ca diavolul să își facă simțită prezența pe pământ. Iată de ce a fost necesară o a doua izgonire a diavolului sau mai bine spus o a doua înfrângere a diavolului. Mulți sunt

[159] Radu Teodorescu, *Răul în marile religii ale lumii* (Pennsylvania, 2002).

[160] Dumitru Stăniloae, *Iisus Hristos sau răscumpărarea omului* (București, 2913 reeditare).

confuzi în ceea ce privește starea diavolului după izgonirea din cer pe care a realizat-o Sfântul Arhanghel Mihail. Nu înseamnă aruncarea din cer moartea diavolului? Adevărul este că diavolul a murit în momentul când a fost izgonit din rai dar această moarte nu trebuie să fie înțeleasă ca moartea trupească a omului. Diavolul deși mort, în iad cel puțin psihologic (dacă acest cuvânt este potrivit) este conștient de ceea ce are loc în jurul sau dincolo de el. Putem vedea din cartea lui Iov că a fost lăsat să iese din iad pentru a se prezenta în fața lui Dumnezeu Tatăl și a da raport de activitățile lui. Deci trebuie să înțelegem că moartea diavolului prin aruncarea în iad nu este identică cu moartea unui om în care el pur și simplu nu mai reacționează la nici un stimul extern. Iată de ce, pentru a nu mai da posibilitatea diavolului să îl atragă pe om spre păcat și patimi Iisus s-a pogorât din cer și a venit în ajutorului omului. Cei care cred în Iisus mai de vreme sau mai târziu vor ajunge să se elibereze de robia diavolului. Să nu credem că prin plăcerile pe care diavolul ni le oferă el vrea libertatea noastră. În nici un caz. Prin plăcerile lumii diavolul vrea să ne facă sclavii lui. Dorințele și voințele diavolului față de om au fost malefice încă de la început din cele mai vechi vremuri și prin urmare nu avem prea multe motive să credem că ele s-au schimbat în zilele noastre.[161]

Dincolo de toate cele spune până acum ceea ce este esențial să înțelegem este că atât Domnul Iisus Hristos cât și Sfântul Arhanghel Mihail sunt uniți de un principiu care va dăinui în veșnicie: este dorința de a face bine. Această dorință de a face bine nu este numai una teoretică, ci la fel de bine se manifestă cât se poate de concret și de practic. Aceasta fiindcă nici Domnul Iisus Hristos și nici Sfântul Arhanghel Mihail nu sunt un fel de teoreticieni ai binelui. Diavolii sunt buni teoreticieni ai binelui fiindcă teoretic îi cunosc toate valențele dar nu pun nimic din ceea ce știu în practică. Prin urmare la fel cum diavolii sunt uniți de gândul de face răul și a produce cât mai multă suferință în jurul lor, la fel de bine Domnul Iisus Hristos cât și Sfântul Arhanghel Mihail sunt uniți de dorința de a face binele. Din cele relatate am putut vedea că această cale a răului aleasă de diavoli este în cele din urmă o înfundătură. Este o înfundătură fiindcă ea nu duce niciunde. Este bine în acest sens să ne eliberăm de iluzia că răul și comiterea lui au în acest sens finalitate. Răul nu are nici un fel de finalitate. Răul este finit în timp ce binele este infinit. În acest sens este bine să știm că în cer nu avem numai pe Domnul Iisus Hristos gata să intervină pentru noi și să ne ajute. La fel de bine îl avem pe Sfântul Arhanghel Mihail, pe Sfântul Arhanghel Gavriil pe Sfântul Arhanghel Rafail și pe restul îngerilor. Cu toții sunt niște ființe ale binelui și ale luminii care voiesc să ne facă bine și să ne susțină. Domnul Iisus Hristos însă și-a reținut dreptul de a ne mântui. Iată de ce lui Iisus i ne putem adresa și cu titlul de mântuitor. Ceea ce am voit să evidențiem este că Iisus nu a fost singur mântuitor al nostru ci la fel de bine el a fost asistat de îngeri. Știm că după ispitirile din pustia Carantaniei mai mulți îngeri s-au arătat ca să Îl întărească pe Iisus. La fel de bine un înger s-a pogorât mai înainte de patima lui Iisus în grădina Ghețimani pentru a îl întării pe Iisus. Iată că Iisus a fost slujit și susținut de sfinții îngeri în activitatea lui de mântuitor al omului.[162]

Este evident că nu putem să știm toate amănuntele legăturii care există între Domnul Iisus Hristos și Sfântul Arhanghel Mihail dar ceea ce este sigur este că nu există nici o discrepanță între cele două ființe. Aceasta fiindcă ele sunt legate existențial de starea raiului și de binele pe care ambii vor să îl facă. Este evident că nu trebuie să cerem din rai mai mult decât ne este necesar să știm. Ceea ce știm este că mai înainte de cădere diavolul a avut la fel de bine aceiași legătură strânsă de iubire și frățietate cu Domnul Iisus Hristos. Ei bine această legătură ar fi putut să dureze la infinit dacă în inima diavolului nu ar fi pătruns gânduri de mândrie. Diavolul a început să vadă iubirea pe care o manifestau Domnul Iisus Hristos, Sfântul Arhanghel Mihail și ceilalți îngeri ca un fel de slăbiciune. Aceasta fiindcă în iubire de multe noi nu ajungem să vedem puterea ei ci mai mult unii văd un fel de moleșire a omului. Este posibil ca și diavolul în loc să vadă puterea iubirii a început să vadă iubirea ca un semn de slăbiciune a lui Dumnezeu. Ceea ceea este sigur este că diavolul nu a căzut dintr-o dată. În inima lui a avut loc un proces lent de despărțire de Dumnezeu care a culminat în faptul că în cele din urmă a ajuns la concluzia că el este mai bun și mai capabil decât Dumnezeu. Vedem cum diavolul a interpretat

---

[161] Iulian Geț̦u, *Sfinț̦ii îngeri* (Fălticeni, 2011).

[162] La fel cum sfinții îngeri L-au asistat pe Iisus în activitatea Lui de mântuitor la fel de bine și Sfântul Arhanghel Mihail ne poate asista pe noi oamenii în drumul spre mântuire. Aceasta fiindcă după cum am spus sfinții îngeri se bucură de mântuirea noastră. Este bine să avem încredere în Sfântul Arhanghel Mihail fiindcă el știe ce este bine pentru noi. Fiindcă trăim într-o lume în care materialismul este moneda curentă credința în Sfântul Arhanghel Mihail pare pentru mulți mai mult o poveste pentru copii. Am putut vedea din minunile de mai sus că realitatea Sfântului Arhanghel Mihail nu este o poveste. În cazul Sfintei Ecaterina din Alexandria Egiptului am putut vedea că Sfântul Arhanghel Mihail a venit din cer pentru a o încuraja în încercările pe care împăratul păgân Maxențiu i le-a pus în față. Văzând pe Sfântul Arhanghel Mihail venit din cealaltă lume Sfânta Ecaterina nu a mai simțit frica de moarte. De fapt această venire a Sfântului Arhanghel Mihail din cer pentru Sfânta Ecaterina trebuie să fie actuală pentru noi toți creștinii ortodocși care este evident că ne temem de moarte.

greșit iubirea lui Dumnezeu. Fiindcă Dumnezeu iubește necondiționat și infinit, diavolul a crezut că această iubire a lui Dumnezeu a ajuns să fie un fel de trambulină a sa spre a lua locul dumnezeirii. În termeni populari se poate spune că diavolului i-a fost dat degetul însă el a vrut să ia toată mâna. Una dintre cele mai mari greșeli ale diavolului și care eventual la costat și transformarea în diavol din înger de lumină a fost că el a subestimat puterea iubirii. Astfel trebuie să știm că și după cădere Dumnezeu a continuat să își reverse iubirea lui peste diavol. Fiindcă el nu a mai putut primii iubirea lui Dumnezeu, această iubire s-a transformat în flăcări mistuitoare. Sfântul Isaac Sirul a și spus la un moment dat că flăcările din iad sunt de fapt flăcările iubirii lui Dumnezeu care sunt veșnic respinse de cei de acolo. Prin întoarcerea și rebeliunea împotriva lui Dumnezeu care este principiul ontologic a tot ceea ce există, diavolul și-a pierdut capacitatea de a mai iubii. Iubirea lui Dumnezeu care se varsă spre toată creația a devenit în acest fel un foc care îl mistuie deplin. Este acel sentiment pe care îl au unii care urăsc de moarte pe cineva și acela nu face decât să le arate iubire. În acest moment cel care urăște simte iubirea celui urât ca un chin. Aceasta fiindcă cel care răspunde la răutate cu iubire nu face decât să arunce paie aprinse în capul celui care îl urăște. Iată prin urmare care este "dialectica" chinurilor iadului. Dumnezeu nu îl urăște pe diavol în mod literal. Din contră, îl înconjoară pe diavol cu iubirea lui infinită. Fiindcă prin rebeliune diavolul și-a pierdut capacitatea de a mai răspunde la iubire el se chinuie veșnic.[163]

Atunci când vorbim despre lumină marea majoritate dintre noi suntem tentați să ne gândim numai la lumina fizică. Știm că lumina fizică este opusă întunericului. Aceasta este o lege a lumii fizice ce în nici un fel nu poate să fie ignorată și trecută cu vederea. Totuși, ceea ce fizica nu ne spune că este că lumina mai are două feluri de a se manifesta. În acest sens pe lângă lumina fizică fără de care nu putem vedea în jurul nostru, la fel de bine mai există lumina cunoașterii sau cum se exprimă unii filosofi lumina sapiențială. Această lumină sapiențială nu face decât să îi lumineze mintea și gândurile (sufletul) omului. Care este opusul luminii minții sau lumii cunoașterii? Este evident că este ignoranța și primitivismul. Dacă lumea nu ar căuta lumina cunoașterii cu toții am trăii ca niște primitivi care singurul lucru pe care îl fac este să trăiască conform legilor instinctului pe care omul îl are în comun cu animalele. Pe lângă lumina cunoașterii la fel de bine există lumina spirituală. Ce este lumina spirituală (pnevmatică)? Această lumină este o lumină a sufletului și ea mai poate fi denumită și conștiința morală din om. Lumina spirituală este cea care îl ilumnează pe om și îl face să știe care este diferența dintre păcat și faptă bună, dintre virtute și patimă. Dintre toate cele trei tipuri de lumină de care am vorbit până acum, în ceea ce ne privește pe noi oamenii, cel mai mult Domnul Iisus Hristos și Sfântul Arhanghel Mihail sunt uniți de lumina spirituală. Acolo unde se manifestă Domnul Iisus Hristos sau Sfântul Arhanghel Mihail omul nu stă în întunericul patimilor și al păcatelor ci la fel de bine se ilumnează sau mai bine spus se trezește la viața virtuții și a faptelor bune. Iată prin urmare că atât din Domnul Iisus Hristos, cât și din Sfântul Arhanghel Mihail putem vedea că izvorăște o lumină spirituală.[164]

Este posibil ca de mai multe ori să simțim lumina spirituală ca un fel de chemare în spre bine. În acest sens lumina spirituală care vine de la Sfântul Arhanghel Mihail poate să îi inspire pe unii. Ea poate inspira la mai multe lucruri: convertirea la creștinism și la creștinismul ortodox, dorința de a face bine, dorința de a îți îmbunătății viața atunci când totul este cumva în paragină, un fel de iubire mistică ce se naște dintr-o dată față de Domnul Iisus Hristos. În sens creștin ortodox este cât se poate de adevărat că nu putem să disociem persoana Domnului Iisus Hristos de persoana Sfântului Arhanghel Mihail și în sens generic de persoana sfinților îngeri. Aceasta fiindcă am putea spune că ei sunt din aceiași echipă sau mai bine sus în termeni științifici, din aceiași dimensiune nevăzută. Îngerii după cum am arătat au fost creați prin Domnul Iisus Hristos. După facerea lor și după stabilirea lor pentru veșnicie în bine îngerii au devenit frații mai mici ai Domnului Iisus Hristos. Iată de ce în nici un fel teologia creștin ortodoxă nu Îl disociază pe Domnul Iisus Hristos de îngeri și îi pune în aceiași categorie. Că nu totul este cunoscut de teologii creștin ortodocși în ceea ce Îl privește pe Sfântul Arhanghel

---

[163] Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte despre nevoință* (Editura Cartea Ortodoxă, 2013).

[164] Din mai multele descoperiri pe care Domnul Iisus Hristos și Sfântul Arhanghel Mihail le-au făcut oamenilor, ei au putut să fie văzuți ca fiind ființe luminate sau ființe ale luminii. Este vorba aici de un al patrulea gen de lumină care este lumina necreată a lui Dumnezeu. Dumnezeu Tatăl este o ființă ce poate să fie cunoscută numai în lumină fiindcă lumina necreată este lumina în care locuiește Dumnezeu Tatăl. Nu poate fii vorba în nici un fel de întuneric în Dumnezeu Tatăl fiindcă din El izvorăște toată lumina sau mai bine spus orice timp de lumină. Lumina necreată a fost lumina în care a fost învăluit Domnul Iisus Hristos în fața celor trei ucenici ai Săi. Această lumină necreată a putut să fie văzută după cum am arătat mai sus și în cazul Sfântului Arhanghel Mihail. Diferența dintre lumina necreată pe care o descoperă Domnul Iisus Hristos este că lumina Lui este o lumină care îi este proprie fiindcă El este fiul lui Dumnezeu. Lumina necreată pe care o manifestă Sfântul Arhanghel Mihail este o lumină pe care el nu o are în sine dar a câștigat-o prin persistența în bine și prin stabilizarea ființei lui în bine.

Mihail și pe sfinții îngeri nu poate să fie în nici un fel negat. Aceasta fiindcă teologii creștin ortodocși știu ceea cea ce a fost revelat de Dumnezeu Tatăl și la fel de bine descoperit sfinților părinți. A venit vremea să fim mult mai atenți cu viața îngerească fiindcă fără doar și poate ea este hristologică. Nu înseamnă că Sfântul Arhanghel Mihail este un capitol expres al hristologiei dar fără doar și poate îngerii și Sfântul Arhanghel Mihail au o vedere mult mai profundă și mai deplină a ceea ce este hristologia. Pentru noi oamenii simplii și pentru teologii creștin ortodocși hristologia și angelologia sunt două capitole separate ale dogmaticii creștin ortodoxe. Iată de ce trebuie să știm că trebuie să fim mult mai preocupați de care este raportul dintre hristologie și angelologie. Știm că hristologia poate să existe și fără de angelologie dar în nici un fel angelologia nu poate exista fără de hristologie. Aceasta fiindcă prin Dumnezeu Tatăl, Domnul Iisus Hristos a fost la drept vorbind creator al îngerilor. Iată de ce spunem că hristologia a fost premergătoare angelologiei. Bazele angelologiei au fost puse practic de Domnul Iisus Hristos.[165]

Localitatea Palm Harbor din Florida Statele Unite ale Americii este locul unde există o comunitate de creștini ortodocși de origine greacă. Această comunitate este posibil să aibă origine printre primii emigranți creștin ortodocși greci care după cum ne spun documentele de tip istoric au ajuns să se așeze în regiunea Floridei. Se știe că prima biserică creștin ortodoxă construită de greci a fost în localitatea New Smyrna tot din Florida. Ce legătură poate să existe între biserica creștin ortodoxă a grecilor din Palm Harbor din Florida și Sfântul Arhanghel Mihail? Legătura este că în această biserică pe un perete era pusă o icoană ornată cu argint a Sfântului Arhanghel Mihail. Deși Biserica avea hramul sfinților Rafael, Nicolae și Irina totuși biserica avea pusă icoana Sfântului Arhanghel Mihail la un loc de cinste. După cum relata cotidianul Christian Post cu câțiva ani în urmă într-o noapte biserica grecilor creștin ortodocși din Palm Harbor a fost devastată de un incendiu. Cel mai probabil acest fapt a avut loc după anul 2011. Fiindcă incendiul care nu se știe din ce cauze a început a avut loc noaptea biserica nu a putut să fie salvată. Pompierii fiindcă era noapte nu erau la datorie și așa că biserica a ars în întregime. A doua zi dimineața când pompierii au venit și au eliberat zona au putut vedea un lucru neobișnuit. Deși toată biserica a fost distrusă numai stâlpul pe care era icoana Sfântului Arhanghel Mihail a rămas în picioare. Icoana care era placată cu argint după cum spunea un credincios al acelei biserici nu mirosea a fum după cum era normal să fie ci degaja în miros de tămâie și mir. Să fi fost această întâmplare o simplă coincidență? Cum se face că deși incendiul a doborât la pământ toată clădirea numai un singur stâlp a rămas în picioare: stâlpul care avea icoana Sfântului Arhanghel Mihail? Ar fi cu adevărat o imposibilitate să credem că într-un incendiu care a pus o biserică întreagă la pământ un stâlp pe care se afla icoana Sfântului Arhanghel Mihail a rămas din coincidență în picioare.[166]

Prin urmare este adevărat că unii ar putea să vadă în întâmplarea de mai sus o simplă coincidență. Să fi fost și faptul că icoana mirosea a tămâie și mir după ce în prealabil a fost expusă mai multă vreme la flăcările focului devastator o simplă coincidență? Fără doar și poate că nu. Este imposibil ca după ce am ținut un obiect la foc el să miroase altceva decât a fum sau a ars. Vedem că icoana Sfântului Arhanghel Mihail din biserica grecească creștin ortodoxă din Palm Harbor Florida chiar după ce a stat ore bune în flăcări mirosea a tămâie și a mir. Aceasta este ceea ce ne spune că întâmplarea de mai sus nu a fost o simplă coincidență și că aici putem vedea fără doar și poate lucrarea Sfântului Arhanghel Mihail care acolo unde este invocat răspunde. Pentru americani această minune este fără doar și poate o dovadă că Sfântul Arhanghel Mihail există și el este familiar cu problemele americanilor. Realitatea este că trebuie să ne deschidem ochii și să privim mai bine în jur și să ne dăm seama de ceea ce are loc în jurul nostru. Suntem mult prea preocupați de treburile vieții cotidiene pentru ca să mai percepem semnele pe care Domnul Iisus Hristos și îngerii ni le arată nouă. Să nu ajungem în acest sens să fim împietriți la inimă fiindcă aceasta nu este bine. Trebuie să ne deschidem spre Dumnezeu și să ne dăm seama că numai așa în cele din urmă vom reuși să ne lărgim perspectivele și orizonturile. Pentru cei care sunt necredincioși și rău intenționați evident se vor găsii mai multe motive să nege că în Palm Harbor Florida a avut loc o minune. Aceasta fiindcă suntem învățați din școală să credem mă minunile nu au există și ele sunt o simplă

---

165 Bogdan Mugur, *Angelomorphic pneumatology: Clement of Alexandria and other early christian witnesses* (Brill, 2009).

166 Fizicianul Albert Einstein spunea că: coincidența este modul prin care Dumnezeu rămâne anonim. Aceasta fiindcă trebuie să știm că în sens creștin ortodox a fi anonim este fără doar și poate o exercitare a virtuții smereniei. Omul care este anonim este un om care în cele mai multe cazuri este considerat un fel de persoană care nu are nici o importanță și care trebuie să fie trecută cu vederea. În acest sens creștin ortodox știm că mai mulți sfinți au jucat rolul anonimatului. Despre Sfântul Efrem cel Nou de exemplu știm că 400 de ani nimeni nu a știut nimic despre el. El a fost ucis de turci prin înfrângerea unui par aprins în burtă după ce în prealabil a fost supus mai multe chinuri și torturi care au fost aplicate asupra lui. Iată cum sfinții sunt persoane ale anonimatului pe care noi cei de azi care suntem mutați într-o parte și alte de valurile lumii nu îi luăm în considerare și nici nu ținem cont de viața lor.

invenție a minții bolnave a omului. Teologul protestant Rudolf Bultman a fost cel care a susținut în secolul al XX-lea că Biblia trebuie să fie demistificată și demitologizată. Aceasta fiindcă susținea el că în Biblie se află mult prea multe mituri care nu sunt de fapt nu minunile lui Iisus și a sfinților apostoli ci mai mult un fel de produs al inconștientului colectiv antic care a voit să ascundă un cod de învățături pentru cei inițiați. Acest proces de demitologizare este actual pentru unii și în ceea ce îl privește pe Sfântul Arhanghel Mihail. Această demitologizare a Sfântului Arhanghel Mihail poate să însemne pentru unii pur și simplu opoziția pe care omul o are în această lume față de rău. Sunt mulți care când aud de Sfântul Arhanghel Mihail și de minunile sale sunt de părere că cei care relatează aceste minuni sunt un fel de mitologi care creează proză fantastică pentru tinerii care sunt dornici de senzațional. După cum am putut vedea din minunea de la Palm Harbor din Florida este într-un anume sens imposibil ca o icoană ce nu a fost unsă cu mir în prealabil după ce a stat mai multe ore în flăcările unui incendiu să degaje un miros de mir bineplăcut. Aceasta fiindcă pur și simplu legile lumii fizice nu pot să fie încălcate. Nu pot să fie încălcare decât numai dacă o putere mai mare se manifestă.[167]

Teologia creștin ortodoxă este conștientă prin urmare de unitate spirituală și eshatologică dintre Domnul Iisus Hristos și Sfântul Arhanghel Mihail. Aceasta mai ales în vremurile de azi în care unitatea și unirea au devenit o chestiune derizorie. Trebuie să știm că pentru cei mai mulți dintre oamenii de azi a vorbii de unitate și de unire de cele mai multe ori se leagă de deziderate sau de lozinci politice. Statele Unite ale Americii sunt unite pentru ca să devină una dintre cele mai mari supraputeri din lume, Uniunea Europeană este mai mult o unire politică pentru ca să reziste în fața presiunilor economice la nivel mondial asupra Europei, Uniunea Sovietică a fost o uniune atee care a voit să extirpe odată pentru totdeauna credința creștin ortodoxă din sânul blocului europeean estic. Iată de ce trebuie să știm că omul de zi nu mai prea crede în unire și în unitate. Aceasta fiindcă el a văzut că în spatele unirii și a unității de cele mai multe ori se ascund interese meschine. A venit timpul să nu mai acordăm atenție celor care promovează unirea și unitatea în lumea noastră fiindcă adevărul este că ea nu funcționează. Mai bine mergem fiecare pe cont propriu și nu mai avem nimic de a face cu unirea și unitatea. În acest sens omul modern sub presiunea propagandei politice a ajuns la un fel de saturație față de conceptele de unire și unitate. După cum spunea George Orwell în celebra sa carte: Ferma animalelor: "toate animalele sunt egale însă unele sunt mai egale decât altele." Adică suntem uniți însă unii sunt mai uniți decât alții și fiindcă este așa în cele din urmă ei au mai multe drepturi. A face recurs la unire și la unitate în zilele noastre este un fapt care te descalifică din start. Aceasta fiindcă omul modern este deziluzionat în ceea ce privește unirea și unitatea. Să ne aducem aminte că Domnul Iisus Hristos s-a rugat lui Dumnezeu Tatăl pentru ca toți să fie una. Este adevărat că există în acest sens un anumit paralelism între Domnul Iisus Hristos și Sfântul Arhanghel Mihail. Domnul Iisus Hristos s-a rugat în grădina Ghețimani mai înainte de patima Sa ca toți să fie una. La fel de bine în fața intenţiei căderii din cer a diavolilor Sfântul Arhanghel Mihail a făcut apel ca toți îngerii să se unească împotriva diavolului fiindcă el îi va duce pe toți la pierzanie.[168]

Devine evident prin urmare că principalul aliat al omului în ceruri este Domnul Iisus Hristos. După El îi avem pe sfinții îngeri. Pentru cei care sunt foarte vulnerabili în ceea ce privește deznădejdea este bine să știm că deși există puteri infernale care la un anumit moment sau alt moment al istoriei și-au făcut simțită prezența în cele din urmă există în rai și puteri angelice care se pot opune acestor forțe infernale. Iată de ce trebuie să știm că prin rugăciune putem să Îl sensibilizăm atât de Sfântul Arhanghel Mihail cât și pe Domnul Iisus despre situația critică în care suntem. Este adevărat că Iisus știe mai înainte ca noi să îi cerem ajutorul de situația noastră mai mult sau mai puțin critică. Atunci de ce așteaptă ca noi să îi cerem să intervină și El nu intervine fără de nici un fel de cerere din partea noastră? Iisus nu intervine fiindcă El vrea să vadă și dispoziția noastră și la fel de bine de multe ori El se folosește de situațiile critice din viața noastră pentru a ne da o lecție. Sunt mulți care odată ce au ajuns într-un moment critic în viața lor ajung de se întorc la Dumnezeu și al Iisus. Totuși, imediat ce situația cu viața lor se remediază ei uită de Dumnezeu și de Iisus și revin la viața pe care au dus-o mai înainte, de nepăsare față de cele sfinte. Iată de ce sunt multe situații în care deși Sfântul Arhanghel Mihail și îngerii știu de situația în care ne aflăm ei nu intervin până ce nu le cerem ajutorul. La fel de bine când îi cerem ajutorul lui Iisus și Sfântului Arhanghel Mihail nu facem decât să ne exprimăm smerenia noastră. Ne exprimăm smerenia noastră fiindcă smerenia este necesară vieții noastre și a unei intimități cu Iisus și cu Sfântul Arhanghel Mihail. Dacă într-o situație critică oamenii nu ar cere ajutorul lui Iisus și al Sfântului Arhanghel Mihail cel mai probabil că

---

167 Nichita Stitat, *Despre suflet, Despre crearea îngerilor, a lumii văzute și nevăzute, crearea omului, ființa sufletului și starea lui după moartea trupului* (Editura Andrea, 2011).

168 Antonie Plămădeală, *Ca toți să fie una* (București, 1979).

omul ar ajunge să se mândrească și să îi considere pe Iisus și Sfântul Arhanghel Mihai un fel de servitori sau slujitori ai lui care trebuie să intervină imediat pentru el fără ca el să nu mai dună nici un fel de efort. Trebuie să facem efortul ca în situații critice și disperate să ne întoarcem spre Iisus și spre Sfântul Arhanghel Mihail cu toată sinceritatea și toată deschiderea. În cele din urmă se ridică întrebarea: este cu adevărat frumoasă viața cu Iisus și Sfântul Arhanghel Mihail? Adevărul este că într-adevăr viața cu Iisus și cu Sfântul Arhanghel Mihail este frumoasă și trebuie să ținem cont de ea în momentele în care trecem prin greutăți. Viața cu Iisus și Sfântul Arhanghel Mihail ne face să fim părtași luminii spirituale pe care aceștia doi au degajat-o pe parcursul istoriei. Atât Domnul Iisus Hristos cât și Sfântul Arhanghel Mihail nu sunt indiferenți la problemele pe care le avem. Este adevărat că de multe ori rezolvarea unei anumite probleme poate să întârzie dar ceea ce este sigur este că la un anumit moment va veni și mângâierea de la Iisus sau de la Sfântul Arhanghel Mihail. Iată de ce momentele critice ale vieții noastre trebuie să fie într-un anume fel un fel de exercițiu de credință. La Iisus cum și la Sfântul Arhanghel Mihail cel mai repede ajungem prin credință după cum am arătat în rândurile de mai sus. Sunt mulți care din cauza încercărilor și a necazurilor ajung la creștinismul ortodox dacă nu sunt creștini ortodocși fiindcă devin conștienți că viața lor se află pe o pistă greșită. Iată prin urmare care sunt principalele coordonate ale relației supra-istorice și eshatologice care există între Iisus și Sfântul Arhanghel Mihail.[169]

CAPITOLUL 9

VERTICALITATEA DUHOVNICEASCĂ ȘI ESHATOLOGICĂ A SFÂNTULUI ARHANGHEL MIHAIL

Oamenii sunt diferiți și știința ne spune că dacă vom căuta doi oameni identici în această lume nu vom găsii. Aceasta fiindcă este evident că fiecare dintre noi suntem persoane unice și irepetabile care nu au fost și nici nu vor mai fi în istoria umană. Deși sunt oameni care sunt cât se poate de diferiți unii de alții este bine să știm că diferența dintre unii și alții poate să fie una de natură morală. În timp ce unii sunt oameni virtuoși, alții sunt oameni ai viciilor. Un viciu extrem de întâlnit în zilele noastre este nestatornicia. Dacă este să ne uităm la viața publică și mai ales la viața politică (fără să facem nici o politică în paginile acestei cărți) vom vedea cât de schimbători sunt oamenii. Unii se schimbă de la oră la oră și alții de la zi de zi. Rar sunt cazurile de oameni care rămân o perioadă mai lungă de timp sau tot restul vieții în ideile și principiile lor. Pe oamenii care sunt neschimbători și loiali principiilor morale îi denumim ca oameni de caracter. Omul de caracter este un om care nu se schimbă. Despre cunoscutul dictator sovietic Stalin se știe o glumă mai mult sau mai puțin adevărată cum că a avut o întrevedere cu 10 dintre funcționarii lui. După întrevedere, Stalin care era un fumător notoriu a văzut că îi lipsește luleaua de pe birou. A concluzionat că unul dintre funcționarii lui i-a furat-o. A chemat pe mai marele serviciilor secrete și i-a spus să meargă la cei 10 funcționari ce tocmai ieșiseră din biroul lui să vadă care a furat pipa lui. Șeful serviciilor secrete a plecat dar între timp Stalin a văzut că nimeni nu îi furase pipa ci ea a căzut sub birou. A dat ordin ca șeful serviciilor secrete să vină. Acesta fără să știe că între timp Stalin își găsise pipa i-a spus că Stalin nu mai trebuie să își facă probleme fiindcă cinci dintre funcționari au recunoscut că ei au furat pipa și alți cinci au murit sub tortură.[170]

Din cele spus mai sus se deduce că este una să fim consecvenți cu principiile noastre în vremuri bune, dar oare vom mai fi noi consecvenți și în vremuri rele și de încercare? Sunt unii care adevărul este că atunci când dau de greu cedează foarte ușor. Cedează extrem de ușor fiindcă nu sunt obișnuiți cu presiunile care se fac asupra lor. Alții în schimb sunt extrem de verticali și rămân credincioși convingerilor lor până la capăt. Să ne aducem aminte de sfinții martiri și mucenici creștin ortodocși din antichitatea creștină. Ei nu au făcut nici un rabat cu

169 Darrel D. Hannah, *Michael and Christ: Michael traditions and angel christology in early Christianity* (Tubingen, 1999).

170 Adevărul este că dacă este căutăm un model de nestatornicie și de lipsă de verticalitate în lumea noastră modernă, fără doar și poate că Stalin este un bun exemplu. Sunt puțini cei care știu că în tinerețe în Georgia natală Stalin a fost seminarist într-un seminar teologic creștin ortodox. Se pare că pentru convingerile sale extreme Stalin a fost exmatriculat. Cel mai probabil el a voit să se răzbune pe acest act de exmatriculare care lui i s-a părut nedrept. Ei bine ceea ce este de reținut este că din seminarist creștin ortodox Stalin a devenit ateu și adept al lui Lenin unul dintre cei mai notorii atei din toate timpurile. Rămâne un mister și până în zilele noastre cum un fost seminarist creștin ortodox a devenit dictator sovietic și adept al ateismului marxist-leninist? Avem aici fără doar și poate un exemplu de inconsecvență care a costat mult poporul rus și nu numai. A fost Stalin care în loc să mențină ateismul sovietic numai în Rusia l-a existins după al doilea război mondial în toată Europa de est. Avem aici un faimos exemplu de lipsă de verticalitate și de inconsecvență. El s-a numit Stalin.

credința lor căreia i-au rămas fideli până în momentul morții. Este evident că trebuie să fim foarte atenți cu principiile noastre. Aceasta fiindcă aceste principii pot să fie definitorii pentru noi. În zilele noastre găsim din ce în ce ma mulți oameni cameleonici. Ei sunt acele persoane care își schimbă culoarea principiilor în funcție de mediul în care se află. Iată de ce este bine să știm care este psihologia omului cameleonic. Când el este în compania oamenilor răi, el devine un om rău și când este în compania oamenilor buni, el devine un om bun. Cameleonul știm că este o șopârlă care pentru a nu fi depistată de animalele de pradă are capacitatea de a își schimba culoarea pielii în funcție de mediul înconjurător. Aceasta nu înseamnă că psihologia omului cameleonic este una de așa natură că trebuie să fie considerată bună. În nici un caz. Omul cameleonic este un om individualist care aderă numai formal la cercurile din jurul lui. El de fapt își urmărește interesul individualist. Dacă este să ne uităm la marii noștri demnitari din zilele noastre vom vedea că ei înțeleg libertatea ca fiind un act cameleonic. Pentru a te îmbogății cât mai repede și cât mai iute trebuie să adopți orice ideologie politică este în vogă. Așa că nu este nici o problemă dacă azi ești cu o formațiune politică și mâine cu alta. Totul este ca tu să îți urmezi interesul și să te îmbogățești cât mai repede.[171]

În lumina celor spuse mai sus este adevărat că și diavolul are un astfel de profil. La fel ca mutațiile de comportament și psihologia labilității și diavolul a dat dovadă de inconsecvență și de ne lipsă de statornicie. Aceasta fiindcă după cum am arătat în rândurile de mai sus diavolul a fost creat inițial bun și ca înger de lumină. Avea tot ceea ce își dorea și nimic nu îi lipsea. Avea putere, frumusețe, era înconjurat de lumină și iradia lumină, avea deșteptăciune și inteligență. Diavolul avea tot ceea ce era necesar pentru ca să rămână pentru veșnicie credincios lui Dumnezeu. Fiindcă el singur a fost cauza căderii lui înțelegem că diavolul este o ființă labilă care nu știe să fie credincios unor principii. El nu are ceea ce am putea denumii ca verticalitate. În acest sens dacă un șef de al nostru ne preia și din săraci ce suntem ne face bogați, ne oferă o casă frumoasă în care să locuim, ne oferă celebritate și prestigiu cu condiția numai ca noi să îi fim recunoscători este evident că în mod logic îi vom fi recunoscători acelui șef al nostru pentru totdeauna. Ei bine acest principiu nu a funcționat și în cazul diavolului. Frumusețea și puterile pe care i le-a dat Dumnezeu în mod gratuit au ajuns ca în loc să îl facă să fie recunoscător lui Dumnezeu, să îl facă să vrea mai mult. Această mentalitate nu este prezentă numai în cadrul diavolilor ci și al oamenilor. Marii împărați cu cât mai multe teritorii din care ei puteau trăii liniștiți, el și descendenț ii lui, ajung să se lăcomească și să vrea și mai mult. La marile burse de valori sunt unii brookeri care operează într-o zi cu bani câți unii nu au văzut într-o viață întreagă. Totuși cum se face că acești brookeri de la bursele de valori simt că de fapt banii pe care îi au sunt puțini? Setea de a avea cât mai mult este la unii ne neoprit. Viața lor nu mai este centrată pe Dumnezeu ci devine centrată pe dorința de a avea mai mult și mai mult fără ca să vadă un sfârșit la averile și banii pe care îi posedă.[172]

Ei bine, unul dintre primii arhangheli care a remarcat lipsa de principii și de caracter a diavolului a fost Sfântul Arhanghel Mihail. El și-a dat seama că diavolul nu vrea să fie o ființă stabilă. Mândria a pus stăpânire pe el și i-a dat iluzia că el poate face orice chiar și să ia locul lui Dumnezeu. Vedem aici în sens angelic două ființe cât se poate de diferite una de alta. Dacă Sfântul Arhanghel Mihail este o ființă verticală și de principiu ei bine este evident că nu același lucru poate să fie afirmat despre diavol. Odată ce îngerul se întoarce spre rău el devine o ființă fără de principii. Aceasta fiindcă în afară de Dumnezeu nu există principii și devine evident că trebuie să știm că cine se depărtează că Dumnezeu nu mai are nici un fel de coloană vertebrală. Diavolul nu a voit numai să Îl detroneze pe Dumnezeu ci la fel de bine să facă din labilitate și lipsa de verticalitate un mod de viață a tuturor îngerilor din ceruri. Cu adevărat aceasta era o molimă care dacă se aplica putea duce la instalarea iadului în rai. Iată de ce a fost necesar ca Sfântul Arhanghel Mihail să ia atitudine și să îi pună în funcțiune și pe ceilalți îngeri pentru a putea ca în cele din urmă să rămână în bine și în credincioșie față de Dumnezeu. Omul care Îl pune la îndoială pe Dumnezeu cu adevărat este un om blestemat. A te îndoi de Dumnezeu care este ființa absolută dincolo de care nimic mai bun și mai frumos nu poate să fie conceput, fără doar și poate este un

---

171 Philiph Zimbardo, *Lucifer effect: understading how good people turn evil* (Random House, 2008).

172 Diavolul a fost o ființă care a devenit labilă și instabilă din propria lui alegere. Dumnezeu nu l-a constrâns la o astfel de alegere. El acum se amăgește că de fapt este o ființă stabilă fiindcă face și urmărește numai răul. Nu a fost acest diavol care la contactul cu Iisus în pustia Carantaniei i-a spus lui Iisus că ar fi bine să își unească forțele și că Iisus ar trebuie să se plece în fața lui? Diavolul era gata să facă un compromis din nou. El care la izgonirea din iad i-a jurat dușmănie eternă lui Dumnezeu și Sfinților îngeri era dispus să se alieze cu Iisus cu condiția ca Iisus să îl recunoască mai mare decât el. Vedem și aici labilitatea diavolului. Pentru aceasta un autor biblic ne îndemna să opunem rezistență în fața diavolului fiindcă în cele din urmă el va fugii de la noi. În termeni umani trebuie să spunem prin aceasta că diavolul este o ființă care se plictisește repede. Fiindcă este nebun evident că face lucruri nebunești și poate ca mai mulți ani să îi bântuie pe unii. Aceasta fiindcă după cădere el nu mai este o ființă rațională.

blestem mortal. De fapt și în lumea noastră putem vedea că sunt mai mulți care sunt cât se poate de schimbători și care trec de la o stare de alta. Azi sunt cât se poate de mulți cei care trec dintr-o extremă în alta. În acest sens sunt persoane care manifestă un interes viu față de Dumnezeu pentru ca mai apoi să nu mai vrea să știe deloc de Dumnezeu. Dictatorul Stalin nu este în acest sens un caz izolat. Labilitatea poate să devină o traumă psihică și atunci adevărul este că numai cu ajutorul unui psihiatru bun se mai poate face ceva în acest sens. Iată de ce este bine să știm că trebuie să fim mult mai atenți cu gândurile și dispozițiile noastre. Vedem în Sfântul Arhanghel Mihail un exemplu de verticalitate duhovnicească și morală. Aceasta nu numai fiindcă el a ales să fie credincios lui Dumnezeu ci și fiindcă și-a manifestat constant iubirea și interesul față de oameni. Pe parcursul secolelor de istorie creștin ortodoxă Sfântul Arhanghel Mihail nu s-a schimbat deloc în ceea ce privește omul și mai ales creștinii ortodocși. Am văzut că el a venit în mai multe secole diferite și a fost alături de oameni. Chiar și în Alexandria secolului al IV-lea Sfântul Arhanghel Mihail și-a făcut simțită prezența arătându-se Sfintei Ecaterina. Este evident că trebuie să credem în Sfântul Arhanghel Mihail și să vedem în el nu reper de verticalitate.[173]

Este adevărat că vom găsii mai multe peroane publice care sunt cât se poate de schimbătoare. Ceea ce este și mai trist este că în societatea noastră aceste persoane sunt promovate și făcute un fel de vedete. Este la modă să te schimbi. Prin aceasta nu înțelegem numai ținuta sau coafura ci la fel de bine modul în care te comporți, prietenii pe care îi ai, familia pe care o ai, sexualitatea pe care o ai sau chiar concepțiile pe care le ai. Trăim într-o lume în care nu numai tinerii trec prin schimbări drastice ci de multe ori toată societatea noastră. Aceasta fiindcă după cum am spus omul de azi de multe ori fără să știe este cât se poate de schimbător și dorește noi și noi senzații. Sunt mulți creștini care au găsit cât se poate de plictisitor faptul de a sta numai în creștinismul ortodox și s-au modificat pe sine și credința lor. Așa se face că unii au devenit mai întâi catolici, apoi protestanți (luterani sau calvini) alții au devenit neo-protestanți (baptiști, iehoviști, penticostali, mormoni sau adventiști). Iată prin urmare că ceea este mai tragic este că din ce în ce mai mulți se plictisesc de credința lor creștin ortodoxă. Prima biserică ce s-a format în istorie sau mai bine spus prima biserică majoră din istorie a fost Biserica Creștin Ortodoxă. De atunci această biserică a fost rănită și fragmentată în mai multe biserici. Pentru unii este firesc să fie așa. Fiecare cu credința lui. A proceda în acest mod este o mare greșeală fiindcă după cum a fost un singur Hristos la fel de bine poate să fie numai o singură Biserică. Divizarea Bisericii adevărul este că ne face să fim asemănători diavolului care se plictisește destul de ușor. Sunt și printre noi persoane care se plictisesc ușor de Biserica Creștin Ortodoxă. Așa se face că în lumea noastră Biserica Creștin Ortodoxă este o instituție din ce în ce mai periferică. Este periferică fiindcă oamenii de azi se plictisesc repede și vor permanent ceva nou. Să ne aducem aminte de vechii filosofi atenieni care se adunau aproape zilnic în agora și în Areopag unde erau mistuiți de o întrebare comună: ce este nou? Când Sfântul Apostol Pavel le-a spus filosofilor că el are să le spună ceva nou, că morții vor învia, filosofii atenieni i-au răspuns Sfântului Pavel cu dezinteres că despre aceasta îl vor asculta altă dată.[174]

Că multă lume chiar dintre creștinii ortodocși sunt plictisiți de cultul Sfântului Arhanghel Mihail nu este nici o îndoială. Aceasta fiindcă ei îl văd pe Sfântul Arhanghel Mihail în icoane dar nu îl văd față către față. Creștinii ortodocși din timpurile noastre uită că Sfântul Arhanghel Mihail este un arhanghel și o ființă superioară nouă oamenilor. Iată de ce el se face cunoscut pe sine după alte criterii ale noastre oamenilor. Este evident că sunt mulți care ar voi să vadă mult mai multă "acțiune" din partea Sfântului Arhanghel Mihail, aceasta fiindcă fără doar și poate lumea de azi iubește acțiunea. Lumea de azi iubește acțiunea chiar dacă această acțiune este de multe ori una care implică păcatul. Din dorința de a ieșii din monotonia cotidiană care provine din îndepărtarea noastră de Dumnezeu adevărul este că suntem cât se poate de permisivi cu vulgaritatea, cu violența, cu pornografia, cu erotismul exacerbat și scandalul. De ce să nu spunem că pentru mai mulți dintre noi dorința de nou este dorința de a știi care a fost ultimul mare scandal din viața publică. Sunt persoane care se hrănesc cu

---

[173] Steven Chase, *Angelic spirituality: medieval perspective on the ways of the angels (*Paulist Press, 2002).

[174] Dorința de noutate și de ceva nou este pentru unii un fapt vital. Fără de noutate nu există nimic nou. Ei uită de ceea ce spunea dreptul Solomon în Vechiul Testament: că nimic nu este nou sub soare. La fel de bine această afirmație a fost parafrazată de poetul român Mihail Eminescu în celebra sa poezie Glosă cu versul: alte măști aceiași piesă. Cu alte cuvinte nu este nimic nou pe lume decât Hristos noutatea cea unic nouă. Când omul care este dependent de noutăți nu are noutăți el maschează vechiul în nou și în acest mod trăiește cu senzația că lumea este nouă și nimic nu este vechi. Cei mai mulți oameni care merg în goană după noutăți este adevărat că sunt superficiali. Ei nu stau să analizeze bine ceea ce fac fiindcă totul li se pare că este într-o continuă schimbare și ei trebuie să se adapteze. În acest sens adevărul este că pentru mulți dintre noi cultul Sfântului Arhanghel Mihail este unul vechi. Biserica Creștin Ortodoxă are 1600 de ani de promovare oficială a cultului Sfântului Arhanghel Mihail. Nu este prea mult? Nu sunt mulți care oare nu găsesc cultul Sfântului Mihail ca fiind destul de vechi? Adevărul că sunt mulți care gândesc în acești termeni.

scandaluri și mas media adevărul este că ne oferă cu mare grație cele mai picante detalii despre marile scandaluri ale lumii. Sunt în acest sens unele televiziuni și posturi de radio ca să nu mai spunem ziare care sunt specializate în scandaluri publice. Este pentru aceștia un mod de a fi. Ori atunci când vorbim despre Sfântul Arhanghel Mihail adevărul este că nu vredem nici un scandal. Vedem că este un arhanghel care a făcut mai multe minuni când a considerat el că trebuie să intervină sau la fel de bine că atunci când situația a cerut-o l-a izgonit pe diavol din ceruri. Nu este nimic scandalos în viața și faptele Sfântului Arhanghel Mihail. Așa se face că în spera publică persoana Sfântului Arhanghel Mihail este tratată cu tăcere. Mai că nu se vorbește nimic în sfera publică despre el. Cum să se vorbească despre el din moment ce Sfântul Arhanghel Mihail nu a creat nici un scandal ci își vede liniștit și în pace de treburile lui de arhanghel? Omul scandalului este un om al răutății. Este mai mult o răutate mascată fiindcă omul scandalului este un om extrem de schimbător și de labil. Dacă o săptămână a urmărit în presă și la televizor numai scandaluri parcă viața lui are sens. Odată ce săptămâna s-a încheiat el privește cu interes la viitor fiindcă scandalurile vor venii și pe viitor și el trebuie să fie ager să poate cunoaște toate detaliile picante ale noilor răfuieli publice. Iată de ce acest om este labil fiindcă el pendulează din scandal în scandal.[175]

Se spune că mai de mult a trăit în Constantinopol o tânără pe nume Ana. Această tânără s-a îmbolnăvit foarte tare și era pe punctul de a murii. Părinții și rudele care o vegheau la capul ei la un moment dat au crezut că a murit fiindcă mai că nu respira. În acea zii au plâns-o până la amiază. La amiază Ana s-a trezit: spunând: slavă Ție Născătoare de Dumnezeu. Ana și s-a salutat familia și cerut să fie adus duhovnicul ei. Ea i-a povestit duhovnicului următoarele: că a simțit cu părăsește acest trup al ei dintr-o dată a putut să vadă doi bărbați înfricoșători. A recunoscut în ei pe Sfântul Arhanghel Mihail și pe Sfântul Arhanghel Gavriil. Ei răspândeau o lumină așa de puternică ce nu putea fi descrisă în cuvinte. Cei doi arhangheli au luat sufletul Anei și l-au urcat la cer unde a putut vedea o mulțime mare de îngeri care cântau: Sfânt, Sfânt, Sfânt e Domnul Savaot! Plin este cerul și pământul de mărirea Lui. Ana a îngenunchiat și a putut auzii o voce care le-a spus celor doi arhangheli: ca ea să fie dusă în iad. Arhanghelii au luat-o și au pogorât-o în iad unde au lăsat-o singură. În jur numai plânsete și țipete. Cei din iad au rămas mirați că a ajuns acolo și i-au spus că dacă ar fi ținut poruncile din Evangheliei nu ar fi ajuns acolo. Dintr-o dată cei doi arhangheli au venit din nou și i-au spus Anei că Maica Domnului a poruncit ca ea să se întoarcă din nou pe pământ și să se pocăiască pentru păcatele ei și să se împace cu rudele și cunoscuții ei. I-au mai spus că în două luni vor venii din nou și o vor lua de tot. Așa că să aibă de grijă cum va petrece acest timp. Apoi Ana s-a trezit din nou în trup. Cu adevărat după 2 luni a murit de tot. Aceasta a fost pe scurt în mare povestea tinerei Ana care a avut de a face cu o experiență pe care o avem din Imperiul Bizantin. Este cu adevărat o poveste inedită și ea nu este prea cunoscută creștinilor ortodocși din zilele noastre.[176]

Minunea de mai sus este cunoscută savanților moderni cu numele de moarte clinică. Ana din Constantinopol a avut un fel de moarte clinică, dar se pare că nu a fost o moarte clinică în toată regula. Ce ne face să credem că nu este vorba de o iluzie a Anei din Constantinopol? Ceea ce ne face să credem că povestea Anei a fost adevărată și nu o iluzie sau o halucinație este că odată trezită de pe patul morții Ana a spus că i s-a vestic că va mai tării numai 2 luni ceea ce s-a și adeverit. Dacă vedenia ei ar fi fost doar o iluzie fără doar și poate că cuvintele Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil nu s-ar fi adeverit. Prin urmare vedem că Sfinții Arhangheli mai ales Sfântul Arhanghel Mihail știu ceasul când noi vom murii fiindcă le este făcut cunoscut de Dumnezeu. Vedenia Anei din Constantinopol vine să confirme multe adevăruri pe care le propovăduiește creștinismul ortodox. Unul dintre aceste adevăruri este că între Sfântul Arhanghel Mihail și Sfântul Arhanghel Gavriil există fără doar și poate o prietenie profundă acesta fiind și motivul pentru care ei s-au arătat împreună tinerei Ana. La fel de bine este adevărat un alt lucru care este cât se poate de esențial pentru noi: faptul că sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil au putere peste iad. Am văzut că ei au dus-o pe Ana în iad și au scoase de acolo la fel de ușor pe cum au dus-o. Aceasta înseamnă că Sfântul Arhanghel Mihail și Sfântul Arhanghel Gavriil pot să

175 Alberto Eiguel, *Des perversiosn sexuelles aux perversiones morales: la joussance et la domination* (Odile Jacob, 2001).

176 Imperiul bizantin care l-a avut ca fondator pe Sfântul Constantin cel Mare a fost un imperiu care a avut multă evlavie la cultul Sfinților Arhanghel Mihail și Gavriil. Sunt în acest sens multe icoane și biserici care au fost închinate Sfântului Arhanghel Mihail după cum vom putea vedea. Aceasta nu înseamnă că din pricina evlaviei bizantinilor Sfântul Arhanghel Mihail s-a mărginit pe sine numai la a face minuni și a își face simțită prezența numai în Imperiul Bizantin. O altă intervenție miraculoasă a Sfântului Arhanghel Mihail o avem cu un şofer creștin ortodox din insula Rodos. Acesta mergea cu mașina lui de transport când de-odată în jurul unei prăpăstii a pierdut controlul mașinii. A mai putut să strige către Sfântul Arhanghel Mihail: arhanghele scapă-mă. Deși mașina a căzut în prăpastie și s-a rostologit de mai multe ori creștinul ortodox din Rodos nu a pățit nimic și nici capota mașinii nu a fost afectată de accident. Este evident că el a scăpat datorită intervenției Sfântului Arhanghel Mihail.

scoată sufletele din iad. Iată de ce această capacitate a lor stă în strânsă legătură cu învățătura creștin ortodoxă că rugăciunile celor vii pot să scoată din iad sufletele celor care au fost duși acolo pentru anumite păcate. Aceasta nu înseamnă că Biserica Creștin Ortodoxă crede în purgatoriu care este un loc intermediar între rai și iad. În nici un fel nu trebuie să credem în purgatoriu. Ceea ce susține Biserica Creștin Ortodoxă este că cei care nu au făcut păcate mari dar care prin răutatea diavolului au fost duși în iad pot să fie eliberați de iad de Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil dacă cei vii se roagă și mijlocesc la Dumnezeu pentru ei. Dacă aceasta nu ar fi posibil nu ar mai avea sens să ne rugăm pentru sufletele celor morți. Este în acest sens evident că rugăciunile pentru cei morți nu sunt lipsite de sens ci pot să Îl determine pe Dumnezeu să își schimbe intenția față de un anumit suflet care în mod inițial a ajuns în iad. Este important pentru noi creștinii ortodocși să știm că Sfântul Arhanghel Mihail are putere peste iad fiindcă iadul a fost învins de Iisus. Iată de ce în cele din urmă trebuie să avem speranța că nu vom ajunge în iad și că prin mijlocirea Sfântului Arhanghel Mihail și noi în cele din urmă vom ajunge să fim eliberați de iad. Acest fapt a devenit cât se poate de evident din viziunea tinerei Ana din Constantinopol. Prin urmare la fel de bine este adevărat că iadul și raiul nu sunt simple imaginații ale unor minți bolnave care sunt un fel de mituri ale creștinismului ortodox. Ceea ce am putut vedea din vedenia tinerei Ana din Constantinopol este că ea în nici un fel nu a văzut purgatoriul despre care vorbesc catolicii din zilele noastre începând din evul mediu. Dacă purgatoriul catolic ar fi existat probabil că tânăra Ana din Constantinopol ar fi fost dusă și în purgatoriu să îl vadă. Ei bine, în vedenia ei nu este nici urmă de purgatoriu.[177]

Dacă este că vorbim în termeni teologici creștin ortodocși adevărul este că întâmplarea de mai sus cu tânăra Ana din Constantinopol este o minune. Este o minune fiindcă nu toți oamenii pot ajunge să se învrednicească de vedenii. Este adevărat că a fost mai mult o vedenie cu caracter pedagogic. Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil au voit să o avertizeze pe Ana că trebuie să se pocăiască (adică să se spovedească) fiindcă avea păcate nespovedite și la fel de bine trăia în ceartă și în neînțelegere cu prietenii și rudele ei. Iată că Sfântul Arhanghel Mihail dimpreună cu prietenul lui Sfântul Arhanghel Gavriil au făcut încă o faptă bună. Ei au venit să o avertizeze pe această tânără din Constantinopol să se pocăiască fiindcă i se apropia sfârșitul vieții. Nu trebuie să înțelegem că trebuie să ne lăsăm pe sfârșitul vieții pentru a ne pocăi atunci când am făcut un păcat fiindcă niciodată nu știm când poate să ne găsească sfârșitul. Iată de ce este bine să ne pocăim cât mai repede și cât mai iute imediat după ce am devenit conștienți că am făcut un păcat mai mic sau unul mai mare. Întâmplarea de mai sus este cât se poate de evidentă în acest sens. Trebuie să avem pocăința totdeauna în favoarea noastră. Ea este o armă prin care putem să luptăm împotriva diavolului. După cum am spus diavolul s-ar putea și el să se pocăiască dacă ar vrea dar a te pocăi înseamnă să te smerești fiindcă îți recunoști în fața lui Dumnezeu păcatele și greșelile. Ei bine diavolul nu se poate pocăi fiindcă el s-a împietrit în mândrie care l-a separat deplin și total de Dumnezeu care este smerit și modest.[178]

Un alt aspect de care trebuie să ținem cont în vedenia tinerei Ana din Constantinopol este faptul că am putut vedea că sfinții îngeri și Sfântul Arhanghel Mihail poate să circule liber între rai și iad. Nu există în acest sens nici o opreliște ca Sfântul Arhanghel Mihail să ajungă în iad fiindcă el este o ființă care nu poate să fie oprită să ajungă în iad dacă situația o cere. Iată de ce este bine să știm că deși poate trece prin iad Sfântul Arhanghel Mihail nu poate fi în nici un fel atins de chinurile iadului. Nu poate fi atins de chinurile iadului fiindcă iadul nu poate să le facă nimic celor care sunt în comuniune cu Dumnezeu. Avem o mărturie clară că Sfântul Arhanghel Mihail dimpreună cu prietenul său Sfântul Arhanghel Gavriil s-au pogorât la iad și au scos de acolo sufletul tinerei Ana. Ei au spus că au făcut aceasta la cererea Sfintei Maria, Maica Domnului. Vedem în acest sens că între sfinții lui Dumnezeu (în cazul nostru Sfânta Maria) și îngeri este o armonie deplină și ei sunt împreună lucrători cu îngerii și cu Sfântul Arhanghel Mihail. Aceasta fiindcă ei sunt peroane care au aceleași deziderate și principii. Mai multe texte liturgice vorbesc de Sfânta Maria ca fiind regina îngerilor. În acest sens este adevărat că Sfântul Arhanghel Mihail o cinstește pe Sfânta Maria pentru virtutea ei și pentru faptul că ea a fost mama

---

[177] Jaques le Goff, *Naşterea purgatoriului* (Editura Meridiane, 1995).

[178] Întâmplarea cu tânăra Ana din Constantinopol este încă o întâmplare pe care o avem în care putem vedea cum Sfântul Arhanghel Mihail a intervenit pentru a salva un suflet de iad. Este cu adevărat mare bunătatea Sfântului Arhanghel Mihail care a intervenit în viața Anei pentru a o salva de la iad. Iată că nu este o simplă poveste că Sfântul Arhanghel Mihail poate să intervină sub o formă văzută sau nevăzută pentru a ne salva de la iad. Acesta este și motivul pentru care trebuie să îl cinstim pe Sfântul Arhanghel Mihail și să știm că moartea unei persoane dragi nouă nu înseamnă că totul este pierdut pentru acea persoană. După cum am putut vedea sufletele oamenilor trăiesc și în lumea cealaltă. Iată de ce este bine să știm că sfinții îngeri nu vor în nici un fel să ne lase să ajungem în iad. Când cineva ajunge în iad ei așteaptă ca cei vii să se roage pentru cel mort trecut din această lume și ajuns din nefericire în iad. Iată cum chiar dacă cineva care ne este drag nouă a murit noi putem să ajutăm acea persoană chiar și dincolo de mormânt. Facem aceasta prin a ne ruga pentru sufletul acelei persoane.

pământească a lui Iisus. Iată de ce este bine să știm că nu avem nici un motiv să ne îndoim de unitate care există între Sfântul Arhanghel Mihail și Sfânta Maria. După cum Sfântul Arhanghel Mihail și restul de îngeri ascultă de Sfânta Maria, la fel de bine și Sfânta Maria ascultă de îngeri. Există în acest sens o armonie perfectă dintre îngeri și Sfânta Maria. Devine clar că Sfântul Arhanghel Mihail poate circula prin toate cele trei lumi pe care le cunoaștem: rai, pământ și iad. În acest sens pământul este prins undeva între rai și iad. Iată că trebuie să fim mai interesați de cine sunt cei care pot să circule întra rai și iad. Noi oamenii nu putem circula între rai și iad dar ceea ce este sigur este că pentru Sfântul Arhanghel Mihail și restul de îngeri nu există nici un fel de problemă a parcurge distanța dintre rai și iad. Avem cea mai bună mărturie din vedenia Sfântului Arhanghel Mihail. Iată prin urmare că toată întunecimea iadului și toate chinurile de acolo nu pot să îl oprească pe Sfântul Arhanghel Mihail să scoată de acolo sufletele celor prinși în iad de răutatea diavolului. Trebuie să prindem și noi mai multă speranță după ce am aflat de vedenia minunată a tinerei Ana din Constantinopol și să ne dăm seama că rugăciunile noastre pentru cei morți nu sunt în van. Nu pot fi în vad fiindcă sunt și persoane care au putere peste iad. Sfântul Arhanghel Mihail și restul îngerilor au putere peste iad dar la fel de bine putere peste iad are și Domnul Iisus Hristos care știm că imediat după moartea Sa pe cruce sufletul lui s-a pogorât la iad pentru a scoate de acolo toate sufletele drepților ce au fost ținute acolo încă din timpurile lui Adam și a Evei. Este în acest sens posibil ca dacă ne rugăm Sfântului Arhanghel Mihail pentru sufletul unui mort el să ne asculte rugăciunea și să elibereze din iad pe acel mort.[179]

După cum am vorbit în rândurile de mai sus atunci când spunem verticalitate sau un om vertical ne referim la principii sau la un om cu principii. Sunt din ce în ce mai puțini oamenii cu principii în zilele noastre aceasta fiindcă relativismul moral este mult mai prezent în lumea noastră. Trebuie să fim oameni cu principii fiindcă în acest mod în cele din urmă ne vom dovedii adevărata noastră umanitate. Pentru a putea să stăm cât mai mult în verticalitate adevărul este că Sfântul Arhanghel Mihail poate să fie un ajutor. Nu pentru nimic a fost denumit Sfântul Arhanghel Mihail ca fiind sfântul ocrotitor al poliției și a polițiștilor. Aceasta fiindcă el este unul care poate să mențină în inima și în sufletul omului dorința de a face bine și a de a slujii binelui. Că sunt din ce în ce mai puțini cei care cred în bine în lumea noastră nu este nici o îndoială. Mai nimeni nu crede că a ajunge în vârful piramidei sociale a societății noastre se poate face prin a fii un om cinstit. În acest sens este adevărat că cinstea este o dovadă a verticalității noastre morale. Este o dovadă de verticalității noastre morale fiindcă ea ne face să fim cât se poate de ancorați în ceea ce este cu adevărat important pentru noi. Trebuie să fim convinși că a fi un om cinstit este pe placul lui Dumnezeu și ne face asemănători sfinților îngeri. Că suntem oameni și suntem supuși greșelii este adevărat. Aceasta nu trebuie să fie motivul pentru care să spunem că nu mai este necesar să fim niște oameni verticali în sens moral. Fiindcă sunt din ce în ce mai mulți cei care nu își ridică problema moralității și a verticalității morale aceste persoane nici măcar nu știu pe ce lume trăiesc.[180]

Cel care nu este vertical în sens moral este un om corupt spiritual. Am văzut cu toții mai mult sau mai puțin cazuri de corupție spirituală. Este adevărat în acest sens că nu se poate vorbii de corupție numai în cazul unei țări sau al unui stat ci la fel de bine și în cazul celor care sunt implicați în viața creștin ortodoxă. Corupția spirituală este una care se naște mai întâi în sufletul celui corupt. Aceasta fiindcă în suflet este adevărat că se dă marea bătălie dintre bine și rău, dintre îngerii Sfântului Arhanghel Mihail și diavolii lui satan. Sufletul nostru prin urmare este mult mai receptiv la problemele care țin de moralitate. În acest sens dacă sufletul nostru este corupt mai întâi, în cele din urmă lui îi va urma și trupul. Iată de ce trebuie să ne opunem corupției spirituale. Trebuie să ne opunem fiindcă numai în acest mod în cele din urmă vom ajunge să avem o societate morală și sănătoasă. Sunt din ce în ce mai puțini cei care țin cont de societatea din jurul lor. Sunt mulți care sunt verticali duhovnicește și moral numai pentru a fi văzut și aclamați de societate. Aceasta fiindcă pentru ei contează mai mult modul în care sunt văzuți de ceilalți decât modul în care se văd pe ei înșiși. Este adevărat că în cele din urmă se acceptă și verticalitatea morală făcută pentru a fi văzut și aclamat de ceilați dar ceea ce trebuie să știm în

---

179 Ilarion Alfeyev, *Hristos, biruitorul iadului. Pogorârea la iad în perspectivă ortodoxă*, (traducere din limba engleză de Cristian Vajea, (Editura Sofia, 2009).

180 Este adevărat că sunt multe persoane care nu știu pe cele lume trăiesc. Nu știu fie din ignoranță sau la fel de bine fie din naivitate. Trăim într-o lume în care de multe ori cei vicleni și înșelători ajung a vârf în timp ce cei cinstiți nu merg înainte și se pare că nici nu avansează. Aceasta fiindcă pentru a ajunge la vârf în accepția acestora este principalul scop și este evident că scopul scuză mijloacele. În acest sens trebuie să știm că dincolo de toate trebuie să fim ancorați în cinste sau mai bine spus trebuie să fim oameni verticali. A fi un om vertical implică să fi o persoană care este mai presus de posibilitatea de a fi viclean. Aceasta fiindcă omul viclean este o persoană care nu știe ceea ce înseamnă cinstea. Sunt din ce în ce mai mulți în zilele noastre cei care din anumite motive sau dintr-un motiv sau altul ajung la viclenie și fac tot ceea ce este necesar pentru a înșela și în acest mod pentru a își atinge obiectivele.

cele din urmă este că cu adevărat vertical este cel care face binele pentru a fi apreciat de Dumnezeu. Suntem din ce în ce mai puțini care suntem dornici de a fi apreciați de Dumnezeu. Aceasta fiindcă pe Dumnezeu nu Îl vedem în timp ce pe oamenii din jur îi vedem. Iată că marea majoritate a celor care sunt verticali duhovnicește și moral ajung să facă binele nu pentru că realmente Îl iubesc pe Dumnezeu ci fiindcă doresc ovațiile celor din jur. Mari magnați care nu mai știu ce să facă cu banii atunci când fac un act de caritate nu îl fac pentru ca Dumnezeu să știe de el (sau cum se spune în popor: să nu știe stânga ta ce face dreapta) ci mai mult pentru a fi ovaționați de cei din jur. Aș se face că atunci când un mare magnat a făcut bine, toate ziarele știu despre binefacerea lui cu litere de o șchioapă. Să fi căutat Sfântul Arhanghel Mihail ovaționarea colegilor săi îngeri și arhangheli atunci când s-a decis să lupte împotriva diavolului celui rebel? Fără doar și poate că nu. Sfântul Arhanghel Mihail și-a dat seama că fiind un înger creat de Dumnezeu trebuie să își facă datoria. La fel de bine și noi atunci când ne confruntăm cu dileme morale trebuie să rămânem verticali și să nu abandonăm ușor lupta pentru bine. Spunem lupta pentru bine fiindcă după cum am putut vedea în lumea noastră există o luptă continuă dintre bine și rău. Iată de ce trebuie să alegem binele și să ne opunem răului. Este adevărat că uneori răul poate avea o intensitate mai mare decât binele, fiindcă răul poate la fel de bine să fie susținut de diavoli care sunt mai puternici decât noi oamenii, dar ceea ce este esențial este ca în aceste momente critice să cerem ajutorul Sfântului Arhanghel Mihail și a sfinților îngeri.[181]

La fel de bine putem observa că timpurile de criză vin peste noi atunci când nici nu ne-am aștepta. Ce este de făcut în vremurile de criză? Cel mai bine putem să căutăm spre Sfântul Arhanghel Mihail și spre sfinții îngeri (mai ales îngerul nostru păzitor). De ce să căutăm spre Sfântul Arhanghel Mihail în vremuri de criză? Să căutăm în spre el fiindcă el știe ce este criza. El a fost cel care a condus cea mai mare criză din lumea angelică și în cele din urmă a și soluționat-o. Este adevărat că aceasta soluționare a dus la mai multe pierderi (sau mai bine spus transformări). Fiindcă a trecut prin momente de criză Sfântul Arhanghel Mihail ne poate ajuta și pe noi când trecem prin aceste momente. Adevărul este că nimeni nu vrea să treacă prin momente de criză. Criză este un cuvânt din limba greacă și înseamnă în sens inițial judecată. Când suntem într-o criză este posibil în acest sens ca Dumnezeu să ne judece. Suntem de fapt judecați de Dumnezeu în orice moment dar simțind această judecată numai în momente de criză. Iată de ce este bine să știm că în momentele de criză nu suntem singuri. Prietenul nostru ceresc Sfântul Arhanghel Mihail poate să fie alături de noi și să ne întărească și în cele din urmă să ne scoată la liman. În acest sens se ridică întrebarea: câți dintre noi mai rămân verticali după ce au trecut prin momente de criză? Adevărul este că cei mai mulți pentru faptul că nu ajungem să cerem ajutorul Sfântului Arhanghel Mihail și al sfinților îngeri în cele din urmă suntem afectați de momentele de criză. Ceea ce este sigur este că este foarte greu să rămâi vertical într-un moment de criză. Este foarte greu fiindcă criza poate să fie mai mică sau mai mare. Nu trebuie să uităm că nici sfinții nu au fost lipsiți de momente de criză. Aceasta fiindcă atunci când vine peste noi criza nu ține cont de statutul nostru moral sau social.[182]

Adevărul este că este greu să îți ții capul pe umeri când toți și-l pierd (ca să îl parafrazăm pe poetul englez Rudiard Keppling). Este greu fiindcă în nici unul dintre noi în acele momente nu se gândește că nu este singur. La fel cum Dumnezeu este prezent cu noi în momente de fericire, la fel de bine El este prezent cu noi și în momente de necaz. După cum Dumnezeu nu ne lasă singuri în momente de bucurie el nu ne va lăsa singuri în momente de tristețe. Cei mai mulți dintre noi tindem că credem că Dumnezeu ne-a părăsit atunci când trecem prin momente de necaz. Ne părăsește fiindcă noi avem falsa imagine că Dumnezeu este alături de noi numai în momente de fericire și bucurie. Adevărul este cu totul altul. În nici un fel nu trebuie să credem că Dumnezeu nu mai este alături de noi în greutăți. În rai când Sfântul Arhanghel Mihail a trecut prin momente grele odată cu rebeliunea diavolilor Sfântul Arhanghel Mihail a fost conștient de prezența lui Dumnezeu care l-a încredințat că ceea ce face el este bine. Diavolii trebuiau să fie pedepsiți pentru rebeliunea lor. Era cel mai logic și trebuia că cineva să ia măsuri urgente. Iată de ce la fel cum Sfântul Arhanghel Mihail a simțit prezența lui Dumnezeu Tatăl

---

[181] Sfântul Nicodom Aghioritul, *Războiul nevăzut* (Galați, 2004).

[182] Ca să înțelegem ce este criza în cazul sfinților să ne aducem aminte de sfinții apostoli. Știm că sfinții apostoli au fost cei mai dedicați Domnului Iisus Hristos. Totuși, Iuda Îl trădează pe Iisus care în consecință este arestat de autoritățile evreiești și mai apoi de cele romane. În acest moment a început criza apostolilor. Ei au lăsat pentru Iisus tot ceea ce era a lor: casă, familie, meserie, viața de zi cu zi. Iată că Iisus, Cel care le-a deschis orizontul spre o nouă lume, Împărăția Cerurilor, a fost prins și condamnat la moarte. Totul părea pierdut pentru apostoli. Sfântul Petru chiar se leapădă de trei ori de Iisus. Un moment cu o criză mai mare nici că nu se putea. Totuși, Dumnezeu Tatăl nu îi uită pe sfinții apostoli care au trecut prin momente de criză destul de mari. În cele din urmă Iisus învie și se arată lor pentru a îi încredința că El a învins chiar moartea. Avem aici un exemplu care ne spune că în momente de criză trebuie să ne exersăm răbdarea. Trebuie să avem răbdarea da vedea ce se întâmplă în viitor.

în momente critice la fel de bine trebuie să o facem și noi. Sfântul psalmist David spunea la un moment dat că dacă Dumnezeu este pentru noi cine poate să fie împotriva noastră? Cine poate să ridice împotriva noastră și să reușească să ne doboare la pământ dacă noi facem voia lui Dumnezeu? Adevărul este că noi nu facem voia lui Dumnezeu întotdeauna și pentru aceasta ajungem de mai multe ori să fim doborâți. Este necesar să fim mult mai deschiși spre Dumnezeu și spre voia Lui pentru ca în cele din urmă să reușit în această viață. Pentru noi creștinii ortodocși Sfântul Arhanghel Mihail este un exemplu de verticalitate duhovnicească ce ne face să fim mult mai ancorați în credința în Dumnezeu. Am putut vedea că Sfântul Arhanghel Mihail face minuni. Ei bine, el nu face aceste minuni numai prin sine ci la fel de bine prin credința în Dumnezeu. Trebuie să avem credință în Dumnezeu și cu ea vom ajunge să facem cu adevărat mari schimbări în viața noastră. Cu toții știm că într-un moment sau altul din viața noastră trebuie să ne schimbăm. A te schimba uneori poate să fie dureros. Este dureros pentru cineva care mai multă vreme a fost înrobit de o patimă ca în cele din urmă să se schimbe. Totuși, schimbarea nu este imposibilă. La fel de bine trebuie să fim siguri că schimbarea noastră este în bine. Aceasta fiindcă diavolul poate să prezinte răul sau păcatul ca pe un bine. Devine evident în astfel de momente că trebuie să fim mult mai sinceri în a cere ajutorul lui Dumnezeu și al Sfântului Arhanghel Mihail. Totuși sunt și schimbări în sens negativ. Schimbările pot să fie negative sau poziție. Schimbările negative sunt cele care îl întorc pe om de la bine și dreptate la rău și la păcat. Este foarte greu să mai aducem pe cineva care a plecat pe calea răului la bine.[183]

După cum am spus în rândurile de mai sus, omul modern tinde să fie un om pragmatic care puțin și în cele mai multe cazuri nu percepe lumea spirituală. Faptul că acest om modern nu percepe lumea spirituală nu înseamnă că această lume nu există. Este cu adevărat destul de stânjenitor să le vorbești oamenilor moderni din zilele noastre despre îngeri. Aceasta fiindcă oamenii de azi tind să creadă mai mult în extratereștrii decât în sfinții îngeri. Așa se face că sunt din ce în ce mai mulți cei care abdică de la religie și mai mult de la viața duhovnicească. Ei bine, fără doar și poate că acești oameni sunt persoane fără verticalitate. Aceasta fiindcă ei nu vor să mai aibă nici o tradiție. Biserica Creștin Ortodoxă știm că are o tradiție care îi spune că îngerii există chiar dacă nu pot să fie văzuți cu ochiul liber. Trebuie să avem mai multă încredere în îngeri și în existența lor și la fel de bine să nu îi confundăm cu extratereștrii. Sunt mai multe persoane și autori de bestseller-uri internaționale care au lansat idea că îngerii și extratereștrii sunt de fapt una și aceiași identitate. Din ce în ce mai mult îngerii din creștinismul ortodox sunt asimilați nu raiului ci altor planete superdezvoltate. În acest sens este adevărat că acești "profeți" ai extratereștrilor sunt de părere că îngerii pot să facă minuni fiindcă ei sunt cei care prin evoluție au ajuns la o stare superioară de civilizație prin care pot să facă minuni care nu sunt decât produsul unei civilizații materiale superioare cu cea a omului. Este evident că trebuie să fim mult mai precauți cu astfel de opinii care sunt din ce în ce mai populare în zilele noastre.[184]

Verticalitatea duhovnicească nu este o prioritate a lumii de azi. Aceasta fiindcă nu se știe care este originea ei în primul rând. Sfinții creștin ortodocși nu sunt văzuți de cei mai mulți ca exemple imposibil de urmat. Aceasta fiindcă nu putem să credem că sfinții creștin ortodocși sunt persoane realiste. Patimile și păcatul care produc plăcere în orice caz sunt realiste fiindcă pot să fie simțite. Dacă sfinții creștin ortodocși din zilele noastre sunt cât se poate de marginalizați fiindcă se consideră că nu trebuie să fim prea mult interesați de ei, aceasta este așa fiindcă într-o lume în care avem atât de multe de făcut în nici un fel nu trebuie să ne luăm după ei. Aceasta fiindcă cei mai mulți dintre oamenii de azi sunt persoane care nu au mare apreciere față de sfinții creștin ortodocși. Este așa fiindcă sfinții creștin ortodocși au fost de cele mai multe ori în antiteză cu lumea din jur. Iată de ce în cele din urmă nu putem să fim susținători ai lor. Așa se face că sunt mulți creștini care nu mai au nici un fel de cult al sfinților. Fără de cultul sfinților este adevărat în cele din urmă că nici cultul sfinților îngeri și al Sfântului Arhanghel Mihail nu mai contează și sunt din ce în ce mai mulți care susțin că acest cult al Sfântului Arhanghel Mihail trebuie să fie abolit. Trebuie să fie abolit fiindcă el în nici un fel nu mai este actual. De ce trebuie să facem toate aceste eforturi ca prin rugăciune să ajunge să ne apropiem de Sfântul Arhanghel Mihail pe

[183] R. M. Hare, *Essays on moral philosophy* (Palgrave, 2014).

[184] Unii chiar au lansat ipoteza că Iisus ar fi fost un extraterestru care a venit pe pământ pentru a implementa ideile unei civilizații extraterestre superioare. În acest sens atunci când Iisus s-a înălțat la cer El a fost luat de niște OZN-uri care l-au dus înapoi pe planeta de pe care a venit. Vedem că imaginația omului de multe ori nu are limite și este foarte adevărat că ea nu este ținută sub control. A spune că fiul lui Dumnezeu a fost un extraterestru este fără doar și poate o blasfemie. Nu poate ca Dumnezeu să fie considerat un extraterestru. Este evident că trebuie să fim mult mai precauți cu ceea ce mintea poate să debiteze. Aceasta fiindcă nu tot ceea ce gândește mintea este bine. Iată de ce trebuie să fim cât se poate de realiști cu aceste ipoteze extraterestre din zilele noastre. Aceasta fiindcă sunt unii care susțin că toate teofaniile din Biblie nu sunt nimic altceva decât niște manifestări ale extratereștrilor.

care în cele din urmă foarte puțini oameni l-au văzut? Este mult prea mult pentru noi cei de azi. Sunt din ce în ce mai mulți care susțin că acest cult al Sfântului Arhanghel Mihail nu este nimic mai mult decât o simplă superstiție a creștinismului ortodox. Deși chiar și necreștinii nu neagă faptul că Iisus a existat sunt mulți care resping existența Sfântului Arhanghel Mihail. În paginile acestei cărți am demonstrată că Sfântul Arhanghel Mihail este o persoană reală care de mai multe ori a intervenit în istoria umană și i-am modificat cursul. Cultul Sfântului Arhanghel Mihail deși pe mai mulți îi fascinează adevărul este că este o piatră de poticnire pentru omul modern. Este o piatră de poticnire fiindcă acest cult îi cere omului mai multe lucruri. Printre aceste lucruri este și nevoia de a fi oameni verticali duhovnicește și moral. Ei bine când am spus aceasta adevărul este că am pus punctul pe i. Lumea de azi știe despre existența Sfântului Arhanghel Mihail dar la fel de bine nici nu vrea să renunțe la patimile ei și atunci se face că ignoră tot ceea ce ține de Sfântului Arhanghel Mihail. Pentru cei mai mulți în acest sens icoanele cu Sfântul Arhanghel Mihail din Bisericile Creștin Ortodoxe nu sunt nimic mai mult decât niște simple simboluri religioase care nu mai nici un fel semnificație pentru noi. Ele pot să stea mult și bine prin biserici fiindcă aceasta în nici un fel nu o să aibă nici un efect asupra noastră.[185]

Sunt și unii care sunt interesați de istorie și probabil că ar vrea să știe care este prima biserică creștină ce a fost ridicată în cinstea Sfântului Arhanghel Mihail. Știm că până în secolul al IV-lea creștinii nu aveau drepturi să construiască biserici fiindcă nu le era permis. Iată de ce în secolul al IV-lea odată cu încreștinarea imperiului roman și apariția imperiului bizantin în cele din urmă a apărut și prima biserică creștină închinată Sfântului Arhanghel Mihail. Astfel se știe de biserica cu numele de Mihaelion ce a fost construită de Sfântul Constantin cel Mare la sud de Constantinopol aproape de localitatea Calcedon. Aceasta este una dintre primele biserici ce au fost construite în cinstea Sfântului Arhanghel Mihail în creștinism. Se spune că această biserică Mihaelion era monumentală și că ea a devenit modelul pentru mai multe biserici închinate Sfântului Arhanghel Mihail în tot orientul creștin. Această biserică Mihaelion a fost construită pe locul unui templu păgân cunoscut cu numele de Sostenion. Templul acesta era cunoscut mai ales prin asocierea lui cu medicina și vindecarea. O cronică veche din antichitate ne spune că atunci când împăratul Constantin a intrat în templu, ar fi avut o revelație cum că statuia pe care a văzut-o în templu era un înger. Pentru a se lămurii referitor la viziunea lui Sfântul Constantin a rămas o noapte în acest templu. Cronica din secolul al IV-lea ne spune că Sfântul Arhanghel Mihail s-a arătat împăratului Constantin în acea noapte și i-ar fi spus să facă pe acel loc o biserică. Fiindcă în acel loc Sfântul Constantin a văzut pe Sfântul Arhanghel Mihail a luat decizia să pună hramul cu numele Mihail acelei biserică. Aceasta este una dintre primele biserici creștin ortodoxe care au fost dedicate sau închinate Sfântului Arhanghel Mihail. Este posibil ca în vechime să fi fost și alte biserici improvizate cu hramul Sfântului Arhanghel Mihail dar fiindcă creștinismul a fost o religie persecutată până în secolul al IV-lea nu știm care au fost ele.[186]

Ceea ce este important pentru noi creștinii ortodocși și nu numai este că în secolul al IV-lea Sfântul Arhanghel Mihail a fost văzut de Sfântul Constantin cel Mare. A fost văzut nu la întâmplare ci fiindcă Sfântul Constantin cel Mare a avut un anume simț că arhanghelul este prezent lângă el. Este posibil ca și noi dacă vom sta mai atenți și mai cu luare minte să percepem prezența Sfântului Arhanghel Mihail. Iată că Sfântul Arhanghel Mihail i se arată Sfântului Constantin cel Mare și îi spune că templul păgân Sostenion poate să fie înlocuit cu o biserică. Vedem și aici că Sfântul Arhanghel Mihail este de partea bisericii și susține biserica. De ce să fie un arhanghel de partea Bisericii Creștin Ortodoxe? Aceasta fiindcă după cum am spus în rândurile de mai sus Sfântul Arhanghel Mihail vrea ca noi oamenii să ne mântuim. După cum a spus Iisus nu putem să ne mântuim dacă nu mergem pe calea bisericii care a fost fondată de Iisus. Devine evident că Sfântul Arhanghel Mihail se leagă indisolubil de biserică și mai ales de Biserica Creștin Ortodoxă. Pentru cei care sunt sceptici cu privire la existența Sfântului Arhanghel Mihail adevărul este că minunea de mai sus de la templul păgân Sostenion este fără doar și poate încă o dovadă că nu vorbim de o persoană ficțională când ne referim la Sfântul Arhanghel Mihail ci mai mult de o realitate și un lucru adevărat. În nici un fel Sfântul Constantin cel Mare nu ar fi putut să îl vadă pe Sfântul Arhanghel Mihail dacă el nu ar fi existat. La fel de bine putem vedea că arhanghelul s-a arătat unui

---

185 Gustav Davidson, *Dicționari of angels including fallen angels* (The Free Press, 1971).

186 Fără doar și poate că este bine să avem biserici cu hramul Sfântului Arhanghel Mihail. Aceasta fiindcă prin a pune hramul Sfântului Arhanghel Mihail în cele din urmă ne arătăm recunoștința noastră și cinstirea pe care o avem față de acest arhanghel. Protestanții ne spune că toată cinstirea și adorarea noastră trebuie să meargă numai spre Dumnezeu și în nici un fel nimeni nu este sfânt afară de Dumnezeu. În acest sens este chestionabil pentru mai mulți protestanți dacă Sfântul Arhanghel Mihail este cu adevărat sfânt. Aceasta fiindcă ei consideră că sfințenia este proprie numai lui Dumnezeu. Adevărul este că sfințenia este un fapt care se comunică. În acest sens este bine să știm că Sfântul Arhanghel Mihail prin comuniune cu sfințenia lui Dumnezeu în cele din urmă a ajuns și el la sfințenie. Nu trebuie să cădem în greșeala protestantă și să considerăm că în nici un fel sfințenia lui Dumnezeu nu se poate comunica.

creștin și nu unui păgân. Aceasta fiindcă păgâni sunt persoane care nu cred în nici un fel în îngeri și în arhangheli. Adevărul este că păgânii știu că îngerii există fiindcă ei de fapt slujesc demonilor. În acest se sens putem vedea că între îngeri și demoni după cădere nu mai există nici un fel de legătură; cele două categorii de ființe fiind cât se poate de diferite și de separate. Au fost și unii care au considerat că această separație nu va fi veșnică. În secolul al III-lea Origen din Alexandria a fost autorul așa numitei teorii a apocatastazei prin care el susținea la sfârșitul tuturor timpurilor în cele din urmă Dumnezeu îi va mântui pe demoni și ei vor venii și se vor unii din nou cu îngerii din cer. Această învățătură a fost respinsă în anul 553 de un sinod ecumenic ca fiind eretică. La fel de bine o altă teorie a unirii dintre rai și iad sau dintre îngeri și demoni a fost susținută de poetul mistic William Blake într-o carte pe care el a intitulat-o Căsătoria raiului cu iadul. Ceea ce este sigur și ceea ce poate să fie afirmat cu cea mai mare certitudine este că între rai și iad nu există nici un fel de legătură. În acest sens Sfântul Arhanghel Mihail este un oponent direct al iadului și face tot ceea ce poate ca în acest iad să nu ajungem nici unul dintre noi.[187]

Ceea ce am putut remarca din rândurile de mai sus este că Sfântul Arhanghel Mihail s-a descoperit pe sine numai anumitor persoane s-au sfinți în istoria umană. Aceasta este ceea ce ne face să îl consideră pe Sfântul Arhanghel Mihail mai mult o persoană mistică. Vedem că în secolul al IV-lea el i s-a arătat într-o noapte Sfântului Constantin cel Mare într-un templu păgân și i-a spus să construiască pe locul acelui templu păgân o biserică creștin ortodoxă. Ceea ce observăm este că Sfântul Arhanghel Mihail nu a făcut mai în nici un caz un fel de arătare sau mai bine spus angheloafanie în masă pentru ca toată lumea să îl poată vedea. Ei bine nu aceasta este valabil și în plan ehshatologic. În plan eshatologic la sfârșitul timpului Sfântul Arhanghel Mihail va putea fi văzut de toată umanitatea de la începuturi până în zilele sfârșitului lumii. Aceasta fiindcă trebuie să spunem că Sfântul Arhanghel Mihail este o persoană atât istorică cât și eshatologică. Ce să înțelegem din afirmația că Sfântul Arhanghel Mihail este o persoană eshatologică? Din aceasta înțelegem că el va avea un rol important la sfârșitul lumii. Biblia și sfinții părinți ne spun că la sfârșitul lumii diavolul va fi scos pentru totdeauna din această lume care oricum în acest stadiu va fi la sfârşitul ei. Totuși, Sfântul Arhanghel Mihail se va arăta dimpreună cu Domnul Iisus Hristos în mărire pe norii cerului și va ajuta la a face separația finală dintre cei buni și cei răi. Sfântul Arhanghel Mihail va avea în a acest sens un important rol eshatologic fiindcă el va asigura victoria drepților și a binelui pe acest pământ. După cum am spus deși diavolul a fost aruncat în iad, el poate ieșii din iad atunci când este invocat sau când își găsește fii pierzaniei. Am văzut că în istorie au fost destul de mulți fii ai pierzaniei care s-au aliat cu diavolul. Dacă este să vedem că în anumite țări satanismul este în înflorire deplină putem să ne dăm seama de ce diavolul iasă din iad și la fel de bine care sunt dorințele sale.[188]

Este adevărat că în plan eshatologic Sfântul Arhanghel Mihail l-a înfrânt pe diavol. Totuși, pe plan istoric diavolul își poate face simțită prezența mai ales în fii nelegiuirii care îl slujesc. Va venii în cele din urmă un moment în plan istoric când diavolul va trebuie să fie pentru totdeauna scos din istoria umană. Este momentul în care Domnul Iisus Hristos și Sfântul Arhanghel Mihail dimpreună cu restul îngerilor își vor unii forțele în lupta de la sfârşitul lumii. Atunci toți îl vor putea vedea atât de Sfântul Arhanghel Mihail cât și pe diavol. Iată de ce nu greșim când spunem că Sfântul Arhanghel Mihail este o ființă eshatologică. El poate fi activ atât în plan eshatologic cât și în plan istoric. Pentru cei care cred în Sfântul Arhanghel Mihail, victoria lui eshatologică sau mai bine spus dincolo de timp este una care poate să fie impropriată. Aceasta fiindcă odată ce ne apropiem de Sfântul Arhanghel Mihail ne apropiem de tot ceea ce înseamnă persoana și acțiunile lui. Iată de ce am vorbit în rândurile de mai sus că Sfântul Arhanghel Mihail este unul care ne face imuni la atacurile demonice. Aceasta fiindcă el are putere peste demoni. Pentru noi creștinii ortodocși care suntem conștienți de răutatea demonilor fără doar și poate că Sfântul Arhanghel Mihail este nu numai un ajutor ci la fel de bine și o mângâiere. Suntem ajutați de Sfântul Arhanghel Mihail să ne menținem verticalitatea după moarte dacă pe pământ l-am cinstit și l-am recunoscut ca fiind un luptător de partea binelui. Este adevărat că în sens spiritual oamenii de pe pământ nu

---

[187] Sfântul Siluan Atonotul, *Între iadul deznădejdii și iadul smereniei* (Alba Iulia, 1991).

[188] Iată prin urmare că va venii un moment după cum ne spus sfinții părinți când Sfântul Arhanghel Mihail va putea să fie văzut de toată umanitatea. El va fi văzut în toată lumina sa care vine de la Dumnezeu și în acel moment îi va ajuta pe ceilalți îngeri să îi separe pe cei buni de cei răi. După cum am spus, nu trebuie să înțelegem că la sfârșitul timpului Sfântul Arhanghel Mihail îl va înfrânge pe diavol după cum a făcut-o mai înainte de creația lumii. Va fi mai mult o scoatere de diavolului din dimensiunea omului pentru ca el să nu mai aibă nici un fel de influență și nici un fel de posibilitate de a îi face rău omului (în cazul nostru a celor mântuiți). Este evident că în sens istoric această izgonire a diavolului din dimensiunea umană poate să fie denumită și ca o înfrângere a diavolului. Biblia ne spune că diavolul știe că timpul lui este scurt și pentru aceasta își folosește toate puterile pentru a corupe pe cât mai mulți și a îi duce în iad. După sfârșitul lumii, aceasta nu mai va fi cu putință fiindcă diavolul va fi scos afară din lume și din dimensiunea celor mântuiți.

se împart în săraci și bogați ci mai mult în oameni care urmează îngerilor și oameni care urmează diavolilor. Aceasta este o liberă alegere pe care fiecare dintre noi o facem în acest scurt interval al vieții noastre pământești. În cealaltă lume nu va mai consta nici bogăția și nici sărăcia ci ceea ce va conta este de partea cu am ales să fim în această lume. Urmând Sfântului Arhanghel Mihail nu facem de cât să urmăm lui Dumnezeu. Este evident că sunt mai multe căi prin care putem să urmăm lui Dumnezeu. Sfântul Arhanghel Mihail este numai una dintre ele. Pentru cei pe care valurile vieții îi lovesc dintr-o parte și în alta și care de multe ori se simt pe sine cât se poate de naufragiați într-o lume ce este pustie din plan spiritual este adevărat că Sfântul Arhanghel Mihail este un refugiu. Este un refugiu fiindcă el ne ajută să urmă binelui și făcând aceasta în cele din urmă să devenim credincioși lui Dumnezeu. Este evident că trebuie să căutăm mai mult persoana Sfântului Arhanghel Mihail. Avem mai multe mărturii din mai multe secole ale istoriei în care am putut vedea că el și-a făcut simțită prezența. A spune că Sfântul Arhanghel Mihail nu există este identic cu a spus că nici raiul și iadul nu există. Sunt mai multe mărturii care sunt cât se poate de evidente în acest sens și care nu pot să fie contestate. Când am purces la scrierea acestei cărți am purces având în minte și cu dezideratul de a demonstra cu probe și evidențe că existența Sfântului Arhanghel Mihail este adevărată și nu este o minciună.[189]

CAPITOLUL 10

SFÂNTUL ARHANGHEL MIHAIL CALEA NOASTRĂ SPRE DUMNEZEU, BINE, FRUMOS ȘI ADEVĂR

Filosofia antică greacă a fost cu adevărat o mare descoperire pentru acele vremuri. Oameni precum Platon Socrate, Aristotel sau Epicur au venit cu descoperiri fundamentale într-un domeniu pe care oamenii l-au considerat până la ei anost și amorf: înțelepciunea (filosofia). Iată că filosofia a devenit mai ales în Grecia antică o revelație. Mai multe școli cu mai mulți filosofi au venit cu propriile lor teorii care să aducă răspunsuri marilor întrebări existențiale ale omului: cine suntem, de unde venim și încotro ne îndreptăm. Iată prin urmare că filosofia a venit cu mai multe răspunsuri la problemele la care omul căuta un răspuns din primele zile ale vieții lui pe acest pământ. Pentru ca să facă filosofia mai pe scurt sau mai bine spus să o rezume la esențial, filosofii antici greci au emis conceptul de kalocagatia. Aceasta voia să spună că filosofia poate să fie redusă la două cuvinte fundamentale: binele și frumosul. A iubii binele și frumosul a devenit în sens acest sens termenul universal de înțelegere a ceea ce este filosofia și a modului în care poate să fie definită filosofia. Totuși, aceste idealuri ale omului: binele, frumosul, adevărul, dreptatea sau iubirea nu sunt lucruri care sunt caracteristice numai omul. La fel de bine și îngerii din ceruri sunt adepții acestor idealuri. S-a și spus că filosofia a fost modul prin care Dumnezeu Tatăl i-a scos pe grecii antici din întunericul păgânismului și i-a adus la lumina cunoștinței unui singur Dumnezeu. Că păgânii s-au simțit amenințați de avântul pe care l-a luat filosofia în Grecia antică nu este nici o îndoială. Unul dintre motivele pentru care filosoful Socrate a fost obligat să bea cucută (otravă) a fost că "introduce zei noi" în Atena.[190]

Unul dintre principalele motive pentru care putem să recurgem la existența Sfântului Arhanghel Mihail este că el este o cale spre Dumnezeu. Sfântul Arhanghel Mihail niciodată nu este un scop în sine ci el este fără doar și poate doar un fel de pregătire spre Dumnezeu. Trebuie să știm că în nici un caz Sfântul Arhanghel Mihail nu consideră că mergând spre rai trebuie să ne oprim la persoana lui ca scop în sine. Aceasta fiindcă Sfântul Arhanghel Mihail nu se consideră pe sine un scop în sine. El este numai o cale spre Dumnezeu. După cum am spus în rândurile de mai sus sunt mai multe căi spre Dumnezeu. Este adevărat că la un numit nivel calea spre Dumnezeu prin Sfântul Arhanghel Mihail poate să pară la fel de bine ca și calea filosofică prin care filosoful ajunge în cele din urmă la Dumnezeu. Aceasta fiindcă filosofia sau o anumit filosofie valorează numai atât cât îl poate îndrepta pe om sau pe filosof spre Dumnezeu. Prin urmare există o asemănare sau mai bine spus un fel de similitudine între calea filosofică spre Dumnezeu și calea mistică a Sfântului Arhanghel Mihail spre Dumnezeu.

---

189 Nicolae Berdiaev, *Încercare de metafizică eshatologică* (Editura Paidea, 1999).

190 Păgânismul a încercat să asimileze filosofia dar cu puțin succes. La greci s-a încercat să se introducă cultul zeiței Atena care este zeița înțelepciunii. Oricum având în vedere că marii inițiați păgâni erau satanești este puțin probabil că cultul zeiței înțelepciunii a fost cu adevărat unul profund și cu ample implicații în viața morală a celor din acele vremuri. Aceasta fiindcă demonii care inspirau pe păgâni nu voiau în nici un fel ca oamenii să ajungă la adevărata înțelepciune care era credința în Hristos. În acest fel filosofia păgână era la drept vorbind o pseudo-filosofie sau mai bine spus filosofie falsă. Era falsă fiindcă era politeistă. Mai toți filosofii antici erau politeiști și nu s-au sfiit să ascundă aceasta. Platon care este un filosof celebru s-a inspirat mult din mitologia păgână creând chiar el mai multe mituri care se asemănau cu cele ale zeilor. Totuși, filosofia a făcut un pas înainte față de păgânismul antic care era de o ignoranță crasă.

Fiindcă într-un anume fel este perceput Dumnezeu de îngerii Săi și de Sfântul Arhanghel Mihail și în alt fel este perceput Dumnezeu de oameni este adevărat că modul în care Sfântul Arhanghel Mihail Îl percepe pe Dumnezeu este mult mai profund și mai deplin. Iată prin urmare că urmând Sfântului Arhanghel Mihail prin rugăciune și credință putem să ajungem și noi la o anumită percepție a lui Dumnezeu după cum este percepută de sfinții îngeri ai lui Dumnezeu și mai ales de Sfântul Arhanghel Mihail. Viața noastră este mult prea scurtă pentru a ne-o umple de lucruri și de pasiuni inutile și iată de ce trebuie să știm că Sfântul Arhanghel Mihail ne poate face să nu ne pierdem pe drum. Sunt mulți care în drumul spre Dumnezeu se pierd sau nu mai știu în ce direcție să o apuce. Se pierd pe drum fiindcă drumul devine anevoios. Devine anevoios fiindcă dracii fac orice să ne țină cât mai departe de Dumnezeu. Știm despre mai mulți călugări că mai înainte de a se călugării nu au simțit mari ispite de la draci dar odată ce au început să se îndrepte spre Dumnezeu și s-au călugărit în cele din urmă ispitele dracilor și-au făcut simțită prezența. Sunt în acest sens mulți călugări care deși sunt extrem de râvnitori la începutul vieții monahale în cele din urmă renunță la monahism fiindcă nu mai suportă presiunea dracilor.[191]

Ar fi unii care ar putea să spună: de ce trebuie să ne rugăm Sfântului Arhanghel Mihail să ne ajute în drumul spre Dumnezeu? Nu este mai simplu să ne rugăm lui Dumnezeu Tatăl și cu aceasta problema să fie încheiată? Adevărul este că avem nevoie de rugăciunea către Sfântul Arhanghel Mihail fiindcă de cele mai multe ori când vine vorba de draci, Dumnezeu intervine prin Sfântul Arhanghel Mihail. Trebuie să știm că la fel cum Sfântul Arhanghel Mihail duce sufletele celor drepți în rai la fel de bine el poate duce sufletele celor răi la iad. Aceasta fiindcă nimeni din cei răi nu recunoaște ceea ce este cu adevărat: răutate. Iată de ce trebuie să știm că Sfântul Arhanghel Mihail știe foarte bine care sunt oamenii buni și care sunt oamenii răi. El are un simț supranatural și la fel de bine îi simte pe cei răi fiindcă îi poate vedea din rai. Devine evident că trebuie să fim mult mai interesați de ceea ce poate și ceea ce nu poate Sfântul Arhanghel Mihail. Este posibil ca Sfântul Arhanghel Mihail să fi dus multe sufletele ale celor morți în iad. Aceasta fiindcă el nu duce numai sufletele în rai ci la fel de bine el poate să conducă sufletele celor răi la locul de pedeapsă. În momentul în care aceste sufletele încearcă să scape din iad Sfântul Arhanghel Mihail se opune pentru ca ele să își poată lua locul lor de pedeapsă. Este evident că Sfântul Arhanghel Mihail nu numai că răsplătește cu ducerea în rai a celor buni dar acolo unde situația o cere el poate la fel de bine să îi ducă pe cei răi în iad. Totuși, se ridică întrebarea: vrea Sfântul Arhanghel Mihail ca noi să mergem spre Dumnezeu? Adevărul este că da, Sfântul Arhanghel Mihail vrea ca noi să mergem spre rai. Acest drum spre Dumnezeu adevărul este că este infinit. Este un drum care în termenii Sfântului Grigorie de Nyssa este un drum epectatic (infinit, din etapă în etapă). Este un drum infinit fiindcă din moment ce Dumnezeu este infinit, ajungem să avansăm în cunoașterea lui Dumnezeu la infinit. Iată prin urmare că Sfântul Arhanghel Mihail este cel care ne face să avansăm spre Dumnezeu și când suntem asaltați de puterile demonice el poate să ne apare.[192]

După cum ne spunea Sfântul Apostol Pavel: nu avem aici pe pământ cetate stătătoare ci destinația noastră finală este în rai. Iată de ce pe pământ suntem într-un drum care se va termina numai după ce vom intra în rai. Este necesar să știm că există o dinamică a omului care înaintează spre Dumnezeu câtă vreme se află pe pământ și alta după ce a ajuns să intre în rai. În această dinamică în care omul este pe pământ el are nevoie foarte mult de ajutorul Sfântului Arhanghel Mihail și al sfinților îngeri. Aceasta fiindcă în această dimensiune pământească omul poate să fie ispitit de diavoli și la fel de bine diavolii pot să își facă lucrarea lor asupra omului. Numai după ce omul a murit în cele din urmă va ajunge să se desprindă total de ispitele și încercările diavolilor. Iată cum trebuie să înțelegem cuvintele Sfântului Apostol Pavel: celui care i se pare că stă să i-a aminte să nu cadă. Adică să nu cadă fiindcă în acest mod în cele din urmă va ajunge să se stabilizeze și el în drumul care duce spre Dumnezeu. Că suntem oameni neputincioși și de multe ori avem mari fluctuaț ii nu este nici o îndoială. Nu este nici o îndoială fiindcă trebuie să știm că diavolul vrea să facă din noi un fel de ființe fără de nici un caracter care să fim purtați de ei în ce direcție vor dracii. Iată de ce prin noi înșine nu avem nici un cale sigură de ajunge la

---

[191] Arsenie Boca, *Cărarea împărăției* (Deva, 2006).

[192] Una dintre cele mai cunoscute icoane creștin ortodoxe este cea a scării. În ea ne este prezentată o scară la capul căreia în locul de sus este Domnul Iisus Hristos cu mai multe cununi de biruință în mână. Pe această scară se pot vedea mai mulți nevoitori care vor să ajungă în susul scării ca să fie încununați de Hristos. În timp ce de partea de jos dracii trag de nevoitori pentru a îi arunca în iad sau în gura unui mare balaur, îngerii sunt cei care îi țin pe nevoitori pe scară pentru ca să ajungă la Hristos. Iată că avem în această scară o imagine plastică a ceea ce se întâmplă în viața spirituală. Pentru cei care sunt sinceri în urcușul lor spre Dumnezeu și spre Iisus este adevărat că Sfântul Arhanghel Mihail îi ferește de cursele diavolilor. Dracii adevărul este că ne întind mai multe curse și ei fac aceasta pentru a își satisface plăcerea lor diabolică de a face rău. Sunt și oameni care nu sunt răi dar sunt victime ale dracilor și în acest sens pot cădea de la creștinismul ortodox.

Dumnezeu. Totuși nu suntem siguri pe acest drum spre Dumnezeu. Sfântul Arhanghel Mihail este alături de noi și el are destul de mult discernământ ca să își dea seama când diavolii ne atacă. Trebuie să fim în acest sens ancorați în credința în Sfântul Arhanghel Mihail că el va netezii calea noastră spre Dumnezeu. Prin urmare drumul spre Dumnezeu nu este greu dar dracii îl îngreuiază și vor să îl facă cât mai imposibil. Iată de în cele din urmă sunt destui de mulți cei care renunță și nu mai vor să avanseze spre Dumnezeu. Aceasta fiindcă aceste persoane nu au credință nici în Sfântul Arhanghel Mihail și nici în Dumnezeu Tatăl. Ceea ce este și mai tragic este că sunt unii care nici măcar odată în viața nu și-au ridicat problema dacă sunt sau nu în drumul spre Dumnezeu. Realitatea este că trebuie să fim în drumul spre Dumnezeu fiindcă numai atunci vom găsii adevăratul sens al vieții noastre. Fiecare merge într-un anume sens spre Dumnezeu în funcție de capacitățile și de capabilitățile cu care a fost înzestrat de Dumnezeu. Sfântul Arhanghel Mihail poate să fie un ajutor pe drum în calea noastră spre Dumnezeu și atunci când suntem pierduți să ne facă să ne regăsim. Trebuie să ne regăsim fiindcă numai așa vom ajunge să se reîntregim ca persoane umane și ca ființe ce suntem în drum spre desăvârșire. Nu toți vom ajunge ființe angelice ca și călugării dar toți putem să beneficiem de ajutorul Sfântului Arhanghel Mihail în drumul nostru spre Dumnezeu. Este bine să știm că nimic nu poate să ne rețină în a avansa spre Dumnezeu Tatăl dacă Sfântul Arhanghel Mihail este alături de noi.[193]

Prin urmare omul este în viața prezentă într-o stare de tranziție. Este vorba de o tranziție în spre rai sau spre iad. Pentru aceasta el poate să simtă marea contradicție morală din lumea noastră: contradicț ia dintre bine și rău. Este evident că trebuie să fim mult mai atenți cu această stare de tranziție a omului. Aceasta fiindcă tendința lumii noastre este de a îl înrădăcina pe om numai în această lume. De multe prea multe ori ni se spun că tot ceea ce contează este această lume fiindcă mai apoi tot ce este nimicul. Fără să știe ce vorbesc cei care gândesc astfel se împărtășesc de o concepție hindusă a vieții. Este o concepție hindusă care spune că sensul final al vieții omului este nimicul. Omul trebuie să devin nimic și iată de ce tot ceea ce există în această lume este dincolo de orice neființa. Sunt chiar atei care au preamărit neființa. Dintre ei ar fi destul de ne amintim de Camus care considera și el că această viață și acest univers este un accident existențial. Aceasta fiindcă după ce omul trăiește pe acest pământ în cele din urmă el se va contopii cu nimicul și nici nu se va mai știi că a existat vreodată. Nimicul și neființa a fost de fapt marea ispită a secolului al XX-lea. Această ispită a dat naștere la cele mai pesimiste și mai nihiliste curente de gândire fiindcă moartea pentru unii a fost absolutizată. Prea mulți filosofi și gânditori au uitat mult prea ușor de învierea lui Iisus și au ajuns să meargă pe căi străine de Dumnezeu și de Sfântul Arhanghel Mihail. În acest sens trebuie să ridicăm întrebarea: este Sfântul Arhanghel Mihail o ființă a nimicului? Sunt toate mărturiile despre existența lui extradimensională și intradimensională pur și simplu niște fabulații sau simple basme pentru copii? Mărturiile pe care le avem din tradiția creștin ortodoxă în nici un fel nu îl fac pe Sfântul Arhanghel Mihail o ființă a nimicului. Sfântul Arhanghel Mihail nu este o ființă a nimicului fiindcă aceasta este în contradicție cu existența lui care este dincolo de spațiu și de timp.[194]

Fiindcă suntem ființe destul de ușor de influențat este bine să știm că Sfântul Arhanghel Mihail este în acest sens pentru noi un îndrumător pe calea binelui. Este în acest sens posibil ca Sfântul Arhanghel Mihail să fi inspirat pe mai mulți teologi creștin ortodocși să definească marile concepte morale și teologice care definesc binele și facerea lui. Aceasta fiindcă după cum am putut vedea Sfântul Arhanghel Mihail prin intermediul gândurilor și a conștiinței poate să comunice cu noi. În acest sens teologii creștin ortodocși care sunt nevoitori pot să ajungă mult mai ușor la inspirația Sfântului Arhanghel Mihail. Ceea ce este adevărat este că întotdeauna Sfântul Arhanghel Mihail și sfinții îngeri ne inspiră să facem binele și să mergem în spre bine. Acest mers spre bine de multe ori nu este clar fiindcă omul după cum am spus fiind o ființă slabă în sens duhovnicesc nu poate de multe ori să își dea seama de drumul pe care trebuie să îl facă. Iată de ce trebuie să știm că în facerea binelui nu suntem singuri. Sunt mulți care se simt singuri atunci când face binele și mai ales când văd opoziția din jur în ceea ce privește calea binelui. Să ne aducem aminte de singurătatea de care se împărtășesc mai mulți polițiști

---

193 Iosif Vatopedinul, *De la moarte la viață* (Iași, 2017).

194 În nici un fel noțiunea de nimic filosofic sau nimic ontologic ori cosmic nu poate să fie compatibilă cu existența Sfântului Arhanghel Mihail. Sfântul Arhanghel Mihail este o ființă care va exista veșnic și pentru ca să ne demonstreze că el este dincolo de finitul timpului în cele din urmă el s-a descoperit pe sine la mai multe intervale diferite de timp. Am putut să vedem că Sfântul Arhanghel Mihail s-a arătat în secolul al IV-lea Sfântului Constantin cel Mare și Sfintei Ecaterina a Alexandriei, în secolul al IX-lea s-a arătat pe insula Lesbos din Grecia și în secolul al XX-lea s-a făcut pe sine văzut mai multe persoane care au fost vrednice să să îl vadă. Ceea ce este evident este că Sfântul Arhanghel Mihail nu se face cunoscut oricui și oricum. Aceasta fiindcă el are un plan cu umanitatea care este de fapt planul lui Dumnezeu pentru ca omul să ajungă singur la mântuire. Iată de nu trebuie să desconsiderăm și să trecem cu vederea arătările Sfântului Arhanghel Mihail pe parcursul istoriei umane.

atunci când fac binele. Aceasta fiindcă aceste persoane care slujesc legea pot să simtă singurătatea când își dau seama că ei râvnesc la o lume mai dreaptă și mai bună în timp ce răufăcătorii li se opun și lumea din jur îi consideră ciudați și săriți de pe fix. Polițiștii și cei care slujesc legea prin urmare sunt mult mai predispuși spre a fi singularizați și a ajunge la sentimente de singurătate decât oamenii simplii care nu au poziția de a apăra legea. Este evident că trebuie să fim mult mai înțelegători de ce îngerii lui Dumnezeu și Sfântul Arhanghel Mihail poate să ne ajute să înaintăm spre bine. Aceasta fiindcă binele nu se face în singurătate. Știm despre un tânăr care voia să ajungă în rai că după ce a făcut mai multă nevoință a ajuns la porțile raiului unde a fost întrebat de un înger dacă a venit singur. Tânărul a răspuns că a venit singur. Atunci îngerul i-a spus să se întoarcă înapoi pe pământ fiindcă în rai nimeni nu intră singur și în rai nimeni nu face lucrurile singure. Iată prin urmare că prin rugăciune ajungem să intrăm în contact cu îngerii lui Dumnezeu care sunt dispuși să ne asiste în drumul nostru de a face binele. Din aceasta înțelegem că binele nu trebuie să fie înțeles individualist. Ar fi cea mai mare greșală dacă l-am considera pe Sfântul Arhanghel Mihail ca fiind invidiualist. Aceasta fiindcă el nu este individualist. El este o persiană a comuniunii și una dintre cele mai rudimentare forme de manifestare ale binelui este comuniunea. Iată că atunci când suntem pe calea binelui suntem în comuniune cu sfinții îngeri și cu Sfântul Arhanghel Mihail.[195]

Un părinte din Grecia pe nume Evstratie Dissos a fost autorul a unor cărți despre îngeri și a unor articole despre Sfântul Arhanghel Mihail. Se spune că într-o zi la el a venit o creștină ortodoxă care i-a povestit următoarele. Această creștină ortodoxă a citit aceste cărți și articole despre Sfântul Arhanghel Mihail. Într-un an în jurul praznicului Nașterii Domnului creștina s-a îmbolnăvit. Boala de care suferea era sindrom cervical într-o formă gravă. Durerea a cuprins-o din toate părțile și simțea că numai rezistă. Ba mai mult a început să se gândească la faptul că în curând va murii. Deși lua mai multe medicamente ei bine se pare că ele nu își făceau efectul. Creștina a început să se roage fiindcă și-a adus aminte de Sfântul Arhanghel Mihail din cărțile părintelui Evstratie Dissos. Creștina fiind în focul durerilor l-a implorat pe Sfântul Arhanghel Mihail să o vindece fiindcă se afla la capătul puterilor și cu durerile nu mai știa ce să facă. Mai mult decât atât i-a cerut Sfântului Arhanghel Mihail ca prin vindecare să îi dăruiască și starea de liniște și împăcare sufletească pe care și-a pierdut-o datorită bolii de care suferea. Într-o noapte creștina a putut vedea în vis sau în vedenie pe Sfântul Arhanghel Mihail îmbrăcat tot în alb cum a venit din cer la ea și a început să o mângâie în locul care o durea. Sfântul Arhanghel Mihail i-a spus: te vei face bine. Eu te voi ajuta. Se pare că ceea ce a văzut femeia în vis nu a fost numai un vis fiindcă ceea ce i-a spus tânărul cu aripi îmbrăcat în alb a doua zi s-a și adeverit. Încă de dimineață creștina se simțea mai bine și pe parcursul zilei s-a însănătoșit de tot. Drept mulțumire pentru minunea Sfântului Arhanghel Mihail în zilele ce au urmat creștina s-a dus la biserică și a mulțumit Sfântului Arhanghel Mihail că a ajutat-o în acea stare critică în care se afla.[196]

Vedem și aici că Sfântul Arhanghel Mihail a făcut o minune. Mai mulți necredincioși și atei care ar citii această minune ar putea spune că ea este doar o iluzie. Că de fapt nu a fost nici un fel de intervenție a Sfântului Arhanghel Mihail. Cum poate ca Sfântul Arhanghel Mihail să se arate unei persoane bolnave noapte în timp ce dormea și mai apoi acea persoană să se însănătoșească? Trebuie să știm că atunci când un vis se îndeplineș te înseamnă că el nu a fost un simplu vis sau o simplă vedenie ci la fel de bine a fost un vis care a fost un avertisment de la Dumnezeu. În lumea noastră sunt mai multe vise care devin realitate ceea ne spune că Dumnezeu le-a lăsat pentru ca noi să fim avertizați în prealabil. După cum am arătat în rândurile de mai sus este adevărat că sunt și visuri care vin de la draci. Adevărul este că puține dintre visurile care vin de la draci se realizează. Aceasta fiindcă după cum am spus dracii nu au puterea lui Dumnezeu și a sfinților îngeri de a cunoaște viitorul. Dracii doar intuiesc viitorul. Iată de ce este bine să știm că în cazul de mai sus cu adevărat avem o manifestare a Sfântului Arhanghel Mihail. Avem o manifestare a Sfântului Arhanghel Mihail fiindcă ceea ce se poate observa este că cuvintele pe care el l-a spus în vis în cele din urmă s-au împlinit în realitate. Că Sfântul Arhanghel Mihail poate să inspire anumite visuri nu este nici o îndoială. Totuși ceea ce trebuie să ne întrebăm este: cum de are Sfântul Arhanghel Mihail puterea de a vindeca? Sfântul Arhanghel Mihail are puterea

---

195 Radu Teodorescu, *Bucuria de a fi în comuniune duhovnicească* (Cugir, 2016).

196 Sunt mai mulți creștini care se întreabă de unde provine boala sau mai bine spus dacă boala îl are ca autor pe Dumnezeu? Realitatea este că nu Dumnezeu a creat boala ci mai mult decât toate boala este un fapt care este consecință a păcatului primordial al lui Adam și Eva. Teologii creștin ortodocși ne spun că dacă Adam și Eva nu ar fi păcătuit în nici un fel boala nu ar fi existat în lumea noastră. Iată de ce trebuie să știm că boala este o consecință a păcatului. Boala este o realitate universală a istoriei omului și nu se știe de un om care la un anumit moment al vieții sale să nu fi fost bolnav. Totuși vedem că Dumnezeu și sfinții îngeri au putere asupra bolii. Sunt persoane care sunt mai vulnerabile în fața morții decât altele. Aceasta fiindcă sunt unii care sunt cât se poate de slabi cu organismul. Este adevărat că multele păcate pot să îl determine pe Dumnezeu să lase ca boala să se instaleze în anumiți oameni. Fiind bolnavi în cele din urmă ei se vor întoarce la Dumnezeu.

de a vindeca fiindcă ea i-a fost dată de Dumnezeu. Trebuie să fim mult mai atenți cu această putere pe care Dumnezeu o dă sfinților îngeri fiindcă niciodată ea nu este folosită fără de cap. Nu este folosită fără de cap fiindcă îngerii nu fac nimic la voia întâmplării. Ceea ce putem concluziona din întâmplarea de mai sus este că Sfântul Arhanghel Mihail a vindecat un sindrom cervical. Aceasta înseamnă că Sfântul Arhanghel Mihail cunoaște foarte bine medicina. Cunoaște medicina fiindcă el a fost de față când a fost făcut omul de Dumnezeu Tatăl. Iată de ce trebuie să știm că îngerii cunosc mai bine ca noi științele. Este în acest sens cât se poate de adevărat că îngerii cunosc mai toate științele pe care le studiem noi oamenii în școală. Trebuie să fim cât se poate de atenți cu faptul că îngerii nu cunoscut numai științele noastre ale oamenilor ci la fel de bine cunosc și științe care sunt proprii îngerilor. Sunt mai mulți teologi și angelologi care au încercat să afle în ce limbă vorbesc îngerii. Sunt în acest sens mai multe opinii care susțin că îngerii cunosc și vorbesc numai ebraica în timp alții susțin că îngerii vorbesc într-o limbă pe care noi oamenii nu o cunoaștem. Este posibil ca Sfântul Arhanghel Mihail să cunoască toate limbile pământului sau pe mai toate limbile pământului. Aceasta fiindcă trebuie să știm că îngerii sunt infinit mai dotați intelectual decât suntem noi. Unii susțin că nu există propriu zis o limbă a îngerilor. De exemplu în cazul Sfântului Arhanghel Gavriil când a vorbit cu Sfânta Maria în Nazaret pentru a îi vestii că îl va naște pe Mesia, a vorbit în ebraică. Într-o altă ocazie în care Sfântul Arhanghel Gavriil s-a arătat unui călugăr din Muntele Athos pentru a îl învăța rugăciunea Cuvine-se cu adevărat i-a vorbit călugărului în limba greacă. Este evident că îngerii sunt poliglоți și vorbesc cu noi într-o limbă pe care să o înțelegem.[197]

Ceea ce mai puțini dintre noi am remarcat este că întotdeauna după ce sfinții îngeri și Sfântul Arhanghel Mihail au făcut o minune sau au intervenit pentru a vindeca o boală sau alta în nici un fel ei nu au cerut nici un fel de răsplată. Aceasta fiindcă totuși când cineva îți face un bine este evident că orice om serios vrea să răsplătească acea persoană. Vedem că Sfântul Arhanghel Mihail când face un bine nu vrea nici o răsplată. De cele mai multe ori imediat după ce a făcut un bine sau a vindecat o boală el s-a făcut nevăzut de ca și cum nici nu și-ar fi făcut simțită prezența pentru a săvârșii minunea. Cum este posibil una ca aceasta? Noi știm că dacă un medic ne face sănătoși noi mergem la el să îi mulțumim. Ei bine Sfântul Arhanghel Mihail niciodată nu a cerut cuiva să îi mulțumească lui personal pentru binele pe care l-a făcut dar a cerut ca acea persoană să îi mulțumească lui Dumnezeu pentru binele sau vindecarea făcută. Știm că atunci când se afla în insula Patmos din Grecia Sfântul Ioan Teologul a fost vizitat de un înger. Sfântul înger i-a descoperit Sfântului Ioan Teologul mai mult dintre tainele sfârșitului lumii. Sfântul Ioan a voit să se închine în fața acestui înger bun și a dat să îngenuncheze. Îngerul l-a oprit și i-a spus că închinarea se cuvine numai lui Dumnezeu și numai lui Dumnezeu să i se închine. De aici și la fel de bine din discreția cu care Sfântul Arhanghel Mihail a făcut mai multe minuni se poate vedea smerenia Sfântului Arhanghel Mihail. Sfântul Arhanghel Mihail nu face minuni pentru a fi cinstit de lume sau pentru a fi lăudat de lume ci mai mult pentru ca lumea să ajungă să Îl cunoască și să Îl slăvească mai mult pe Dumnezeu.[198]

În aceste momente se ridică o întrebare: l-am mai cinstii noi creștinii ortodocși la fel de mult pe Sfântul Arhanghel Mihail dacă el nu ar fi făcut nici o minune cu oamenii? Ar mai fi el oare centrul de interes al nostru, al creștinilor ortodocși dacă nu am fi văzut nici o minune făcută de el? Adevărul este că sunt mulți care cred în îngeri și ajung să se roage lor numai după ce au auzit de mai multe minuni pe care sfinții îngeri le-au făcut cu oamenii în diferite locuri și timpuri ale istoriei. Totuși, chiar dacă Sfântul Arhanghel Mihail nu ar fi făcut nici o minune cu noi oamenii, ceea ce vedem că nu este cazul, totuși ar trebui să îl cinstim pe Sfântul Arhanghel Mihail. Ar trebuie să îl cinstim fiindcă el este un arhanghel și noi suntem simplii muritori de rând. Iată de ce este bine să știm că Sfântul Arhanghel Mihail chiar și dacă nu ar fi făcut nici o minune cu noi oamenii el tot ar fi vrednic de cinstea noastră. Ar fii vrednic fiindcă cu toate acestea el ar rămâne un model de virtute și noi am avea la cine să ne raportăm. Sfântul Arhanghel Mihail este o persoană pe care trebuie să o cinstim fiindcă este voia lui Dumnezeu așa. Dumnezeu Tatăl după victoria pe care Sfântul Arhanghel Mihail a avut-o față de diavol nu a voit ca noi oamenii să nu știm de Sfântul Arhanghel Mihail. Așa se face că autorii biblici și cei patristici au fost

197 Doreen Virtue, *Miracles of Archangel Gabriel* (California, 2013).

198 Marele paradox al Sfântului Arhanghel Mihail este că deși el are puteri supranaturale în nici un fel el nu se folosește de aceste puteri pentru a își face un cult propria lui care să fie separat de cel al lui Dumnezeu. Aceasta fiindcă Sfântul Arhanghel Mihail este smerit și el știe că puterile lui supranaturale vin de la Dumnezeu. Iată de ce trebuie să știm că întotdeauna vom putea vedea în Sfântul Arhanghel Mihail un exemplu de credincioșie față de Dumnezeu și de smerenie. Trebuie să știm că toate puterile supranaturale pe care le avem nu valorează nimic fără de smerenie. Niciodată Sfântul Arhanghel Mihail nu a fost văzut făcând o minune pe pământ pentru ca toată lumea să rămână mută și să fi uimită de ce puteri are Sfântul Arhanghel Mihail. Este un fapt care la noi creștinii ortodocși ar trebui să ne dea de gândit. Ar trebui să ne dea de gândit fiindcă trăim într-o cultură în care egoismul și individualismul ating cote îngrijorătoare.

insuflați de Dumnezeu Tatăl pentru a ne face și nouă oamenilor cunoscută care este persoana Sfântului Arhanghel Mihail. Așa se face că Sfântul Arhanghel Mihail poate să fie cunoscut și pe calea mistică a rugăciunii. Mai înainte de a ne ruga Sfântului Arhanghel Mihail să intervină în viața noastre într-o împrejurare sau alta este bine să ne ridicăm întrebarea dacă noi credem cu adevărat sau nu în existența lui? Aceasta fiindcă nu putem să ne rugăm cuiva în care nu credem că există. Minunile de mai sus și vedeniile și aparițiile în care le-am văzut avându-l protagonist pe Sfântul Arhanghel Mihail ne fac să concluzionăm că el există și nu este nici o îndoială că el este o simplă himeră a imaginației. Prin urmare după ce citim mai multe despre Sfântul Arhanghel Mihail în cele din urmă ne vom și putea ruga lui pentru a ne ajuta. Este în acest sens necesar să subliniem după cum ne spune Biserica Creștin Ortodoxă că nu trebuie să credem orbește și în mod fanatic în existența Sfântului Arhanghel Mihail. Aceasta fiindcă Sfântul Arhanghel Mihail nu ne cere să credem în el orbește. Sunt în acest sens mai multe cărți și chiar tratate anghelologice pe care putem să le citim și să ne informăm despre cine este el și despre modalitățile prin care putem să intrăm în legătură cu el. A intra în legătură cu Sfântul Arhanghel Mihail este întotdeuna după cum am arătat în rândurile de mai sus, un exercițiu de înduhovnicire a persoanei. Este un exercițiu de înduhovnicire fiindcă Sfântul Arhanghel Mihail ca o ființă spirituală este o ființă duhovnicească sau pe înțelesul nostru al simplilor creștini ortodocși este o existență definită de virtute. Oricine pășește pe drumul virtuții pășește pe același drum pe care pășește și Sfântul Arhanghel Mihail.[199]

Fiindcă suntem ființe umane este adevărat că fiecare dintre noi are o anumită înclinație spre frumos. Frumosul însă poate să se piardă pe parcursul vieții unui om. Aceasta fiindcă dacă nu suntem conștienți de ceea ce este frumos sau mai bine dacă nu suntem educați să ne dăm seama de care este diferența dintre frumos și urât în cele din urmă ajungem să nu mai știm ce este frumosul și ce este urâtul. Iată de ce sunt oameni care deși în copilărie erau puri și inocenți, ajunși la vârsta maturității s-au pervertit și au început să aibă o înțelegere deficitară a frumosului. Așa se face că pentru aceste persoane frumosul înseamnă pornografie și erotism. Aceasta ca să enunțăm numai un caz în care omul ajunge să se pervertească. Este adevărat că nu toți dintre noi putem să fim pictori sau sculptori ca să avem cunoștința extrem de dezvoltată despre ceea ce este frumosul. Totuși, există anumite criterii universale prin care frumosul se definește. Aceste criterii sunt cele care în cele din urmă ne unesc pe toți. Iată de ce frumosul îi poate unii pe oameni. Îi poate unii pe oameni fiindcă Dumnezeu Tatăl a lăsat în ființa noastră o tânjire după frumos. Simțim repulsie și dezgust când vedem pictați monștrii și demoni, dar simțim plăcere și încântare când vedem pictați îngeri. Ceea ce este sigur este că nu numai noi oamenii avem această tânjire înnăscută după frumos. Ar fi cea mai mare greșeală dacă am crede că sfinții îngeri și Sfântul Arhanghel Mihail nu sunt iubitori de frumos. Sfântul Arhanghel Mihail este un iubitor de frumos. Nu înseamnă că el este un pictor sau un sculptor desăvârșit.[200]

Îngerii și Sfântul Arhanghel Mihail sunt iubitori de frumos. Aceasta fiindcă la un anumit nivel frumosul este o manifestare a binelui. Trebuie să știm că frumosul și binele sunt două noțiuni care se presupun reciproc. Nu putem să spunem despre ceva că este frumos dacă nu este și bun. Iată de ce binele nu poate să fie judecat fără de frumos și invers: frumosul nu poate să fie judecat fără de bine. Este evident că frumosul pentru unii este mai mult o categorie estetică. Nu contează cum arată un om bun, ci ceea ce este important este ceea ce face. O astfel de gândire este actuală și valabilă numai pentru lumea noastră. Lumea angelică fiindcă una net superioară are cu totul alte legi după care este guvernată. În lumea angelică nu există nici un fel de discrepanță dintre bine și frumos. Aceste două noțiuni sunt cât se poate de complementare una alteia. Mai toți cei care l-au văzut pe Sfântul Arhanghel Mihail au putut aduce mărturie despre frumusețea lui. Nu este vorba de o frumusețe lumească ci mai mult de o frumusețe angelică. Dumnezeu Tatăl i-a creat pe toți îngerii frumoși. Diavolii nu au considerat că frumusețea este un lucru bun. În acest sens în momentul căderii ei s-au desfigurat, au devenit monstruoși și înfricoșători. Aceasta fiindcă frumusețea angelică a fost una care a fost creată ca să fie valabilă numai în comuniunea cu Dumnezeu. Iată de ce înfățișarea diavolilor a avut de suferit odată cu căderea. Ca să înțelegem

---

199 Christoper West, *Saint Michael the Archangel in late antiquity* (Colorado, 2014).

200 În aceste rânduri vom vorbii despre o trăsătură superioară a frumosului. Este vorba despre frumosul angelic. Ce să fie frumosul angelic? Ei bine mai toți cei care au avut parte de a vedea îngeri au mărturisit despre frumusețea îngerilor. Frumusețea îngerilor este supra-umană sau mai bine spus dincolo de categoriile naturale ale lumii în care trăim. Îngerii sunt frumoși fiindcă așa i-a creat Dumnezeu. Însă ei nu sunt numai frumoși ci la fel de bine sunt și iubitori de frumos. Una dintre modalitățile prin care îngerii din rai își manifestă iubirea de frumos este în compunerea și scrierea de imnuri de laudă în cinstea lui Dumnezeu. Nu știm dacă îngerii din cer cântă la harpă cum susțin mai mulți dar ceea ce este sigur este că ei cântă cu vocea imnuri lui Dumnezeu Tatăl. După spusele unora acestea sunt de o frumusețe rar întâlnită. Nu trebuie să înțelegem că toți îngerii sunt mari muzicieni dar ceea ce este sigur este că mai toți au voci frumoase, voci angelice, pe care le folosesc pentru a îl lăuda pe Dumnezeu Tatăl.

mai bine trebuie să facem o mică incursiune în ontologie. Ontologic știm că Dumnezeu este Cel care a dat ființă la tot ceea ce există. Nu poate să fie un lucru sau o realitate din lumea creată care să nu își fi primit ființa de la Dumnezeu. Prin urmare Dumnezeu este criteriul ultim al ființei ca să vorbim în termenii filosofiei moderne. Atâta vreme cât suntem în comuniune cu Dumnezeu, fără doar și poate că suntem ontologic în regulă. Când ființa ajunge să se depărteze de Dumnezeu este ca și cum am lua un om de zăpadă dintr-un loc rece și l-am duce într-un loc cald. Este evident că omul de zăpadă de va deforma și își va pierde contururile. Ei bine la un nivel generic așa s-a întâmplat și cu diavolii. Diavolii au decis să se răzvrătească împotriva lui Dumnezeu. Primul lucru care s-a întâmplat lor a fost că harul lui Dumnezeu care se manifesta prin lumina necreată ce degaja din ei s-a depărtat de la ei. Așa se face că ei din ființe de lumină au devenit ființe de întuneric. Mai apoi fiindcă Dumnezeu nu i-a mai susținut cu prezența lui binefăcătoare ei s-au pervertit și au devenit deformați ceea ce a dus la caracterul de monstruozitate pe care îl au în prezent. Toate acestea fiindcă diavolii s-au depărtat de sursa lor ontologică de viață. Este posibil ca diavolii să nu fi prevăzut aceste consecințe care au rezultat din rebeliunea lor împotriva lui Dumnezeu. În acest sens fiindcă ei nu au mai stat lângă Dumnezeu care este sursa ființei, ei au devenit hidoși și monstruoși. Iată de ce este bine să știm că în cazul diavolilor noțiunea de frumos a fost pierdută. Ei nu numai că au pierdut sensul sau noțiunea de frumos dar la fel de bine au devenit din frumoși ce erau urâți.[201]

Ceea ce este evident și ceea e trebuie să știm este că Dumnezeu Tatăl este criteriul ultim al frumosului. Fără de Dumnezeu Tatăl în cele din urmă frumosul se depreciază. Aceasta poate fi văzut din natură. Natura nu numai că este utilă și rațională ci la fel de bine ea este încununată și de frumusețe. Trebuie să înțelegem că Dumnezeu Tatăl și la fel de bine și Sfântul Arhanghel Mihail nu sunt străini de frumusețe. Aceasta fiindcă ambii apreciază frumosul atunci când el este făcut de oameni într-un fel sau altul. Îngerii și Sfântul Arhanghel Mihail sunt ființe care sunt sensibile de frumos și la modul în care frumosul se manifestă pe sine în lumea noastră. Trăim într-o lume frumoasă fiindcă Dumnezeu a voit ca noi să apreciem frumosul. Este adevărat că preferințele în ceea ce privește frumosul sunt diferite. Totuși, cu toți simțim frumosul când privim la un răsărit sau la un apus de soare, cu toții simțim frumosul când ascultăm o melodie armonioasă, cu toții simțim frumosul când vedem o pădure și un lan de grâu. Aceasta fiindcă după cum am spus frumosul este o noțiune ce a fost sădită în noi ontologic. Iată de ce este logic că diavolii nu mai au facultatea frumosului. Nu o să vedem diavoli frumoși și nici nu o să vedem diavoli care fac lucruri frumoase. Aceasta fiindcă toate acestea vin de la Dumnezeu. Ori diavoli nevoind să mai trăiască cu Dumnezeu este evident că noțiunea de frumos a dispărut în ei. Nebunia diavolilor a fost credința că ei pot schimba principiile ontologice prin care ei au fost creați fără să fie afectați de acest fapt. Iată de ce diavolii nu mai au sensul frumosului. Sadismul, bestialitatea, primitivismul, canibalismul și teroarea au devenit niște moduri firești în care ei există.[202]

Trebuie să știm că atunci când nu ținem cont în cele din urmă frumosul se poate degrada. Se poate degrada într-o așa măsură că nu mai știm pe ce lume ne aflăm. Dumnezeu ne-a creat într-o lume frumoasă și pentru aceasta pentru a îi fi recunoscători pentru aceste mare dar pe care ni l-a făcut Dumnezeu trebuie să fim admiratori ai frumosului. Sunt din ce în ce mai puțini cei care știu să admire natura din jur. Aceasta fiindcă la drept vorbind suntem de mult prea multe ori atât de prinși de problemele vieții cotidiene că nu mai știm să apreciem frumusețile pe care Dumnezeu le pune zilnic în fața noastră. Acolo unde orașele sunt poluate și unde oamenii sunt cuprinși de grija zilei de mâine este adevărat că frumosul parcă numai există. Omul de azi a început să creadă că frumosul lumii nu este un lucru natural ci mai mult unul artificial. Ce este frumos pentru omul de azi? Este frumos o fabrică cu multe secții sau un bloc zgârie nori în care sunt mii de birouri în care angajații muncesc ca un fel de roboți de dimineață până seara. După cum am spus în rândurile de mai sus frumosul pentru unii este artificial. Așa se face că auzim din ce în ce mai des opinia care susține că nu mai trebuie să trăim

---

[201] Mihai Diaconescu, *Prelegeri de estetică a ortodoxiei* (vol. 1 și 2), (Iași, 2010, reeditare).

[202] În cazul Sfântului Arhanghel Mihail și a celorlalți îngeri este adevărat că frumosul este o categorie ontologică. Este o categorie ontologică fiindcă ființa este frumoasă în sine ca una ce a fost creată de Dumnezeu. Iată de ce este bine să rămânem în rugăciune cât mai apropiați de Dumnezeu Tatăl, de Sfântul Arhanghel Mihail și de sfinții îngeri. Aceasta fiindcă făcând așa în cele din urmă noțiunea de frumos se va amplifica în noi și vom ajunge la o înțelegere tot mai profundă a frumosului. După cum am spus, Dumnezeu Tatăl este primul care are simțul frumosului și de la el am putea spune că l-am moștenit și noi. Misiunea noastră de oameni pe acest pământ este să amplificăm frumosul și să luptăm contra urâtului. Urâtul este posibil să fie și un accident moral. Un om rău deși este frumos în exterior în cele din urmă este un om urât. Frumosul este un lucru pe care îl avem în comun cu Sfântul Arhanghel Mihail. Nu putem să credem că Sfântul Arhanghel Mihail nu este un iubitor al frumosului fiindcă prin ontologia lor îngerii sunt frumoși și iubitori ai frumosului.

conform naturii. Omul trebuie să creeze o lume artificială în care parcurile și verdeața sunt o raritate. Dacă ne vom uita mai bine împrejur vom vedea că natura a devenit o raritate. Omul de azi simte frumosul în a vedea roboți și mașini ultrasofisticate. Aceasta fiindcă el nu se mai simte conectat cu natura. Să fie Sfântul Arhanghel Mihail cu toată frumusețea lui o realitatea care ține mai mult de lumea frumosului artificial? Puțin probabil. Uităm în zilele noastre că frumusețea naturii este una care a fost creată de Dumnezeu. Omul a ajuns de multe ori să îl corecteze pe Dumnezeu în ceea ce privește frumosul care se degajă din natură. Omul modern este cel care este creatorul frumosului artificial. Este de fapt mai mult un fel de frumos fals care nu are prea multe cu a tânjirea omului după frumos. Dacă este ceva care ne leagă de sfinții îngeri, tânjirea după frumos este fără doar și poate o realitate comună. Totuși, ceea ce se poate vedea este că în lumea noastră frumosul nu este de multe ori vizibil și el are de multe ori o calitate de a fi camuflat. De exemplu sfinții sunt persoane care nu excelează prin frumusețe. Totuși există o frumusețe a sfințeniei. Nu pentru nici un motiv termenul de călugăr înseamnă în limba greacă bătrân frumos. Înseamnă bătrân frumos fiindcă trebuie să știm: călugării sunt frumoși fiindcă caracterul lor este frumos.[203]

Totuși ceea ce trebuie să știm este că în această lume la fel cum trebuie să luptăm pentru bine la fel de bine trebuie să luptăm pentru frumos. Aceasta fiindcă frumosul este una dintre formele de manifestare a binelui. Este adevărat că frumosul se poate manifesta prin mai multe modalități dar unul dintre scopurile ultime ale frumosului este să ne ducă la unirea cu Dumnezeu. Dacă ajungem să apreciem frumosul în cele din urmă vom ajunge să vedem lucrurile diferit. Frumusețea acestei lumi este numai un aspect al frumuseții lui Dumnezeu. Am putea spune că Dumnezeu a lăsat în lume frumusețe pentru ca să ne facem o idee despre cine este El cu adevărat. Este trist că sunt mulți care nu mai văd frumusețea lumii. Nu văd frumusețea lumii fiindcă nu vor să Îl vadă pe Dumnezeu Tatăl creatorul ei. Toți marii artiști ai lumii s-au inspirat din natură atunci când au realizat marile lor capodopere. Totuși sunt mulți care orbiți de urât nu mai ajung să Îl vadă pe Dumnezeu în lumea din jur. Sunt unii care atunci când privesc cerul înstelat nu mai văd frumusețea pe care Dumnezeu Tatăl a lăsat-o stelelor și planetelor ci mai mult caută să vadă dacă nu cumva în puzderia de stele și planete nu există și o civilizație extraterestră care să combată toate teoriile religiei creștin ortodoxe. Despre Sfântul Antonie cel Mare se știe că deși nu era un om cu multă școală îi întrecea pe filosofii vremii prin înțelepciunea lui. Așa se face că lumea era mai mult atrasă de cuvintele înțelepte ale Sfântului Antonie cel Mare decât de cuvintele sterile ale filosofilor. Mai mulți filosofi au devenit geloși pe Sfântul Antonie cel Mare și au mers la el să îl întrebe cu cărți a consultat pentru a le vorbii mulțimilor. Sfântul Antonie cel Mare a răspuns că a consultat o singură carte: cartea naturii înconjurătoare. Iată prin urmare că frumosul naturii este unul logic care ne duce la înțelepciune. Sfântul proroc David spune cât se poate de clar că Dumnezeu pe toate le-a creat cu înțelepciune. Este adevărat că lumea din jur dacă stăm și o observăm mai mult în cele din urmă ne va duce la înțelepciune.[204]

Că am ajuns în zilele noastre într-o criză a frumosului este adevărat. Aceasta fiindcă omul de azi a început să aibă o tendință utilitaristă în a înțelege frumosul. Doar ceea ce este util omului este în cele din urmă frumos. Este adevărat că omul tinde să fie preocupat de propria persoană de multe ori în defavoarea unor alte lucruri și fapte din exterior. Iată prin urmare că binele a ajuns să fie greșit interpretat. Robotul și mașina sunt pentru unii adevărata frumuseții a vieții. Este adevărat că omul poate să facă multe lucruri frumoase. Aceasta nu înseamnă că trebuie să ajungem la o înțelegere artificială a frumosului. Nu trebuie să ne gândim la Sfântul Arhanghel Mihail ca la o ființă de o frumusețe robotică ce are mai multe caractere artificiale. Iată de ce este bine să fim mult mai atenți cu modul în care îl înțelegem și îl percepem pe Sfântul Arhanghel Mihai. Pentru unii care văd o icoană cu Sfântul Arhanghel Mihail și o imagine cu un robot ultrasofisticat este adevărat că ultimul este mult mai frumos decât primul. Aceasta fiindcă este adevărat că omul de azi a ajuns să se robotizeze. S-a robotizat în așa măsură că chiar și noțiunea de frumusețe naturală nu mai are nici un fel de semnificație pentru el. Este evident că trebuie să

---

[203] Ioanichie Bălan, *Chipuri de călugări îmbunătățiți* (vol. 1 și 2) (Mănăstirea Sihăstria, 2007 și 2009).

[204] Planul lui Dumnezeu Tatăl cu creația și cu tot ceea ce există este ca între frumos și ontologie să fie o convergență deplină sau totală. Iată de ce în rai există numai frumosul. Nu înseamnă că raiul este un *exces de estetică* ci mai mult că în rai nu poate să fie conceput urâtul. Totul este frumos în rai în cea mai deplină armonie. Această lume cu frumusețea ei este la drept vorbind numai un preambul al raiului. Sfântul Arhanghel Mihail este o persoană care fiindcă a rămas fidelă lui Dumnezeu Tatăl a rămas ancorat în frumos și tot ceea ce se leagă de el. Este adevărat că Sfântul Arhanghel Mihail posedă o cunoaștere superioară a frumosului și a binelui fiindcă el vede totul cu ochii metafizici de arhanghel. Totuși, prin rugăciunea către Sfântul Arhanghel Mihail și noi putem să ajungem la o percepție mai profundă a frumosului care există în lumea noastră. Sfântul Arhanghel Mihail este conștient că frumosul din rai nu este identic cu frumosul de pe pământ, dar el vrea ca noi să apreciem frumosul și să fim slujitori ai frumosului fiindcă astfel în cele din urmă vom devenii cunoscători și făcători ai binelui.

fim mult mai sensibili în ceea ce privește frumusețea. Frumusețea este o taină în ultim sens. Aceasta fiindcă ea vine de la Dumnezeu și numai Dumnezeu știe care este sensul final al frumuseţii lumii din jur. În nici un fel nu trebuie să credem că frumusețea artificială este superioară frumuseții naturale. Aceasta fiindcă frumusețea naturală este net superioară celei artificiale. Pentru cei care studiază astronomia este adevărat că frumusețea unei galaxii este net superioară oricărui robot ultrasofisticat pe care l-am putea imagina și desena. Sfântul Arhanghel Miahil este adevărat că este un luptător pentru bine în primul rând dar în al doilea rând el este un luptător și pentru frumos. Aceasta fiindcă după cum am spus în sens inițial Dumnezeu Tatăl nu a voit ca binele să fie separat de frumos. Fără doar și poate că binele și frumosul sunt două noțiuni care în rai sunt cât se poate de unite și de complementare una alteia. Binele și frumosul sunt două noțiuni generice prin care putem să definim persoana Sfântului Arhanghel Mihail. Teologii creștin ortodocși de-a lungul timpului au încercat să îl definească pe Sfântul Arhanghel Mihail în mai multe feluri și au fost folosite tot felul de formule de stil pentru a reuși să îi fie comprimată esența. În nici un fel nu putem să îl separăm pe Sfântul Arhanghel Mihail de noțiunea de frumos. Aceasta nu numai fiindcă Dumnezeu l-a creat pe Sfântul Arhanghel Mihail frumos cu la fel de bine și fiindcă el este un luptător și ostenitor pentru frumos. Iată că de acest fapt trebuie să ținem cont atunci când ne referim la Sfântul Arhanghel Mihail. Sunt mulți care sunt de părere că Sfântul Arhanghel Mihail nu are nici un fel de legătură că noțiunea de frumos fiindcă el este legat numai de noțiunea de bine. Totuși, dacă voim să avem o imagine completă despre Sfântul Arhanghel Mihail trebuie să știm că el nu este numai un luptător pentru bine ci și pentru frumos.[205]

O altă intervenție minunată a Sfântului Arhanghel Mihail o avem tot din Matadamos unde se află icoana lui făcătoare de minuni. Se spune că în anul 2008 la această icoană făcătoare de minuni a ajuns un tată care avea pe fiul său bolnav. După ce tatăl a încercat vindecarea copilului prin mai mulți medici în cele din urmă a ajuns la icoana făcătoare a Sfântului Arhanghel Mihail. În biserică era multă lume fiindcă cu toții aveau o problemă sau alta pentru care cereau ajutorul arhanghelului. Tatăl copilului bolnav a ajuns în fața icoanei făcătoare de minuni dar nu s-a putut ruga cum se cuvenea fiindcă simțea că este presat de timp. Erau și alți închinători care veniseră de la distanțe mari pentru a se închina și ei. Tatăl în timp ce se depărta de icoană i-a spus arhanghelului în gând: Arhanghelul meu, ce bine ar fi fost dacă mi-ai fi făcut bucuria de a te vedea viu. Atunci cred că aș fi putut să-ți spun tot ce aveam pe suflet! Se pare că rugăciunea tatălui a fost ascultată. Aceasta fiindcă în drum spre ieșirea din biserică s-a uitat înapoi la icoană cu copilul bolnav în brațe. Atunci minune mare: a putut să îl vadă pe Sfântul Arhanghel Mihail viu cum stătea între el și icoană. Purta haine albe, ca și cum ar fi fost făcut din lumină. Fața lui avea o **frumusețe dumnezeiască** și avea un zâmbet de simpatie și de atitudine prietenească. Pletele lui erau ondulate și îi cădeau până pe umeri. Tatăl a început să tremure și să îi curgă lacrimile din ochi. Ceea ce este de amintit aici este că ceilalți închinători și pelerini nu au văzut nimic. Când au văzut că tatăl cu copilul bolnav în brațe plângea au crezut că este pur și simplu copleșiți de emoții. Tatăl s-a întors cu copilul bolnav acasă și la scurt timp copilul s-a făcut bine.[206]

Vedem aici o dublă minune pe care Sfântul Arhanghel Mihail a făcut-o cu un tatăl unui copil bolnav. Prima minune este că Sfântul Arhanghel Mihail a ascultat rugăciunea tatălui de a îl vedea în persoană. Sunt mulți dintre noi care am dorii să îl vedem pe Sfântul Arhanghel Mihail în persoană. Aceasta fiindcă considerăm noi că în acest mod în cele din urmă vom fi deplin încredințați că nu vorbim despre o ficțiune ci despre o realitate concretă. Ceea ce trebuie să remarcăm este că au fost și cazuri în care atunci când a fost rugat Sfântul Arhanghel Mihail s-a arătat pe sine în persoană. Aceasta fiindcă el știe cel mai bine momentul în care trebuie să se arate pe sine. Cel mai probabil Sfântul Arhanghel Mihail s-a arătat acestui tată pentru a îl mângâia fiindcă am văzut că el avea un copil bolnav. Orice tată sau mamă care are un copil bolnav fără doar și poate suferă mult. Ce durere trece prin inimile părinților când ei își văd copii bolnavi numai ei știu. A doua minune a fost că în cele din urmă la puțin timp după ce tatăl s-a închinat cu copilul bolnav în brațe în fața icoanei făcătoare de minuni a Sfântului

---

[205] Andrei Andrecuț, *Mai putem trăii frumos? Pledoarie pentru o viață curată* (Cluj Napoca, 2012).

[206] După cum cititorul poate remarca am folosit în această carte mai multe minuni pe care Sfântul Arhanghel Mihail l-e a făcut în Matamados în insula Lebos. Aceasta fiindcă acest loc este unul în care există o icoană făcătoare de minuni a Sfântului Arhanghel Mihail. Poate unii s-ar gândii că deja am venit cu prea multe minuni pe care Sfântul Arhanghel Mihail le-a făcut în Matamados. Totuși, ceea ce trebuie să știm este că nu noi oamenii alegem locul unde îngerii își manifestă anghelofaniile lor sau mai bine spus modalitatea de a putea să fie văzuți de noi. Este evident că trebuie să fim mult mai atenți cu lumea din jur. Vedem că Sfântul Arhanghel Mihail la fel ca Iisus în Nazaret a ales un loc uitat de lume de care nimeni nu știe. Este vorba de Matamados din Lesbos Grecia. Este evident că prin modul în care Sfântul Arhanghel Mihail își alege locurile pentru a se descoperii și pentru a se manifesta nu este unul care merge după logica umană. Acesta fiindcă nu putem știi exact ceea ce gândește și simte Sfântul Arhanghel Mihail.

Arhanghel Mihail în cele din urmă copilul s-a făcut bine. Era în logica lucrurilor. Ceea ce deducem de aici este că Sfântul Arhanghel Mihail se arată pe sine numai în momente critice ale vieții noastre. Noi am voi să îl vedem pururea pe Sfântul Arhanghel Mihail dimpreună cu prietenul și fratele lui Sfântul Arhanghel Gavriil totuși, el se arată nouă numai în anumite situații și împrejurări. Aceasta fiindcă este bine să știm că Sfântul Arhanghel Mihail este fără doar și poate o persoană care știe mult mai bine ce este bine pentru noi. Logica Sfântului Arhanghel Mihail este diferită de a noastră. Tatăl copilului bolnav a oferit încă o descriere a Sfântului Arhanghel Mihail pentru ca toți dintre noi să știm cine este el cu adevărat. Această descriere nu diferă prea mult de cele pe care l-am văzut în trecut și pe care le-am prezentat în această carte. Pentru a fi mai preciși vom reda în rândurile care vor urma modul în care arăta Sfântul Arhanghel Mihail după cum a fost văzut în localitatea Matamados din Grecia: purta haine albe, ca și cum ar fi fost făcut din lumină. Fața lui avea o **frumusețe dumnezeiască** și avea un zâmbet de simpatie și de atitudine prietenească. Pletele lui erau ondulate și îi cădeau până pe umeri. Ceea ce este de amintit aici este că de această dată putem vedea că hainele albe pe care le purta Sfântul Arhanghel Mihail erau de lumină. În termeni umani acesta este un fapt supranatural fiindcă nu știm cum pot exista haine de lumină. Totuși vedem că tatăl l-a văzut pe Sfântul Arhanghel Mihail în haine de lumină. La fel de bine el spune că arhanghelul avea o **frumusețe dumnezeiască**. Prin aceasta trebuie să înțelegem că Sfântul Arhanghel Mihail este foarte frumos. El nu este numai frumos dar la fel de bine știe și ceea ce este frumosul și cum trebuie să fie slujit.[207]

Un alt fapt pe care oamenii îl au în comun cu Sfântul Arhanghel Mihail este adevărul. Orice om simte în el un fel de tânjire după adevăr. Aceasta fiindcă adevărul este cel pe care trebuie să îl slujim și după care trebuie să ne conducem viața. Știm că opusul adevărului este minciuna. Este bine să știm că fiindcă este sfânt Sfântul Arhanghel Mihail nu are nimic în comun cu minciuna. Istoria omenească nu știe de un moment în care Sfântul Arhanghel Mihail să fi spus o minciună. Nici un înger nu minte fiindcă îngerii sunt ființe ale adevărului. Este bine să știm că minciuna este la ea acasă în ceea ce îl privește pe diavol. Diavolul nu numai că îi minte pe cei din jur dar la fel de bine el se minte și pe sine însuși. El se minte pe sine însuși fiindcă continuă să își spună că în cele din urmă Dumnezeu va fi învins și el îi va lua locul lui Dumnezeu. Pentru aceasta după cădere viața diavolului și a acoliților lui este o minciună continuă. Este o minciună continuă fiindcă după cum am spus diavolul a ajuns în stadiul în care crede propriile lui minciuni. Sunt și oameni care au ajuns să creadă propriile lor minciuni. Sunt mulți dictatori și tirani care au fost cât se poate de încrezători în minciunile lor. Iată de ce Domnul Iisus Hristos l-a numit pe diavol "tatăl minciunii." Diavolul este tatăl minciunii fiindcă el numai poate spune adevărul. Din viața Sfântului Siluan Atonitul știm un episod în care diavolii i se arătau. Odată îi spuneau că el este sfânt și altă dată i se arătau și îi spuneau că este un păcătos și nu mai este șansă se mântuire pentru el. Când Sfântul Siluan i-a întrebat pe diavoli de ce nu spun adevărul ei au răspuns că ei diavolii niciodată nu spun adevărul. Prin urmare este bine să fim mai răbdători atunci când eventual diavolii ne atacă. Aceasta fiindcă mai de vreme sau mai târziu vom vedea că ei chiar dacă spun adevărul în cele din urmă vor ajunge să îl nege și să îl înlocuiască cu o minciună. Fiindcă sunt împotriva ontologiei lăsate de Dumnezeu, diavolii nu pot spune adevărul. Deși ei știu că viața lor este o minciună și au ajuns să fie conduși de cel mai mare mincinos, totuși din răutate nu se pocăiesc și nu se schimbă.[208]

Adevărul este un principiu fundamental al lumii îngerești și al Sfântului Arhanghel Mihail. Aceasta fiindcă Sfântul Arhanghel Mihail este un slujitor al adevărului. Vedem că în lumea noastră sunt din ce în ce mai puțini cei care cred în adevăr. Pilat din Pont a voit să afle de la Iisus ce este adevărul. Aceasta fiindcă Pilat fiind păgân a simțit că în fața lui stă Adevărul. După cum binele este o persoană la fel de bine și adevărul este o persoană. Este persoana lui Dumnezeu Tatăl, descoperit în Dumnezeu Fiul Domnul Iisus Hristos prin Duhul Sfânt. A venit vremea să fim mult mai consecvenți cu adevărul. Că lumea este însetată de adevăr nu este nici o îndoială. Orice om sănătos simte nevoia de adevăr. Aceasta fiindcă adevărul este ceea ce îl liniștește pe om. Când omul trăiește în minciună el suferă. Diavolii, adevărul este că tot ceea ce pot să ne ofere este minciuna. Nu trebuie în nici un

---

207 Daniel Pupăză, *Taina frumosului și a binelui după Sfântul Dionisie Areopagitul* (București, 2014).

208 Știm că minciuna este un fapt destul de prezent și în ceea ce îi privește pe oameni. Oamenii sunt la fel de bine seduși de idea de a minții. În acest sens fiindcă minciuna este o imitare a diavolilor este adevărat că ea este un păcat. Totuși, nu trebuie să considerăm că orice fel de minciună este un păcat. Știm despre un călugăr tânăr că era luptat de un diavol. El s-a dus la un călugăr mai bătrân și i-a cerut ajutorul. Acesta i-a spus să nu mai asculte de nici o sugestie de-a diavolului. Diavolul s-a mâniat și i-a spus tânărului călugăr că nu trebuie să asculte pe acel călugăr că este un mincinos fiindcă avea un ban de aur în chilia lui și când a venit un frate călugăr să îi ceară să fie ajutat a spus că nu are nici un ban. Călugărul bătrân i-a spus celui tânăr că așa este dar că el știa că celui care ceruse banii nu îi era de folos și așa că a preferat să mintă. Avem aici o minciună nevinovată. Nu trebuie să considerăm dacă voind să facem binele la un moment dat am ascuns adevărul înseamnă că am păcătuit mințind.

fel să credem dă diavolii ne vor oferii adevărul fiindcă după cum am putut vedea din rândurile de mai sus ei nu spun niciodată adevărul. Sfântul Arhanghel Mihail este o ființă a adevărului acre iubește adevărul și care face numai ceea ce ține de adevăr. Dorința de a răstălmăcii realitatea este fără doar și poate una drăcească în natura ei. O glumă mai puțin cunoscută spune că la un moment dat un politician era înregistrat de mai multe aparate de înregistrat la o conferință de presă. Văzând multitudinea de aparate de înregistrat și microfoane politicianul a spus că este înregistrat fără de nici un rezultat fiindcă el poate spune mai multe minciuni decât pot aparatele de înregistrat să înregistreze. Că sunt și oameni care din minciună fac un mod de viață nu este nici o îndoială. Minciuna ne seduce fiindcă ea face apel la fantezie. Fără doar și poate că atunci când mințim suntem persoane care ne asemănăm diavolilor. Pentru unii o astfel de afirmație este prea de tot. Cum să ne asemănăm diavolilor când mințim fiindcă spunem doar niște vorbe și nu omorâm pe nimeni? Dacă este să privim în trecutul umanității vom vedea că omul a căzut printr-o minciună. Diavolul i-a spus strămoașei noastre a tuturor Eva că dacă va mânca din pomul cunoștinței binelui și al răului, adică dacă va ajungă să cunoască diferența dintre bine și rău nu va murii cum a spus Dumnezeu, ci se vor deschide ochii și va fi ca Dumnezeu. Iată că a fost o minciună care a dus la căderea Evei a lui Adam și trebuie să știm că minciunile pot să fie inspirate în noi de diavoli. Sunt mulți care găsesc o plăcere diabolică în a îi mințîi pe alții. Exemplele ar fi mult prea multe. Ceea ce trebuie să știm este că minciuna este una care ne face asemănători diavolului în timp ce adevărul este unul care ne face asemănători lui Dumnezeu și Sfântului Arhanghel Mihail.[209]

CAPITOLUL 11

SFÂNTUL ARHANGHEL MIHAIL DIN PERSPECTIVĂ ECCLESIOLOGICĂ A CREȘTINISMULUI ORTODOX

Adevărul este cu numai noi creștinii ortodocși credem în spirite. Aceasta fiindcă după cum am spus Sfântul Arhanghel Mihail nu este o ființă materială cum este omul. Dacă ne vom uita în religiile animiste sau totemice ca să nu mai vorbim de șamanism, vom vedea că toate aceste religii vorbesc și invocă spirite. Este logic că se ridică întrebarea dacă aceste spirite sunt aceleași ca îngerii lui Dumnezeu? Raportat la numărul de religii totemice și animiste adevărul este că sunt puține cele care vorbesc de îngeri. Spiritele sunt spirite și de multe ori ele nu au nici un fel de atribuție de îngeri. Prin urmare este adevărat că nu numai creștinii ortodocși profesează crezul în spirite și ci alte religii care nu sunt creștine. Atunci cum se face că în creștinismul ortodox ne rugăm cel mai bine Sfântului Arhanghel Mihail în biserică? Șamanii, vracii animiști și descântătorii totemiști se roagă spiritelor și unii intră în comuniune cu ele în mijlocul naturii. Mai toate ceremonialurile animiste, totemiste și șamanice au loc în natură. Totuși, sfinții părinți ne îndeamnă pe noi creștinii ortodocși dacă este posibil să mergem să ne rugăm Sfântului Arhanghel Mihail în biserică. De ce această insistență a sfinților părinți pe biserică și de ce nu se poate vorbii de îngeri numai în natură după cum fac religiile arhaice (animiste, totemiste și șamanice)? Trebuie să știm că în cultul sfinților îngeri și al Sfântului Arhanghel Mihail nu există nimic care să se asemene cu primitivismul religiilor arhaice. Aceasta fiindcă se înșeală amarnic cei care consideră că a intra în legătură cu sfinții îngeri și cu Sfântul Arhanghel Mihail este în cele din urmă un lucru ușor.[210]

Pentru unii care sunt mai investigativi din fire ar putea să existe o contradicție. Aceasta este următoarea: de ce trebuie să ne rugăm la biserică Sfântului Arhanghel Mihail din moment ce Biserica a fost fondată și întemeiată de Domnul Iisus Hristos? Cu alte cuvinte de ce nu există o clădire sperată în care să nu rugăm numai sfinților îngeri și Sfântului Arhanghel Mihail? Cum se facă că Biserica ne învață că Iisus este mântuitorul nostru și nu Sfântul Arhanghel Mihail și de ce trebuie să fim în legătură numai cu El și nu cu Sfântul Arhanghel Mihail? Această întrebare este legitimă dar nu este fondată. Nu este fondată fiindcă deși am arătat în rândurile de mai sus

[209] Gabriel Liiceanu, *Despre minciună* (București, 2011).

[210] Urmând reformei protestante, tendința lumii de azi este de a reduce cât mai mult religia. Pentru mulți nu este nevoie de preoți, nu este nevoie de locuri special amenajate pentru a ne putea ruga (biserici), nu este nevoie de icoane, nu este nevoie de cruce etc. Să fie o astfel de tendință reducționistă în ceea ce privește cele duhovnicești bună? Adevărul este că nu. Cineva spunea că o mare diferență dintre evul mediu și modernitate este că în evul mediu în mai toate localitățile umane centrul sau cea mai înaltă clădire era ocupat de biserică. Pe cum omul a intrat în modernitate sau mai bine spus s-a modernizat în cele din urmă clădirea bisericii a devenit una auxiliară. A devenit auxiliară fiindcă după cum am arătat omul modern vrea să reducă tot ceea ce ține de viața duhovnicească. Dacă este să ne aducem aminte de Conciliul II Vatican când s-a elaborat acel aggiornamento al Bisericii Catolice vom vedea că și catolicismul în forma lui de azi este protestantizat. Liturghia (mesa catolică) s-a prescurtat, postul mare a fost redus numai la săptămâna mare și la vinerea mare, nevoia de rugăciune privată a fost și ea în cele din urmă redusă. Acestea toate pe fondul modernizării omului de azi.

că cine ne mântuiește pe noi oamenii este Iisus și nu Sfântul Arhanghel Mihail totuși, nu poate să fie introdusă nici o separație între Iisus și Sfântul Arhanghel Mihail. Prin urmare poate ca rugăciunea către Sfântul Arhanghel Mihail să ne afecteze mântuirea? Sau mai bine spus de ce trebuie să ne rugăm și lui Iisus și Sfântului Arhanghel Mihail pentru a ne mântuii? Ne rugăm atât lui Iisus cât și lui Mihail fiindcă ambii sunt uniți eshatologic pentru eternitate. Prin urmare deși Iisus ne mântuiește, Sfântul Arhanghel Mihail ne ajută în procesul de mântuire și la fel de bine ne asistă în drumul nostru spre rai. Iisus nu a voit ca Sfântul Arhanghel Mihail și restul de îngeri să fie separați de biserica Lui. Iată de ce este adevărat că Sfântul Arhanghel Mihail are o semnificație ecclesiologică. El va lupta alături de Iisus a sfârșitul timpurilor pentru ca diavolul să fie scos din lume odată pentru totdeauna și să nu mai aibă posibilitatea de a ieșii din iad și a îi ispitii pe oameni. Iată de ce este adevărat că există o unitate ecclesiologică dintre Sfântul Arhanghel Mihail și Iisus. Nu se poate să vorbim de unul fără de altul, după cum nu se poate să vorbim despre Sfântul Arhanghel Mihail fără de Sfântul Arhanghel Gavriil, care după cum am spus sunt legați de o strânsă prietenie. Ca să fim mai exacți: care este funcția ecclesiologică (bisericească) a Sfântului Arhanghel Mihail? Funcția ecclesiologică a lui este de a media sau mai bine spus de a mijlocii între noi și Dumnezeu Tatăl. Fiindcă Dumnezeu Tatăl nu poate să asculte rugăciunile tuturor oamenilor dintr-o dată (deși nimic nu este peste putința și puterea lui Dumnezeu) sfinții îngeri și Sfântul Arhanghel Mihail sunt cei care la fel de bine ne ascultă rugăciunile și le prezintă în fața lui Dumnezeu Tatăl.[211]

Devine evident că există o legătură dintre Sfântul Arhanghel Mihail și spațiul liturgic al bisericii fiindcă orice biserică creștin ortodoxă este una care îl are pe el reprezentat pe iconostas sau pe pereți. Este adevărat că sunt și biserici în care dintr-un motiv sau altul icoana Sfântului Arhanghel Mihail lipsește. Lipsește fiindcă poate biserica are un hram anume și în acest mod nu mai poate să fie pusă icoana Sfântului Arhanghel Mihail în fața credincioșilor creștin ortodocși. Ceea ce susține Biserica și sfinții părinți este că atunci când ne închinăm de exemplu unei icoane a Sfântului Arhanghel Mihail aceasta nu se face fără ca Sfântul Arhanghel Mihail să nu știe. De fapt părinții bisericii ne spun că sunt îngeri care ne scriu în evidențele lor de fiecare dată când intrăm în biserică. Prin urmare Sfântul Arhanghel Mihail fiindcă este o ființă spirituală știe de momentul în care ne rugăm sau ne închinăm icoanei în care este el reprezentat. Este adevărat că protestanții (creștinii protestanți) cred că atunci când noi facem o icoană a Sfântului Arhanghel Mihail și ne închinăm ei noi nu facem nimic altceva decât să idolatrizăm persoana arhanghelului. Să fie închinarea la icoana Sfântului Arhanghel Mihail idolatrie sau angelolatrie (adorarea îngerilor în locul lui Dumnzeu)? Deși la prima vedere este adevărat că închinarea la icoana Sfântului Arhanghel Mihail pare să fie înțeleasă ca idolatrie adevărul este că nu este. În nici un fel nu poate să fie considerat unul care se închină la icoana Sfântului Arhanghel Mihail un idolatru care încalcă porunca dată de Dumnezeu lui Moise pe Muntele Sinai ca omul să nu își facă chip cioplit și nici să nu se închine lui. Vom vedea aceasta printr-o analogie. Când avem poze sau imagini cu părinții noștri adevărul este că ele nu sunt simple imagini ci sunt unele care au o încărcătură specială. Au o încărcătură specială fiindcă în ele sunt reprezentate persoane care sunt dragi nouă. La fel de bine în icoana Sfântului Arhanghel Mihail vedem o persoană dragă nouă: un arhanghel al lui Dumnezeu.[212]

Ceea ce este sigur este că mai înainte de a cinstii o icoană a Sfântului Arhanghel Mihail trebuie să știm cine este Sfântul Arhanghel Mihail. Creștinismul ortodox ne spune că Sfântul Arhanghel Mihail este o ființă de natură spirituală care în multe feluri se aseamănă cu spiritele venerate de unele religii arhaice. Totuși, Sfântul Arhanghel Mihail nu poate să fie cinstit în cadrul acestor religii arhahice fiindcă ele sunt unele care Îl resping pe Domnul Iisus Hristos și credința în El. Aici prin urmare putem să vedem marea diferență care există între creștinismul ortodox și restul religiilor care nu văd mare lucru în Sfântul Arhanghel Mihail. Icoana este în acest sens o reprezentare vizuală a Sfântului Arhanghel Mihail ce nu poate să fie desprindă de spațiul ecclesial. Iată de ce în afară de biserică și clădiri nu este recomandat să avem icoane cu Sfântul Arhanghel Mihail. Aceasta fiindcă după cum am spus Iisus se leagă ontologic de Sfântul Arhanghel Mihail printr-o prietenie care este dincolo de timp și

---

[211] Tudor Ciocan, *Calea inimii. Capete despre rugăciunea neîncetată* (București, 2017).

[212] Sunt mai mulți care susțin că icoanele cu Sfântul Arhanghel Mihail nu sunt demne de a fi cinstite fiindcă ele nu reprezintă în nici un fel persoana Sfântului Arhanghel Mihail. Cine știe cum arată Sfântul Arhanghel Mihail fiindcă el s-a descoperit pe sine de puține ori? Vedem că deși el s-a descoperit pe sine de puține ori totuși el s-a descoperit. Bazați pe aceste mărturii în cele din urmă Sfântul Arhanghel Mihail poate să fie reprezentat sau mai bine spus i se poate face un anumit contur. Trebuie să știm că icoanele sunt mai mult un contur al Sfântului Arhanghel Mihail. Erminiile creștin ortodoxe conțin instrucțiuni precise pentru iconari și pentru pictori bisericești despre cum trebuie să fie reprezentat Sfântul Arhanghel Mihail. Iată de ce în acest sens Biserica Creștin Ortodoxă nu ne lasă în întuneric în ceea ce privește cultul icoanelor în cinstea Sfântului Arhanghel Mihail. Este bine să fim mult mai interesați cu simbolistica icoanelor Sfântului Arhanghel Mihail.

de spațiu. Icoana Sfântului Arhanghel Mihail este fără doar și poate o actualizare a prezenței Sfântului Arhanghel Mihail în lumea noastră. Aceasta fiindcă este bine să știm că trebuie să găsim unele metode de a actualiza prezența Sfântului Arhanghel Mihail în lumea noastră. Una dintre metodele ortodoxe de a face acest lucru este fără doar și poate icoana. Icoana este o materie care prin cel care este reprezentat ajunge să se sfințească. Așa am putut vedea că sunt mai multe icoane făcătoare de minuni ale Sfântului Arhanghel Mihail. În această carte am făcut referință la două dintre ele: este vorba de localitățile Matamados și Symi din Grecia. Este adevărat că este posibil să fi fost și alte icoane făcătoare de minuni a Sfântului Arhanghel Mihail. Nu trebuie să considerăm că în cele din urmă factorul definitoriu în facerea unei icoane este măiestria pictorului. Ceea ce contează cel mai mult este ca pictorul sau iconarul să ducă o viață duhovnicească și să aibă credință în Sfântul Arhanghel Mihail în momentul în care o pictează. După cum am spus Sfântul Arhanghel Mihail este fără doar și poate prezent spiritual în icoana pe care o pictează. Este prezent fiindcă el fiind de natură spirituală poate să fie prezent în materia icoanei care îi este consacrată. Icoana este în acest sens un punct de convergență dintre nouă lumi: cea materială și cea spirituală. Prin icoană prezența Sfântului Arhanghel Mihail este actualizată în sens duhovnicesc în lumea noastră. Adevărul este că dacă este să ne uităm în lumea noastră sunt din ce în ce mai mulți care gândesc viața și lumea în termeni materiali. Este adevărat în acest sens că cultul Sfântului Arhanghel Mihail nu este total străin de lumea materiei. Icoana este un obiect material ce poate să cuprindă în sine harul lui Dumnezeu.[213]

Prin urmare putem să înțelegem că în creștinismul ortodox un rol important îl au icoanele și în cazul nostru icoana Sfântului Arhanghel Mihail. Este adevărat că trebuie să fim mult mai atenți cu sensul icoanelor. Aceasta fiindcă sunt și statui care sunt dedicate Sfântului Arhanghel Mihail însă acestea nu pot să aibă o funcție liturgică. Ortodoxia prin inspirația care a venit de la Dumnezeu Tatăl în Duhul Sfânt a concluzionat că trebuie să introducă prezența Sfântului Arhanghel Mihail în toate Bisericile Creștin Ortodoxe. Așa se face că deși nu avem un spațiu singular dedicat Sfântului Arhanghel Mihail în cele din urmă este bine să știm că biserica este un spațiu în care spiritual el este prezent. La fel cum Iisus este prezent în lumea noastră în mod spiritual la fel de bine și Sfântul Arhanghel Mihail este prezent și el în lumea noastră prin intermediul spațiului liturgic la bisericii. Lumea de azi se află într-o criză profundă a spațiului liturgic. Aceasta fiindcă se consideră că trebuie să fim mult mai interesați de spațiul tehnic sau cibernetic al lumii noastre. Suntem martori la ceea ce am putea denumii ca un proces de desacralizare a spațiului și a mediului înconjurător. Aceasta cel mai bine poate să fie văzut din faptul că în zilele noastre s-a ajuns la una dintre cele mai mari crize ecologice din istorie dacă nu la cea mai mare criză ecologică din toate timpurile. Criza ecologică este explicabilă prin faptul că în zilele noastre omul nu mai tinde să spiritualizeze materia. Cum se face că unele icoane sunt făcătoare de minuni? Este așa fiindcă aceste icoane sunt prezențe ale unei materii spiritualizate în lumea noaastră.[214]

După cum am spus în rândurile de mai sus omul este o ființă de convergență care poate să unească în persoana lui două lumi: cea materială și cea spirituală. Prin urmare putem să vedem că procesul este unul posibil în cazul omului. Totuși prin căderea în păcat a omului în cele din urmă omul a ajuns să fie înclinat mai mult spre lumea materială decât spre cea spirituală. În acest sens este adevărat că în viața duhovnicească trebuie să fim mult mai atenți cu care sunt capacitățile noastre. Au fost mulți nevoitori care fiindcă nu și-au cunoscut limitele sau mai bine spus nu s-au cunoscut pe sine au ajuns să sufere mult. Aceasta fiindcă după cum am spus nevoința duhovnicească nu trebuie să fie făcută peste posibilitățile propriei persoane. Dumnezeu nu ne judecă pe toți după criteriile cu care îi judecă pe sfinți ci mai mult după criteriile care țin de propria noastră persoană. Iată de ce nu trebuie nici să ne supraapreciem dar nici să ne subestimăm în privința vieții duhovnicești. Sunt mulți călugări care odată ce prind iubire față de viața monahală nu mai vor să știe nimic altceva decât viața duhovnicească. Ei se neglijează pe sine și sănătatea lor în crezul că așa în cele din urmă vor ajunge să se înduhovnicească. În nici un fel în cinstea noastră față de Sfântul Arhanghel Mihail nu trebuie să ne nesocotim sănătatea. Aceasta fiindcă

---

[213] Teofan Mădă, *Harul mântuirii la Fericitul Augustin* (Editura Por Universitaria, 2013).

[214] Prezența liturgică (prin rugăciune) a Sfântului Arhanghel Mihail este una care ne face conștienți că Sfântul Arhanghel Mihail este unul care dorește să ne ajute în procesul nostru personal de înduhovnicire. Voim să ne înduhovnicim dar de multe ori ne simțim prea slabi și la fel de bine neputincioși. Aceasta fiindcă cu toții încă mai putem să resimte consecințele păcatului strămoșesc care ne face opaci la lumea duhovnicească și ne ține înclinați în spre lumea materială. Sfântul Arhanghel Mihail poate să ne spiritualizeze fiindcă el este o ființă spirituală care ține foarte mult de ceea ce este duhovnicesc și prin urmare nu este zgârcit în a ne spiritualiza și pe noi. Totul ține în mare măsură de voința noastră. Voim să ne înduhovnicim sau mai bine spus voim să ajungem să ducem o viață duhovnicească? Ei bine nu numai Iisus este de ajutor în acest proces ci la fel de bine și Sfântul Arhanghele Mihail. Că sunt mulți care nu vor să se înduhovnicească nu este o noutate. Sunt mulți care sunt atât de prinși în concupiscența păcătoasă a materiei că ajung să creadă că în afară de materie nu mai există nimic altceva.

după cum am văzut Sfântul Arhanghel Mihail se bucură ca noi să fim sănătoși. Sfântul Arhanghel Mihail nu vrea ca noi să ajungem să ne îmbolnăvim fiindcă am făcut nevoință fără de cumpătare. Una dintre virtuțile care îl caracterizează pe Sfântul Arhanghel Mihail este cumpătarea și discernământul. În nici un fel nu o să îl vedem pe Sfântul Arhanghel Mihail că ne cere să ne nevoim în numele lui dincolo de propriile noastre puteri. Este adevărat că demonii sunt cei care pot să îi scoată de oameni din minți. Demonii pot să inspire în unii oameni dorința de a se nevoi peste puterile lor pentru ca în cele din urmă ei să ajungă să se îmbolnăvească și chiar să moară. Se știe de au scriitor bisericesc că a voit să se nevoiască. Fiindcă a fost inspirat de draci în nevoința lui el s-a neglijat pe sine și s-a îmbolnăvit de ficat și drept urmare a bolii a murit subit. Atunci când simțim în noi un fel de dorință de a ne nevoii fără de măsură și peste puterile noastre în ceea ce îl privește pe Sfântul Arhanghel Mihail este bine să știm că această nevoință nu vine de la el. Nu vine de la el fiindcă în nici un fel nu trebuie să credem că Sfântul Arhanghel Mihail se folosește de pe urma bolilor noastre. Nevoința noastră în ceea ce îl privește pe Sfântul Arhanghel Mihail trebuie să fie rațională fiindcă numai prin raționalitate în cele din urmă ajungem să ne asemănăm sfinților îngeri și Sfântului Arhanghel Mihail. Cei care cred că Sfântul Arhanghel Mihail este o ființă irațională se înșeală. El este mult mai rațional decât cei mai mari logicieni ai lumii fiindcă a fost înzestrat de Dumnezeu Tatăl cu această calitate a raționalității. Nimic nu este irațional în ceea ce îl privește pe Sfântul Arhanghele Mihail. Iată de ce din cele mai vechi vremuri ale creștinismului, creștinii ortodocși s-au simțit atrași de Sfântul Arhanghel Mihail.[215]

Ca să vorbim acum mai în amănunt de minunea Sfântului Arhanghel Mihail din Colose ce este prăznuită pe data de 6 septembrie trebuie să știm că prin acest loc Colose a trecut Sfântul Ioan Teologul însoțit de Sfântul Apostol Filip pentru a predica evanghelia. Sfântul Ioan Teologul a privit locul în care a fost zidită biserica unde s-a făcut minunea din Colose cu tânărul Arhip pe care am enunțat-o în rândurile de mai sus. Apoi Sfântul Ioan Teologul a proorocit că din acel loc va izvorî un izvor cu apă care va fi cercetat de Sfântul Arhanghel Mihail. Fiindcă va fi cercetat de el acest izvor va primii puterea de a face minuni și a vindeca diverse boli. În acest sens un păgân din Laodiceea avea o fiică mută. Acestui păgân i s-a arătat Sfântul Arhanghel Mihail și l-a întrebat dacă vrea ca fiica lui să se vindece. Păgânul a răspuns că evident vrea ca fiica lui să se vindece. Atunci Sfântul Arhanghel Mihail i-a spus să meargă la izvorul care a apărut la Colose și să îi dea fiicei sale să bea apă. Păgânul a ascultat de ceea ce i-a spus Sfântul Arhanghel Mihail. I-a dat fiicei sale apă să bea și fiica lui a început să vorbească. Se spune că păgânul s-a creștinat și drept recunoștință față de ajutorul pe care l-a primit de la Sfântul Arhanghel Mihail a zidit pe acel loc o biserică. Este această biserică cea pe care Sfântul Arhanghel Mihail a protejat-o pe data de 6 septembrie când minunea este pomenită în calendarul și sinaxarul creștin ortodox. Această minune este mai puțin cunoscută de creștinii ortodocși dar am considerat că este bine să o includem în această carte fiindcă ea se leagă inevitabil de Sfântul Arhanghel Mihail.[216]

Avem aici în povestea pe care am relatat-o mai sus două minuni: este în primul rând profeția Sfântului Ioan Teologul că la Colose va izvorî un izvor care va fi cercetat de Sfântul Arhanghel Mihail, lucru ce am putut vedea că s-a realizat. Mai apoi mai putem vedea că contrar minunilor pe care l-am văzut până acum Sfântul Arhanghel Mihail s-a arătat unui păgân ce avea o fiică mută și l-a întrebat dacă vrea ca fiica lui să se vindece. Evident că păgânul a fost de acord. Cum se face că Sfântul Arhanghel Mihail s-a arătat unui păgân? Am văzut până acum numai cazuri în care Sfântul Arhanghel Mihail s-a arătat creștinilor ortodocși. Este posibil ca un arhanghel din rai să se arate unui păgân care nu Îl recunoaște pe Domnul Iisus Hristos ca mântuitor al lui? Cei mai mulți dintre noi am fi tentați să spunem că nu. Adică binele nu se amestecă cu răul, lumina cu întunericul și creștinii cu păgânii. Sunt lucruri elementare pe care toată lumea le știe. Atunci cum se face că Sfântul Arhanghel Mihail încalcă această regulă elementară pe care toți dintre noi creștinii ortodocși o știm? Ceea ce nu știm este că Sfântul Arhanghel Mihail este un bun analist. Este un bun analist fiindcă el știe care sunt gândurile și dispozițiile lăuntrice ale omului. Este posibil ca Sfântul Arhanghel Mihail să îl fi studiat din rai pe acest păgân și eventual și-a dat seama după dispoziția lui că inima lui este bună și a nu a fost contaminată deplin și în întregime de

---

215 Andrew Louth, *Introducere în teologia creștin ortodoxă* (Iași, 2014).

216 Trebuie să știm că orașul Colose a fost un important centru al lumii antice. Epistola către Coloseni care este în Noul Testament (Biblie) a fost adresată acestui important centru al lumii antice. Devine evident că pentru aceasta și Sfântul Arhanghel Mihail și-a făcut simțită prezența în jurul acestei localități din Turcia de azi. Astăzi nu a mai rămas din vechiul Colose decât un morman de pământ ce este vizitat din când în când de turiști. Colose a fost un oraș important în antichitate fiindcă pe el se făcea o rută comercială ce făcea legătura dintre Marea Egee și fluviul Eufrat. Prin Colose trecea un râu important: Lycus (azi Aksu Kay). La Colose s-a format una dintre primele comunități creștine după cea fondată la Ierusalim de sfinții apostoli. La fel de bine se consideră că prin Colose a trecut și Sfântul Apostol Pavel în călătoriile sale misionare.

otrava păgânismului și a politeismului. Așa se face că Sfântul Arhanghel Mihail a decis să acționeze asupra inimii acestui păgân care se afla într-un impas existențial: fiica lui era mută. Vedem aici că din nefericire omul când are probleme și necazuri este mult mai respectiv față de Domnul Iisus Hristos și de sfinții îngeri. Așa se face că el acceptă propunerea Sfântului Arhanghel Mihail. Merge și îi dă fiicei sale să bea din izvorul de lângă Colose și minune: fiica lui se vindecă de mutenie și poate vorbii. Cum a putut să ofere glasul unei mute Sfântul Arhanghel Mihail rămâne o taină pe care o vom afla numai pe cealaltă lume. Am vorbit că Sfântul Arhanghel Mihail are puteri supranaturale care sunt dincolo de lume. Aceste puteri sunt cele care în cele din urmă fac marea diferență dintre om și înger. În timp ce omul este limitat de lumea materială ei bine îngerul este dincolo de lumea materială. Totuși teologic este greșit să credem că puterile unui înger sau alte unui arhanghel sunt mai mari decât ale lui Dumnezeu. Ceea ce este de remarcat aici este faptul că Sfântul Arhanghel Mihail nu îi cere păgânului să îi facă o biserică cu hramul lui și nici să se încreștineze ceea ce păgânul a făcut mai apoi în urma minunii. De ce nu i-a cerul literal Sfântul Arhanghel Mihail păgânului să se încreștineze și să ridice pe locul vindecării fiicei sale o biserică? Fiindcă devenea evident prin minunea pe care a făcut-o Sfântul Arhanghel Mihail că încreștinarea lui și a face o biserică pe locul vindecării sunt logice sau mai bine spus decurgeau logic în urma minunii. Iată de ce păgânul de mai sus este pentru noi creștinii ortodocși un bun exemplu. Nu trebuie să așteptăm ca Sfântul Arhanghel Mihail să vină din rai și să ne ceară să ne rugăm lui ci trebuie să fim noi mai senzitivi și să ne dăm seama de acest fapt: că trebuie să ne rugăm și să îl cinstim pe Sfântul Arhanghel Mihail.[217]

Realitatea este că noi cei de azi suntem comozi. Suntem comozi fiindcă este lumește să fie așa. Este lumește fiindcă lumea din jur nu prea pare interesată de minunile pe care le-a făcut Sfântul Arhanghel Mihail. Nu suntem interesați de aceste minuni fiindcă pentru mulți dintre noi ele implică un fel de efort mental. Trebuie să studiem, să aflăm mai mult detalii despre Sfântul Arhanghel Mihail, să cercetăm ce au scris teologii creștin ortodocși și nu numai despre el etc. Iată de ce sunt puțini care fiindcă sunt comozi nu știu ceea ce pierd. Pierd o invitație la o călătorie prin istorie spre rai cu și alături de Sfântul Arhanghel Mihail. Poate că a venit vremea ca noi oamenii moderni să ieșim din comoditatea zilnică și să se străduim mai mult spre persoana Sfântului Arhanghel Mihail. Numai așa în cele din urmă vom putea să îl facem pe Sfântul Arhanghel Mihail să ne fie binevoitor. Din minunea de mai sus cu fiica mută a păgânului unii ar putea deduce că nu contează în cele din urmă în ce religie te afli fiindcă oricum Sfântul Arhanghel Mihail tot te va ajuta. Te va ajuta fiindcă el este bun și este în natura lui să fie bun. Adică dacă Sfântul Arhanghel Mihail a ajutat un păgân cum nu ne va ajuta pe noi cei care în cea mai mare parte a timpului suntem cât se poate de nepăsători față de persona și de existența lui? Să fie oare chiar așa? Adevărul este că nu este așa. Fiindcă știe viitorul care îi este descoperit de Dumnezeu Tatăl, Sfântul Arhanghel Mihail nu face lucruri fără de sens și minuni benevole fără ca în prealabil să nu se fi gândit dacă este cazul sau nu să intervină. În nici un fel nu trebuie să credem că Sfântul Arhanghel Mihail este de acord cu starea de comoditate spirituală în care suntem cei mai mulți dintre noi cei de azi.[218]

După cum am menționat în rândurile de mai sus, reforma și contrareforma protestantă a găsit Biserica Creștin Ortodoxă mult prea aglomerată: Sfânta Treime, sfinții îngeri, Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil, sfinții din trecut și din prezent, moaștele și icoanele au fost pentru protestanți mult prea mult. Așa se face că mai multe dintre bisericile protestante au renunțat de tot la cultul sfinților îngeri. Tot ceea ce contează și ceea ce este cel mai important în cele din urmă este Iisus. Din scrierile sfinte ale sfinților părinți mai toate nu au mai avut nici o importanță. Tot ceea ce conta în cele din urmă era Biblia. Au făcut bine protestanții că au redus și au trunchiat tradiția creștin ortodoxă? Nu, în nici un fel nu se poate spune că au făcut un lucru bun. Nu au făcut un lucru bun fiindcă în acest mod ei au ajuns să îl condiționeze pe Dumnezeu Tatăl și pe sfinții îngeri. Este adevărat că lumea în care trăim este centrifugă. Este centrifugă fiindcă în timp ce îngerii ne trimit gânduri bune, diavolii ne trimit gânduri rele. Trebuie să fim mult mai perceptivi cu realitățile spirituale. Aceasta nu înseamnă că trebuie să mergem să ne închinăm viața pe Muntele Hymalaia în fața la nu știu ce guru al cărui nume poate să fie înțeles numai cu un dicționar de specialitate. Este timpul să ne dăm seama că în nici un fel simplificările și reducerile în

---

[217] Peter Brown, *Cultul sfinților* (Timișoara, 1996).

[218] Suntem mult mai indulgenți cu păcatele noastre decât ale altora. Aceasta este o trăsătură a zilelor noastre. Ne place să vedem ce păcate și fărădelegi fac alții pentru ca în cele din urmă să ne liniștim conștiința că noi nu suntem nici infractori și nici criminali. Pe criminali îl putem vedea relatați pe larg în buletinele de știri. Iată de ce în cele din urmă noi putem să fim cât se poate de indulgenț i cu noi: tinerii nu trebuie să își facă probleme că sunt devoratori de pornografie și de erotism, adulții nu trebuie să își facă probleme că mulți sunt dependenți de băutură, bătrânii nu trebuie să își facă nici un fel de problemă că sunt fără de minte și fără de înțelepciune. Deși au părul alb mulți dintre seniorii noștri nu au minte nici când un adolescent. Iată cum comoditatea de care vorbeam mai sus face mai multe victime în lumea noastră de azi. Este adeptul unei comodități spirituale Sfântul Arhanghel Mihail? Puțin probabil.

materie de religie nu sunt bune. Nu sunt bune fiindcă religia este un lucru care este în favoarea noastră. Dacă cei mai mulți dintre noi suntem indiferenți în sens religios și considerăm că viața civilă nu trebuie să se intersecteze cu problemele de religie ei bine adevărul este că sunt și puțini care sunt anti-religie. De mai multe ori în vremurile noastre de azi am putut vedea mai multe curente sociale antireligioase. Fie că vorbim de marxism-leninisim, fie că vorbim de nihilism, fie că vorbim de ateism, de secularism sau de amoralism în cele din urmă s-au găsit mai mulți care au găsit de cuviință să înlăture odată pentru totdeauna religia din viața noastră socială. Aceasta fiindcă fără doar și poate putem să trăim și fără de religie. Viața antireligioasă este o viață mult mai simplă și mai lipsită de complicații. Nu se poate observa aici o asemănare dintre aceste concepții antireligioase și protestantismul occidental? Pentru cine are ochi de văzut fără doar și poate că se poate vedea o mare asemănare. Iată de ce trebuie să fim conștienți că atunci când ne opunem creștinismului ortodox în cele din urmă ne opunem Sfântului Arhanghel Mihail. De ce este așa? Este așa fiindcă după cum putem să deducem Sfântul Arhanghel Mihail nu este împotriva spațiului liturgic și ecclesial al bisericii. Am văzut că de mai multe ori el s-a descoperit pe sine în biserici sau în jurul bisericilor. Aceasta ne spune că în nici un fel Sfântul Arhanghel Mihail nu îi susține pe cei care nu vor să știe o iotă despre biserică.[219]

Din cele mai vechi timpuri am putut vedea că nevoia de spațiu sacru a fost o constantă a omului. Faptul că prezența Sfântului Arhanghel Mihail duce la sfințirea spațiului în care el se descoperă sau în care el are icoana lui ne este spus de arătarea arhanghelului față de Iosua. Când Iosua îl vede pe Sfântul Arhanghel Mihail acesta îi spune să se descalțe fiindcă locul pe care stă este sfânt. Iată prin urmare că acolo unde este prezent arhanghelul în cele din urmă totul se sfințește. Se sfințește fiindcă după cum am spus sfințenia lui Dumnezeu Tatăl este comunicată și Sfântului Arhanghel Mihail. Locul sfânt după cum am arătat este o noțiune din ce în ce mai uitată și mai neglijată în vremurile de azi. Dacă mai toți drepții Bibliei au avut nevoie de un loc sfânt în care poporul și mai ales creștinii să se adune, ei bine în zilele noastre această nevoie este în scădere. Este în scădere fiindcă omul a ajuns mult prea preocupat de lumea materială. Sunt unii care ne spun că probabil că dacă Sfântul Arhanghel Mihail ar fi fost o ființă materială alta ar fi atitudinea noastră față de el. Alta ar fi atitudinea fiindcă ar fi mai mulți care ar crede în el și care ar avea mai multă evlavie la icoana lui din biserică. Adevărul este că o astfel de poziție este numai una de fațetă. Iisus a făcut mai multe minuni în fața evreilor prin care El a voit să își demonstreze dumnezeirea Sa și evreii au considerat că aceste minuni sunt făcute du domnul diavolilor Belzebut. Oare s-au schimbat mult oamenii de la vremea lui Iisus comparativ cu oamenii din zilele noastre? Puțin probabil. Dacă este să ne uităm în zilele noastre biserica creștină este atât de fărâmițată că cu mare greutate am putea spune că creștinii de azi sunt realmente interesați de Iisus. Aceasta fiindcă dacă creștinii de azi ar fi realmente interesați de Iisus cu siguranță creștinii de azi s-ar înțelege mult mai bine între ei și nu ar menține o biserică atât de fragmentată.[220]

Este evident că cea mai palpabilă prezență a Sfântului Arhanghel Mihail în biserica creștin ortodoxă este icoana lui. Această icoană nu este pusă fără rost în biserica creștin ortodoxă ci este pusă alături de cea a lui Iisus și a celorlalți sfinți. Icoana este în termenii Sfântului Teodor Studitul o reflecție a unui prototip. Este și un prototip fiindcă prin ea ajungem să avem o imagine deși imperfectă despre persoana arhanghelului. Dar la fel de bine trebuie să știm că sfinții părinți sunt cei care ne spune că în timpul slujbelor sunt mai multe prezențe îngerești care asistă cu oamenii la rugăciunile care se fac. Mai mulți sfinți au putut vedea cum atunci când începe o slujbă într-o biserică creștin ortodoxă îngerii vin și asistă pentru ca în momentul în care slujba se termină ei să plece din nou în rai. Că mai multe prezențe angelice au fost văzute în timpul sfintei liturghii nu este nici o îndoială. Îngerii din rai și Sfântul Arhanghel Mihail ni se spune că se îndulcesc atunci când are loc liturghia. Aceasta fiindcă această liturghie a fost fondată de Domnul Iisus Hristos care a fost împreună creator al îngerilor. Există în acest sens o strânsă legătură între slujbele care se fac la biserică și Sfântul Arhanghel Mihail. Aceasta fiindcă arhanghelul ascultă aceste slujbe și la fel de bine ia aminte la care este starea celor care asistă la aceste slujbe. Iată de ce de mai multe ori sunt mai mulți părinți duhovnicești care ne spun că în timpul slujbelor trebuie

---

219 David R. Smith, *Ajutor! Mă plictisesc. Cum să participăm cu toată ființa la Sfânta Liturghie* (Iași, 2015).

220 Dacă biserica este atât de fragmentată de ce nu intervine Sfântul Arhanghel Mihail pentru ca biserică să se unească și să fie aceiași biserică pe tot pământul? Adevărul este că Sfântul Arhanghel Mihail ar putea să intervină să unească biserica însă nu poate datorită faptului că îngerii și arhanghelii respectă libertatea omului. Chiar dacă omul își folosește libertatea în mod greșit, nici un arhanghel din cer nu poate să schimba liberul arbitru al omului. Omul este o ființă care din libertate trebuie să ajungă la concluzia că trebuie să unească biserica și să renunțe la erezii. Tindem să vedem omul de cele mai multe ori ca o ființă nevinovată dar uităm că Iuda din apostol a devenit trădător al lui Iisus. În nici un fel nu trebuie să ignorăm capacitatea omului de a face răul. Sunt unii care divizează biserica după bunul lor plac fiindcă adevărul este că lor nu le convine adevărul creștinismului ortodox.

să fim concentrați la ceea ce se spune mai mult decât la grijile lumești. În acest sens imnul heruvimic ne spune foarte clar: toată grija cea lumească de la noi să o lepădăm ca pe Împăratul tuturor să-L primim. Înțelegem că nu putem să îl percepem pe Sfântul Arhanghel Mihail dacă inima noastră este cuprinsă de grijile lumești. că suntem din ce în ce mai prinși în grijile lumești nu este o noutate. Omul de azi este un om care își definește viața și existența prin griji. Mulți percep existența Sfântului Arhanghel Mihail ca o nouă grijă. Trebuie să ne îngrijim de prezența arhanghelului și aceasta este o problemă care devine dificilă. Iată de ce pentru mulți în nici un fel cultul Sfântului Arhanghel Mihail nu poate să fie un lucru ușor. Nu este un lucru ușor fiindcă este încă o grijă pusă pe capul și pe inima noastră. Să fie cultul Sfântului Arhanghel Mihail încă o grijă pentru noi după cum sunt grijile lumești? Puțin probabil. Cultul Sfântului Arhanghel Mihail trebuie să fie unul natural și firesc și în nici un fel nu trebuie să fie ceva care este menit să ne îngreuieze. De ce spunem că aceste cult al Sfântului Arhanghel Mihail nu trebuie să ne îngreuieze sau mai bine spus nu este menit să ne îngreuieze? Nu este menit să ne îngreuieze fiindcă Sfântul Arhanghel Mihail a fost pus în bisericile noastre creștin ortodoxe pentru a ne reaminti din nou și din nou că el poate să ne ajute în procesul mântuirii. Avem nevoie de mântuire la fel cum avem nevoie de hrană și de apă. Ei bine Sfântul Arhanghel Mihail poate să ne ajute în această nevoie pe care o avem noi.[221]

Ceea ce mai toți psihologi ne spun este că timpul este mai presus de orice un fel de percepție subiectivă a omului. În timp ce pentru unii timpul trece extrem de repede pentru alții timpul trece extrem de încet. Aceasta ne spune că fiecare percepem timpul în mod subiectiv. Totuși deși fiecare dintre noi percepem timpul cât se poate de subiectiv aceasta nu înseamnă că timpul este pur și simplu diferit pentru fiecare. Timpul trece la fel pentru toți însă percepția lui este diferită în funcție de starea și de situația în care se află omul. Iată de ce este bine să știm că în momentul în care intrăm în biserică și ne rugăm Sfântului Arhanghel Mihail sau eventual unii chiar pot să îl contemple pe Sfântul Arhanghel Mihail, ei bine acel timp nu este în nici un fel o pierdere. Nu este o pierdere fiindcă orice timp am aloca în această lume Sfântului Arhanghel Mihail, ei bine acel timp nu este pierdut. Nu este pierdut fiindcă este un timp pe care l-am jertfit în cinstea Sfântului Arhanghel Mihail și a Domnului Iisus Hristos. Fiindcă Sfântul Arhanghel Mihail este prezent în mai toate situațiile liturgice sau mai bine spus la mai toate slujbele pe care le facem în biserică adevărul este că timpul ajunge să se sfințească. Suntem din ce în ce mai mulți care nu prea dăm mare atenție la timp și la ceea ce implică el. Aceasta fiindcă nu considerăm că timpul este un fapt important în viața noastră. Timpul nu este important fiindcă avem cu totul alte priorități decât să investigăm timpul. Din moment ce Sfântul Arhanghel Mihail trăiește în timpul eonic sau mai bine spus în timpul îngeresc ei bine el are întotdeauna suficient timp pentru noi muritorii de rând. Are suficient timp fiindcă în cer unde domnește veșnicia nu este niciodată criză de timp. Dacă ne vom ruga Sfântului Arhanghel Mihail este posibil ca și noi să simțim această stare a timpului eonic în care totul merge spre veșnicie. În cele din urmă principala jertfă pe care o face omul de rând sau mai bine spus credinciosul de rând este jertfa timpului. Facem o jertfă de timp în timp ce suntem în biserică și ne rugăm sfinților fiindcă în timp ce noi ne rugăm alții își petrec timpul pe căile destrăbălării și ale pierzaniei.[222]

Ține de noi prin urmare cui voim să îi jertfim timpul vieții noastre. Cea mai mare parte dintre noi suntem de părere că în cele din urmă timpul este o proprietate a noastră personală și nu are nici un fel de importanță și de legătură lumea spirituală. Timpul nostru din această viață este terenul unei lupte dintre bine și rău, dintre rai și iad. Iată de ce trebuie să știm că chiar dacă timpul pe care îl petrecem în biserică în fața icoanei Sfântului Arhanghel Mihail pare de multe ori un timp pierdut din viața noastră, adevărul este că nu e. Nu trebuie să credem că timpul pe care îl petrecem în biserică este un timp pierdut chiar dacă de multe ori așa pare. Sunt mulți care au considerat că slujbele Bisericii Creștin Ortodoxe sunt mult prea lungi și aceasta este rău. Sunt atâtea alte lucruri pe care le-am fi putut face cu timpul nostru în timpul în care am stat în biserică. Am fi putut să ne facem meseria, am fi putut să ascultăm muzică, am fi putut să ne întâlnim cu prietenii, al fi putut să petrecem mai mult timp de calitate cu membrii familiei. Iată că timpul pe care l-am petrecut în biserică este de multe ori perceput de omul modern atât de presat de timp ca un timp pierdut. Să fie timpul petrecut în rugăciune în fața Sfântului

221 Gheorghiță Ciocoi (trad), *Părinți din Muntele Athos despre rugăciune* (București, 2019).

222 În această lume avem libertatea de la Dumnezeu Tatăl să ne petrecem timpul cum voim noi. Putem să ne petrecem timpul făcând fapte bune (și în acest fel imitându-l pe Sfântul Arhanghel Mihail) sau putem să ne petrecem timpul făcând fapte rele (în acest sens imitându-l pe diavol). Este evident în cele din urmă că ține de noi cum voim să ne petrecem timpul. Este o libertate pe care o avem dar care va avea în cele din urmă consecințe eterne. Fiindcă mântuirea este un lucru important și definitoriu în sens existențial pentru noi avem nevoie să ne petrecem cât mai mult timp dedicat celor care pot să ne ajute pe drumul mântuirii. Unul dintre cei care pot să ne ajute pe drumul mântuirii și care în momentul morții ne poate elibera de prezența malefică a diavolului este Sfântul Arhanghel Mihail. Iată de ce timpul pe care îl dedicăm rugăciunii către Sfântul Arhanghel Mihail și Domnul Iisus Hristos este foarte prețios. El poate să facă marea diferență dintre starea de a fi mântuit și starea de a fi damnat la iad.

Arhanghel Mihail și a Domnului Iisus Hristos un timp pierdut? Adevărul este că în nici un caz nu trebuie să considerăm acest timp ca fiind un timp pierdut. Nu este un timp pierdut chiar dacă de multe ori avem această senzație. Senzația timpului pierdut în biserică este identică cu acea senzație pe care o au mai mulți călugări creștin ortodocși imediat după ce au intrat în monahism. Fiindcă diavolului nu îi plac călugării una dintre senzațiile pe care de multe ori reușește să le imprime novicilor este starea unui vid existențial sau mai bine spus starea care le spune că viața lor nu are nici un rost și că nu fac decât să își piardă timpul. Este evident că o astfel de stare diavolul le imprimă și creștinilor ortodocși simplă la o scară mai mică. Este starea care ne spune că timpul din biserică este un timp pierdut. Că timpul care îl alocăm an de an pentru a face praznicul Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil este și el un timp pierdut. Avem aici de a face cu un diavol al plictisului și al tristeții care îl face pe om să simtă vă timpul și viața nu au sens. Nu are în cele din urmă nici un sens ca an de an să mergem la biserică și să facem pomenirea și să ținem prăznuirea sfinților Arhangheli Mihail, Gavriil și Rafail. Fiindcă din iad diavolul este mai mult o iluzie sau mai bine spus o existență iluzorie el poate să ofere numai senzații nu și stări actuale. Așa se face că în cele mai multe cazuri avem numai senzația că în biserică ne pierdem timpul, că rugăciunea către Sfântul Arhanghel Mihail este un timp pierdut. Este doar o senzație care prin perspicacitate și prin insistență în cele din urmă poate să fie depășită.[223]

Dacă este să învățăm ceva de la Sfântul Arhanghel Mihail fără doar și poate este statornicia. Deși trăim într-o lume schimbătoare și care de cele mai multe ori este mult prea schimbătoare adevărul este că trebuie să știm că prin credința în Sfântul Arhanghel Mihail putem să îl învingem pe diavol. Deși poate să fie un proces mai anevoios care uneori poate dura mai mulți ani sau uneori chiar o viață întreagă nu trebuie să ne pierdem speranța și nădejdea în Sfântul Arhanghel Mihail. Nu trebuie să ne pierdem speranța și nădejdea fiindcă în cele din urmă cu ajutorul lui vom reuși să ne mântuim. Pentru mulți dintre noi mântuirea nu este nimic mai mult decât o stare psihologică. Este o stare psihologică ce se manifestă mai mult prin sentimente și complexe de inferioritate. Omul de azi se simte un om inferior fiindcă el este unul care nu mai știe cine este cu adevărat. Aceasta poate să se datoreze și influenței diavolului. Diavolul poate să intervină în psihicul omului și să îi aducă conflicte psihologice pentru ca uneori chiar să reușească să îl înnebunească pe om. Aceasta fiindcă diavolul fiind nebun în cele din urmă el este invidios pe starea de sănătate mentală pe care o avem noi oamenii. Iată de ce sunt și cazuri în care diavolul a reușit să îi aducă pe unii la nebunie. În aceste situații cei care sunt apropiații victimei ca o armă împotriva diavolului pot să ceară prin rugăciune ajutorul Sfântului Arhanghel Mihail ca acea persoană să își revină. În acest sens pentru cei care sunt predispuși la depresie și al melancolie este adevărat că timpul petrecut în biserică sau timpul dedicat rugăciunii către Sfântul Arhanghel Mihail poate să pară un timp ce nu se mai termină niciodată. Aceasta fiindcă acest timp al bisericii și al rugăciunii private poate să ne dea senzația de monotonie. Când omul simte monotonia de cele mai multe ori el cade în depresie.[224]

Fiindcă diavolul nu vrea ca noi să ne mântuim el ne asaltează cu toate forțele lui. Așa se face că în timpul slujbelor și a rugăciunii private către Sfântul Arhanghel Mihail în cele din urmă ajungem să trăim un sentiment al monotoniei. Aceste sentiment ne spune că totul este în zadar, că nu ne va asculta nimeni, că acest cult învechit al Sfântului Arhanghel Mihail pe care îl propovăduiește Biserica Creștin Ortodoxă este fără doar și poate un cult fără de finalitate și care nu are nici un sens și în nici un fel nu ne va influența viața. Ei bine adevărul este că toate aceste gânduri sunt induse în noi de draci. Dacii suferă când ne rugăm fiindcă după cum ne-au spus mai mulți sfinți părinți rugăciunea curată către Dumnezeu Tatăl în arde pe draci. Iată de ce spațiul liturgic al bisericii trebuie să fie pentru noi un spațiu sfânt al unui refugiu de toate deșertăciunile lumii din jur. Fiindcă sunt mulți oameni care sunt goi interior și care nu pot să ne ofere nimic concludent în viața noastră, așa se face că lumea din jur de multe ori este în goană după deșertăciuni. Ce sunt aceste deșertăciuni? Cum s-a îmbrăcat ultima vedetă la cine știe ce festival de film, ce a mâncat președintele unei țări la o întrunire cu cine știe ce politicieni, care a fost cel mai mare criminal al anului, cine a violat cele mai multe femei într-o anumită țară, care este cel mai

[223] Radu Teodorescu, *Statornicia în creștinismul ortodox* (Cugir, 2015).

[224] Depresia și deprimarea este o maladie larg răspândită în contemporanitate. Este acel sentiment care cel mai adesea se manifestă printr-un impas din care nu putem ieșii și prin senzația că viața nu are sens. Sunt și cazuri în care deprimarea duce la suicid. Aceasta fiindcă în cele din urmă acea persoană nu se roagă lui Iisus și Sfântului Arhanghel Mihail și care ajungând în mâinile diavolului o face să nu mai pună preț pe viața proprie. Viața este un dar sacru de la Dumnezeu și trebuie să fim convinși că ea merită să fie trăită. Dumnezeu Tatăl nu ne-ar da viața ca un cadou dacă nu ar considera că merită să o trăim. Că diavolul poate să își facă simțită prezența în depresie și deprimare nu este nici o îndoială. Prin depresie și deprimare diavolul vrea să ne facă să ne sinucidem. Nu trebuie să credem că depresia este o stare pur biologică ci ea are ample implicații spirituale fiindcă sunt mai multe cazuri în care depresia îl are ca autor pe diavol.

bogat om din lume și enumerarea ar putea continua. Este adevărat că aceste deșertăciuni de multe ori sunt produse de persoane care nu numai că sunt superficiale dar care trec prin crize existențiale majore. Când omul trece printr-o criză existențială majoră cel mai bine ar fi să se roage lui Iisus și Sfântului Arhanghel Mihail. Fiindcă sunt puțini cei care a o fac în cele din urmă ei vor urma tot felul de banalități în viața lor. Aceasta fiindcă din mândrie demonică nu vor să recunoască faptul că viața lor este lipsită de sens și nu are nici o noimă. Când trecem prin goluri sau viduri existențiale este adevărat că Sfântul Arhanghel Mihail ne poate ajuta. Ne poate ajuta dacă ne rugăm lui și dacă îi cerem ajutorul. Iată prin urmare că rugăciunea pentru mai mulți ajunge să fie un fapt existențial. Este un fapt existențial fiindcă ne face să ne atașăm de ceea ce este cu adevărat important în viață. Biserica cu spațiul ei liturgic este un fapt existențial în viața noastră fiindcă ne face să fim ancorați în tot ceea ce ne duce la mântuire. Nu fără de nici un motiv an de an pe data de 8 noiembrie Biserica Creștin Ortodoxă ne cheamă să ne rugăm Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil. Aceasta nu pentru a transforma sărbătoarea lor într-o rutină ci mai mult pentru a ne face să ne centrăm viața pe ceea ce este important pentru noi. Este important pentru noi să ne rugăm sfinților arhangheli fiindcă în acest mod în cele din urmă ne vom transfigura viața în spre ceea ce este frumos și bun.[225]

Faptul că Sfântul Arhanghel Mihail ne ascultă rugăciunile pe care le facem la icoana lui este evidențiat de o întâmplare pe care o vom relata în rândurile de mai jos. În Grecia în Munții Kyrenia se află o mănăstire ortodoxă nu departe de satul Sfântul Ambrozie. Biserica mănăstirii a fost ridicată prin secolul al XII-lea de un călugăr din Asia Mică. Acest călugăr a pus hramul acestei mănăstiri Sfântul Arhanghel Mihail. Legat de această mănăstire există o tradiție din vechime (nu știm din ce secol și din ce an) care ne spune că era un creștin care trecea printr-o vreme de mare încercare. El a căutat ajutor și sfat la mai multă lume dar nu a găsit. Fără să știe ce să mai facă ei bine acest creștin ortodox și-a spus că va merge și va cere sfatul și opinia Sfântului Arhanghel Mihail de la mănăstirea din Munții Kyrenia. El a purces la drum și în cele din urmă a ajuns la mănăstirea din munți. A intrat în biserică și a îngenunchiat în fața icoanei Sfântului Arhanghel Mihail. După ce a făcut o scurtă rugăciune a considerat că este bine să îi spună icoanei marea problemă în care se afla. Așa că creștinul și-a expus toată problema în fața icoanei. Aceasta fiindcă creștinul era mult prea încercat. În biserică s-a făcut tăcere. Când creștinul a dat să se ridice de jos a putut vedea că Sfântul Arhanghel Mihail din icoană a început să îi vorbească. El i-a dat un răspuns la toate problemele cu care se confrunta creștinul. Creștinul a rămas uimit. Nu îi vedea că creadă fiindcă niciodată nu a mai văzut ca o icoană să vorbească sau mai bine spus dintr-o icoană să se audă o voce (evident vocea Sfântului Arhanghel Mihail). După ce răspuns tuturor frământărilor acelui creștin ortodox vocea din icoană nu s-a mai auzit. Creștinul s-a închinat cu evlavie în fața icoanei și a mulțumit Sfântului Arhanghel Mihail pentru răspunsul său. Apoi el a plecat la casa lui. Pentru că acea icoană s-a dovedit că este una care răspunde la rugăciuni în cele din urmă icoana a fost denumită icoana Sfântului Arhanghel Mihail antiphonitis care în limba greacă înseamnă "cel care răspunde."[226]

Avem aici încă o minune pe care a făcut-o Sfântul Arhanghel Mihail care ne spune că el nu este numai o prezență nominală în spațiul sfânt și liturgic al bisericii. Este bine pentru noi creștinii ortodocși să știm că atunci când ne rugăm în fața icoanelor Sfântului Arhanghel Mihail în cele din urmă el ascultă cu atenție care este problema noastră după cum am putut vedea din minunea de mai sus. Este adevărat prin urmare că este o mare legătură dintre persoana Sfântului Arhanghel Mihail și spațiul liturgic al bisericii în care putem vedea icoanele lui. Aceasta fiindcă aceste icoane sunt la un anumit nivel un fel de actualizare a prezenței arhanghelului. Trebuie să fim mult mai deschiși cu icoanele fiindcă prin această minune Sfântul Arhanghel Mihail a voit să ne facă conștienți că el nu este absent din icoanele lui. Ar putea să fie mai mulți care ar spune că în nici un fel o icoană pictată de mâna unui om nu poate să ajungă să fie plină de prezența celui reprezentat în ea. Aceasta fiindcă omul este tentat că creadă că regulile lumii fizice se aplică și în lumea spirituală. Iată prin urmare că trebuie să fim mult mai receptivi față de icoane și ceea ce sunt ele. La fel cum curentul circulă în mod nevăzut prin cabluri, la fel de bine harul lui Dumnezeu circulă prin icoane. Aceasta mai ales dacă noi știm ceea ce este harul și ne dăm seama de care este semnificația icoanelor. Icoanele sunt un spațiu sfânt care converg harul sfântului care este

---

225 Pelerinul rus (autor anonim), *Povestirile unui pelerin în căutarea rugăciunii neîncetate. Textul integral al redacției Optina* (Sibiu, 2001).

226 Tradiția pe care o avem de la Mănăstirea Sfântului Arhanghel Mihail nu a menționat care a fost problema cu care se confrunta creștinul ortodox dar ceea ce este sigur este că acel creștin ortodox era disperat. Nu mai știa la cine să ceară ajutor și mângâiere. Știm că viața poate să ne aducă într-o astfel de situație. La fel de bine nu s-a păstrat nici răspunsul Sfântului Arhanghel Mihail aceasta fiindcă cel mai probabil a fost vorba de o problemă intimă. Cu toții avem probleme intime de care ne este rușine să le facem publice. Probabil că acest creștin a avut o problemă intimă pe care nu a voit să o facă publică. Ceea ce a făcut public acest creștin ortodox este că a primit răspuns de la Sfântul Arhanghel Mihail la problema lui prin icoana acestuia.

reprezentat în ea. Devine evident că trebuie să fim mult mai înțelegători că icoana este un fel de dimensiune deschisă spre spiritual. Așa se face că în cazul creștinului din Grecia care a primit răspuns de la Sfântul Arhanghel Mihail printr-o icoană este adevărat că se poate vedea că icoanele nu sunt simple imagini ci sunt mult mai mult decât atât. Trebuie să vedem problema în sens spiritual. În sens spiritual Sfântul Arhanghel Mihail este adevărat că este prezent în sens spiritual în toate icoanele lui. Iată de trebuie să avem evlavie față de icoane și să nu le considerăm ca simple imagini. Icoanele prin urmare pot să conveargă harul lui Dumnezeu și tot ceea ce ține de prezența sfinților care sunt prezentați. Pentru a înțelege mai bine aceste lucruri este bine să știm că legile lumii spirituale nu sunt în nici un fel valabile în lumea fizică. Prin urmare în sens spiritual am putut vedea că Sfântul Arhanghel Mihail este prezent duhovnicește în icoanele sale. Icoanele sunt cele care definesc la un anumit nivel spațiul liturgic al Bisericii Creștin Ortodoxe. Devine evident că trebuie să fim mult mai deschiși față de lumea spirituală. Mulți s-ar putea întreba cum să fim mai deschiși spre lumea spirituală? Suntem mai deschiși față de lumea spirituală mai ales prin rugăciune. Vedem din cazul creștinului ortodox care s-a rugat în fața icoanei Sfântului Arhanghel Mihail că el a căzut în genunchi și a cerut cu mare umilință un răspuns de la arhanghel. Ei bine este evident că Sfântul Arhanghel Mihail ajunge să ne vorbească cel mai des prin gânduri care vin de la el, dar au fost și cazuri în care el a vorbit prin icoane.[227]

Prin urmare trebuie să știm că în sens spiritual acolo unde este prezent Iisus este prezent și Sfântul Arhanghel Mihail. Aceasta fiindcă trebuie să știm că în lumea spirituală sau mai bine spus în rai există mult mai multă unitate decât este pe pământ. Biserica este în acest sens o realitate unită care ne face să fim uniți cu cerul sau cu raiul. Într-o lume care de cele mai multe ori pășește pe căi străine de cele ale sfințeniei este adevărat că este nevoie de un spațiu care să ne unească cu cerul și să aducă raiul mult mai aproape de noi. Aceasta nu înseamnă că în biserică în cele din urmă vom ajunge să trăim bucuriile și desfătările raiului. Nu este vorba de aceasta ci este vorba mai mult de o deschidere a noastră spre rai și o deschidere a raiului spre umanitate. Dacă este să găsim un spațiu în care raiul și Sfântul Arhanghel Mihail este deschis spre noi, fără doar și poate că acesta este Biserica și mai ales Biserica Creștin Ortodoxă. În acest sens este adevărat că Biserica este un spațiu al devenirii. Este un spațiu al devenirii omului din spre această lume în spre rai. Iată de nu trebuie să neglijăm biserica și să ne dăm seama că ea este o oportunitate pe care o avem. Cine ar putea refuza o oportunitate care ne duce pe drumul devenirii noastre în spre rai? Fără doar și poate că nimeni. Totuși fiindcă sunt și mulți fii ai întunericului printre oameni este adevărat că sunt mulți care nu vor să știe de biserică și la fel de bine sunt chiar luptători împotriva bisericii. După cum am vorbit în rândurile de mai sus cei care se opun bisericii în cele din urmă se opun Sfântului Arhanghel Mihail.[228]

Adevărul este că trăim într-o lume ce este înstrăinată de idea de sfințenie și de loc sfânt. Aceasta fiindcă se consideră că salvarea omului nu vine pe care religioasă și bisericească ci mai mult pe cale științifică și tehnică. Auzim din ce în ce mai des mai multe voci care ne spun că nu trebuie să mai ascultăm de biserică și de religia creștin ortodoxă fiindcă în acest fel în cele din urmă ne eliberăm de o superstiție medievală. Pentru cei mai mulți dintre oamenii de azi cultul Sfântului Arhanghel Mihail nu este nimic mai mult decât o superstiție. Este o superstiție care ne spune că trebuie să fim ancorați în știință și în pragmatism și nu în poveștile creștin ortodoxe. Este în acest sens Sfântul Arhanghel Mihail o realitate pragmatică pe care să o simțim? Cei mai mulți mari savanți sunt de părere că nu. În nici un fel nu trebuie să considerăm că Sfântul Arhanghel Mihail este o realitate pragmatică. Dacă nu este o realitate pragmatică atunci de ce să mai credem în el? Adevărul este că minunile Sfântului Arhanghel Mihail ne spune că el este o realitate care poate să fie simțită și pragmatic. Iată de ce opiniile care susțin că cultul Sfântului Arhanghel Mihail este o superstiție antică și medievală în nici un fel nu trebuie să ne descurajeze. Putem să ridicăm întrebarea: este o superstiție capabilă să facă minuni? În nici un fel. Iată că opiniile științifice referitoare la Sfântul Arhanghel Mihail sunt cât se poate de neîntemeiate. Este evident că trebuie să înțelegem că realitățile spirituale din care face parte și Sfântul Arhanghel Mihail sunt net superioare

---

[227] Leonid Uspensky, *Teologia icoanei* (Cluj Napoca, 2012 reeditare).

[228] Unii ar putea să ne spună că minunea de mai sus cu creștinul care a primit răspuns de la Sfântul Arhanghel Mihail este un caz izolat. Cum rămâne cu miile și milioanele de creștini care se roagă la icoana Sfântului Arhanghel Mihail și nu primesc nici un răspuns? Nu este o mare nedreptate că Sfântul Arhanghel Mihail nu ne răspunde prin icoanele sale la fiecare dintre noi atunci când suntem în nevoie? Ceea ce trebuie să știm este că perspectiva din care privește Sfântul Arhanghel Mihail lumea și pe noi creștinii ortodocși este diferită de cea a noastră. Aceasta fiindcă fiind în rai el vede lucrurile diferit față de noi. Prin minunea care am expus-o mai sus am voit să arătăm că realmente când ne rugăm în fața icoanei Sfântului Arhanghel Mihail el aude rugăciunile și problemele noastre. Iată de ce faptul că Sfântul Arhanghel Mihail nu ne răspunde verbal la fiecare dintre noi nu trebuie să fie o piatră de poticnire pentru noi. Aceasta fiindcă mai de vreme sau mai târziu pe cale spirituală el va da un răspuns pentru noi.

lumii științifice. Aceasta fiindcă științific dacă este să ne gândim știința este limitată. Ea nu poate să explice existența lui Dumnezeu și pentru aceasta sunt tot mai mulți savanți care devin atei. Fiindcă savanții nu Îl pot vedea pe Sfântul Arhanghel Mihail prin microscopurile lor sau prin telescoape ei bine ei concluzionează că a vorbii de o prezență a Sfântului Arhanghel Mihail este în cele din urmă o iluzie. După cum am spus fiecare lucru este bine definit de Dumnezeu și nu trebuie să le confundăm unul cu altul. În acest sens nu trebuie să confundăm realitățile materiale cu cele spirituale. Pământul ține de lumea materială în timp ce Sfântul Arhanghel Mihail ține de lumea spirituală. Iată că deși această lume spirituală nu este accesibilă omului de pe pământ de mai multe ori el s-a făcut pe sine accesibil prin diferite minuni pe care le-a făcut în lumea noastră materială. Prezența Sfântului Arhanghel Mihail este una care este posibilă să fie acceptată în biserică prin credință. Este adevărat că oricât de multă credință am avea nu este destul. Devine evident că trebuie să fim mult mai deschiși în spre Sfântul Arhanghel Mihail în biserică. Minunea de mai sus cu creștinul din Grecia trebuie să ne încredinț eze că Sfântul Arhanghel Mihail ne ascultă în biserică rugăciunile și ele nu rămân fără de nici o consecință. Iată de ce trebuie să fim mult mai încrezători în prezența Sfântului Arhanghel Mihail în biserică. Nu trebuie să avem mari îndoieli că el este prezent în biserică și ne ascultă rugăciunile. Este posibil ca numai în viața de apoi să primim răspuns de ce mai multe dintre rugăciunile noastre nu au fost ascultate.[229]

CAPITOLUL 12

SFÂNTUL ARHANGHEL MIHAIL ÎMPLINITOR AL VOII ȘI CERINȚELOR LUI DUMNEZEU TATĂL

Nevoia de iubire paternă și de paternitate o simte fiecare dintre oameni. Aceasta fiindcă fiecare dintre noi pentru a venii în această lume avem nevoie de un tată. Tatăl nu este suficient să ne procreeze sau mai bine spus să de ne dea viață. Aceasta fiindcă tatăl este un fapt care ține și de procesul creșterii noastre. Trebuie să creștem și pentru a crește în mod sănătos prezența tatălui în viața noastră este definitorie. Mai mulți tați care și-au abandonat copii și i-au lăsat să crească numai prin grija mamei i-au făcut pe acești copii să sufere enorm. Aceasta fiindcă copilul de la prima vârstă până la maturitate simte în mod natural nevoia de prezența tatălui. Este tatăl cel care ajunge să îl întărească în momentele critice, este tatăl cel care ajunge să îl învețe să se lupte cu greutățile vieții, este tatăl cel care îl îndrumă atunci când necazurile dau peste copil. Mai toți copiii care nu au avut un tată în copilărie au ajuns să sufere traume uneori pentru tot restul vieții. Ceea ce ne spune Biserica Creștin Ortodoxă în privința paternității este ca ea vine de la Dumnezeu Tatăl. În acest sens modelul oricărei familii este comuniunea de iubire desăvârșită care există între persoanele Sfintei Treimi, cele care Îl compun pe Dumnezeu. Prin urmare este adevărat că paternitatea are o origine extramundană. Ea vine de dincolo de lume din iubirea veșnică pe care Dumnezeu Tatăl o are față de Dumnezeu Fiul și Duhul Sfânt. Așa se face că în sens teologic singura diferență care există între Dumnezeu Tatăl și Dumnezeu Fiul Iisus Hristos, este că Dumnezeu Tatăl este nenăscut și Dumnezeu Fiul este născut. Nu este vorba de o naștere sub timp cum sunt nașterile umane ci mai mult de o naștere dincolo de timp, din veșnicie.[230]

Iată prin urmare că taina paternității și a maternității umane are profunde valențe teologice. Există în acest sens o teologie a familiei în care drept model este Sfânta Treime. Totuși, dacă există o taină a paternității și a maternității umane cum se reflectă ea în lumea îngerilor? Este aceiași implicație care este pe pământ sau este una diferită? Adevărul este că trebuie să știm că Dumnezeu Sfânta Treime nu se modifică nici în ceea ce îi privește pe îngeri și nici în ceea ce îi privește pe oameni. Nu trebuie să credem că același Dumnezeu este descoperit într-un anume fel pentru oameni și în alt fel pentru îngeri. Aceasta fiindcă după cum am evidențiat în cele din urmă vorbim de unul și Același Dumnezeu Sfânta Treime. Ceea cea ce este important este să știm că prin întruparea și activitatea mesianică a lui Iisus omul poate ajunge la stadiul de a fi adoptat fiul lui Dumnezeu Tatăl. Dacă omul poate ajunge fiul lui Dumnezeu Tatăl pot și îngerii să o facă? Dumnezeu Tatăl este Dumnezeu Tatăl atât al îngerilor cât și al oamenilor. La fel cum Dumnezeu Tatăl i-a creat pe îngeri la fel de bine El i-a creat și pe oameni. Totuși, la fel cum paternitatea lui Dumnezeu Tatăl nu este impusă cu forța asupra oamenilor nici în cazul îngerilor această paternitate dumnezeiască nu este impusă cu forța. Nu este impusă cu forța fiindcă și

229 N. E. Pestov, *Cum să ne îndeletnicim cu rugăciunea lui Iisus* (București, 2018).

230 Mihai Himcinschi*, Doctrina trinitara ca fundament misionar. Relatia Duhului Sfant cu Tatal si cu Fiul in teologia rasariteana si apuseana. Implicatiile doctrinare si spirituale ale acesteia*, (Ed. Reintregirea, Alba Iulia, 2004).

îngerii sunt ființe libere și au liberul arbitru. Iată de ce au fost și îngeri care au respins paternitatea lui Dumnezeu Tatăl. Aceasta a dus la ceea ce mai toți creștinii ortodocși cunosc ca diavoli. Diavolii sunt cei care nu vor să Îl recunoască pe Dumnezeu nici ca Dumnezeul lor dar nici ca și Tatăl lor. Așa se face că diavolii au căutat să iese în neființă fiindcă nu au mai voit să aibă ființa ce le-a fost conferită de Dumnezeu Tatăl. A ieșii din ființă nu este posibil decât numai cu voia lui Dumnezeu Tatăl. Odată ce Dumnezeu Tatăl a creat un lucru el i-a conferit acelei creaturi o ființă care îi este proprie și care la fel de bine este independentă. Iată prin urmare că diavolii voind să iese din ființa conferită lor de Dumnezeu Tatăl au ajuns să găsească iadul. Aceasta fiindcă nu există un alt principiu ontologic suprem în această lume decât Dumnezeu Tatăl. Devine evident că Dumnezeu Tatăl nu a forțat ca diavolii să devină fii Lui ci aceștia au fost liberi să aleagă sau nu de a fi fii Săi sau nu. Faptul că Dumnezeu Tatăl s-a manifestat față de îngeri mai înainte de creație ca un Tată a fost interpretat de diavoli ca un act de slăbiciune. Ei care aveau puteri supranaturale au ajuns al concluzia că pot să obțină chiar acele puteri pe care le avea Tatăl lor. Așa se face că o astfel de dorință s-a dovedit imposibilă. Nu poți să fi mai mare în gradația familiei decât tatăl tău. Tatăl tău este cel care ți-a dat viața și cât vei exista el va rămâne tatăl tău. Se pare că diavolii s-au amăgit că ei pot lua locul lui Dumnezeu Tatăl și să vină cu o nouă ordine în ceruri. Faptul că Dumnezeu Tatăl este bunătate și iubire este ceea ce i-a iluzionat pe diavoli să creadă că planul lor în cele din urmă va funcționa. Ei bine se pare că planul nu a funcționat. Aceasta fiindcă deși Dumnezeu Tată este iubire și bunătate deplină, el este și dreptate deplină. Vedem și din parabola fiului risipitor că acesta a voit să își încheie toate legăturile cu tatăl său și să plece într-o țară îndepărtată unde să nu mai fie sub ascultarea tatălui său. Într-un anume fel la fel cu voit să facă și diavolii. La fel cum tatăl fiului risipitor nu s-a opus dorinței fiului său nici Dumnezeu nu s-a opus dorinței diavolilor de a ieșii de sub ascultarea Lui.[231]

Totuși ceea ce trebuie să știm este că oamenii și îngerii nu sunt ființe identice. Fiindcă sunt ființe care sunt înzestrate cu mai multe puteri adevărul este că atunci când au căzut de la Dumnezeu Tatăl ei au căzut pentru totdeauna. Diavolii știau de consecințele căderii lor. Știau că fiindcă resping pe Dumnezeu Tatăl în cele din urmă se vor depărta pentru veșnicie de El. Se pare că ura și invidia lor au fost atât de mari că nu au mai ținut cont de faptul că vor fi aruncați în iad. Sunt cunoscute în acest sens analogii și cu oamenii. Sunt oameni care prin natura lor sunt rebeli. Există chiar și o modă a rebelului care după cum se spune este *rebel fără de cauză*. La fel am putea să spunem că au fost și cu diavolii. Ei au fost fără de nici o îndoială rebeli fără de cauză. Au fost rebeli fără de cauză fiindcă motivul pentru care ei s-au ridicat împotriva lui Dumnezeu Tatăl a fost unul neîntemeiat. Putem vedea că sunt și criminali în serie care nu duc lipsă de nimic dar care găsesc o plăcere sadică în a ucide. Este acel sentiment care te face să te simți ca Dumnezeu Tatăl: ai putere peste viață și peste moarte. Ei bine diavolii au început să își dea seama că rebeliunea este fără doar și poate un sentiment intens și prin urmare s-au iluzionat că acest sentiment al rebeliunii îi va speria pe restul de îngeri și îi va face ca toți să tremure de frică și în cele din urmă Dumnezeu Tatăl să fie scos din rai și ei să îi ia locul. Despre aceasta de fapt am vorbit mai pe larg în rândurile de mai sus.[232]

Ceea ce ne spune patristica ortodoxă este că păcatul pe care îngerii îl fac nu este identic cu păcatul pe care îl fac oamenii. Fiindcă omul este o ființă inferioară îngerilor ei bine păcatul lui nu are aceiași gravitate. Nu are aceiași gravitate fiindcă omul este o ființă mult mai slabă decât îngerul. Fiindcă îngerii au puteri supranaturale ei bine ei pot ca veșnic să fie slujitori ai binelui. Iată de ce în timp ce pentru oameni pocăința este unul lucru mai ușor de făcut ei bine pentru îngeri aceasta este mai greu de realizat dacă nu chiar imposibil. Aceasta fiindcă pentru a te pocăi ai nevoie de smerenie în fața lui Dumnezeu Tatăl. Când te pocăiești nu faci decât să te smerești în fața lui Dumnezeu Tatăl și să îți recunoști păcatele și greșelile pe care le-ai făcut. Așa se face că pentru diavoli pocăința a devenit o imposibilitate. Aceasta fiindcă mândria a fost motivul principal pentru care ei au căzut de la Dumnezeu. Ori pentru a se pocăi ei trebuie să se smerească. Fiindcă păcatul și mândria a devenit noua lor constituție ontologică pocăința a devenit o imposibilitate pentru diavoli. Totuși, dacă ei ar face eforturi

---

[231] (Autor colectiv), *Cartea fiului risipitor* (Sibiu, 1998).

[232] A fi rebel fără de cauză este cu adevărat o nebunie. Este o nebunie fiindcă rebeliunea pentru ca să fie acceptată trebuie să aibă o cauză rațională. Este în acest sens de înțeles ca oamenii să devină rebeli în fața unei tiranii și dictaturi. Acesta fiindcă tirania și dictatura ne încalcă cele mai elementare drepturi. Este de înțeles ca un angajat să devină rebel când șeful lui îl terorizează. Este de înțeles ca un copil să devină rebel când părinții lui îl nedreptățesc. Sunt multe alte cazuri în care sentimentul de rebeliune este de înțeles și chiar necesar. Totuși în cazul diavolilor acest fapt al rebeliunii nu a avut nici un fel de logică. Nu a avut logică fiindcă Dumnezeu Tatăl le-a oferit paternitatea lor diavolilor, le-a conferit puteri supranaturale, le-a conferit bucuriile eterne ale raiului. Iată că cu tot ceea ce au avut diavolii cu atât au voit mai mult. Ei au voit ceea ce este ontologic imposibil: să devină din îngeri dumnezei. Adică un câine să devină un nor de pe cer. Este evident că diavolii au fost inconștienți de consecințele ontologice ale rebeliunii lor.

s-ar putea pocăi. Aceasta ar însemna că ei să renunțe la răutate și la mândrie ceea ce evident că dracii nu sunt doritori să o facă. Iată cum dracii au căzut în propria lui capcană. Ei se autoiluzionează și în vremuri de azi să creadă că în cele din urmă Îl vor detrona pe Dumnezeu Tatăl și îi vor lua locul. Acesta fiindcă ei cred că ura este un sentiment mult mai puternic decât iubirea. După cum am spus ceea ce vor diavolii este ontologic imposibil. Știm de mai mulți nebuni care ajung să se creadă altceva decât ce sunt ei în realitate. Este vorba de nebuni care se cred animale sau chiar obiecte din jur. Iată cum diavolii au înnebunit. Însă nu toți îngerii au urmat calea diavolilor. Când a venit vremea ca îngerii să se decidă de partea cui sunt: de partea lui satan sau al lui Dumnezeu Tatăl majoritatea au rămas credincioși lui Dumnezeu Tatăl. Ei și-au dat seama că moral și duhovnicește este rău să te răzvrătești împotriva propriului Tată. Iată cum îngerii au ajuns să fie și ei fii lui Dumnezeu pentru veșnicie. Știm că patrologia creștin ortodoxă vorbește mult de capacitatea omului de a devenii fiul lui Dumnezeu prin credința în Domnul Iisus Hristos. Totuși, nu trebuie să uităm că și îngerii din cer sunt fii lui Dumnezeu Tatăl. Aceasta fiindcă Dumnezeu Tatăl nu se schimbă în ontologia Sa nici față de oameni dar nici față de îngeri. În acest sens trebuie să știm că îngerii nu sunt un fel de sclavi ai lui Dumnezeu Tatăl ci mai mult sunt fii Săi preaiubiți care îl ajută să își ducă la îndeplinire proiectele și atribuțiile care îi revin. Este greșit să credem că numai noi oamenii ne putem adresa lui Dumnezeu Tatăl cu calificativul de Tată fiindcă și îngerii la fel de bine o pot face mai ales după ce diavolii au fost izgoniți din rai.[233]

Iată de ce putem spune că Sfântul Arhanghel Mihail este fiul lui Dumnezeu Tatăl. Imaginea pe care noi oamenii o avem față de Sfântul Arhanghel Mihail este că el dimpreună cu frații lui îngeri sunt pur și simplu un fel de servitori care sunt puși să Îl slujească necondiționat pe Dumnezeu Tatăl. A considera că un înger este o slugă a lui Dumnezeu Tatăl este greșit fiindcă în nici un fel nu se poate să gândim în acești termeni relația sau legătura care există între Dumnezeu Tatăl și sfinții îngeri. Este adevărat că sfinții îngeri dimpreună cu fratele lor Sfântul Arhanghel Mihail Îl slujesc pe Dumnezeu Tatăl dar Îl slujesc ca niște fii și nu ca niște sclavi. Aceasta fiindcă ar fi cea mai mare greșeală să considerăm că sclavia se aplică și în cazul lui Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu Tatăl nu i-a creat pe îngeri ca un fel de sclavi sau slujitori (slugi) ale Sale ci mai mult ca fii Săi care din proprie inițiativă sunt chemați să Îl iubească și să fie în comuniune cu El. Iată de ce trebuie să știm că iubirea lui Dumnezeu nu se manifestă numai în ceea ce îi privește pe oameni ci la fel de bine și în ceea ce îi privește pe îngeri. Îngerii și oameni sunt uniți de aceiași iubire comună pe care o au venind de la Dumnezeu Tatăl. Este greșit să credem că Dumnezeu Tatăl ne iubește numai pe noi oamenii și nu îi iubește și pe îngerii din ceruri. De fapt primii chemați de a recepționa iubirea lui Dumnezeu Tatăl au fost sfinții îngeri și printre ei și Sfântul Arhanghel Mihail. Este adevărat că mulți oameni sunt fascinați de îngeri și de existența lor și au fost cazuri în care îngerii au ajuns să fie idolatrizați. Să ne aducem aminte că până și Zoroastru din antichitate credea în îngeri. Ei i-a denumit ameșa sapentas, care erau un fel de slujitori sau fii a lui Ahuramazda, Dumnezeul cel bun. Totuși deși Dumnezeu Tatăl ne iubește pe noi oamenii la fel de mult cum îi iubește pe îngerii din rai la fel de bine El i-a creat pe îngeri superiori omului. Acesta a fost și motivul pentru care am spus că îngerii din cer sunt mult mai potriviți să rămână în sfințenia lui Dumnezeu Tatăl fiindcă puterile lor sunt net superioare cu ale omului. Totuși, chiar și acești îngeri care au fost investiți de Dumnezeu Tatăl cu puteri net superioare decât ale omului, în cele din urmă au căzut și din îngeri de lumină ce erau au ajuns să devină draci ai întunericului.[234]

Totuși Sfântul Arhanghel Mihail a putut să vadă că Dumnezeu Tatăl nu a rămas blocat de căderea diavolilor. El a putut vedea că Dumnezeu Tatăl a decis ca proiectul creației să continue. Iată că Dumnezeu Tatăl și-a continuat procesul de creație probabil după ce în prealabil i-a consulat pe sfinții îngeri fii Săi din ceruri. Așa s-a stabilit să fie creat universul și pe planeta pământ să fie creat omul care mai apoi urma să se dezvolte în umanitate. Fiindcă Dumnezeu Tatăl a voit să îi testeze pe oameni el l-a lăsat pe diavol să îi ispitească pe primii oameni în rai pentru a își putea da seama de care sunt intențiile omului. În acest sens este posibil ca dacă omul nu ar fi căzut în păcat el să fi putut ajunge mult mai repede în starea de fiu al lui Dumnezeu. Omul însă a fost

---

233 Anatole France, *Revolta îngerilor* (Franța, 1914).

234 Devine evident că păcatul îngerilor a fost mult mai grav decât al oamenilor. Aceasta fiindcă în timp ce omul a căzut fiind ispitit de diavol ei bine îngerii au căzut din proprie inițiativă. Acesta este și motivul care ne spune că nu mai sunt șanse ca diavolul și acoliții lui să se mai pocăiască. Nu că pocăința nu ar fi imposibilă în cazul diavolilor, dar este evident că din moment ce ei au făcut deliberat ceea ce au făcut știind care vor fi consecințele, este cât se poate de adevărat că nu mai au nici un interes să se pocăiască. Diavolii sunt în același sens victime ale propriei lor capcane. Capcana pe care ei au voit să i-o întindă lui Dumnezeu Tatăl a fost cea în care au căzut chiar ei. Ei sperau ca Dumnezeu Tatăl să fie aruncat în iad și iată că în cele din urmă chiar ei au fost aruncați în iad. După cum am spus trebuie să fi fost dureros pentru sfinții îngeri să își vadă pe frații lor cum sunt aruncați din rai în iad, dar din nefericire nu mai era altă soluție.

înșelat de diavol. Dumnezeu Tatăl decide că o a doua șansă se cuvinte omului. Aceasta a fost întruparea fiului lui Dumnezeu în istoria umană. De la Iisus istoria umană s-a împărțit în două: una care și-a urmat calea firească de până atunci și alta în care prin comuniune duhovnicească omul să poată devenii fiul lui Dumnezeu. Pentru mulți din zilele noastre întruparea lui Iisus nu spune nimic și așa se face că sunt mai multe religii care nu recunosc venirea lui Iisus pe pământ și nici faptul că prin credința în El putem devenii fii lui Dumnezeu. Aceasta fiindcă aceste persoane vor să primească și ei puteri supranaturale în momentul în care vor devenii fii lui Dumnezeu. Ori se pare că între creștini și cei de alte religii nu este nici o diferență. Iată de ce în cele din urmă sunt unii care consideră că persoana lui Iisus este nulă. Istoria a demonstrat că au fost destui de mulți antihriș ti care logic vor ajunge să pregătească venirea antihristului de la sfârșitul timpului. Ceea ce putem vedea aici este că la fel cum diavolii i-au întors spatele lui Dumnezeu Tatăl în rai la fel de bine pe pământ sunt mai mulți care îi întorc spatele lui Dumnezeu Fiul Domnului Iisus Hristos. Iisus Hristos în rugăciunea Tatăl nostru a fost cât se poate de explicit că viața pe acest pământ trebuie să fie o prefigurare a raiului. Pentru aceasta El a spus: facă-se voia Ta precum în cer așa și pe pământ. Iată că deși pe pământ nu suntem chiar ca în rai în cele din urmă viața pe pământ poate cu puțin efort să fie o prefigurare a raiului. Sfântul Arhanghel Mihail a fost lăsat în acest sens de Dumnezeu Tatăl să vegheze la binele acestei lumi. Nu trebuie să credem că Sfântul Arhanghel Mihail are misiunea de a instala raiul pe pământ. El are menirea de a ne pregătii pentru viața de apoi când vom ajunge să îl vedem pe Dumnezeu Tatăl față către față.[235]

O altă arătare a Sfântului Arhanghel Mihail o avem din secolul al IV-lea și a fost înregistrată de Sfântul Grigorie cel Mare (sau Sfântul Grigorie Dialogul după cum este cunoscut de unii). Cum a fost văzut Sfântul Arhanghel Mihail de Sfântul Grigorie cel Mare în secolul al IV-lea? Secolul al IV-lea a fost secolul în care la Roma s-a declanșat o molimă devastatoare care a făcut mai multe victime. Este posibil ca această molimă să fi fost lăsată de Dumnezeu Tatăl peste oameni drept o pedeapsă pentru păcatele strămoșilor romani păgâni care știm că mai mult se câteva secole au persecutat pe creștini. Este posibil ca Dumnezeu Tatăl să fi lăsat ca această molimă să fi venit peste Roma și din alte motive. Ceea ce este sigur este că ea a curmat mai multe vieți. Sfântul Grigorie cel Mare care atunci era episcop al Romei și-a dat seama că nu poate să rămână indiferent la ceea ce avea loc. Așa se face că el le-a cerut romanilor să facă o procesiune pe străzile orașului făcând mai multe litanii (rugăciuni) ca Dumnezeu Tatăl să se milostivească și să îi elibereze pe romani de această molimă înfricoșătoare. Litaniile pe care le-a făcut de atunci au ajuns să se numească Litaniile Mari. Timp de trei zile Sfântul Grigorie cel Mare a făcut aceste procesiuni pe străzile orașului până când în cele din urmă au ajuns la mormântului împăratului Adrian. Aici Sfântul Grigorie cel Mare l-a putut vedea pe Arhanghelul Mihail plutind deasupra orașului. Apoi arhanghelul s-a coborât pe vârful Mausoleumului (mormântul) lui Adrian (care din acel moment a primit numele de "Castelul Sfântului Înger."). Sfântul Arhanghel Mihail și-a scos sabia din teacă. Sfântul Grigorie cel Mare a putut vedea că sabia era plină de sânge. Apoi arhanghelul s-a făcut nevăzut. Ca semn al vedeniei sale pe care Sfântul Grigorie cel Mare a avut-o cu Sfântul Arhanghel Mihail pe același loc unde el a putut fi văzut a dat ordin să se construiască o biserică cu hramul arhanghelului. Această biserică a fost denumită: „Ecclesia Sancti Angeli usque al Coelos."[236]

Vedenia Sfântului Arhanghel Mihail de către Sfântul Grigorie cel Mare poate să ridice în noi mai multe semne de întrebare. În primul rând de ce a lăsat Dumnezeu Tatăl ca o astfel de molimă să fi venit peste romani? Este adevărat că la vremea Sfântului Grigorie cel Mare imperiul era deja încreștinat. Cum se face că deși romanii erau creștini peste ei a dat o molimă ce a făcut mai multe victime dintre creștini nevinovați? Trebuie să știm că acești creștini romani erau fii persecutorilor păgâni care se delectau și se bucurau când creștinii erau aruncați în Coloseum la animale sălbatice și mâncați de vii. Este posibil ca unul dintre motivele pentru care această mare molimă a venit peste Roma secolului al IV-lea să fi venit pentru pedepsii păcatele persecutorilor creștini. Ceea ce este sigur este că mai de vreme sau mai târziu Dumnezeu Tatăl va pedepsii pe cei care păcătuiesc cu propria știință într-un fel sau altul. Ceea ce putem înțelege din vedenia Sfântului Grigorie cel Mare este că cel prin care

---

235 Aniela Siladi (trad), *S-a dus să îl vadă precum este. 20 de ani de la mutarea în veșnicie a părintelui Sofronie Saharov* (Cluj Napoca, 2013).

236 Sfântul Grigorie cel Mare a fost de mai multe ori vizitat de sfinții îngeri și la fel de bine el nu la văzut numai pe Sfântul Arhanghel Mihail ci la fel de bine și pe alți îngeri. Se știe despre acest sfânt că de când a ajuns episcop al Romei avea obiceiul ca în fiecare săptămână să cheme la masă pe 8 săraci din Roma pentru a cina cu ei și a vorbii despre problemele lor. Așa se face că într-o seară în timp ce cina cu cei săraci eș știa că a invitat 8 săraci care era de fapt obiceiul lui. Totuși, a putut vedea un al IX-lea invitat care își schimba fața. Când sfântul l-a întrebat cine este acesta a recunoscut că este un înger trimis din cer care să îl încredințeze că ceea ce face cu săracii în fiecare săptămână este un lucru care este bineplăcut lui Dumnezeu Tatăl. Iată că putem vedea aici că Sfântul Grigorie cel Mare pentru marea lui virtute de mai multe ori a văzut îngeri. Este posibil ca și noi dacă pășim pe calea virtuții în cele din urmă să putem vedea pe sfinții îngeri.

Dumnezeu Tatăl și-a dus la îndeplinire pedeapsa a fost Sfântul Arhanghel Mihail. Această minune a Sfântului Arhanghel Mihail adevărul este că este puțin diferită de cele pe care le-am văzut până acum. Dacă în minunile de mai sus Sfântul Arhanghel Mihail a vindecat surzi, paralitici, muți sau bolnavi aici ceea ce poate să fie văzut este că Sfântul Arhanghel Mihail a venit să pedepsească pe poporul Romei. Nu știm care au fost motivele pentru care o pedeapsă ca aceasta era necesară și ceea ce am vorbit mai sus sunt mai mult argumente care țin de ordinul speculației. Ceea ce este singur este că la fel cum Sfântul Arhanghel Mihail poate aduce binefaceri peste om prin diferite minuni mai mici sau mai mari la fel de bine el poate aduce și pedepse de la Dumnezeu Tatăl care pot cădea peste o regiune sau alta a lumii. De ce să ducă la îndeplinire Sfântul Arhanghel Mihail pedepsele pe care le hotărăște Dumnezeu Tatăl? Pentru același motiv pentru care Sfântul Arhanghel Mihail l-a aruncat pe diavol în iad. Pentru a slujii dreptății. Trebuie să știm că Sfântul Arhanghel Mihail deși este bun și frumos este și el un slujitor al dreptății. Este în acest sens cât se poate de ilogic și nepotrivit să credem că Sfântul Arhanghel Mihail nu este o ființă a dreptății. A văzut că în mai multe icoane și picturi religioase el este reprezentat având o balanță în mână prin care trebuie să înțelegem că el este un arhanghel al dreptății. În nici nu fel nu trebuie să credem că Sfântul Arhanghel Mihail susține nedreptatea din lumea noastră. Am putut vedea că Sfântul Grigorie cel Mare a putut vedea sabia Sfântului Arhanghel Mihail plină de sânge ceea ce ne spune că chiar el i-a ucis pe cei care au fost atinși de molimă. Iată de ce nu trebuie să prindem frică de Sfântul Arhanghel Mihail ci trebuie să știm că el poate să și pedepsească. Este adevărat că el niciodată nu pedepsește pe cei nevinovați. Prin urmare când un om este pedepsit de Dumnezeu Tatăl într-un fel sau altul trebuie să știm că există un motiv pentru care el a ajuns să fie pedepsit. Aceasta fiindcă Sfântul Arhanghel Mihail nu face acte ilogice și irațională.[237]

Ceea ce este sigur și ceea ce poate să fie dedus din cele de mai sus este că Sfântul Arhanghel Mihail poate nu numai să îl răsplătească pe om dar la fel de bine să îl și pedepsească pe acesta. Acesta ar trebuie să fie un aviz pentru cei dintre noi care suntem adepții răului. Fiindcă știm că Sfântul Arhanghel Mihail este o ființă nevăzută sunt mai mulți care sunt de părere că într-un fel sau altul ei pot să comită cât mai multe rele fiindcă nu li se va întâmpla nimic. Nu li se va întâmpla nimic fiindcă nu îi vede nimeni. Marea majoritate a celor care sunt răi și criminali și care fac rău celor din jur consideră că nu există nici un Sfântul Arhanghel Mihail și că ei pot comite cât rău vor fiindcă nu îi va pedepsii nimeni. Este o mare înșelăciune să credem așa. Dacă Sfântul Arhanghel Mihail nu ne pedepsește în această lume cel mai adevărat este că el poate să ne pedepsească în lumea care va venii. Aceasta fiindcă în fața lui Dumnezeu Tatăl nu rămâne nici o mare răutate care să nu fie pedepsită. Au fost mai mulți călugări care au fost înștiințați de îngerii din cer că au primit o anumită boală sau o anumită suferință pentru un păcat mai mare pe care l-au făcut în trecut. După cum am spus și cu alte ocazii este în acest sens mult mai bine să fim pedepsiți în această viață decât în viața de apoi fiindcă pedepsele pe care le vom primii în viața de apoi vor fi veșnice în timp ce durerile din această viață sunt trecătoare. Sunt mai mulți care ar putea să se întrebe: cum se face că dacă Dumnezeu este Tatăl nostru El ne pedepsește? Este posibil așa ceva? Fără doar și poate că da. Este posibil fiindcă de multe ori numai când suntem pedepsiți ajungem să ascultăm de Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu Tatăl vrea să fim în comuniune cu El și pentru acesta a și spus că trebuie să se facă voia lui pe cum în cer așa și pe pământ. Din aceasta înțelegem că Dumnezeu vrea să se facă voia Lui, numai că noi oamenii ținem la voia noastră care de cele mai multe ori este greșită.[238]

Dacă este să privim universul cu biliardele sale de planete și miile sale de galaxii este adevărat că ajungem la concluzia că o astfel de lucrare este nu numai magnifică ci la fel de bine este opera unei inteligențe net superioare cu cea a omului. Tot ceea ce știm noi din astronomie sunt doar frânturi de informații. Ceea ce este adevărat este că la facerea universului Dumnezeu Tatăl cel în Treime lăudat a avut probabil nevoie de asistență. Este cât se poate de posibil ca printre cei care L-au asistat pe Dumnezeu Tatăl la facerea universului să fi fost și

[237] Adrienne von Speyr, *Iov* (Ediura Galaxia Gutenberg, 2018).

[238] Că sunt din ce în ce mai mulți cei care nu țin cont de voința lui Dumnezeu Tatăl nu este nici o îndoială. Nu este nici o îndoială fiindcă păcatul înseamnă o călcare a voinței lui Dumnezeu Tatăl. Uităm mult prea ușor că Dumnezeu Tatăl nu este numai Tatăl nostru ci este și Dumnezeu nostru. În acest sens este bine să punem voința lui Dumnezeu Tatăl mai presus de voința noastră. Aceasta fiindcă în acest mod în cele din urmă vom ajunge să știm ce este virtutea și unii chiar vor ajunge sfinții. Sfinții sunt aceia care au ajuns la un asemenea grad de viață că nu mai există nici un fel de diferență dintre voia lor și voia lui Dumnezeu Tatăl. Ei bine trebuie să știm că și Sfântul Arhanghel Mihail face parte din această categorie: dintre voia lui Dumnezeu Tatăl și voia sa Sfântul Arhanghel Mihail va alege întotdeauna să facă voia lui Dumnezeu Tatăl. Este adevărat că Dumnezeu Tatăl nu ne cere să facem voia lui orbește. Este posibil ca fiindcă înțelepciunea lui Dumnezeu Tatăl este infinită noi să nu înțelegem voia lui Dumnezeu Tatăl și să ni se pară fără de noimă. Știm de cazul din Patericul egiptean în care un avă la pus pe ucenicul lui să ude o creangă uscată. După doi ani creanga a dat roade. Sfântul care i-a dat porunca ucenicului să ude creanga uscată a venit cu fructele din pom și le-a spus restului călugărilor: veniți să mâncați din roadă ascultării.

Sfântul Arhanghel Mihail. În acest sens avem mai multe motive să credem că Sfântul Arhanghel Mihail cunoaște rațiunile și sensurile universului mult mai profund decât le cunosc marii noștri astronomi. Aceasta fiindcă Sfântul Arhanghel Mihail exista deja în momentul când universul a fost făcut. Pentru noi oamenii universul trebuie să știm că a fost mai mult decât toate un fel de exprimare a voinței creatoare a lui Dumnezeu Tatăl și la fel de bine un fel de avertisment asupra atotputerniciei Sale. Numai o ființă atotputernică putea să facă atât de multe galaxii și toate să fie ordonate perfect și simetric în acest vast univers. Nu știm care este legătura Sfântului Arhanghel Mihail cu universul dar ceea ce este sigur este că Sfântul Arhanghel Mihail cunoaşte acest univers mult mai bine decât noi. Fiindcă este o ființă supranaturală este adevărat că Sfântul Arhanghel Mihail poate călătorii extrem de repede de la un capăt al celuilalt al universului fără să aibă nevoie ca noi oamenii de mască cu oxigen. Sunt și unele opinii care sunt de părere că tot acest spațiu imens al universului a fost dat diavolului. Aceasta fiindcă după ce diavolul a căzut el a fost aruncat în iad. Totuși, nu trebuie să confundăm universul nostru ce este imposibil să susțină viața cu iadul. Pentru om este adevărat că universul este un fel de iad, fiindcă dacă cineva iasă în spațiu cosmic fără de costum special și fără de mască cu oxigen moare. Universul înseamnă moarte pentru om, însă această regulă nu este valabilă și pentru îngerii lui Dumnezeu. Nu putem știi care este raportul îngerilor lui Dumnezeu cu cosmosul dar ceea ce este sigur este că pentru a ajunge din rai pe pământ îngerii trec prin univers. Poate că vom cunoaşte această taină a legăturii Sfântului Arhanghel Mihail cu universul numai în viața de apoi. Acesta fiindcă mai multe lucruri care sunt o taină în această viață vor fi cunoscute în viața de apoi.[239]

Este evident că atât Sfântul Arhanghel Mihail cât și creștinul ortodox de rând sunt uniți de o frățietate comună în Dumnezeu Tatăl. Această frățietate este una sfântă fiindcă după cum știm unul dintre atributele lui Dumnezeu Tatăl este sfințenia. Iată de ce trebuie să cunoaștem mai în profunzime care sunt raporturile pe care Dumnezeu Tatăl le are cu sfinții îngeri. Aceasta fiindcă la fel ca omul și sfinții îngeri au trecut printr-un test de credincioșie în Dumnezeu Tatăl. Se cuvine să fim mult mai atenți cu aceste raporturi pentru ca în cele din urmă să ajungem să înțelegem de ce acționează Sfântul Arhanghel Mihail la fel cum acționează. Ceea ce știm și ceea ce este sigur este că Sfântul Arhanghel Mihail este mult mai aproape de Dumnezeu Tatăl fiindcă el locuiește în rai alături de El. În acest sens dacă sfinții îngeri sau stabilizat deplin și veșnic în Dumnezeu Tatăl ei bine omul este încă într-un proces de devenire. Aceste stadiu de a fi într-un proces de devenire în cele va culmina cu moartea. Unii s-ar putea întreba: de ce nu intervine Sfântul Arhanghel Mihail pe lângă Dumnezeu Tatăl pentru ca moartea să fie abolită pentru totdeauna? Sfântul Arhanghel Mihail adevărul este că nu poate abolii moartea fiindcă moartea a fost o consecință a păcatului protopărinților Adam și Eva care deși au fost înșelați nu s-au pocăit la momentul oportun de păcatul lor. Iată de ce Sfântul Arhanghel Mihail nu poate intervenii în istoria umană să abolească moartea. Totuși, el poate intervenii ca sufletele celor buni și drepți să nu fie răpite de diavoli în iad. Din aceasta trebuie să înțelegem că Sfântul Arhanghel Mihail poate juca un rol important în eshatologia noastră personală a tuturor.[240]

Sunt unii care s-ar putea îndoi de nevoia ca Sfântul Arhanghel Mihail să fie un mediator între noi și Dumnezeu Tatăl. Aceasta fiindcă se consideră că nu trebuie să existe nici un fel de interpuși între noi și Dumnezeu Tatăl. Totuși, ceea ce reiese extrem de clar din tradiția creștin ortodoxă este că Dumnezeu Tatăl îl prețuiește și îl apreciază foarte mult pe Sfântul Arhanghel Mihail. În rândurile de mai sus am explicat și de ce. Fiindcă este credincios lui Dumnezeu Tatăl Sfântul Arhanghel Mihail și-a câștigat dreptul de a fi mediator dintre noi și Dumnezeu Tatăl. Unii cred că aceasta este fără doar și poate mai mult o complicare a lucrurilor. Aceasta fiindcă de ce avem nevoie de un mediator între noi și Dumnezeu Tatăl în persoana Sfântului Arhanghel Mihail? Adevărul este că nu numai el este mediator. La fel de bine toți îngerii din cer sunt mediatori între om și Dumnezeu. Iată de ce nu trebuie să credem că prin această mediere suntem îndepărtați de Dumnezeu Tatăl. Aceasta în nici un caz. Prin această mediere în cele din urmă se ajunge să ne facem mai mulți prieteni pe care îi

---

[239] Aurel Mihail, *Sfânta Treime și cosmosul* (București, 2015).

[240] Eshatologic Dumnezeu Tatăl este alături de noi prin prezența sfinților îngeri. Ceea ce ne rămâne nouă de făcut este ca în această viață să fim alături de Dumnezeu Tatăl făcându-i voia. Avem datoria de a face voia lui Dumnezeu Tatăl dacă voim să ducem lumea la realizarea ei. Este adevărat că Dumnezeu Tatăl ne lasă libertate în ceea ce privește lumea dar la fel de binele intervine în cursul istoriei umane prin sfinții îngeri. Sfântul Arhanghel Mihail adevărul este că a devenit o prezență din ce în ce mai ignorată de omul de azi. Încrezător în posibilitățile științifice și tehnice ale lumii din jur omul modern trăiește cu iluzia sau mai bine spus se autoiluzionează că în cele din urmă se va putea auto-mântui. Se va putea mântui prin eforturile proprii și totul este un proces de evoluție (în sens darwinist). Este evident că tradiția creștin ortodoxă are o altă opinie în acest sens. Omul se poate mântui prin intervenția Sfântului Arhanghel Mihail și credința în Iisus Mântuitorul.

vom întâlnii după moarte în rai. Este vorba de sfinții îngeri. Sfinții îngeri și Sfântul Arhanghel Mihail sunt prietenii noștii care ne așteaptă în rai. În rai în comuniunea de iubire a lui Dumnezeu Tatăl în cele din urmă vom ajunge frații sfinților îngeri. Nu trebuie în nici un fel să considerăm că un act de mediere al sfinților îngeri nu face nimic altceva decât să ne depărteze de Dumnezeu Tatăl. Sunt mulți care consideră că nu poate să existe o legătură sau o relație adevărată între om și Dumnezeu Tatăl dacă există interpuși în această relație. Sfinții îngeri și Sfântul Arhanghel Mihail în nici un fel nu trebuie să credem că îngreuiază legătura noastră cu Dumnezeu Tatăl ci mai mult faptul că ne inițiază în această legătură. Aceasta fiindcă trebuie să știm că sfinții îngeri L-au trăit și L-au experimentat mult mai înainte de noi pe Dumnezeu Tatăl. Prin urmare unul dintre rolurile Sfântului Arhanghel Mihail este și acela de inițiator în mistagogia iubirii lui Dumnezeu Tatăl. Sunt lucruri care pot să fie făcute și lucruri care nu pot să fie făcute în legătura noastră cu Dumnezeu Tatăl. Sfinții îngeri am putea spune că ne pregătesc și ne formează în spiritul iubirii lui Dumnezeu Tatăl. Știm că sfinții îngeri nu se înmulțesc ca oamenii. Aceasta până ce oamenii vor ajunge în rai loc în care nici ei nu se vor mai înmulții. Aceasta a fost spusă de Domnul Iisus Hristos. Cu cât creștem în iubirea lui Dumnezeu Tatăl cu atât mai mult vom ajunge să îi iubim pe sfinții îngeri care sunt alături de noi și la bine dar și la greu. A crește în iubire față de îngeri este bine fiindcă este ceea ce ne face mai apți pentru mântuire. În rai toți sfinții ne spun că prezența îngerilor este obișnuită. Nu același lucru se poate spune despre această viață tranzitorie în care îngerii își fac prezența numai sporadic.[241]

Un lucru pe care Sfântul Arhanghel Mihail îl are în comun cu Dumnezeu Tatăl este iubirea. Este vorba fără doar și poate de o iubire diferită în grad față de cea a lui Dumnezeu Tatăl dar totuși în cele din urmă tot iubire. Aceasta fiindcă dacă Dumnezeu Tatăl ne iubește dumnezeiește ei bine Sfântul Arhanghel Mihail, ne iubește angelic. Este vorba de o iubire care se manifestă prin grija pentru binele omului și prin nevoia de unire și de unitate. Spre deosebire de noi oamenii care suntem mai mult sau mai puțini pasivi în ceea ce privește unirea, ei bine sfinții îngeri sunt mult mai receptivi la această noțiune. Aceasta fiindcă sfinții îngeri au o noțiune de solidaritate mult mai mare ca a noastră a oamenilor. Este posibil ca unii să se considere creștini fără să își dea seama că în sine creștinismul ortodox implică cu sine unire și unitate. Este vorba de a o unire și o unitate pe care o simțim din ce în ce mai mult atunci când voim să avansăm în relația noastră cu Dumnezeu Tatăl. Suntem liberi să avansăm sau nu îl iubirea lui Dumnezeu Tatăl. În sens creștin ortodox sunt sfinți aceia care au ajuns la un grad maxim de iubire cu Dumnezeu Tatăl. Iată cum nevoința, asceza, faptele bune și credința făcute pentru Dumnezeu Tatăl sunt toate cât se poate de logice și pline de sens. Sunt pline de sens fiindcă odată ce cineva vrea să ajungă în comuniune cu Dumnezeu Tatăl va face tot ceea ce este plăcut lui Dumnezeu Tatăl. Este asemenea cu un copil al unui tată care este dat la școală și pentru a îl face pe tatăl său mândru de el se străduiește și ia numai note bune la învățătură. Ei bine la un anumit nivel acest exemplu se potrivește și sfinților îngeri și Sfântului Arhanghel Mihail. Aceasta fiindcă și el a voit să fie pe placul lui Dumnezeu Tatăl. Așa se face că el a ales să nu se răzvrătească împotriva lui Dumnezeu Tatăl ci să îi rămână credincios pentru veșnicie. Din cele de mai sus putem să ne dăm seama că Dumnezeu Tatăl a fost cunoscut și experimentat de sfinții îngeri cu mult mai înainte ca noi să o facem.[242]

Sunt mai mulți teologi și filosofi creștin ortodocși care au o înțelegere platonică a îngerilor. Fiindcă tradiția creștin ortodoxă ne spune că îngerii au fost creați mai înainte de om și la drept vorbind sunt superiori omului în cele din urmă ei sunt acele idei sau mai bine spus *lumea ideilor eterne* după modelul căreia a fost creată umanitatea sau mai bine spus omul. Adevărul este că îngerii nu sunt lumea ideilor ci ei sunt existențe personale. Ideile nu sunt persoane și prin urmare nu putem să credem că îngerii sunt numai idei fie și ele ideile lui Dumnezeu. Devine evident că îngerii sunt mai mult decât idei chiar dacă după unii aceste idei sunt eterne. Îngerii sunt ființe perfecte numai raportate la planul angelic și la cel uman fiindcă îngerul este superior omului. Trebuie să știm că lumea noastră este o lume care trebuie să urmeze îngerilor dar aceasta nu înseamnă că îngerii sunt ființe idei. Nu sunt ființe idei fiindcă ei sunt mult mai mult decât unele idei ale lui Dumnezeu. Un teolog occidental definea

---

[241] Ptolemy Tompkins, Tyler Beddoes, *Dovada existenței îngerilor* (Editura Lifestyle, 2017).

[242] În acest sens devine evident că în timp ce pe pământ comuniunea dintre înger și om este numai una nedeplină, în rai comuniunea dintre înger și om va fi una deplină. Raiul este în acest sens un fel de comuniune angelică-umană deplină. Aceasta fiindcă în această viață numai ajungem să fim familiarizați cu existența și manifestarea îngerilor pentru ca în viața de apoi să ajungem să îi cunoaște și să îi vedem deplin. Iată de ce trebuie să știm că îngerii sunt se grăbesc niciodată. Ei nu se grăbesc niciodată și au foarte multă răbdare fiindcă sunt ființe dincolo de timp care știu că vor ajunge să fie cunoscuți deplin odată ce omul va ajunge în rai. Cum rămâne atunci cu acei creștini care scormonesc toate ungherele istoriei pentru a găsii mărturii despre viața și existența îngerilor? Ei fac foarte bine ceea ce fac fiindcă trebuie să știm că omul are datoria de a îl căuta pe înger. Omul are datoria de a îl căuta pe înger fiindcă îngerul după cum am spus este superior omului.

îngerii ca fiind ideile lui Dumnezeu. Să fie Sfântul Arhanghel Mihail o idee a lui Dumnezeu? Puțin posibil. Aceasta fiindcă după cum am spus ideile nu sunt persoane ori îngerii sunt personali. Personalitatea îngerilor este translucidă și este mult mai mare decât a oamenilor. Totuși din smerenie îngerii nu vor să fie cunoscuți decât numai la momentul oportun. Care este acest moment oportun în care îngerii vor ajunge să fie cunoscuți? Acest moment oportun va fi atunci când omul se va desprinde de trup și va intra în rai. Atunci el având prin suflet o asemănare mult mai mare cu îngerii în cele din urmă și înțelegerea lui în ceea ce îi privește va fi mult mai mare. A venit timpul să ne dăm seama că deși îngerii nu sunt idei ale lui Dumnezeu, totuși ei pot să opereze și în planul ideilor. Din minunea cu păgânul din Colose care avea o fiică mută putem vedea că Sfântul Arhanghel Mihail i-a sugerat păgânului să meargă să o bage pe fiica lui în izvorul de lângă Colose pentru a se vindeca. Iată cum îl putem vedea pe Sfântul Arhanghel Mihail că dă idei sau în acest caz o soluție la o problemă cu care se confrunta un păgân. Ce să înțelegem din aceasta? Din aceasta înțelegem că trebuie să .știm că îngerii pot să ne ofere idei și la fel de bine Sfântul Arhanghel Mihail poate pune mai multe idei în mintea noastră însă în cele din urmă ține de noi dacă vom ajunge să le împlinim sau nu. Am văzut că Sfântul Arhanghel Mihail poate să pună diferite idei în mintea noastră însă el nu forțează pe nimeni să ducă la îndeplinire ideile sale.[243]

Pentru mai mulți gânditori platonici lumea spirituală nu este nimic mai mult decât o lume a ideilor. Această lume a ideilor este una care ajunge să se manifeste sau mai bine spus să se concretizeze în viața oamenilor de pe pământ. Iată de ce viața de pe pământ este pentru mulți numai o iluzie a lumii ideilor. Aceasta fiindcă în cele din urmă lumea reală este lumea îngerilor care sunt idei spirituale a lui Dumnezeu. Teologia creștin ortodoxă este una care accentuează foarte mult ceea ce am putea denumii ca personalitatea Sfântului Arhanghel Mihail. În toate anghelofaniile sale Sfântul Arhanghel Mihail a putut fi văzut ca având contururile unei persoane. Nu trebuie să credem că Sfântul Arhanghel Mihail este o energie sau o forță a lui Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu Tatăl i-a creat pe sfinții îngeri și pe Sfântul Arhanghel Mihail ca persoane distincte cu o anumită personalitate pe care la un anumit nivel o poate avea sau mai bine spus chiar o are și omul. Iată de ce trebuie să evităm curentele sincretice care îl reduc pe Sfântul Arhanghel Mihail la simplul stadiu de o forță sau o energie a lui Dumnezeu. El are o personalitate pe care a primit-o de la Dumnezeu și pe care o manifestă în legătură cu omul. Personalitatea îngerilor poate să se asemene mult cu cea a psihologiei umane însă este greu de spus dacă toate regulile psihologice umane se aplică îngerilor și Sfântului Arhanghel Mihail. Fiindcă este o ființă spirituală avem motive să credem că în sens uman Sfântul Arhanghel Mihail este un bun psiholog. Este un bun psiholog fiindcă el cunoaște mult mai bine tot ceea ce ține de latura psihologică a omului. Totuși, Sfântul Arhanghel Mihail am văzut că stăpânește mai toate științele care îi sunt necesare omului pentru a trăi în această lume. Am putut vedea într-o minune de mai sus că Sfântul Arhanghel Mihail cunoaște deplin medicina și este mai bun decât orice medic extraordinar ar fi pe pământ.[244]

Dacă tot am vorbit despre personalitatea psihologică a Sfântului Arhanghel Mihail se poate ridica întrebarea: este seriozitatea o trăsătură a persoanei Sfântului Arhanghel Mihail? Realitatea este că după cum Dumnezeu Tatăl este o Ființă serioasă la fel de bine și Sfântul Arhanghel Mihail este o persoană serioasă. În nici un fel nu am putea să ne gândim la îngeri ca fiind ființe ce nu sunt serioase. Dacă îngerii sunt serioși este evident că diavolii nu sunt serioși. Diavolii nu au cum fi serioși din moment ce Dumnezeu Tatăl este serios. Fiindcă Dumnezeu Tatăl este serios în cele din urmă diavolii luptă împotriva seriozității. În acest sens locurile în care diavolii sunt prezenți spiritual sunt concertele rock, locurile unde se fac violuri, locurile unde se ucide sau se fac crime, locurile în care sunt jocuri de noroc etc. Din aceasta putem vedea încă o mare diferență dintre îngerii din cer și diavolii din iad. Această diferență este una majoră. Diavolii însă pot să dea impresia de seriozitate. Perseverența cu care ei îi duc la pierzanie pe oamenii poate să fie interpretată de unii care nu exemplu de seriozitate. Faptul că diavolii sunt perseverenți de multe ori în ispitirile lor nu înseamnă seriozitate. Este mai mult decât orice un comportament obsesiv. Comportamentul obsesiv este unul care este o deviere de la comportamentul normal și obișnuit care ține de paranoia și nebunie. Acolo unde există paranoia este evident că

[243] Henry Corbin, *Omul și îngerul său* (Editura Univers Enciclopedic, 2002).

[244] De ce să cunoască Sfântul Arhanghel Mihail științele omului? Aceasta fiindcă trebuie să știm că Sfântul Arhanghel Mihail este unul care ne ia pe noi oamenii în serios. Dacă sunt atât de mulți oameni superficiali care nu sunt serioși în ceea ce ăi privește pe îngeri, ei bine nu același lucru se poate spune și despre îngeri. Îngerii și Sfântul Arhanghel Mihail ne i-au în serios pe noi oamenii fiindcă știu că mântuirea omului nu poate să fie câștigată dacă nu este tratată serios. Aceasta nu trebuie să ne facă să credem că dacă Sfântul Arhanghel Mihail ne ia mântuirea noastră în serios noi nu mai trebuie să luăm în serios mântuirea. Nici vorbă de așa ceva. Trebuie să luăm în serios mântuirea fiindcă numai așa în cele din urmă vor veni și sfinții îngeri și vor sta alături de noi. Suntem într-o perioadă a unei mari crize de seriozitate. Sunt din ce în ce mai puțini oameni serioși fiindcă se consideră că în nici un fel nu trebuie să ne dăm silința spre mântuire. La fel cum în universitate ne silim să luăm examenele la fel de bine trebuie să ne silim să câștigăm mântuirea.

nu poate exista seriozitate, aceasta fiindcă aceste două noțiuni nu sunt compatibile una cu alta. Trebuie să știm că diavolii doar imită seriozitatea și în nici un fel nu vor ajunge să îl imite pe Sfântul Arhanghel Mihail care este un model de seriozitate pentru toate timpurile umane. Este evident prin urmare că în sens psihologic uman Sfântul Arhanghel Mihail este o ființă a seriozității. El nu ne ia pe noi oamenii ca fiind cantități neglijabile ci mai mult ca fii ai lui Dumnezeu Tatăl care ne înrudim cu el. Iată de ce dacă Sfântul Arhanghel Mihail ne ia pe noi în serios în cele din urmă și noi trebuie să îl luăm pe el în serios. Cultul îngerilor pe care Biserica Creștin Ortodoxă îl propovăduiește de 2000 de ani este un cult al seriozității care necesită seriozitate și care trebuie să fie tratat cu seriozitate. Că unii nu văd nici un fel de legătură dintre cultul îngerilor și seriozitate este cât se poate de posibil. Ei nu pot vedea această legătură fiindcă consideră că fără doar și poate în cele din urmă sunt cât se poate de liberi și în nici un fel nu trebuie să se concentreze pe îngeri. Așa se face că sunt destui de mulți oameni care atrași de desfătăciunile și plăcerile lumești își întorc spatele Sfântului Arhanghel Mihail. Nu trebuie să îl refuzăm pe Sfântul Arhanghel Mihail în această viață fiindcă dacă facem așa în cele din urmă drept rezultat și el ne poate refuza în viața de apoi. Este adevărat în acest sens că noi oamenii avem mult mai multă nevoie de Sfântul Arhanghel Mihail decât are el nevoie de el. Aceasta fiindcă el este o ființă care s-a stabilizat pentru totdeauna în fericirea și bucuria raiului, în timp ce noi suntem ființe care sunt în drum spre această stabilizare în rai. Fiindcă el a trecut deja prin ceea ce urmează ca noi să trecem în cele din urmă el poate să vină în ajutorul nostru după cum am evidențiat în rândurile de mai sus.[245]

O altă arătare a Sfântului Arhanghel Mihail o avem din Bizanț și a avut loc pe vremea împăratului Mihail al III-lea care împărățea cu mama lui Sfânta Teodora (842-856). Se spune că în Constantinopol trăia la o mănăstire închinată Sfântului Arhanghel Mihail un călugăr cu numele de Marcian. Acest călugăr Marcian avea o credință așa de mare că atunci când se îmbolnăvea nu mergea la doctori ci se ruga Sfântului Arhanghel Mihail care îl făcea sănătos. Cel mai adesea el se ruga în fața icoanei arhanghelului din biserică mănăstirii sale. La un moment dat acest părinte Marcian s-a îmbolnăvit din nou dar de data aceasta cu toate rugăciunile lui Sfântul Arhanghel Mihail nu l-a vindecat. Rudele părintelui Marcian văzând că nu vrea să meargă la medic s-au îngrijorat. Nu știau ce să facă așa că în cele din urmă au decis că vor merge la medic fără ca părintele Marcian să știe și vor cere de la medic medicamentele necesare pe care le vor aplica noaptea când părintele Marcian va dormii. Au luat medicamentele și le-au pus sub perina părintelui Marcian așteptând momentul potrivit când să le folosească. În acea noapte părintele Marcian veghea în biserica mănăstirii în timp ce în cele din urmă rudele lui doborâte de somn au adormit. La un moment dar îl poate vedea pe Sfântul Arhanghel Mihail că a ieșit din altarul bisericii dimpreună cu alți doi îngeri tineri veseli. Ei s-au dus la perină și arhanghelul a luat medicamentele după care l-a întrebat ce este cu aceste medicamente. Părintele Marcian a răspuns că nu știe. Arhanghelul a dat medicamentele celor doi îngeri tineri și vesel și și le-a spus să meargă cu ele și să le pună pe capul doctorului care le-a preparat. Apoi Sfântul Arhanghel Mihail a luat untdelemn din candela de la icoana lui și la uns pe părintele Marcian care imediat s-a făcut bine. La miezul nopții când preotul mănăstirii și restul de călugări s-au dus pentru slujba privegherii în mănăstire l-au găsit pe părintele Marcian sănătos. Părintele Marcian l-a trimis pe preotul mănăstirii la medicul care i-a preparat medicamentele. L-a găsit pe acesta bolnav la pat. Cu ajutorul preotului doctorul s-a ridicat din pat și a pornit către mănăstirea Sfântului Arhanghel Mihail. Toată ziua a stat la pat în biserică și seara s-a vindecat. Medicul nu s-a mai întors în lume ci a rămas la acea mănăstire unde s-a și călugărit și unde și-a dat toată averea lui.[246]

Fără doar și poate că avem în persoana părintelui călugăr Marcian de la Mănăstirea Sfântului Arhanghel Mihail din Constantinopol un exemplu de credință și de ceea ce poate să facă credința în Sfântul Arhanghel Mihail. Acest părinte Marcian avea atât de multă credință în Sfântul Arhanghel Mihail că atunci când era bolnav el nu mai cerea ajutorul unei medic ci ajungea de se ruga arhanghelului care imediat îl făcea sănătos. Aceasta nu trebuie să ne facă pe noi creștinii ortodocși simplii să credem că nu avem nevoie de medici și trebuie să ne

---

[245] Rangar H. Cline, *Ancient angels: hellenic angel veneration and Christian reaction* (ca. 200-450 CE), (Pennsylvania, 2005).

[246] Adevărul este că trebuie să recunoaștem că extrem de multe minuni și intervenții minunate le avem din imperiul bizantin. Opiniile în aceea ce privește imperiul bizantin sunt împărțite. În timp ce unii îl consideră cel mai creștin imperiu din toate cele care au existat alții sunt de părere că minunile și prezențele miraculoase ale îngerilor sunt numai rarități. Ceea ce trebuie să știm este că în timpul imperiului bizantin au apărut primi călugări creștin ortodocși. Acești călugări sunt persoane care sunt cât se poate de mult asemănătoare martirilor primelor veacuri ale creștinismului. Fiindcă pentru cei mai mulți din imperiul bizantin creștinismul ortodox era o simplă formalitate și nu ceva serios în cele din urmă au fost destui de mulți creștini care nu au fost mulțumiți cu această atitudine și au mers și s-au călugărit părăsind lumea. Trebuie să știm că monahismul creștin ortodox este foarte diferit de cel budist care este drept că a fost practicat cu mult înaintea celui ortodox. Aceasta fiindcă ce în timp ce călugărul creștin ortodox se retrăgea în pustie din iubire față de Hristos, călugărul budist nu vrea să știe nimic de Hristos.

lăsăm pe grija îngerilor sau a Sfântului Arhanghel Mihail pentru a ne vindeca. Știm că sunt mai multe secte creștine care resping ajutorul medical din motive mai mult sau mai puțin ortodoxe. Este adevărat că Sfântul Arhanghel Mihail poate vindeca orice boală dar adevărul este că noi nu avem atât de multă credință încât să primim de la el vindecare numai prin credință. Iată de ce nu trebuie să considerăm că dacă atunci când suntem bolnavi Sfântul Arhanghel Mihail nu ne vindecă în cele din urmă nu suntem vrednici de acest arhanghel. Călugării sunt cu adevărat persoane care s-au dedicat pe sine în întregime lui Dumnezeu și de multe ori ei fac probe ale credinței. Este posibil ca și acest părinte Marcian din Constantinopol să fi făcut mai multe încercări de a își demonstra credința pentru ca în cele din urmă să primească vindecare de la Sfântul Arhanghel Mihail. Este evident că trebuie să fim mult mai deschiși credinței în Sfântul Arhanghel Mihail. De fapt această idee a fost un leitmotiv al acestei cărți. Este adevărat că nu toți putem ajunge la un așa grad de credință în Sfântul Arhanghel Mihail ca să nu mai avem nevoie de medic și arhanghelul să ne vindece pe toți. Este bine să știm că în trecut și în istorie au existat și astfel de persoane. Un alt lucru pe care îl putem remarca din minunea de mai sus este că pe când priveghea părintele Marcian Sfântul Arhanghel Mihail i s-a arătat și a luat ulei de la candela icoanei sale din biserică și l-a uns pe Marcian care s-a vindecat instantaneu. Înțelegem că uleiul pe care îl punem în candele nu este fără de sens.[247]

Minunea de mai sus este una care ne spune indirect să Sfântul Arhanghel Mihail îi iubește pe călugării creștin ortodocși chiar dacă în societatea noastră de azi care după unii nu mai este modernă ci postmodernă, călugării ocupă un loc periferic. Adevărul este că trebuie să fim mult mai atenți cu călugării. Aceasta fiindcă călugării creștin ortodocși sunt cei care vor să ducă o viață îngerească. Este posibil să vorbim de o viață îngerească în cazul călugărilor? Fără doar și poate că da. După cum am prezentat în rândurile de mai sus, Sfântul Arhanghel Mihail nu se supără când oamenii îl iau de model. Nu se supără fiindcă el știe că omul este cel care trebuie să urmeze îngerului și nu invers. Devine evident că îngerul și mai ales Sfântul Arhanghel Mihail este mult mai aproape spiritual de călugăr decât de creștinul ortodox simplu. Aceasta fiindcă spre deosebire de laic călugărul este cel care renunță la toate și voiește să fie un următor deplin al îngerilor. Nu este nimic greșit cu a voii să îi imiți pe îngeri și a căuta să duci un mod de viață care să se asemene lor. Fiindcă îngerii nu se căsătoresc la fel de bine nici călugării nu se căsătoresc. Fiindcă îngerii își petrec mai tot timpul în cântece și slujbe de adorare în cinstea lui Dumnezeu Tatăl ei bine și călugării fac centrul vieții lor slujbele de la biserică. După cum putem vedea sunt multe voci care îi acuză pe călugării creștin ortodocși fiindcă se consideră că acest mod de viață al călugărilor nu este în nici un fel nimic altceva decât o manifestare a fanatismului. Să fie călugării creștin ortodocși fanatici? Fără doar și poate nu. Ei nu sunt fanatici fiindcă sunt mai mult anghelofili sau mai bine spus iubitori de îngeri. Nu este nimic greșit cu a îi iubi pe îngeri și a căuta să îi imiți. Aceasta nu înseamnă că îți poți schimba ontologia și din om să te transformi în înger. A imita pe Sfântul Arhanghel Mihail nu înseamnă a te transforma în Sfântul Arhanghel Mihail. Iată de ce este bine să avem trasate cât se poate de clar contururile.[248]

Ceea ce este important pentru noi să reținem este că există o legătură cât se poate de strânsă dintre Sfântul Arhanghel Mihail și Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu Tatăl nu îi cere Sfântului Arhanghel Mihail să îi execute voia fără ca el să își exercite facultatea gândirii și a liberului arbitru. În acest sens avem toate motivele să credem că între Dumnezeu Tatăl și Sfântul Arhanghel Mihail este o legătură de paternitate. Aceasta fiindcă Dumnezeu Tatăl fiind iubire infinită îi iubește pe sfinții îngeri și pe Sfântul Arhanghel Mihail. Trebuie să considerăm rândurile de mai sus nu ca ieftine speculații creștin ortodoxe ci mai mult ca modalități în care se stabilește raportul dintre Sfântul Arhanghel Mihail și Dumnezeu Tatăl. Pentru noi cei de azi și de fapt din toate timpurile este bine să știm că întotdeauna Sfântul Arhanghel Mihail este o cale spre Dumnezeu Tatăl. Nu trebuie să considerăm că odată ce am ajuns la Dumnezeu Tatăl relația și legătura noastră cu Sfântul Arhanghel Mihail se încheie. Nu se încheie fiindcă este bine să știm că el este alături de noi și după ce am ajuns la Dumnezeu Tatăl.

---

247 Gabriela Mircea, Doina Dreghiciu, *Datoriile călugărilor a unora către alții în viața lor cea de obște* (Chișinău, 1841 reeditare Editura Reântregirea).

248 Știm că în Biserica Creștin Ortodoxă există un întreg ritual al vieții călugărești care mai este denumită și viața îngerească. Că oamenii îi iubesc pe îngeri și că vor să fie ca îngerii nu este un lucru rău. Ceea ce este bine să știm este că nu toți dintre noi suntem potriviți acestei vieți îngerești pe care se străduia să o ducă cei mai mulți dintre călugării creștin ortodocși. Viața călugărească este cu adevărat una grea. Ea presupune părăsirea lumii, care este un fel de simbol al momentului în care îngerii buni s-au dezis de diavoli și au rămas credincioși lui Dumnezeu. La fel de bine posturile și nevoințe sunt cât se poate de des întâlnite în viața monahală care dorește să fie un fel de urmare a vieții îngerești care este în întregime spirituală. Iată că nu putem să negăm că poate dintre toate modurile de viață pe care le duce cineva în această lume cel mai aproape de viața îngerească este cel al călugărilor creștin ortodocși. S-a și spus de mai mulți despre călugării care își-au în serios viața monahală că ei sunt un fel de îngeri pământești.

Prin urmare nu trebuie să privim în mod egoist legătura noastră cu Dumnezeu Tatăl. Aceasta fiindcă după cum se poate înțelege sunt mai mulți care consideră că este cât se poate de clar că legătura cu Dumnezeu Tatăl nu are nici un fel de efect asupra noastră dacă nu ajungem să fim prieteni și ai îngerilor. Orice încercare de a îi exclude pe îngeri din planul mântuirii noastre este în cele din urmă un eșec. Este Dumnezeu Tatăl cel care ne dă fiecăruia dintre noi un înger păzitor care să vegheze asupra noastră pe tot parcursul vieții. În sens profund Dumnezeu Tatăl este centrul de legătură dintre îngeri și oameni. După cum am spus îngerii au mai multe misiuni pe care trebuie să le facă dar una dintre cele mai importante este ca să vegheze ca omul să ajungă să îl înțeleagă pe Dumnezeu Tatăl și în același timp să știe tot ceea ce implică această legătură de iubire. Sunt mulți care sunt inconștienți de ceea ce înseamnă să fie fiul lui Dumnezeu prin credință în Domnul Iisus Hristos. Ei bine Sfântul Arhanghel Mihail poate să fie pentru noi un exemplu. Aceasta fiindcă am putut vedea din mai multele arătări ale Sfântului Arhanghel Mihail că este un slujitor constant și persistent al binelui. La fel de bine nu înseamnă că dacă vom ajunge să fim fii lui Dumnezeu Tatăl în cele din urmă cu toții vom ajunge să primim puterea de a face minuni. Totuși au fost și cazuri de sfinți creștin ortodocși care au ajuns la capacitatea de a face minuni. Aceasta fiindcă ei s-au perfecționat atât de mult în credința în Dumnezeu Tatăl că în cele din urmă le-a fost dată puterea de a face minuni. Este o putere pe care nu oricine o poate dobândi dar ceea ce este sigur este că oricine prin credință în Iisus și viață creștinească poate devenii fiul lui Dumnezeu.[249]

CAPITOLUL 13

CONCEPȚIILE DESPRE SFÂNTUL ARHANGHLE MIHAIL ÎN MEDUL NEORTODOX ȘI LAIC

Deși după cum am prezentat în rândurile de mai sus cele mai ortodoxe metode de a îl reprezenta pe Sfântul Arhanghel Mihail sunt icoanele mai recent Sfântul Arhanghel Mihail a devenit și centrul de interes al cinematografiei. Ceea ce este mai tragic este mai toate producțiile cinematografice referitoare la Sfântul Arhanghel Mihail sunt mai mult un fel de caricatură a lui. Acesta fiindcă se pare că oamenii interpretează sfințenia Sfântului Arhanghel Mihail ca fiind un fel de fapt care poate să asigure libertatea de exprimare și de critică. În acest sens unul dintre principalele filme care îl au protagonist pe Sfântul Arhanghel Mihail este filmul american Michael (Mihail) care a fost făcut în anul 1996. Filmul este ambiguu și din modul în care îl portretizează pe Sfântul Arhanghel Mihail putem să deducem că este vorba mai mult de o caricatură a Sfântului Arhanghel Mihail. Rolul lui arhanghelului este jucat de actorul John Travolta. Motto-ul filmului este că Sfântul Arhanghel Mihail este un înger și nu un sfânt. Filmul Michael aparține genului fantastic (fantesy) și este regizat de Nora Ephron. Filmul începe prin a prezenta pe editorul unei publicații denumite national Mirror în care sunt adunate mai multe fenomene paranormale. Editorul Vartan Malt primește un anunț despre o femeie bătrână din statul Iowa cum că ea ar locui cu un înger. El trimite mai mulți ziariști să verifice povestea. În cele din urmă ziariștii află că povestea este adevărată și că îngerul pe care l-au întâlnit se numește Michael (Mihail). Michael este un avid fumător. Bătrâna la care stătea Michael pe pământ moare și ziariștii decid că ar fi bine să îl ducă pe Michael la Chicago. Misiunea lui Mihail care se prezintă ca un arhanghel este să îi facă pe doi prieteni să se căsătorească. Michael în cele din urmă își duce la îndeplinirea misiunea, dar personalitatea lui pare mai mult bizară. El este un bun dansator, îi place să facă sex cu femei și chiar acceptă să se lovească cap în cap cu un bou cu coarne mari, evident el câștigând concursul.[250]

O altă producție de cinema în care îl avem ca protagonist pe Sfântul Arhanghel Mihail este filmul american din 1947 Heaven only knows (Numai raiul știe) în care rolul Sfântului Arhanghel Mihail este jucat de Robert Cummings. Filmul pleacă de la o "greșeală" care are loc în rai în care Adam "Duke" Byron se naște în anul 1858 fără de suflet. La fel de bine el se naște doi ani după ce ar fi trebuie să se nască și la fel de bine în planul vieții sale mai figura că el trebuia să se căsătorească cu fiica pastorului de la biserica de care ținea el. Ca să remedieze

[249] Doreen Virtue, *Minunile vindecătoare ale Arhanghelului Rafail* (Editura Adevăr Divin, 2011).

[250] Deși filmul a fost făcut în special pentru publicul american în cele din urmă Michael (1996) a devenit o producție cinema care a fost acceptată pe plan internațional. Este greu de precizat dacă filmul este pentru Sfântul Arhanghel Mihail fiindcă filmul se pare că chestionează sfințenia Sfântului Arhanghel Mihail. După cum am văzut Michael-ul impersonal de John Travolta fumează, este un dansator prin baruri și chiar se bucură de relații sexuale promiscue cu prostituate. În acest sens tindem să credem în perspectiva creștin ortodoxă că producția Michael din 1996 este mai mult o caricatură a Sfântului Arhanghel Mihail. Este posibil ca intențiile regizorilor și a producătorilor filmului să fie unele bune dar în cele din urmă trebuie să spunem că filmul este departe de a prezenta o imagine reală a cine este Sfântul Arhanghel Mihail. Poate că regizorul și producătorii filmului au voit să prezinte o imagine mai umană a Sfântului Arhananghel Mihail dar ceea ce au reușit este fără doar și poate să facă o caricatură a lui.

situația din cer este trimis Sfântul Arhanghel Mihail care trebuie să remedieze greșeala prin a nu își folosii capacitatea de a face minuni. Mihail vine pe pământ și își începe lucrarea. Începe astfel o aventură care ajunge chiar și la crimă și chiar la salvarea de la moarte a unui Mihail care avea numai puterile unui om. Ceea ce se întâmplă este că Mihail reușește că pună în ordine viața lui Duke dar nu reușește să îl căsătorească cu fiica pastorului după cum figurase în registrele din ceruri. Filmul se termină cu Mihail urcând spre cer cu conștiința împăcată că a făcut tot ceea ce se putea să remedieze situația. Avem aici un film care îl care ca protagonist pe Sfântul Arhanghel Mihail care este mult mai aproape de realitate decât producția Michael din 1996. Aceasta fiindcă adevărul este că spectatorul ajunge să se familiarizeze cu cine este Sfântul Arhanghel Mihail. Sfântul Mihail apare prin urmare ca fiind o persoană morală doar că în cazul de față toate puterile lui de înger sunt reduse doar la cele umane. Aceasta fiindcă eventual regizorul a voit să îl umanizeze pe Sfântul Arhanghel Mihail. Nu este nimic rău de a prezenta o imagine umanizată a Sfântului Arhanghel Mihail dar trebuie să știm că atunci când cineva se decide să facă o producție realistă despre Sfântul Arhanghel Mihail trebuie să fie sigur că are un mesaj pozitiv care este cât se poate de constructiv și de efectiv.[251]

O altă producție de cinema cu tentă horror care îl are ca protagonist pe Sfântul Arhanghel Mihail este filmul Legiunea (Legion) din anul 2010 sub regia lui Scott Stewart. Trebuie să spunem că acest film în nici un fel nu corespunde imaginii pe care o are Sfântul Arhanghel Mihail în cultul ortodox fiindcă mai multe dintre scenele din acest film sunt horror. Totuși fiindcă filmul face referință la Sfântul Arhanghel Mihail vom spune câteva cuvinte despre el. Filmul este unul apocaliptic și prezintă un moment imaginar din viitor când Dumnezeu Tatăl decide ca umanitatea să fie eradicată sau mai bine spus ca apocalipsa să înceapă. Astfel toți îngerii din cer sunt trimiși pe pământ să îi omoare pe oameni fiindcă a venit ziua judecății. Deși Mihail a primit de la Dumnezeu ordine speciale că nimeni dintre oameni nu mai trebuie să trăiască, el încă crede în binele oamenilor și preferă să încalce voia lui Dumnezeu de a distruge umanitatea și se alătură umanității. Mihail își concentrează atenția asupra unui copil care era destinat să salveze umanitatea. Sfântul Arhanghel Gavriil rămâne credincios planului lui Dumnezeu a de distruge lumea ceea ce face ca în cele din urmă între Mihail și Gavriil să se isce o luptă în care Mihail în cele din urmă este ucis. Mihail moare și corpul lui dispare. Este de a amintit că în acest film Mihail are mai multe tatuaje care sunt un fel de instrucțiuni ce trebuie să fie urmate. Gavriil este pe punctul de a îl ucide pe copilul care urma să salveze omenirea când Mihail se pogoară din nou din cer și îi spune lui Gavriil că a obținut de la Dumnezeu ceea ce a a voit: să mai dea umanității o nouă șansă. Mai mult Mihail îi spune lui Gavriil că totul a fost un test de la Dumnezeu pentru a demonstra care este loialitatea lor față de umanitate. Gavriil a căzut acest test de loialitate. Gavriil pleacă supărat pe cele ce a auzit. În cele din urmă Mihail le spune restului de oameni că a fost faptul că el a fost gata să își dea viața pentru umanitate ceea ce în cele din urmă a ajuns să salveze umanitatea. Filmul se încheie cu o imagine finală cu familia copilului care urma să salveze umanitatea.[252]

Adevărul este că filmul Legiunea din anul 2010 este un film care are anumite tente satanice. Pe lângă faptul că în în film apar mai multe scene grotești filmul vrea să îi pună în antiteză pe Mihail și Gavriil cei doi arhangheli care după cum știm sunt cât se poate de buni prieteni. Filmul după cum am spus are chiar o scenă în care cei doi arhangheli se luptă pe viață și pe moarte care se soldează cu moartea lui Mihail. Iată de ce în cele din urmă nu putem să considerăm producția Legiunea ca fiind una ortodoxă. Deși finalul filmului este unul fericit, se pare că el include faptul că Mihail este net superior lui Gavriil care este un laș ce nu este dispus să apere umanitatea cu prețul propriei vieți. Este evident că nu avem o părere bună despre producția Legiunea dar fiindcă ea îl are ca protagonist pe Sfântul Arhanghel Mihail am considerat că este bine să îi alocăm spațiu în această carte. I-am alocat spațiu fiindcă după cum am vorbit mai sus faptul că se fac filme în care protagonist este Sfântul Arhanghel Mihail poate să însemne două lucruri: că sunt unii care simt fascinație față de persoana Sfântului Arhanghel Mihail și că sunt unii care vor în orice fel să ponegrească imaginea Sfântului Arhanghel Mihail. Producția Legiunea se vrea un film care nu trebuie să fie judecat după aparențe ci mai mult după consecințe. Consecințele

---

[251] Pamela Grace, *The religious film: Christianity and the hagiopic film* (Wiley-Blackwell, 2009).

[252] Este adevărat că în producțiile de cinema este cât se poate de real că imaginația este un fapt care joacă un rol extrem de important fiindcă imaginația este un lucru ce captivează în zilele noastre. A îți imagina cât mai multe lucruri este un fapt care face ca o anumită producție cinema să fie de succes sau nu. În sine nu avem nimic împotriva imaginației dar ceea ce trebuie să știm este că nu putem să ne lăsăm prea mult purtați de imaginație în ceea ce îi privește pe îngerii lui Dumnezeu fiindcă în nici un fel nu trebuie să credem că îngerii lui Dumnezeu sunt ființe care pot să fie percepute de imaginație. După cum am văzut în cinematografie imaginația este un fapt cât se poate de obișnuit și de des folosit. Totuși, când facem o producție despre îngeri trebuie să ne bazăm pe fapte reale care cel mai bine au fost relatate de sfinții părinți ai creștinismului ortodox. Așa se face că până în momentul de față nu am găsit o producție ortodoxă în ceea ce îl privește pe Sfântul Arhanghel Mihail. Aceasta nu înseamnă că pe viitor să nu se ajungă la o producție cinema inspirată care să îi motiveze pe privitori în a descoperii mai multe despre Sfântul Arhanghel Mihail.

sunt cele care fac din Sfântul Arhanghel Mihail un fel de supra-erou al umanității. Aceasta evident în defavoarea Sfântului Arhanghel Gavriil care s-a dovedit de fi un laș fiindcă nu a fost dispus să apare cu prețul propriei vieți umanitatea. Este evident că Legiunea este un film ușor care îi poate atrage mai ales pe cei tineri și care nu sunt destul de bine inițiați în credința creștin ortodoxă. Filmul însă s-a bucurat de un oarecare succes cu toate scenele lui horror. Este bine să avertizăm pe regizorii și pe producătorii de filme că fac o mare greșeală de care vor da seama în fața lui Dumnezeu dacă persoane sfinte ca Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil ajung să fie introduși sau să devină protagoniști la unele filme horror sau cu tendință horror. Aceasta fiindcă genul horror este unul cu profunde sensuri satanice. În nici un fel nu trebuie să îi asimilăm pe îngeri și pe arhangheli cu producțiile horror fiindcă nu numai că este greșit dar este și un păcat. Aceasta fiindcă îngerii sunt ființe de lumină și de iubire și nu au nici un fel de element horror în ființa lor. Dacă este să ne luăm după opiniile teologilor creștin ortodocși moderni este adevărat că o producție horror ține mai mult de satanic decât de angelic. Trebuie să avem lucrurile foarte bine definite și să nu le confundăm. Iată de ce o producție de genul Legiunea în nici un fel nu este una care poate să fie privită cu ochi buni de un creștin ortodox autentic care își ia credința în serios.[253]

O altă producție de cinema care îl are protagonist pe Sfântul Arhanghel Mihail este filmul din 2014 cu numele de Michael the Archangel sub regia lui Robert Olsson. Povestea începe cu un băiat tânăr care ajunge să trăiască într-o lume post-apocaliptică. El este de fapt ultimul supraviețuitor în această lume care este populată de monștrii care odată au fost prietenii și vecinii lui. Fiindcă a avut loc o tragedie de proporții apocaliptice toate sufletele oamenilor au fost schimbate din sufletele de oameni în bestii urâte fără de conștiință și fără de remușcări. Acest băiețel trebuie să supraviețuiască în această lume post-apocaliptică în care fețele celor care cândva îi erau prieteni săi vecini acum au ajuns bestii nemiloase gata să îl vâneze și să îl devoreze. Băiețelul simte milă față de ei fiindcă își aduce aminte de cine erau ei mai înainte de a se schimba în bestiile care erau acum. Așa că el trebuie să realizeze o misiune pe care numai singur o poate face: acea de a îi aduce înapoi și de a îi retransforma în ceea ce au fost mai înainte. Băiețelul trebuie să îi salveze și să îi aducă pe toți înapoi. De ce? Fiindcă în cele din urmă băiețelul descoperă că el nu este orice persoană ci el este însuși Arhanghelul Mihail. Așa se face că acest mic băiețel ajunge să își dea seama de care este propria lui identitate și în cele din urmă reușește să facă ceea ce este imposibil: să aducă din nou toate bestiile la stadiul pe care l-au avut mai înainte: de ființe umane bune și frumoase. Ceea ce nu este singur din film este cum a reușit acel dezastru apocaliptic că facă toată lumea în monș trii? De fapt aici se poate vedea și tendința horror a filmului. Avem încă un film care îl include pe Sfântul Arhanghel Mihail genului horror. Aceasta nouă creștinilor ortodocși ar trebuie să ne spună mult despre care au fost intențiile producătorilor și a regizorilor.[254]

În cele din urmă este adevărat că fiindcă nu este la curent cu cultul creștin ortodox al Sfântului Arhanghel Mihail cinematografia de azi nu prea știe cum să abordeze pe acest sfânt arhanghel. Aceasta fiindcă în mare mai toate studiourile nu urmăresc să facă producții cinema care să fie de folos sufletele sau de folos spiritual privitorilor ci mai mult filme care să încasase mult la box-office. Iată de ce în cele din urmă este bine să știm că în cinematografia mondială Sfântul Arhanghel Mihail este de cele mai multe ori evitat. Puținele filme care s-au făcut despre el au fost mai mult sau mai puțin un fiasco. Au fost fiasco fiindcă regizorii de cinema din zilele noastre nu prea i-au în serios persoana și faptele Sfântului Arhanghel Mihail. Am prezentat în aceste rânduri mai multe cazuri în care Sfântul Arhanghel Mihail și-a făcut prezența sa văzută cât se poate de clar și prin urmare este evident că el nu este numai o ficțiune sau un fapt care nu are nimic de a face cu realitatea. Trebuie să fim mult mai atenți cu cultul Sfântului Arhanghel Mihail fiindcă după cum știm în zilele noastre sunt din ce în ce mai mulți care privesc la cinematografie ca și la ceva profetic. Noi ca autori ai acestui volum așteptăm ca mai multe producții de cinema să fie făcută despre Sfântul Arhanghel Mihail care să respecte cultul lui după cum este propovăduit de biserică și după cum a fost el revelat de biserică. Aceasta fiindcă avem datoria în zilele noastre să

253 Adele Reinhartz, *Jesus of Holywood* (Oxford, 2007).

254 Ceea ce putem vedea este într-un anume fel predispoziția producătorilor de la Hollywood de a face filme despre Sfântul Arhanghel Mihail în care acesta devine protagonistul horror la mai multe întâmplări. Este cu adevărat un lucru trist de care trebuie să ne ferim. Trebuie să ne ferim fiindcă Sfântul Arhanghel Mihail a făcut numai bine omului și a nu a întors niciodată răul cu rău. Iată de ce este bine să fim mult mai atenți cu modul în care îl percepem și la fel de bine îl reprezentăm pe Sfântul Arhanghel Mihail. Aceasta fiindcă nu trebuie să fim unii care să credem că orice este posibil în artă să fie făcut în numele Sfântului Arhanghel Mihail. Fiindcă arta din zilele noastre a devenit una cât se poate de despiritualizată și desacralizată adevărul este că sunt foarte mulți cei care nu mai știu că trebuie să existe niște cadre în care trebuie inclus Sfântul Arhanghel Mihail. Trebuie să respectăm niște standarde când vorbim despre arhanghel fiindcă nu orice este acceptat în ceea ce îl privește pe el. Nu trebuie să credem că bunătatea Sfântului Arhanghel Mihail este naivitate.

fim mult mai pe înțelesul lumii din jur. Nu este o hulă și nici un sacrilegiu dacă ajungem să îl includem pe Sfântul Arhanghel Mihail în producții de cinema fiindcă el este cu adevărat unul care ar merita să fie mult mai mult dezvoltat în cinematografie. Cineaștii de azi însă se pare că nu și-au concentrat eforturile spre o producție care să reflecte cine este cu adevărat Sfântul Arhanghel Mihail. La fel de bine trebuie să știm că nu putem să facem din Sfântul Arhanghel Mihail un profil comercial care să fie brandul îngerilor. Aceasta fiindcă în nici un fel el nu este un brand comercial. Fiindcă filmul de azi a devenit unul cât mai comercial și adevărul este că și personalitatea Sfântului Arhanghel Mihail a ajuns să fie judecată în zilele noastre tot în sens comercial. A comercializa persoana Sfântului Arhanghel Mihail este fără doar și poate un lucru rău ce trebuie să fie evitat. Trebuie să fie evitat fiindcă îngerii nu pot să fie judecați comercial. Este adevărat că decât a face o producție comercială care să scoată multe încasări la box-office este mai bine ca să nu fie făcută nici o producție în care Sfântul Arhanghel Mihail să fie interpretat. Aceasta fiindcă comercializarea după cum este ea făcută în zilele noastre în nici un fel nu este compatibilă cu cultul îngerilor. Este adevărat că s-au făcut mai multe filme în zilele noastre cu îngeri dar aceasta nu înseamnă că aceste filme au fost și bune. Aceasta fiindcă trebuie să știm care este motivația celor care fac astfel de filme și de ce vor ca ele să se vândă și să fie lăsate să circule pe piață. Persoana Sfântului Arhanghel Mihail este una care încă așteaptă să fie mult mai mult exploatată în cinematografie. În acest sens trebuie să avem răbdare și să vedem ce ne rezervă viitorul.[255]

Pe vremea împăratului roman Traian (92-117) trăia în localitatea Iliupoli (orașul soarelui în greacă) din Fenicia o tânără foarte frumoasă cu numele de Evdochia. Atât de frumoasă era că nici un pictor nu a putut să îi găsească un cusur frumuseții sale. Totuși de multe ori frumusețea nu se unește cu cumințenia. Aceasta fiindcă fiind convinsă de frumusețea ei, Evdochia a devenit matrona unui bordel pe care l-a deschis cu propriile ei cheltuieli. Totul părea că decurge cum vrea ea. Evdochia avea bani cât își dorea și noapte de noapte trecea de la un client la altul. Totul părea în regulă în viața Evdochiei până într-o noapte. În acea noapte un călugăr a înnoptat chiar lângă bordelul ei. Călugărul a început să citească celor din familie despre judecata lui Dumnezeu a celor păcătoși și cum cei răi se vor chinui în iad în timp ce cei buni se vor bucura în rai. Evdochia a auzit tot ceea ce a citit călugărul. Când a venit dimineața Evdochia fiindcă mișcată de ceea ce auzit din citirea călugărului a venit la el și l-a întrebat ce poate să facă să se pocăiască. Călugărul a îndrumat-o și i-a dat mai multe instrucțiuni spunându-i ca o săptămână să se închidă în camera ei și acolo să se roage pentru mântuirea ei. Evdochia a ascultat sfatul care l-a primit de la călugăr. S-a rugat timp de o săptămână și în ultima noapte a săptămânii a putut vedea cum în camera ei a intrat un tânăr luminos ca un fulger și foarte frumos și care a luat-o de mână și a ridicat-o la cer. Acolo a putut vedea o mulțime de oameni nenumărați care toți erau îmbrăcați în alb. În mijlocul unei porți a putut să vadă un negru gigant care scrâșnea din dinți și striga către tânărul în alb ce a ridicat-o la cer. Acel gigant negru îi spunea că tânărul îl nedreptățește și la fel de bine l-a recunoscut pe tânăr ca fiind începătorul oștilor îngerești. Gigantul negru îi reproșa Sfântului Arhanghel Mihail că el pentru o mică greșeală a fost izgonit din rai iar această desfrânată care a pierdut mai multe suflete este corect să meargă în rai? Sfântul Arhanghel Mihail i-a răspuns că Dumnezeu Tatăl îi primește pe cei care se pocăiesc. O voce de sus s-a auzit care i-a spus Sfântului Arhanghel Mihail să o ia pe Evdochia și să o ducă pe pământ unde prin pocăință va primii iertarea păcatelor. Evdochia l-a întrebat pe înger să îi spună cine este. Sfântul Arhanghel Mihail i-a răspuns că el este cel care adună pe păcătoşii cărora le pare rău de păcatele săvârşite şi-i conduce către viaţa veşnică. Acolo îngerii se bucură foarte tare pentru fiecare dintre aceştia. Evdochia s-a liniștit. Arhanghelul i-a făcut cruce de trei ori apoi s-a îndreptat spre rai. După acea vedenie Evdochia a fost total schimbată. S-a botezat și a vândut toate averile sale: aur, mărgăritare, pietre scumpe, lucruri din argint, mătăsuri, îmbrăcăminte de aur, câmpuri, viţă de vie, bani. Așa în pocăință a petrecut mai mult timp. Auzind autoritățile imperiale că s-a făcut creștină au dat ordin să o prindă și să o oblige să jertfească zeilor iar dacă nu să fie ucisă. În timp ce mergea înconjurată de soldați Evdochia a putut vedea pe îngerul ei păzitor care mergea înainte și era luminător ca o făclie. În timp ce era legată un soldat a putut vedea un tânăr în alb și luminos și care vorbea cu sfânta și îi acoperea cu un material alb ca să nu i se vadă goliciunea. După mai multe suferințe pe care le-a îndurat și după ce a făcut mai multe semne și minuni în cele din urmă capul Evodchiei a fost tăiat. Sufletul ei a urcat imediat la Dumnezeu Tatăl. Era o zi de 1 martie. Așa se face că în calendarele creștin ortodoxe pomenirea Sfintei Mucenițe Evdochia se face pe data de 1 martie.[256]

[255] Alexandru Leo Șerban, *De ce vedem filme?* (Iași, 2012).

[256] (Autor colectiv), *Actele martirice* (București, 1992).

Avem aici încă o arătare a Sfântului Arhanghel Mihail din secolul I în Fenicia în Oralul Iliupoli. Este vorba de faptul că la o săptâmână după ce desfrânata și prostituata Evdochia a decis să se pocăiască Sfântul Arhanghel Mihail a luat-o și i-a arătat un tur ar raiului pe care ea la văzut populat de mai mulți bărbați care cu toții erau îmbrăcați în veșminte albe. La fel de bine Sfânta Evdochia l-a putut vedea la porțile raiului și pe diavol care își cerea drepturile asupra ei. Sfânta Evdochia ne spune că la putut vedea pe diavol sub forma unui gigant negru. Este adevărat că diavolul poate lua mai multe înfățișări și mai multe chipuri și chiar de înger de lumină dar trebuie să știm că în nici un caz el nu va lua chip de înger de lumină când îngerii lui Dumnezeu sunt prezenți sau când Sfântul Arhanghel Mihail este de față. Diavolul este clar că nu putea să sufere gândul că el care a reușit să o corupă pe Evdochia acum o pierdea. Fiind tiran și unul care nu suferă ca să vadă că alții se mântuiesc am putut vedea cum diavolul își cerea drepturile asupra Sfintei Evdochia. Răspunsul Sfântului Arhanghel Mihail a fost unul prompt. Nu poate ca cel care se pocăiește în cele din urmă să ajungă să fie victimă a diavolului. Aceasta fiindcă Dumnezeu Tatăl primește pocăința celor care se schimbă. La fel de bine putem vedea și de aici că diavolul este un mincinos. El considera că greșeala pe care a făcut-o el față de Dumnezeu Tatăl era una mică în comparație cu păcatele pe care l-a făcut Sfânta Evdochia. Să nu uităm că diavolul a voit să i-a locul lui Dumnezeu Tatăl. Să fie asta o mică neascultare după cum susținea gigantul negru? Fără doar și poate nu. Iată vedem că deși diavolii îi mint pe sfinții îngeri minciunile lor în cele din urmă sunt nule. Sunt nule fiindcă sfinții îngeri știu foarte bine care sunt consecințele căderii diavolilor și că ei niciodată nu spun adevărul. Iată de ce vedem că Sfântul Arhanghel Mihail nu ține cont de minciunile diavolului.[257]

Devine prin urmare evident că există o înțelegere cultică a Sfântului Arhanghel Mihail și la fel de bine există o înțelegere laică a Sfântului Arhanghel Mihail. Aceasta fiindcă se consideră că în cele din urmă tot ceea ce contează este ca Sfântul Arhanghel Mihail să fie cinstit. După cum am spus Sfântul Arhanghel Mihail nu este cinstit numai de creștinii ortodocși ci la fel de bine și de creștinii catolici. Există o rugăciune către Sfântul Arhanghel Mihail care este extrem de cunoscută în Biserica Catolică. Această rugăciune a fost compusă de Papa Leon al XIII-lea. Se spune că acest papă după Leon al XIII-lea s-a simțit extrem de rău ajungând mai să se prăbușească la pământ. Acesta fiindcă Papa Leon al XIII-lea susținea că ar fi auzit o conversație dintre diavol și Iisus în care diavolul se lăuda că va putea distruge biserica în mai puțin de 100 de ani. Vom reda în aceste rânduri care a fost rugăciunea pe care Papa Leon al XIII-lea a compus-o în cinstea Sfântului Arhanghel Mihail: "Glorioase Sfinte Arhanghel Mihail, prinţ al oştirii cereşti, apără-ne în lupta grea care o ducem împotriva puterilor şi domniilor, conducătorilor acestei lumi de întuneric, împotriva duhurilor răului. Vino în ajutorul omului, pe care Dumnezeu l-a făcut veşnic, după chipul fiinţei Sale, şi l-a răscumpărat cu preţ scump de sub tirania diavolului. Luptă-te azi, împreună cu oştirea îngerilor sfinţi, lupta Domnului, aşa cum ai luptat odinioară împotriva lui Lucifer, căpetenia trufiei şi a îngerilor lui răzvrătiţi; aceştia nu au izbutit să ţi se împotrivească, şi nici nu a mai fost loc pentru ei în cer. Acest şarpe din vechime care amăgeşte lumea întreagă, cel numit Diavol şi Satana, a fost aruncat în abis şi îngerii lui au fost aruncaţi cu el. Iată, vrăjmaşul antic şi ucigaşul de oameni a prins curaj. Prefăcut în înger al luminii, împreună cu toată hoarda duhurilor rele, în lung şi în lat a înconjurat şi a cotropit pământul, ca să şteargă de pe el numele lui Dumnezeu şi al Hristosului Său, iar sufletele menite cununii slavei veşnice să le răpească, să le nimicească şi să le piardă în pieirea veşnică. În oamenii cei depravaţi cu mintea şi stricaţi în inimă, balaurul varsă ca pe un râu necurat veninul răutăţii lui: duhul minciunii, al nelegiuirii şi al pângăririi şi suflarea ucigătoare a desfrânării, a tuturor viciilor şi nedreptăţilor."[258]

Este adevărat că și dintre creștinii catolici și unii protestanți au fost mai mulți care au avut evlavie la Sfântul Arhanghel Mihail. Nu trebuie să credem că Sfântul Arhanghel Mihail trebuie să fie monopolizat într-un fel sau altul de un anumit cult creștin sau confesiune creștină. Ceea ce este sigur este că Sfântul Arhanghel Mihail poate aduce la creștinismul ortodox mai multe sufletele care sunt pierdute în religii necreștine sau chiar păgâne. Am văzut că în cazul Sfintei Mucenițe Evdochia el a intervenit chiar în cazul unei prostituate. Dacă Sfântul Arhanghel Mihail a adus la Hristos sufletul unei prostituate nu poate el să aducă la Hristos pe un păgân sau pe un sectant creștin? Ceea ce mai puțini sectanți care respins icoanele sunt conștienți este că respingând ca icoana Sfântului Arhanghel Mihail să fie prezentă în casele lor de rugăciune în cele din urmă fără să fie conștienți ei se lipsesc de un bine și o binecuvântare pe care ar putea să o primească de la Sfântul Arhanghel Mihail. De ce să ne lipsim de o binecâvntare a Sfântului Arhanghel Mihail dacă este posibil ca în cele din urmă să beneficiem de această binecuvântare? A avea o icoană a Sfântului Arhanghel Mihail într-o biserică este un lucru cât se poate de

257 Valery Rees, *from Gabril to Lucifer: a cultural history of angels* (I.B.Tauris & Co. Ltd., 2012).

258 A se vedea https://www.bisericacatolica.org/rugaciune-sf-mihail-arhanghel. Această rugăciune poate să fie găsită în mai multe cărți de rugăciune catolice.

firesc. Este cât se poate de firesc fiindcă trebuie să știm că în nici un fel Sfântul Arhanghel Mihail nu ne este ostil nouă. Am putut vedea că el privește cu mare înțelegere chiar și pe cei mai mari păcătoși. Dacă este să judecăm la rece cu adevărat Sfânta Evdochia a fost cu adevărat o mare păcătoasă. Ceea ce este mai trist este că mai multe femei și fete mai tinere care au parte de frumusețe trupească ajung să se folosească de această frumusețe nu pentru a Îl lăuda pe Dumnezeu ci mai mult de a se angaja într-un joc se seducției. Fiindcă nu sunt la fel de raționale ca bărbații femeile sunt mult mai predispuse la seducție. Sunt mult mai multe femei care seduc bărbații. Aceasta fiindcă bărbații nu au atât de multă frumusețe trupească pe cum femeile. După cum am văzut din cazul Sfintei Evdochia sunt puține cazurile de femei în care frumusețea feminină merge mână în mână și cu cumințenia. Aceasta fiindcă femeia frumoasă consideră că ea este superioară și ei îi este îngăduit să seducă mai mulți bărbați fără de nici o problemă. Altfel cum s-ar putea justifica și explica frumusețea ei? Ei bine, acest model al frumuseții seducătoare este unul care ne spune că chiar diavolul a fost unul care deși creat frumos, având strălucire și mărire cum nici un om nu ar visa în cele din urmă în loc să se orienteze spre Dumnezeu Tatăl a preferat să facă cu totul altceva. A preferat să considere că această frumusețe și lumină a lui poate să ia locul lui Dumnezeu Tatăl. Oricum ceea ce este de reținut pentru noi este că nu numai creștinii ortodocși îl cinstesc pe Sfântul Arhanghel Mihail. La fel de bine după ortodocși cel mai pregnant cult al Sfântului Arhanghel Mihail îl au catolicii. În acest sens este de reținut că în ceea ce privește prăznuirea Sfântului Arhanghel Mihail în Biserica Romano Catolică ea se face pe data de 29 septembrie. Catolicii au avut 3 zile de sărbătoare diferite dedicate Sfinților Arhangheli Mihail, Gavriil și Rafail (29 septembrie, 24 octombrie și 24 martie). În cele din urmă catolicii au ajuns la concluzia că acești trei arhangheli trebuie să fie prăznuiți toți la o lată și sunt prăznuiți pe data de 29 septembrie.[259]

Este adevărat că un altul care l-a avut în atenția sa pe Sfântul Arhanghel Mihail a fost antroposoful austriac Rudolf Steiner. Ce credea prin urmare Steiner despre Sfântul Arhanghel Mihail? Steiner era un susținător al tradiției "cronologiei mistice." Ce este aceasta? După această tradiție anul 1879 a marcat reîntoarcerea spiritului solar Mihail (arhanghel al soarelui) pentru a supraveghea evoluția pământească. Cel care a fost un observator al acestei activități a spiritului Mihail a fost chiar Steiner. După Steiner este adevărat că la începtul secolului al XX-lea umanitatea a ieșit din Evul Întunecat (Kali yuga) și a intrat în Evul luminat. Pentru Steiner Mihail era un fel de conducător cosmic care a câștigat acest titlul prin faptul că s-a luptat cu dragonul (și adepții săi) și l-a înfrânt. Mihail este înfățișarea lui Hristos și păzitorul înțelepciunii cosmice. La fel de bine ceea ce Steiner a mai subliniat în cartea lui despre Sfântul Arhanghel Mihail[260] este că oamenii trebuie din proprie inițiativă să se alăture lui Mihail și să îl ajute să își ducă misiunea la îndeplinire. În acest sens în cartea sa Steiner oferă mai multe instrucțiuni referitoare la o "nouă cale mihailică pentru o umanitate deplină." Această umanitate deplină va fi una definită de o individualitate total lipsită de egoism, practica prezenței lui Hristos, lipsa fricii, transformarea gândirii și a percepției într-o nouă sinteză a artei, religiei și științei; spiritualizarea spațiului și separația gândului de limbaj. Ceea ce a voit Steiner în cartea s-a despre Sfântul Arhanghel Mihail a fost să ofere o soluție la marile crize ale lumii moderne. Este în acest sens puțin probabil că Steiner a reușit acest lucru.

Ceea ce trebuie să remarcăm încă de la primele cuvinte ale acestei recenzii la viziunea lui Steiner despre Sfântul Arhanghel Mihail este că el crede că arhanghelul este mai mult un fel de putere ocultă de natură cosmică ce poate să fie manipulată de pe pământ sau mai bine spus care poate să fie adaptată la condițiile de pe pământ. La fel de bine am văzut că Steiner consideră că Sfântul Arhanghel Mihail este arhanghelul soarelui. Această asociere dintre soare și Sfântul Arhanghel Mihail ne duce cu gândul foarte mult la vechile religii păgâne care credeau că există un zeu în soare fiindcă dacă nu el ar fi putut să lumineze atât de mult. Ei bine Steiner nu este un păgân ci el este unul care crede într-un anumit grad în revelațiile creștinismului. Ceea ce trebuie să știm este că la fel în cabala sunt mai multe împărțiri ale universului în care diferite ființe (sefiroți) sau îngeri ajung să fie patroane peste aceste spații sau planete ale universului. Așa se face că urmând și acestei tradiții cabaliste Steiner ajunge să îl considere pe Sfântul Arhanghel Mihail ca fiind arhanghelului soarelui. Prin aceasta trebuie să înțelegem că arhanghelul este un fel de sfânt patron al soarelui. Este clar că viziunea despre Sfântul Arhanghel Mihail al lui Rudolf Stener este cât se poate de neortodoxă. Această fiindcă credința în Arhanghelul Mihail este asimilată mai multor idei hinduse și budiste. Pentru aceasta nu greșim dacă îl considerăm pe Rudolf Steiner un fel de scriitor ocult. În nici un fel nu putem să gândim că Sfântul Arhanghel Mihail poate la fel de bine să își găsească locul într-un sistem de gândire ocult. Oricum Steiner nu este singurul care a crezut că Sfântul

[259] Michael F. Patella, *Angels and demons: a Christian primer of the spiritual world* (Liturgical Press, 2012).

[260] Rudolf Steinder, *Archangel Michael: his mission and ours* (Steiner books, 1994).

Arhanghel Mihail poate să fie asociat unei sistem ocult. Aceasta fiindcă în cele din urmă și New Age-ul de azi este un curent religios sincretic care îi pune pe sfinții îngeri ai lui Dumnezeu Tatăl alături de zeii antichității păgâne. Devine evident că trebuie să avem mai multă precauție atunci când vorbim de Sfântul Arhanghel Mihail și de ocultism. Aceasta fiindcă ocultismul este terenul în care se manifestă demonii și în nici un fel un arhanghel nu poate să își găsească locul în ocultism. Nu aceasta se pare că a fost și opinia lui Rudolf Steiner care a voit să facă un fel de unire dintre ideile creștine și cele oculte. Ceea ce avem în cazul lui Steiner este mai mult un amalgam religios sau mai bine spus un sincretism. Realitatea este că Steiner nu este singurul care a încercat să îl definească pe Sfântul Arhanghel Mihail ca fiind un element ocult sau mai bine spus ca o prezență ocultă în lumea noastră. Aceasta fiindcă Steinder a crezut că Sfântul Arhanghel Mihail poate să fie scos ca o persoană singulară din creștinismul ortodox și în cele din urmă introdus într-un fel de "plan mai mare" al tuturor religiilor. Iată de ce considerăm că această carte a loi Steiner despre Sfântul Arhanghel Mihail dacă ajunge pe mâinile cuiva care nu este avizat în cele din urmă poate să fie vătămătoare. Poate să fie vătămătoare fiindcă îl poate face să creadă pe cititor că Sfântul Arhanghel Mihail este mai mult un fel de element ocult ce poate fi contactat pe căi oculte. Iată de ce am voit să precizăm în aceste rânduri că în nici un fel nu trebuie să îl considerăm pe Sfântul Arhanghel Mihail ca un fel de element ocult. Aceasta fiindcă Sfântul Arhanghel Mihail trebuie să fie înțeles cel mai mult în contextul său creștin ortodox. Devine evident că avem nevoie să știm care sunt ideile lui Steiner și la fel de bine cum putem să ne apărăm de ele pentru a nu ajunge să cădem în cursa lor.[261]

În cele din urmă vom arunca o privire la modul în care Sfântul Arhanghel Mihail a fost prezentat în literatură. Sunt mai multe operele literare care îl au ca protagonist pe Sfântul Arhanghel Mihail. Dintre acestea una dintre cele mai cunoscute este romanul americanului catolic Andrew M. Greenly Contract cu un înger (Constract with an angel). În acest roman este vorba de un mogul multimilionar al mas mediei pe nume Raymond Neean. Raymond se alfa într-un avion și pe scaunul de lângă el nu ședea nimeni. Pe cum mergea și Raymodn vroia ca timpul să treacă mai repede, lângă el poate să vadă un uriaș mare care se prezintă cu numele de Mihail (este vorba evident de Arhanghelul Mihail). Mihail îi spune lui Raymond că a venit din cer pentru că vrea să facă un contract pentru sufletul lui. Evident că Raymond nu crede această dar când Mihail face ca avionul să meargă în spre prăbușire își dă seama că nu are lângă el un om simplu ci un înger din cer. Raymond îi spune Arhanghelului Mihail că el de fapt nu este interesat de propriul lui suflet decât numai dacă de pe urma acestui fapt poate să câștige mai mulți bani. Mihail îi spune că lui Raymond că a venit vremea să își facă ordine în viață fiindcă viața lui Raymond ca una care gravita în jurul câștigului de bani și a avea cât mai mulți bani era un dezastru. Era divorțat, copii lui nu vroiau să știe de el și mai ales avea mai mulți dușmani. În cele din urmă Raymond este de acord cu Mihail și face un contract cu arhanghelul pentru salvarea sufletului său. Este adevărat că după mai multe peripeții și chiar o moarte clinică Raymond în cele din urmă reușeşte să își mântuiască sufletul și își dă seama de ce fel de viață încuiată de dus din moment ce perspectiva eternității lui Dumnezeu este mult mai mare decât cea pe care i-o ofereau banii.[262]

Un alt roman care îl are protagonist pe Sfântul Arhanghel Mihail este romanul Josefinei Hernandez Principalul prinț ceresc Arhanghelul Mihail al războaielor cerești. În acest roman putem să vedem foarte bine expusă cu lux de amănunte cum s-au desfășurat lucrurile în cer din momentul creației îngerilor până după momentul în care Sfântul Arhanghel Mihail se luptă cu diavolul (Lucifer) și îl aruncă din rai. Îl putem vedea pe Arhanghelul Lucifer cum el și cu alți câțiva arhangheli încep să comploteze împotriva împărăției cerurilor. Încet dar sigur Lucifer își face o armată întunecată și speră ca prin aceasta în cele din urmă să ajungă să înfrângă armata Împărăției Cerurilor. Ironicul are loc. Lucifer este forțat să lupte împotriva celor care mai înainte îi denumea ca fiind frați, adică a restului îngerilor care nu i s-au alăturat. În această stare de confuzie și război Sfântul Arhanghel Mihail primește misiunea de la tronul lui Dumnezeu de a conduce primul asalt împotriva armatelor întunecate ale lui Lucifer. După cum o veche profeție a făcut cunoscut, în cele din urmă Arhanghelul Mihail este cel care a ieșit învingător. Avem în acest roman de inspirație biblică o descriere mai pe larg a episodului din cer în care Lucifer începe să comploteze împotriva lui Dumnezeu și a restului îngerilor care nu au fost de acord cu el. În acest sens este adevărat că romanul Josefinei Hernandez este extrem de captivant și la fel

261 Emil Jurcan, *Ipoteze teognostice in diferite gandiri religioase. O analiza crestina.* (Editura Reintregirea, Alba Iulia, 2009).

262 Este adevărat că romanul Contract cu un înger are mai mult o latură faustică decât una ortodoxă. Aceasta fiindcă la fel cum Faust semnează un pact cu Mefisto (diavolul) pentru ca în schimbul tinereții să își dea sufletul în iad, ei bine de această dată protagonistul nu își vinde sufletul diavolului ci Arhanghelului Mihali. Oricum tenta faustică a romanului este cât se poate de evidentă. Este evidentă fiindcă la mijlocul întregului roman stă un contract. Ceea ce trebuie să știm este că în nici un fel îngerii nu fac contracte cu oamenii dar pentru Raymond care trăia într-un univers propriu totul era un contract de afaceri. Așa se face că Arhanghelul Mihail îi vorbește pe limba lui pentru ca el să poată înțelege.

de bine se poate vedea din cadrul lui o ortodoxie cât se poate de curată. Sunt mai mulți care eventual au fost fascinați să cunoască cum a avut loc războiul din ceruri fiindcă știm foarte bine că în ceruri a existat un război al cărui inițiator a fost Lucifer. Este adevărat că acest roman cu toate stările lui psihologice îl face pe Arhanghelul Mihail un fel de erou. Nu poate fi constat că există mult eroism în persoana Sfântului Arhanghel Mihail dar la fel de bine nu trebuie să credem că el se rezumă numai la eroism. A fost un act de eroism ceresc faptul că Sfântul Arhanghel Mihail a decis că este bine să Îl apere pe Dumnezeu dar din aceasta trebuie să vedem mai mult sfințenia arhanghelului mai mult decât eroismul lui. Poate să fie considerat Sfântul Arhanghel Mihail un erou? Fără doar și poate că da. El poate să fie considerat un erou fiindcă în acest mod în cele din urmă putem să ajungem și la o cinstire a lui. Totuși, ceea ce trebuie să știm este că Arhanghelul Mihail este mai mult decât un simplu erou de literatură. El este cel care a eliberat raiul de povara întunecată a complotului și a conspirației lui Lucifer. Aceasta după cum foarte bine putem să ne dăm seama este mai mult un fel de dovadă a sfințeniei arhanghelului. Este o dovadă de sfințeniei fiindcă sunt foarte multe cazuri în care sfântul este chemat să se lupte cu răul. Marii asceți ai Bisericii Creștin Ortodoxe au vorbit cât se poate de clar de un fel de "război nevăzut" pe care creștinul ortodox îl duce cu diavolul. Diavolul nu a continuat să renunțe la război și el vrea în continuare să câștige cât mai multe suflete la iad. Vedem din romanul Josefinei Hernandez că la fel de bine temele religioase pot să fie prezentate și expuse și în sens literar și se poate ajunge la o elaborare a lor care să fie pe placul cititorului.[263]

Ceea ce este sigur și ceea ce în nici un fel nu poate să fie negat este că mai multe romane care îl au ca protagonist pe Sfântul Arhanghel Mihail din dorința de senzațional și de a face cât mai multă publicitate ajung să fie derizorii și unele destul de ciudate. Un astfel de roman este cel scris Susan Elisa. Acțiunea romanului începe în Los Angeles unde Susan Elisa se îmbolnăvește și trebuie să părăsească orașul. Pleacă în vacanță în Europa. Elisa este iubita lui Michael Jackson cântărețul de muzică pop. Ceea ce Elisa nu știa era că în vacanța în Europa avea să moară în timp ce ea îi pregătea o surpriză iubitului ei Michael Jackson. La fel de bine și Michael Jackson îi pregătea o surpriză Elisei. Elisa moarte pe data de 25 iunie 2009. Moartea nu era o problemă pentru Elisa fiindcă ea a mai murit în trecut și a venit din nou la viață. Acum are loc un capitol în carte în care Elisa își aduce aminte de momentul în care în trecut ea a fost zeița Isis soția lui Osiris. În cele din urmă Elisa se întoarce ca un medium la Michael Jackson și îl asistă pe acesta în procesul de a își dea seama că adevărata lui identitate nu a fost cea de cântăreț pop ci el este chiar Arhanghelul Mihail venit pe pământ. Michael Jackson își readuce aminte că el este de fapt Arhanghelul Mihail. Romanul se încheie cum îngerii îi duc în cer pe Elisa și pe Arhanghelul Mihail unde vor vor face dragoste unul cu altul. Deși pare de necrezut un asemenea roman în care protagonist este Sfântul Arhanghel Mihail a fost scris și la fel de bine a fost vândut în mai multe exemplare. Dacă este să ne gândim că povestea se desfășoară pe parcursul a mai bine de 200 de pagini credem că avem imaginea corectă despre ce roman avem în față. Este adevărat că romanului Susan Elisei este mai mult produsul unei imaginații bolnave în care se poate vedea un fix psihologic cu Sfântul Arhanghel Mihail. Cititorul este bine să știe că sunt și astfel de romane și trebuie să le trateze ca atare.[264]

Un alt roman în care apare Sfântul Arhanghel Mihail este romanul științifico-fantastic scris de Alana Key: 144000 puncte de lumină: învierea legiunii Sfântului Arhanghel Mihail. În acest roman este vorba de 144000 de suflete ale Legiunii Sfântului Arhanghel Mihail care au fost destinate să populeze pământul și a căror destin este raiul pe pământ. Acest grup a fost intenționat să fie un fel de frățietate de lideri spirituali și care să descopere umanității calea dreaptă pe care trebuie să pășească. Totuși multe dintre aceste sufletele se pierd în legea karmică și devin diavoli. Mulți dintre diavoli suferă de probleme de senzitivitate dar din nefericire nu își mai găsesc calea în spre viața spirituală care era necesară pentru ca ei să își poată duce la îndeplinire misiunea. Unul dintre aceste suflete căzute, însuși autoarea Alana Key, are mai multe introspecții și unelte pentru a ajuta sufletul ei să se vindece și să continue să corecteze drumul pe care umanitatea trebuie să meargă. Legiunea celor 144000 nu sunt membrii ai unei organizații religioase ci ființe întrupate din toate grupurile etnice, sisteme de credință și istorii

263 Sergiu Ciocârlan, *Literatura în lumina ortodoxiei* (Editura Coresi, 2017).

264 Prin urmare este bine să știm că unele dintre romanele pe care le-au scris unii autori sunt cu adevărat un adevărat sacrilegiu la adresa Sfântului Arhanghel Mihail. Aceasta fiindcă sunt mai multe peroane care în nici un fel nu cunosc mai nimic despre minunile făcute de Sfântul Arhanghel Mihail și preferă să scrie nulități referitoare la el. Este bine să știm că decât să scriem un roman cu conținut de hulă la adresa Sfântului Arhanghel Mihail fără să știm în prealabil despre ce avem voie să scriem sau nu, în cele din urmă nu facem decât să ne osândim în fața lui Dumnezeu. Aceasta fiindcă în nici un fel nu putem să scriem romane care să fie mai mult un fel de hulă la adresa lui Dumnezeu și a sfinților îngeri. Am prezentat aici un caz pentru ca să ne dăm seama de care este gradul de înțelegere a unor autori despre Sfântul Arhanghel Mihail. Aceasta nu înseamnă că autorul susține astfel de romane și nici nu încurajează citirea lor.

karmice. A venit vremea ca în cele din urmă toate sufletele din legiunea Arhanghelului Mihail să devină una și să schimbe lumea. În cele din urmă întreaga lume este în așteptarea momentului când cele 144000 de sufletele din Legiunea Arhanghelului Mihail vor învia și se vor trezii la viață. Atunci va începe ceea ce am putea denumii ca transfigurarea și schimbarea definitivă a lumii. Romanul lui Alana Kay deși gravitează în jurul persoanei Sfântului Arhanghel Mihail este adevărat că este unul confuz. Este confuz fiindcă în primul rând nu trebuie să credem că îngerii din jurul Sfântului Arhanghel Mihail sunt grupați sub formă de legiune. Cel mai adesea știm că legiunea este modul în care demonii se grupează. Oricum este în cele din urmă cât se poate de neesențial despre ce fel de legiune este vorba ci ceea ce trebuie să avem în vedere este că romanul este mai mult un fel de descriere a ceea ce am putea denumii ca misiunea îngerilor pe pământ. Știm că îngerii au misiunea de a ghida și a îi duce pe oameni la mântuire. Totuși vedem că în romanul Alanei Key sufletele din legiunea Arhanghelului Mihail au ajuns să fie prinse în lanțul karmic și în cele din urmă cu devenit diavoli. Vedem aici o puternică influență hindusă în romanul acesta. Realitatea este că suflete când cad nu se pot transforma în diavoli ceea ce se pare că pentru Alana Key nu este o problemă. Avem de a face cu un roman confuz care confundă sufletele cu diavolii și pe diavoli cu îngeri. Dacă este să privim romanul cu ochi teologici creștin ortodocși este foarte adevărat că el este un roman care se înscrie la categoria New Age. Aceasta fiindcă este extrem de permisiv în sens religios și care amestecă religiile creând iun fel de amalgam sincretic. Iată de ce romanul nu prezintă mare interes în sens creștin ortodox dar oricum ceea ce trebuie să știm este că îl are protagonist pe Sfântul Arhanghel Mihail.[265]

Pentru ca să revenim la intervenţiile minunate ale Sfântului Arhanghel Mihail părintele din Grecia Dumitru Gagastatis (+1975) este cel care a relatat două intervenții miraculoase ale Sfântului Arhanghel Mihail în viața lui. Acest părinte de mic copil a fost crescut cu evlavie față de Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil. Se spune că în anul 1921 părintele Gagastatis a fost luat și dus pe frontul din Asia Mică (Turcia). Mai înainte de a pleca s-a dus la o biserică și s-a închinat icoanei Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil. În 1922 a fost mutat în Smirna în linia întâi care mai era și denumită ca linia morții. Într-o noapte părintele Gagastatis trebuia să stea de pază. Pe la 12 noaptea locul unde stătea de pază dinpreună cu alți doi colegi a fost atacat de turci. În acest moment el s-a rugat: Sfinte Arhanghele Mihail salvează-mă! Cei coi colegi ai părintelui Gagastatis au fost uciși imediat. Părintele a reușit să se refugize într-o grădină unde s-a pus pe burtă ca să nu fie văzut. Turcii pe cai au intrat în grădină să vadă dacă este cineva acolo. Un cal cu un turc a ajuns la un metru distanță de părintele Gagastatis. Fără de nici un motiv calul s-a speriat dar părintele nu s-a mișcat (aici credem că a fost intervenția nevăzută a Sfântului Arhanghel Mihail). La un moment dat s-a auzit o voce a jandarmului care a venit cu întăriri împotriva turcilor. Un alt episod în care părintele Gagastatis a putut să îl vadă pe Sfântul Arhanghel Mihail a fost cel în care fiindcă era tânăr fost convins de lozincile patriotice ale marxism-leninismului. La început părintele Gagastatis a râs de aceste doctrine dar în cele din urmă s-a alăturat lor fiindcă era patriot. După ce a făcut aceasta a putut vedea într-o seară în somn că se apropie de el mai mulți comandanți luminoși care aveau mai multe pâini în mână (între acești comandați luminoși era și Sfântul Arhanghel Mihail). Unul dintre acești comandanți luminoși i-a spus părintelui: ia aceste pâini că o să ai un drum lung şi aspru de făcut. O să câştige acum dar nu pentru mult timp. Acesta este drumul cel adevărat al lui Dumnezeu. După acest episod părintele a început să predice împotriva marxism-leninismului. O altă arătare a Sfântului Arhanghel Mihail pe care părintele Gagastatis o menționează a avut loc în timpul celui de al doilea război mondial, mai precis în anul 1945. Fiind în drum spre satul Vasilichi din Grecia mai mulți dușmani rebeli l-au înconjurat. Gloanețele i-au ciuruit sutana. Prin urmare părintele era înconjurat de 10 călăreți și cu comandantul lor 11. De frică Părintele Gagastatis și-a ridicat mâinile spre cer și a strigat: Mihail arhanghele salvează-mă fiindcă sunt în pericol! Ca un fulger s-a arătat arhanghelul care s-a apropiat de comandant și i-a tăiat cu sabia curelele șeii făcând ca acesta să cadă la pământ. Văzând ceea ce a avut loc ceilalți soldați au rămas ca electrocutați. Atunci comandantul i-a dat dreptul părintelui să plece spunându-i că are apărători puternici.[266]

Din cele spuse mai sus putem vedea că Sfântul Arhanghel Mihail i-a salvat de două ori viața părintelui Dumitru Gagastatis. Prima dată a fost în timpul războiului greo-turc și a doua oară a fost în timpul celui de al

[265] Claudia Wasterman și restul de autori, *New realities: Being syncretic (Springer, 2009).*

[266] Părintele Dumitru Gagastatis (1902-1975) a mai fost denumit și prietenul îngerilor. Aceasta fiindcă de mai multe ori el a putut vedea îngeri. A fost un preot simplu de țară care a nu a avut prea multe studii teologice dar care a avut o credință vie care a făcut minuni. La fel de bine a fost unul care a avut o experiență duhovnicească de excepție. Părintele Gagastatis s-a născut într-o familie săracă și pentru aceasta la vârsta de 15 ani a trebuit să se angajeze ca păstor. Fiind păstor singur cu turmele de mai multe ori demonii i s-au arătat încercând să îl tragă de partea lor. La 18 ani s-a înrolat în armată luptând în războiul greco-turc. Întors de pe front s-a întors la școală și mai apoi s-a înscris la un seminar teologic creștin ortodox. Se căsătorește și devine tată a 9 fiice. La fel de bine este hirotonit preot. Va murii în cele din urmă în 1975.

doilea război mondial. Vedem aici că Sfântul Arhanghel Mihail a fost de partea unui tânăr creștin ortodox sărac și care nu avea prea mare ajutor. Iată de ce aceasta ne face să credem că Sfântul Arhanghel Mihail este prieten al săracilor. Vedem cum Sfântul Arhanghel Mihail la fel de bine intervine într-o situație critică în care nu exista nici un fel să scăpare. Aceasta ne spune că Sfântul Arhanghel Mihail nu ține cont de clasa socială din care provine omul ci ceea ce este cu adevărat important este ca el să aibă credință în el. Vedem că deși părintele Gagastatis nu a fost nici președinte, nici rege și nici ministru aceasta nu l-a făcut să fie considerat ca fiind unul ce nu este vrednic de ajutorul îngerilor din ceruri. Iată de este adevărat că îngerii nu sunt ca noi oamenii care tindem să îi judecăm pe cei din jurul nostru în funcție de statutul social pe care îl au. Dacă Sfântul Arhanghel Mihail ar fi judecat după fața omului la fel cum o facem noi este foarte adevărat că în nici un fel el nu ar fi intervenit să salveze viața acestui tânăr grec sărac. Iată de ce acest lucru ne face să concluzionăm că Sfântul Arhanghel Mihail este nepărtinitor sau mai bine spus nu ține cont de fața omului (clasa socială) ci mai mult de inima lui. Sfântul Arhanghel Mihail a intervenit cu mult mai înainte ca părintele Gagastatis să devină preot întărind în acest sens credința acestuia și dorința lui de a devenii preot și a slujii lui Dumnezeu Tatăl. Este bine să știm că Sfântul Arhanghel Mihail și sfinții îngeri în nici un fel nu discriminează pe nimeni ci sunt cât se poate de nepărtinitori. Aceasta fiindcă ei fiind îngeri văd mult mai profund care sunt oamenii și la fel de bine cum trebuie să fie tratați. Iată cum un tânăr grec sărac în cele din urmă a ajuns să se bucure de ajutorul și de intervenția Sfântului Arhanghel Mihail.[267]

Scriitoare Barbara Yoffie este cea care a scris o broșură sau mai bine spus o cărticică pentru copii în care le este prezentat Sfântul Arhanghel Mihail pe înțelesul lor. Broșura se denumește Mihail Arhanghelul: protector la poporului lui Dumnezeu. În această cărticică copiilor le este spus că Sfântul Arhanghel Mihail a fost creat de Dumnezeu și misiunea lui este de a apăra lumea de rău și de ispite. La fel de bine este relatat momentul în care Mihail îl învinge pe satan fiindcă acesta s-a răzvrătit împotriva lui Dumnezeu. Sfântul Arhanghel Mihail este protector la bisericilor. Un alt scriitor care a scris o scurtă nuvelă referitor la Sfântul Arhanghel Mihail este Vincent Grupi: Saint Michael the Archangel The Stalker (Sfântul Arhanghel Mihail Prădătorul). În această nuvelă ne este făcut cunoscut că Sfântul Arhanghel Mihail este sfântul patron al polițiștilor și el îi poate asista pe aceștia în misiunea lor. Nuvela lui Vincent Gripi este una științifico-fantastică. Aceasta fiindcă ea pornește de la realități dar le amestecă cu ficțiunea. În acest sens Sfântul Arhanghel Mihail este cel care îl învinge pe Lucifer din cauza copilului acestuia Abner. Abner avea în grotele pământului o tehnologie ultrasofisticată periculoasă. Cu ajutorul unei femei în cele din urmă Mihail îl aruncă pe Lucifer din rai în lumea noastră. Un alt roman care îl are protagonist pe Sfântul Arhanghle Mihail este cel scris de Michael Jay Roberts: Archangel: eyes are watching (Arhanghel: ochii veghează). Aici putem să îl vedem pe Sfântul Arhanghel Mihail cum este bântuit în viața lui de mai multele decizii pe care le-a luat și care au fost la limită. La fel de bine Mihail are un duh rău care îl bântuie. Acest duh rău sau diavol îl face ca de mai multe ori să ajungă pe punctul de a murii, dar totuși Mihail reușește să supraviețuiască. Mihail simte o forță care vrea să îl țină în viață și să continue să trăiască. În cele din urmă tot ceea ce a simțit, a văzut sau și-a imaginat Mihail atunci când și-a închis ochii a fost adevărat.[268]

Prin urmare ceea ce poate să fie observat este că mai multe romane îl au ca protagonist pe Sfântul Arhanghel Mihail. Deși nu toate romanele sunt ortodoxe ele demonstrează un interes viu al lumii de azi față de personalitatea arhanghelului. Este în cele din urmă un lucru bun că lumea de azi este interesată de Sfântul Arhanghel Mihai. Ceea ce se poate observa este că în literatură în mod constant arhanghelul devine un centru de interes al genului științifico-fanstatic. Deși cele mai multe romane despre el sunt cât se poate de confuze și unele chiar dăunătoare personalității lui, adevărul este că trebuie să remarcăm că oamenii de azi doresc să aibă în viața lor prezența Sfântului Arhanghel Mihail. Vrea și el aceasta? Sau mai bine spus este dorința oamenilor una care este capabilă să primească un răspuns? Adevărul este că da. Deși Sfântul Arhanghel Mihail poate de multe ori nu este pe gustul iubitoritor de SF, în această carte am putut vedea că de mai multe ori el și-a făcut simțită prezența și la fel de bine nu a stat departe de viața oamenilor. Dacă este să ne gândim la părintele grec Dumitru Gagastatis a cărui viață se pare că a fost salvată de două ori de Sfântul Arhanghel Mihail cu siguranță putem vedea că acest arhanghel nu este unul care vrea să fie departe de problemele omului. Multe dintre problemele noastre moderne se nasc și din faptul că omul de azi nu este unul care cere ajutorul prin rugăciune Sfântului Arhanghel Mihail. Episoadele din lumea ortodoxă pe care le-am enunțat mai sus sunt toate unele care ne spun că de multe ori Sfântul Arhanghel Mihail poate să intervină în persoană dacă nu prin lucrările lui de arhanghel al lui Dumnezeu prin propria lui prezență, pentru ca omul să nu sufere. Nici unul dintre noi nu voim să

[267] Sfântul Paisie Aghioritul, *Sfântul Arsenie Capadocianul*, (București, 2006).

[268] Michael Jay Roberts, *Archangel: eyes are watching* (Centerspace Inedependent Publising Platform, 2014).

suferim. Știm că nu există numai suferințe fizice ci la fel de bine și suferințe sufletești. Iată de ce dacă Sfântul Arhanghel Mihail nu ne vindecă trupurile (ceea ce în mare fac medicii) totuși el poate să ne vindece sufletele. Foarte ușor noi cei de azi uităm că Sfântul Arhanghel Mihail la fel de bine trebuie să se concentreze pe sufletele noastre. Am putut vedea că literatura ce îl are protagonist pe Sfântul Arhanghel Mihail este una extrem de bogată și care fără doar și poate reflectă un interes viu al omului de azi. Începând cu vremurile Vechiului Testament și ajungând până în vremurile noastre ceea ce putem remarca este o prezență cât se poate de constantă a Sfântului Arhanghel Mihail în umanitate. Literatura de specialitate este evident că a dezvoltat și uneori a hiperbolizat această prezență constantă a Sfântului Arhanghel Mihail în istoria umană. Au fost și unii care au vorbit de un fel de evanghelie proprie Sfântului Arhanghel Mihail.[269] După cum putem vedea autorii moderni sunt cât se poate de liberi de a croșeta pe marginea existenței Sfântului Arhanghel Mihail. Nu este în acest sens greșit să spunem că există la nivel literar sau mai bine spus în literatura internațională un fel de legendă a Sfântului Arhanghel Mihail. Știm că legenda este un lucru adevărat dar care de multe ori poate să îmbrace forma metaforică a literaturii. Este bine să vorbim de o legendă a Sfântului Arhanghel Mihail? Fără doar și poate că mai ales în lumea creștin ortodoxă avem de a face cu o legendă a acestui arhanghel. Este un arhanghel care este foarte important să știm nu a părăsit lumea în momentele cele mai grele. Acesta fiindcă el este alături de noi și ceea ce este cel mai sigur nu ne va părăsii. Literatura scrisă despre Sfântul Arhanghel Mihail ar trebuie să fie una cultică fiindcă ortodoxia vorbește de un cult al acestui arhanghel. Am arătat că sunt și multe opere literare de hulă la adresa arhanghelului. Ceea ce este cel mai important este să știm care sunt aceste opere hulitoare și să le ignorăm.

CONCLUZII

Cartea de față se vrea dincolo de toate un portret creștin ortodox al Sfântului Arhanghel Mihail care să fie adresat pe nivelul de înțelegere a omului contemporan. Că sunt mai multe cărți neortodoxe scrise de Sfântul Arhanghel Mihail nu este nici o îndoială. Aceasta fiindcă este bine să știm că chiar și eterodocșii au fost captivați de existența arhanghelului. Știm că cele mai multe dintre materialele creștin ortodoxe nu se referă numai la Sfântul Arhanghel Mihail ci la fel de bine și la Sfântul Arhanghel Gavriil. Este adevărat că acești doi arhangheli sunt legați nu numai cultic ci și real de o strânsă prietenie. Prin aceasta, adică prin faptul că nu ne-am centrat pe personalitatea Sfântului Arhanghel Gavriil nu am voit să facem o nedreptate Arhanghelului Gavriil. Am voit să prezentăm că sunt destul de multe resurse ortodoxe care nu îl prezintă pe Arhanghelul Mihail legat strict de prietenul său Arhanghelul Gavriil. Iată de ce am considerat că este bine să alocăm mai mult spațiu pentru a vedea care sunt mărturiile despre Sfântul Arhanghel Mihail în tradiția creștin ortodoxă.[270]

Am găsit prin urmare cât se poate de potrivită ocazia să punem în fața cititorului o carte ce să îi facă mai pe înțeles cine este Sfântul Arhanghel Mihail. Aceasta fiindcă am ajuns să trăim vremuri în care evlavia față de Sfântul Arhanghel Mihail a ajuns să fie din ce în ce mai mică. Aceasta fiindcă curentele seculariste și atee din zilele noastre ne fac să nu mai fin atenți la ceea ce este cu adevărat important în viața noastră: legătura noastră cu Dumnezeu Tatăl și cu sfinții îngeri. Ceea ce am dorit să evidențiem este că Sfântul Arhanghel Mihail nu este o ficțiune cum crede mai multă lume ci o personalitate reală care se manifestă în istoria umană în anumite momente care noi trebuie să le înțelegem în contextul lor și prin care trebuie să ajungem să avem o vedere înduhovnicită a istoriei. Am mai vorbit în rândurile acestei cărți că la o percepție a existenței Sfântului Arhanghel

269 Norma Dellavolta, *The Gospel according to Saint Michael* (Lulu Enterprises, 2007).

270 O altă arătare a Sfântului Arhanghel Mihail o avem din viața Sfântului martir Pafnutie ce este prăznuit pe data de 25 septembrie. Acesta s-a nevoit în Gherida Egitpului în anii împăratului persecutor Dioclețian. Se spune că într-o noapte în timp ce se ruga Sfântul Pafnutie a putut vedea că în fața lui s-a arătat un înger. Îngerul l-a avertizat pe Pafnutie că mai marele Egiptului Arie a trimis 200 de soldați care să îl prindă și să îl execute fiindcă este creștin. Îngerul i-a spus să nu îi fie frică fiindcă el va fi alături de Pafnutie. Îngerul l-a însoțit pe drumul până la Nil îmbărbătându-l și întărindu-l. După acestea îngerul s-a făcut nevăzut. A venit mai marele Egiptului Arie cu soldații lui și nu a voit să ajungă la nici un fel de înțeles cu cuviosul Pafnutie. Cuviosul a fost atât de chinuit că i-au căzut măruntaiele pe pământ. Un înger s-a pogorât din cer care a luat măruntaiele lui Pafnutie și le-a pus la loc în burtă. L-a însemnat de trei ori cu semnul crucii pe Pafnutie care s-a făcut bine. Călăii au rămas uluiți de ceea ce a avut loc. Un temnicer s-a convertit pe loc la creștinism. A fost în cele din urmă martirizat și el. Pafnutie a fost pus pe o roată și trupul i-a fost rupt în patru bucăți. Un înger din cer s-a coborât care a luat bucățile trupului și le-a pus la un loc. Acesta este momentul și motivul pentru care Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil s-au pogorât din cer și au dat din nou viață trupului rupt în patru a lui Pafnutie. Fiindcă călăii au voit moartea lui Pafnutie în cele din urmă a fost răstignit și așa a murit ca Iisus. Era anul 303.

Mihail ajung de cele mai multe ori persoanele înduhovnicite sau mai bine spus cei care duc o viață ce este plăcută lui Hristos. Sfântul Arhanghel Mihail prin urmare nu este un mit creștin ortodox ce este promovat pentru a induce minciuna și confuzia între oamenii lumii de azi ci mai mult o persoană reală și cât se poate de concretă. Este evident că nu toată lumea îl poate vedea în carne și oase pe Sfântul Arhanghel Mihail dar ceea ce trebuie să știm este că sunt mai multe mărturii care ne asigură că existența lui nu este o minciună ci mai mult un fapt real și cât se poate de adevărat. Am încercat prin urmare să facem o prezentare în extenso arhanghelului deși știm că în lumea ortodoxă circulă mai multe cărți care sunt cât se poate de populare. Nu toate aceste cărți sunt ortodoxe. Sunt multe cărți care au fost scrise de autori din mișcarea New Age care încearcă să îl perceapă pe Sfântul Arhanghel Mihail ca un fel de existență spirituală de natură panteistă ce nu este departe de ocultismul religiilor orientale. Ceea ce am dorit să evidențiem este că după cum există o imagine ocultă sau mai bine spus o imagine sincrerică a arhanghelului la fel de bine există o imagine creștin ortodoxă. Trebuie să facem mai multe eforturi să ne ținem de imaginea creștin ortodoxă a Sfântului Arhanghel Mihail. Aceasta fiindcă numai prin înțelegerea ortodoxă ajungem să ne ținem aproape de realitate. După cum am vorbit în rândurile de mai sus sunt și unii care susțin că Sfântul Arhanghel Mihail nu este nimic mai mult decât o iluzie care este produsul unei psihoze colective ce a contaminat lumea creștină și mai ales lumea creștin ortodoxă. Experiențele sfinților și a oamenilor duhovnicești care l-au întâlnit pe Sfântul Arhanghel Mihail ne spun că în nici un fel cultul acestui arhanghel nu poate să fie produsul unei psihoze colective. Nu este produsul unei psihoze colective fiindcă dacă ar fi numai o psihoză colectivă nu am putea să avem nici o dovadă concretă despre existența Sfântului Arhanghel Mihail.[271]

Un aspect important asupra căruia am insistat mai mult în această carte este dublul raport pe care îl are Sfântul Arhanghel Mihail cu Dumnezeu și cu lumea. Am arătat prin urmare că Sfântul Arhanghel Mihail în nici un fel nu poate să fie considerat unul care a fost desemnat de Dumnezeu Tatăl să fie mântuitorul omului. Prin urmare deși are puterea de a face minuni în cele din urmă omul nu este mântuit de Sfântul Arhanghel Mihail. Aceasta fiindcă el este dincolo de toate numai un ajutor al omului în procesul de mântuire. Există în acest sens o anumită separație a lucrării lui Hristos și a lucrării Sfântului Arhanghel Mihail. Aceasta fiindcă una este lucrarea lui Hristos și alte este lucrarea arhanghelului. Este bine să nu confundăm aceste lucrări fiindcă nu facem bine așa. Nu trebuie să confundăm aceste două lucrări distincte fiindcă Dumnezeu Tatăl L-a desemnat pe Dumnezeu Fiul Domnul Iisus Hristos să vină pe pământ și să își asume trup pe om pentru ca în cele din urmă natura umană să poată să fie mântuită. Iată de ce Sfântul Arhanghel Mihail a avut rolul de a îi elibera sau mai bine spus de a îi duce pe îngerii din cer la eliberarea de diavol dar pe pământ eliberarea de diavol și mântuirea în cele din urmă au fost decise și realizate de Iisus. După cum am vorbit sunt mai mulți care fac o gravă confuzie dintre Arhanghelul Mihail și Iisus. Ei sunt două personalități diferite și cu lucrări diferite ce în nici un fel nu trebuie să fie confundate. Iată de ce Iisus a fost Cel care a venit în lume pentru a îl mântui pe om și Arhanghelul Mihail. Aceasta nu înseamnă că persoana Arhanghelului Mihail este pusă în umbră pe Iisus. În nici un fel nu trebuie să avem o astfel de înțelegere. Sunt mai mulți care sunt cât se poate de confuzi de ce dacă Sfântul Arhanghel Mihail l-a învins în cer pe diavol la fel de bine diavolul a trebuit să fie învins și pe pământ de Iisus. Trebuie să știm în acest sens că raiul și pământul sunt două existențe distincte. Este adevărat că Arhanghelul Mihail l-a scos pe diavol din rai dar nu l-am scos și de pe pământ. Pentru această lucrarea a fost nevoia ca fiul lui Dumnezeu în persoană să se întrupeze și să își facă lucrarea Lui mesianică.[272]

Se poate spune că prezența lucrarea este una mai mult de popularizare a cine este persoana Sfântului Arhanghel Mihail. Am demonstrat în rândurile de mai sus că Arhanghelul Mihail este o persoană care în mod constant pe parcursul a 2000 de ani de istorie creștină a fost un binefăcător al omului. Fie că au fost minuni, vedenii sau vise toate ne duc la concluzia că Arhanghelul Mihail este o persoană extramundană ce și-a făcut simită prezența benefică în ceea ce îl privește pe om. Sunt mulți care cred că Sfântul Arhanghel Mihail este o persoană care ține numai de iudaism fiindcă primul care a vorbit de existența arhanghelului a fost iudaismul. Iată

---

[271] O altă arătare a Sfântului Arhanghel Mihail este din Muntele Athos și este relatată de părintele Filaret (+1963) care a fost egumenul mănăstirii Costamonitou. Într-o zi pe când cuviosul părinte Filaret pregătea masa și toate ușile erau închise a putut vedea că în camera în care era el a intrat un tânăr frumos care i-a cerut binecuvântarea și care i-a spus că este foarte înfometat. Cuviosul Filaret l-a invitat tânăr să i-a loc și mai apoi l-a întrebat cine este sau mai bine spus cum se numește? Tânărul a răspuns că se numește Mihail. Părintele Filaret a voit să îi pună de mâncare dar când s-a întors spre el tânărul dispăruse deși toate ușile erau încuiate. Părintele Filaret a fost convins că apariția tânărului a fost însuși Sfântul Arhanghel Mihail. De ce a ales să se arate în acest mod Sfântul Arhanghel Mihail rămâne o taină. Ceea ce este sigur este că arhanghelul a intrat prin ușile închise și a ieșit tot prin ușile închise ceea ce demonstrează că spațiul fizic poate să fie depășit în cazul lui.

[272] Radu Teodorescu, *Mystagogia angelorum* (Cugir, 2008).

de ce trebuie să știm că deși iudaismul a fost primul care a primit revelații de la Arhanghelul Mihail totuși în cele din urmă prezența arhanghelului s-a făcut simțită și în cadrul creștinismului ortodox. Aceste mărturii sunt cele care ne fac să concluzionăm că în cele din urmă în mod natural și autentic creștinismul ortodox este adevărata religie și credință. Sunt mai multe arătări ale Sfântului Arhanghel Mihail și cu creștini neortodocși. Nu contestăm că prezența binefăcătoare a arhanghelului s-a manifestat și cu creștini neortodocși dar ceea ce trebuie să avem în vedere este faptul că dincolo de toate în mai multe cazuri dintre care noi am ilustrat numai unul Sfântul Arhanghel Mihail a indicat faptul că creștinismul ortodox este adevărata credință. Știm astfel că în cazul unei bolnave Sfântul Arhanghel Mihail nu a voit să o tămăduiască pe aceasta până ce fratele ei care era martor de-a lui Iehova nu a redevenit creștin ortodox. Este o mărturie cât de poate de puternică în favoarea creștinismului ortodox. Trăim într-o lume care este fărâmițată religios în care sectele sunt mai mult reflexele unei mentalități a diferitelor partide politice. Dacă nu îți place un partid poți trece la altul sau dacă nu îșI place o sectă poți trece la alta. Iată de ce este bine să fim mult mai atenți cu coloratura religioasă a lumii de azi. Au fost și cazuri în care după cum am putut vedea Sfântul Arhanghel Mihail a intervenit în istoria umană pentru a pedepsii. Am arătat că cei care nu sunt pedepsiți de îngeri în această viață în cele din urmă vor fi pedepsiți în viața de apoi ceea ce este extrem de grav. Sfântul Arhanghel Mihail este o existență cât se poate de palpabilă pe care creștinii ortodocși o sărbătoresc de două ori pe an: 6 septembrie și 8 noiembrie. Este indicat ca în aceste zile să ne aducem aminte de Sfântul Arhanghel Mihail și să îi facem pomenirea și prăznuirea.[273]

Omul modern este un om care nu prea este interesat de lumea spirituală dar care trăiește totuși cu frica de a nu ajunge în iad. Este adevărat în acest sens că omul modern trăiește cu adevărat frânt în sens sufletesc. Iată de ce este bine să fim mult mai atenți cu cine este și cu care este sensul existenței Sfântului Arhanghel Mihail. Unii ar putea să spună că de ce să mai avem cinste sau să îl cinstim pe Sfântul Arhanghel Mihail și nu numai pe Domnul Iisus Hristos? De ce să nu mergem la ceea ce este esențial? După cum am spus angelologia creștin ortodoxă susține că trebuie să fim atenți cu faptul că deși Arhanghelul Mihail nu ne mântuiește totuși el poate să ne ajute în planul de mântuire sau mai bine spus în procesul de mântuire. În sens soteriologic este adevărat că viața omului este un mare proces soteriologic. De mic copil copilul este botezat pentru ca în cele din urmă să crească în frică de Dumnezeu și cu grija de a nu păcătui. Trebuie să știm că Sfântul Arhanghel Mihail prin prezența lui a demonstrat că nu este împotriva pocăinței și că în mai multe cazuri el a intervenit în favoarea omului. Am vorbit în acest caz de Sfânta Evdochia din Fenicia care a fost desfrânată și care fiindcă s-a pocăit în cele din urmă a putut să îl vadă pe Sfântul Arhanghel Mihail într-o viziune. Sunt unii care sunt de părere că îngerii nu au nici un fel de milostivire atunci când vine vorba de păcat și de păcătoși. Totuși Sfântul Arhanghel Mihail nu este unul care este împotriva celor care să pocăiesc. Aceasta fiindcă el știe că până la sfârșitul lumii și al istoriei diavolul își mai poate face încă simțită prezența și mai poate să înșele pe mai mulți. Iată de ce trebuie să ne gândim la Sfântul Arhanghel Mihail în termenii unei persoane rezonabile și care poate să fie deschis spre umanitate și spre oameni.[274]

Ceea ce se poate vedea din rândurile acestei cărți este faptul că Sfântul Arhanghel Mihail trăiește în două planuri sau mai bine spus pe două planuri: unul este planul ceresc care este dincolo de stele, galaxii și univers, și altul este planul terestru care este cel prin care oamenii ajung în cele din urmă să îl simtă pe Sfântul Arhanghel Mihail. Ceea ce mai toată iconografia creștin ortodoxă ne prezintă este faptul că Sfântul Arhanghel Mihail are aripi. Aceste aripi sunt cele care ne spun că Sfântul Arhanghel Mihail poate să zboare dar la fel de bine și faptul că el poate să treacă din dimensiunea raiului în cea a pământului. Am arătat în acest sens că arhanghelul este o ființă transdimensională. Este o ființă transdimensională fiindcă el poate să circule între cer și pământ sau mai bine spus între rai și pământ cu foarte mare ușurință. Am putut vedea într-una din arătările Sfântului Arhanghel Mihail că el se poate pogorî și în iad fără să fie afectat de acesta. Iată de ce în cele din urmă este adevărat că

---

273 O altă apariție a Sfântului Arhanghel Mihail o avem din Muntele Athos de la Schitul Sfânta Ana. Părintele Anania de la acest schit l-a trimis pe ucenicul lui în portul Dafni pentru un lucru spunându-i să vină seara înapoi. Părintele Mihail a pornit la drum de dimineața, a ajuns în Dafni și a făcut lucrul pe care a trebuit să îl facă. Când a voit să se întoarcă însă vremea s-a stricat. Bătea un vânt puternic și marea era agitată. Ceilalți călugări au reușit să plece la mănăstirile învecinate numai părintele Mihail a rămas pe mal așteptând ca marea să se liniștească. A putut atunci să vadă doi tineri luminoși într-o barcă ce i-au spus că ei sunt gata să îl ducă cu barca lor. Unul dintre tinerii luminoși a zvârlit de două sau trei ori și imediat a ajuns la locul unde trebuia să ajungă părintele Mihail. Le-a mulțumit tinerilor și mai apoi s-a întors la părintele Anania mai marele lui. Acesta când a auzit că a fost adus de doi tineri i-a spus că el nu a văzut nici o barcă cu doi tineri. Când părintele Mihail s-a întors spre mare să îi vadă pe cei doi tineri aceștI nu mai erau acolo. Atunci el a înțeles că tinerii erau Sfinții Arhanghel Mihail și Gavriil.

274 Benedict Stancu, *Părintele Arsenie Papcioc. Dezvăluirea nuanțelor deosebirii duhurilor în viața noastră în Hristos* (Editura Elena, 2017).

arhanghelul la fel ca tot restul arhanghelilor are putere peste iad. Aceasta este ceea ce ne spune că trebuie să știm că în cele din urmă în iad nu va ajunge nici un suflet nevinovat fiindcă Arhanghelul Mihail dacă o astfel de situație va avea loc mai de vreme sau mai târziu în cele din urmă va remedia situația. Este evident că trebuie să fim mult mai sensibili în sens duhovnicesc cu persoana Sfântului Arhanghel Mihail fiindcă trebuie să știm că fiind înger el este o persoană sensibilă. Sensibilitatea este o trăsătură a Sfântului Arhanghel Mihail. Ar fi mult prea deplasat să ni-l imaginăm pe Arhanghelul Mihail ca pe o persoană grosieră fiindcă adevărul este că nu este. Toți îngerii sunt extrem de sensibili și pot să cunoască foarte bine stările psihologice prin care trece omul. Prin faptul că am voit să prezentăm un profil al Sfântului Arhanghel Mihail nu înseamnă că am voit să facem un profil psihologic al arhanghelului. Aceasta fiindcă autorul nu este psiholog de profesie și nici nu deține cunoștințele psihologice necesare. Sunt mulți care atunci când vorbesc de profilul cuiva imediat se gândesc la profilul psihologic. Unii cred că profilul psihologic al Sfântului Arhanghel Mihail este cel al războinicului. Aceasta fiindcă din moment ce arhanghelul a condus războiul din cer împotriva diavolului în cele din urmă devine evident că el este un războinic. O astfel de opinie este greșită. În nici un fel nu trebuie să credem că Sfântul Arhanghel Mihail este un războinic prin natura lui. Nu este un războinic fiindcă dacă ar fi fost după căderea diavolilor probabil că el ar mai fi găsit și alte prilejuri de război. Se pare că cu excepția acestui război arhanghelul nu știm să mai fi declanșat alte războaie. Iată de ce în cele din urmă imaginea unui Sfânt Arhanghel Mihail războinic este cât se poate de eronată și greșită. Este adevărat că se poate vedea un fel de luptă continuă a arhanghelului cu răul dar aceasta nu creează imaginea unui profil războinic.[275]

O altă arătare a Sfântului Arhanghel Mihail o avem din viața Sfântului Nifon al Constanțianei. Fiindcă a voit să fugă de slava oamenilor Sfântul Nifon a fugit din patria lui și a călătorit în Alexandria. Aici a căzut în "capcana dumnezeiască" fiindcă a fost hirotonit fără voia lui episcop de Constanțiana. A păstorit cu mare credință turma încredințată lui. În ultima parte a vieții lui pe când era bătrân a căzut în extaz. A ajuns să vadă palatele dumnezeiești. A putut auzii o voce care i-a spus: Mihail, arată-i lui Nifon locul liniștirii lui. Imediat s-a arătat Sfântul Arhanghel Mihail care l-a luat pe Nifon și la dus la niște palate care erau atât de luminoase că a orbit. Acolo s-au făcut văzuți mai mulți îngeri care l-au întrebat pe Sfântul Arhanghel Mihail: stăpâne Mihail, când o să ne dai pe iubitul nostru Nifon? Arhanghelul a răspuns: cu voia lui Dumnezeu în trei zile. Când au auzit aceasta îngerii au tresărit de bucurie. Câțiva dintre ei au început pregătirile cerești. Apoi Sfântul Arhanghel Mihail s-a adresat lui Nifon și i-a spus că toate acele palate luminoase vor fi a lui. Iată, acum vei avea tronuri, haine luminoase, dormitoare şi coridoare nenumărate. Pe toate le-a pregătit cu însăşi mâna Lui, preaiubitorul Dumnezeu.[276]

Avem și aici o nouă arătate a Sfântului Arhanghel Mihail în viața Sfântului Nifon al Constanțianei. Ceea ce putem vedea este că Sfântul Nifon a ajuns să îl vadă pe Arhanghelul Mihail în stare de extaz. Extazul este de fapt un lucru care poate să ni-l facă prezent pe Sfântul Arhanghel Mihail. Ni-l poate face prezent pe el fiindcă extazul este la drept vorbind o modalitate de a unii lumea nevăzută cu cea văzută. Una dintre cele mai eficiente metode de a intra în legătură cu lumea nevăzută este de a intra în extaz. Extazul însă trebuie să știm că nu este un fapt care ține numai de creștinismul ortodox ci la fel de bine sunt mai multe alte religii care consideră că dețin extazul ca modalitate de a intra în stare de comuniune cu lumea de dincolo. Ceea ce trebuie să știm este că extazul la fel de bine poate să fie contrafăcut. Sunt mai mulți care susțin că atunci când Mohamed a avut descoperirea coranului el era în extaz. Se pare că Mohamed a fost indus într-o stare de extaz demonic fiindcă nu trebuie să credem că orice extaz pe care îl are cineva este în cele din urmă și unul autentic. Șamanii prin mai multe dansuri ritualice și mai multe incantații magice cad în stări de extaz ce consideră ei că le vor aduce revelații din lumea spiritelor. Iată de ce este bine să știm că există o limită în ceea ce privește extazul și tot ceea ce ține de el. Iată că extazul este un fapt care a fost des trăit de Sfântul Nifon al Constanțianiei. Ni se spune că cu trei zile înainte de a murii Sfântul Nifon a căzut în extaz și a fost dus în rai. Acolo a putut vedea mai multe palate impunătoare. La fel de bine la chemarea vocii lui Dumnezeu Tatăl a apărut Sfântul Mihail care i-a arătat platul lui în care trebuia să vină după moarte. Era un palat care strălucea atât de tare că Sfântul Nifon a orbit pe moment. Sfântul Arhanghel Mihail îi face cunoscut Sfântului Nifon că va mai trăii trei zile pe pământ după care va venii în locul din rai care i-a fost pregătit și care era acel palat care îl orbise prin multa lui lumină. Avem aici un caz excepțional în care Sfântul Arhanghel Mihail se face cunoscut pe sine unui sfânt creștin ortodox. Iată de am cum în final de volum am voit să includem în această carte și acest extaz pe care l-a avut Sfântul Nifon. Întâmplarea ne spune că în funcție de faptele pe care le facem noi pe pământ în cele din urmă îngerii din cer ne pregătesc nouă un loc în cer.

---

275 Marianna Kolpakova, *Depășirea axietății. Cum se naște pacea în suflet* (București, 2016).

276 (Autor anonim), *Un episcop ascet. Viața și învățăturile Sfântului Ierharh Nifon* (Huși, 1993).

Lui Nifon i-a fost pregătit un astfel de loc pe care el a putut să îl vadă cu trei zile mai înainte de moartea lui; probabil și pentru a ne încredința pe noi creștinii ortodocși simplii că raiul nu este o ficțiune ci este fără doar și poate o realitate și un fapt adevărat. Că sunt mulți care au mari îndoieli dacă mai există viață dincolo de mormânt nu este nici o îndoială. Vedem că Dumnezeu Tatăl i-a dat Sfântului Nifon o vedenie în extaz care să ne facă și pe noi să nu ne îndoim de rai și de existența lui. Nu trebuie să ne îndoim de rai fiindcă Sfântul Arhanghel Mihail și toate arătările lui în această lume ne spun că un astfel de loc există. Ceea ce trebuie să facem noi oamenii este să credem în Iisus și să facem fapte bune. Trebuie să știm că raiul nu se ia pe vorbe bune ci pe fapte bune. Iată de ce trebuie să știm că sensul vieții noastre pământești este să ne pregătim pentru viața care va urma. Sfântul Arhanghel Mihail poate la fel de bine să fie asistentul nostru sufletesc și duhovnicesc în spre lumea de apoi și pentru aceasta este bine să fim cât mai informați în ceea ce îl privește. Aceste informații despre Sfântul Arhanghel Mihail nu trebuie să fie pur și simplu simple informații ci ele trebuie să ne pătrundă în suflet și în același timp să ne facă să fim mult mai evlavioși față de el. Din cele mai vechi vremuri Biserica Creștin Ortodoxă a încurajat evlavia față de Sfântul Arhanghel Mihail. Avem evlavie la Sfântul Arhanghel Mihail după cum avem evlavie la Sfântul Arhanghel Gavriil fiindcă el ne face să fim cât se poate de apropiați de Dumnezeu Tatăl. Iată că trebuie să fim mult mai receptivi la persoana Sfântului Arhanghel Mihail și a prietenului său Gavriil. Nu trebuie să considerăm că dacă avem evlavie la Sfântul Arhanghel Mihail în cele din urmă ne vom pierde evlavia față de Iisus. Aceasta fiindcă Domnul Iisus Hristos în nici un fel nu este în antagonic cu Sfântul Arhanghel Mihail. Între cei doi după cum am arătat în rândurile de mai sus există cea mai profundă armonie.[277]

Sfântul Arhanghel Mihail îi va fascina pe oameni atâta vreme cât va exista creștinismul fiindcă în nici un fel nu putem să disociem numele Arhanghelului de creștinismul ortodox. În această carte am voit să prezentăm că pe parcursul timpului și în urma la mai multe anghelofanii s-au creat mai multe legende și povestiri care au contribuit la imaginea pe care o avem astăzi despre persoana arhanghelului. Credem că înțelegerea creștin ortodoxă a arhanghelului este fără doar și poate și cea mai autentică. Este și cea mai autentică fiindcă ea s-a format progresiv sub influența la mai multe mărturii care sunt cât se poate de concludente. Nu trebuie în nici un fel nici să idealizăm imaginea cultului Sfântului Arhanghel Mihail dar la fel de bine nici să o desconsiderăm. După cum am văzut sunt mai mulți hulitori care sunt o formă sau alta au demonstrat că nu au nici un fel de evlavie la persoana Sfântului Arhanghel Mihail. Fie că este vorba de mișcări sataniste, de grupuri oculte sau de tendințe atee Arhanghelul Mihail și-a găsit pe mai mulți care să îl calomnieze și să îl hulească. Trebuie să știm că hula Sfântului Arhanghel Mihail sau a îl huli pe Sfântul Arhanghel Mihail este fără doar și poate un păcat. Este un păcat fiindcă Sfântul Arhanghel Mihail este un slujitor al lui Dumnezeu Tatăl și atunci când îl hulim pe Sfântul Arhanghel Mihail în cele din urmă ajungem să Îl hulim chiar pe Dumnezeu Tatăl pe care îl slujește arhanghelul. În al doilea rând trebuie să știm că arhanghelul nu ne-a dat motive să îl hulim. Aceasta fiindcă după cum am putut vedea el a făcut numai bine oamenilor și niciodată nu fost cunoscut ca având intenții malefice la adresa umanității. Iată de ce hula împotriva Sfântului Arhanghel Mihail este un păcat în care mai mulți au căzut. Că sunt mai multe feluri de a îl hulii nu este nici o îndoială. Unii autori l-au prezentat pe arhanghel ca venind din cer pentru a întreține relații sexuale cu femei.[278]

Cititorul trebuie să știe că paginile acestei cărți în nici un fel nu trebuie să fie considerate ca fiind revoluționare. Nu sunt revoluționare fiindcă autorul în nici un fel nu se consideră că este un revoluționar. Pentru unii din zilele noastre a scrie despre arhangheli și îngeri este fără doar și poate un lucru revoluționar. Este un lucru revoluționar fiindcă lumea noastră este de multe ori atât de mult închistată în materie și în materialism încât cu greu ne vine să credem că deasupra noastră, într-o altă dimensiune mai există o lume: lumea îngerilor. Dacă unii sunt fascinați cu îngerii, alții îi detestă pe îngeri în timp ce alții sunt cât se poate de indiferenți față de îngeri. Indiferența față de persoana Sfântului Arhanghel Mihail poate să apară și pe fondul faptului că el nu este o persoană ușor accesibilă. Iată de ce sunt mulți care adevărul este că se descurajează când vine vorba de el. Aceste persoane merg din obișnuință pe data de 8 noiembrie de praznicul arhanghelului la biserică dar în afară de icoana lui nu văd nimic. Iată de ce este bine să știm că deși nu putem să îl vedem pe Sfântul Arhanghel

---

277 *Svetosavlje* nu este altceva decât destinul poporului sârb, chemat să fie „rob" al lui Dumnezeu: doar prin „theodulie" sârbii devin cu adevărat „sârbi" (*srbi*) şi nu „sclavi" (*servi*). Părintele Popovici aminteşte că astfel se prelungeşte „Evanghelia de la Kossovo" ca „Evanghelie a Poporului sârb": legenda spune că înainte de bătălia pe care avea să o dea cu sultanul Murad I la Kosovopolje (1389), prinţului Lazăr i s-a arătat Arhanghelul Mihail, care l-a întrebat dacă doreşte să aleagă o împărăţie pământească sau împărăţia cerurilor. Lazăr a ales-o pe cea din urmă, a pierdut lupta cu turcii, dar în acest fel a săvârşit un „botez al sângelui" (martiriul) pentru toate generaţiile următoare.

278 David Nash, *Blasphemy in the Christian world: a history* (Oxford, 2010).

Mihail în carne și oase nu trebuie să ne descurajăm și să credem că este imposibil pentru noi să avem o legătură cu el. Cum se face că totuși an de an biserica ne cheamă la rugăciune în fața Sfântului Arhanghel Mihail? Ne cheamă la rugăciune fiindcă prin rugăciune în cele din urmă intrăm în comuniune spirituală cu acest arhanghel. Sfântul Arhanghel Mihail nu este un simplu înger păzitor ci el este unul care îi supraveghează pe toți îngerii păzitori. El este un fel de mai mare al îngerilor păzitori. Aceasta fiindcă pentru acest motiv și poartă numele de arhanghel sau mai bine spus de începător al arhanghelilor. Am evidențiat în rândurile de mai sus că două sunt lucrurile care ne fac să fim în legătură cu Sfântul Arhanghel Mihail: credința și rugăciunea. Fiindcă trăim într-o lume dornică de senzații tari este adevărat că sunt din ce în ce mai mulți care nu vor să știe de Sfântul Arhanghel Mihail fiindcă se consideră că legătura cu el este mult prea insipidă. Totuși arhanghelul a făcut mai multe minuni de care trebuie să ține cont. Deși sunt mai multe cărți despre Sfântul Arhanghel Mihail în lumea creștină această carte a voit să fie mai mult o prezentare ortodoxă a modului în care arhanghelul a fost cunoscut și experimentat. Acest fiindcă sunt și unele cărți despre Arhanghelul Mihail care sunt scrise cu malițiozitate și care vor să prezinte mai mult un adevăr trunchiat care să dea dreptate unei anumite confesiuni creștine. Este adevărat că în cele din urmă orice resursă creștină este de folos în ceea ce privește cultul Sfântului Arhanghel Mihail. Totuși, se ridică întrebarea. Dacă noi mai mulți creștini din confesiuni diferite suntem uniți de cultul Sfântului Arhanghel Mihail cum se face că în cele din urmă continuăm să fim creștini dezbinați? Este dezbinarea creștinilor de azi un lucru pe care Sfântul Arhanghel Mihail îl vrea și îl susține? Fără doar și poate că nu. Nu avem nici o mărturie care să ne spună că arhanghelul susține dezbinarea creștinilor. Iată de ce considerăm că cultul Sfântului Arhanghel Mihail este dincolo de toate o chemare și un îndemn la unitate creștină.[279] Iată de ce trebuie să cădem în rugăciune și să zicem: Mai-mare voievodule al oștilor cerești, Mihaile, rugămu-te pe tine noi, nevrednicii, ca să ne acoperi pe noi cu rugăciunile tale și cu acoperământul aripilor măririi tale celei netrupești. Păzește-ne pe noi cei ce cădem cu deadinsul și strigăm: Mântuiește-ne pe noi din nevoi, ca un mai-mare peste cetele puterilor celor de sus.[280]

BIBLIOGRAFIE

1. Biblia sau Sfânta Scriptură
2. Ovidiu Victor Olar, *Împăratul înaripat. Cultul Sfântului Arhanghel Mihail în lumea bizantină* (București, 2004).
3. Radu Teodorescu, *Arhanghelul Mihail în cultul ortodox* (Cugir, 2010).
4. Elizabeth Claire Prophet, *I am your guard: how Archangel Michael can protect you* (Summit University Press, 2008).
5. Arhiamdrul Ioanichios, *Paericul atonit* (Bacău, 2000).
6. John Chales Arnold, *Ego sum Michael: the origin and diffusion and diffusion of the cult of St. Michael the Archangel,* (Arkansas, 1997).
7. Radu Teodorescu, *Modelul intelectualului în ortodoxia modernă de tip românesc* (Alba Iulia, 2002).
8. John Charles Arnold, *The footprints of Micahel the Archangel: the formation and diffusion of a saintly cult c. 300 c. 800* (Editura Palgrave Macmillan, 2013).
9. Radu Teodorescu, *Religie și pseudoreligie* (Cugir, 2018).
10. Teodosie (Arhiepiscop al Alexadriei), Sever (Patriarh al Antiohiei), Eustatius (Episcop de Tracia), *Saint Michael the Archangel: three economius* (Londra, 1894).
11. (Autor necunoscut), *Saint Michael and the angels: a month with Saint Michael and the Holy Angels* (Tan Books and Publishers, 1983).
12. Richard F. Johnson, *Saint Michael the Archangel in medieval english legend* (Boydell Press, 2005).
13. Antonie de Suroj, *Școala rugăciunii* (București, 2006).
14. Radu Teodorescu, *Îngerii în marile religii ale lumii* (Cugir, 2013).
15. Mănăstirea Paraclitu (autor colectiv), *Minuni ale sfinților îngeri* (Bacău, 2002).

[279] Călin Popescu, *Despre frații de alte credințe. Pledoarie pentru ecumenism* (Editura Mediaprint, 2015).
[280] Troparul Sfântului Arhanghel Mihail.

16. Mihai Urzică, *Minuni și false minuni* (București, 1993).
17. Părintele Daniile de la Rarău, *Războiul creștinilor cu diavolii* (Editura Agaton, 2013).
18. Josephia Hdernandez, *Chief prince Archangel Michael of the heavely wars* (Tate Publishing, 2011).
19. Emil Jurcan, *Satanismul în cadrul ocultismului: o analiză reștină* (Alba Iulia, 2009).
20. David Goddard, *The sacred magic of the angels* (S. Weiser, 1996).
21. Ene Braniște, *Liturgica teoretică - manual pentru semninariile teologice* (București, 1984).
22. Andrei Pleșu, Alexandru Mihăilă, Bogdan Tătaru Cazaban, Vlad Bedros, Ovidiu Victor Olar, Miahi Neamțu, *Arhangheli și îngeri* (Editura Deisis: Sibiu, 2011).
23. Radu Teodorescu, *Bucuria de a fi în comuniune duhovnicească.* (Cugir, 2016).
24. Tatiana Niculescu, *Mistica rugăciunii și a revolverului: viața lui Corneliu Zelea Codreanu* (București, 2017).
Adrian Făgețeanu, Mihail Suanciu, *De ce căută omul contemporan semne, minuni și vindecări paranormale? Un răspuns ortodox* (București, 2004).
25. Panaghiotis M. Sotirhos, *Îngerul în trup: Sfântul Macarie Egipteanul* (Galați, 2018).
26. Maica Alexandra (principesa Ileana a României), *Sfinții îngeri* (București, 2009 reeditare).
27. Radu Teodorescu, *Firescul în religia creștin ortodoxă* (Cugir, 2014).
28. Antonie Plămădeală, *Trei ceasuri în iad* (București, 2013 reeditare).
29. Felicia Toniță, *Îngeri, suflet, vindecare* (București, 2008).
30. Doreen Virtue, *Miracolele Arhanghelului Mihail* (Editura For You, 2010).
31. Sfântul Ioan Damaschin, *Despre cele două voințe ale lui Hristos* (București, 2004).
32. Sfântul Nicodim Aghioritul, *Războiul nevăzut* (Galați, 2004).
33. (Autor colectiv), *Demonii și lucrările lor* (Galați, 2007).
34. Ilarion Felea, *Convetirea creștină* (Sibiu, 1935).
35. Nicolae Mladin, *Prelegeri de mistică ortodoxă* (Târgu Mureș, 1996).
36. Clementine Danele, *L'iconographie de Saint Michel Archange dans le peintures murales et paneux peints en Italie (1200-1518)* (Burgogne, 2014).
37. Lou Marinoff, *Înghite Platon, nu prozac. Aplicarea înțelepciunii eterne la problemele de zi cu zi* (Editura Trei, 2010).
38. Vladimir Soloviov, *Îndreptățirea binelui* (București, 1994).
39. Richard Webster, *Communiquer avec l'archange Michael pour obtenir conseils et protection* (AdA éditions, 2005).
40. Julie Du Bulay, *Cosmos, life and liturgy in a Greek Orthodox village* (Denise Harvey (Publisher), (2009).
41. Michael Faucheux, *O istorie a răului: de la tragedii provocate la crime odioase* (Editura Lider, 2007).
42. Elena Cociș, Nicolae Oprică, *Razele inițiatice ale arhanghelilor* (Editura For You, 2006).
43. Gian Piero Abbate, *Angeli e diavoli custodi* (Italia, 2012).
44. Laura Newbury, *Un ghid al îngerilor pentru a lucra cu puterea lumin ii* (Editura Livingstone, 2012).
45. Lorna Byerne, *Îngerii ne dau speranță* (Editura Rao, 2015).
46. Joane Flansberry, *Biblia îgerilor* (Editura Livingstone, 2017).
47. Denis de Rougement, *Partea diavolului* (Anastasia, 1992).
48. Doreen Virtue, *Cum să ne auzim îngerii* (Editura Adevăr Divin, 2008).
49. Chantel Lysete, *Codul îngerilor* (Editura Ericona, 2014).
50. Pierre Jovanovic, *Anchetă asupra îngerilor păzitori* (Editura Philobia, 2012).
51. Timothy Green Beckley, Sean Casteel, Cecil Michael, *Blestemul zeilor extratereștii* (Editura Solaris Print, 2011).
52. Dan D. Farcaș, *OZN-uri deasupra României* (Life Style Publishing, 2017).
53. George Case, *Here is to my sweet Satan: how the occult hunted music, movies and pop culture 1966-1980* (Quill Driver Books (March 18, 2016).
54. Ioan Ică jr., *Patriarhul și martirul - Ioan cel Milostiv și Atanasie Persanul* (Sibiu, 2018).
55. Christos Yannaras, *Ortodoxie și occident* (București, 1995).
56. (Mănăstirea Paraclitu, Grecia, autor), *Minuni ale sfinților îngeri* (bacău, 2002).
57. Ilarion Felea, *Pocăința* (Sibiu, 1939).
58. Cristian Spătărelu (trad), *Viața după moarte. Noi mărturisiri cutremurătoare* (Galați, 2003).
59. Nicolaus Cusanus, *De docta ignorantia* (Iași, 2008).
60. Ieromonahul Isaac, *Viața cuviosului Paisie Aghioritul* (București, 2005).
61. Paul Claudel, *Un poet privește crucea* (București, 1994).

62. Simeon Kraiopoulos, *Sfuletul meu, temnița mea* (București 2009).
63. Evagrie Ponticul, *În luptă cu gândurile. Despre cele opt gânduri al răutății și replici împotriva lor* (Sibiu, 2006).
64. Nicolae Balotă, *Lupta cu absurdul* (Editura Univers, 1971).
65. Sofronie Saharov, *Rugăciunea: expeirnța vieții veșnice* (Sibiu, 1998).
66. Constantin Alexandrescu, *Angelologie. Studiu despre îngeri* (Editura Alfa, 2007).
67. Christos Yannaras, *Adevărul și unitatea Bisericii* (București, 2008).
68. Teodorit al Cirului, *Zece cuvinte pentru dumnezeiasca pronie* (Editura Fundație Iustin Pârvu, 2010).
69. Vladimir Lossky, *După chipul și asemănarea lui Dumnezeu* (București, 2006).
70. Johann Siegen, *Der Erzengel Michael.* (Christiana Verlag, 1996).
71. Wilhelm Lueken, *Michael. Eine Darstellung und Vergleichung der jüdischen und der morgenländisch-christlichen Tradition vom Erzengel Michael* (Göttingen, 1898).
72. Ioan Krestiakin, *Îngerul rugăciunii* (Galați, 2018).
73. Ștefan Ilioaie, *Relativizarea valorilor morale* (Cluj Napoca, 2009).
74. John Chryssavgis, *The ecological vision of the green patriarch Bartholomew* (Cambridge, 2003).
75. Simeon Kraiopoulos, *Păcatul și stările psihopatologice* (București, 2012).
76. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Despre mărginita putere a diavolului* (București, 2005).
77. Simeon Kraiopoulos, *Te cunoști pe tine însuți? Viața duhovnicească și problemele psihologice* (București, 2008).
78. Jean Yves Lacoste, *Timpul: o fenomenologie teologică* (Sibiu, 2005).
79. Dumitru Stăniloae, *Viața și învățătura Sfântului Grigorie Palama* (București, 1993).
80. Teofan Zăvorâtul, *Calea spre mântuire* (Bacău, 1999).
81. Autor colectiv, *Sfânta Mare Mucenită Ecaterina,* (Iași, Editura Doxologia).
82. Autor: mitropolia Tesalonciului (autor colectiv) editor Metodie Alexiu , *Viața în Hristos după Sfântul Grigorie Palama* (Tesalonic 2018).
83. Agapie Criteanul, *Mântuirea păcătoșilor* (Mănăstirea Neamț, 1893).
84. Radu Teodorescu, *Răul în marile religii ale lumii* (Pennsylvania, 2002).
85. Dumitru Stăniloae, *Iisus Hristos sau răscumpărarea omului* (București, 2913 reeditare).
86. Iulian Gețu, *Sfinții îngeri* (Fălticeni, 2011).
87. Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte despre neoință* (Editura Cartea Ortodoxă, 2013).
88. Bogdan Mugur, *Angelomorphic pneumatology: Clement of Alexandria and other early christian witnesses* (Brill, 2009).
89. Nichita Stitat, *Despre suflet, Despre crearea îngerilor, a lumii văzute și nevăzute, crearea omuluim, ființa sufletului și starea lu după moartea trupului* (Editura Andrea, 2011).
90. Antonie Plămădeală, *Ca toți să fie una* (București, 1979).
91. Darrel D. Hannah, *Michael and Christ: Michael traditions and angel christology in early Christianity* (Tubingen, 1999).
92. Philiph Zimbardo, *Lucifer effect: understading how good people turn evil* (Random House, 2008).
93. Steven Chase, *Angelic spirituality: medieval perspective on the ways of the angels (*Paulist Press, 2002).
94. Alberto Eiguel, *Des perversiosn sexuelles aux perversiones morales: la joussance et la domination* (Odile Jacob, 2001).
95. Jaques le Goff, *Naşterea purgatoriului* (Editura Meridiane, 1995).
96. Ilarion Alfeyev, *Hristos, biruitorul iadului. Pogorârea la iad în perspectivă ortodoxă*, (traducere din limba engleză de Cristian Vajea, (Editura Sofia, 2009).
97. Sfântul Nicodom Aghioritul, *Războiul nevăzut* (Galați, 2004).
98. R. M. Hare, *Essays on moral philosophy* (Palgrave, 2014).
99. Gustav Davidson, *Dicționari of angels including fallen angels* (The Free Press, 1971).
100. Sfântul Siluan Atonotul, *Între iadul deznădejdii și iadul smereniei* (Alba Iulia, 1991).
101. Nicolae Berdiaev, *Încercare de metafizică eshatologică* (Editura Paidea, 1999).
102. Arsenie Boca, *Cărarea împărăției* (Deva, 2006).
103. Iosif Vatopedinul, *De la moarte la viață* (Iași, 2017).
104. Radu Teodorescu, *Bucuria de a fi în comuniune duhovnicească* (Cugir, 2016).
105. Doreen Virtue, *Miracles of Archangel Gabriel* (California, 2013).
106. Christoper West, *Saint Michael the Archangel in late antiquity* (Colorado, 2014).
107. Mihai Diaconescu, *Prelegeri de estetică a ortodoxiei* (vol. 1 și 2), (Iași, 2010, reeditare).
108. Ioanichie Bălan, *Chipuri de călugări îmbunătățiți* (vol. 1 și 2) (Mănăstirea Sihăstria, 2007 și 2009).

109. Andrei Andrecuț, *Mai putem trăii frumos? Pledoarie pentru o viață curată* (Cluj Napoca, 2012).
110. Daniel Pupăză, *Taina frumosului și a binelui după Sfântul Dionisie Areopagitul* (București, 2014).
111. Gabriel Liiceanu, *Despre minciună* (București, 2011).
112. Tudor Ciocan, *Calea inimii. Capete despre rugăciunea neîncetată* (București, 2017).
113. Teofan Mădă, *Harul mânturii la Fericitul Augustin* (Editura Por Universitaria, 2013).
114. Andrew Louth, *Introducere în teologia creștin ortodoxă* (Iași, 2014).
115. Peter Brown, *Cultul sfinților* (Timișoara, 1996).
116. David R. Smith, *Ajutor! Mă plictisesc. Cum să participăm cu toată ființa la Sfânta Liturghie* (Iași, 2015).
117. Gheorghiță Ciocoi (trad), *Părinți din Muntele Athos despre rugăciune* (București, 2019).
118. Radu Teodorescu, *Statornicia în creștinismul ortodox* (Cugir, 2015).
119. Pelerinul rus (autor anonim), *Povestirile unui pelerin în căutarea rugăciunii neîncetate. Textul integral al redacției Optina* (Sibiu, 2001).
120. Leonid Uspensky, *Teologia icoanei* (Cluj Napoca, 2012 reeditare).
121. N. E. Pestov, *Cum să ne îndeletnicim cu rugăciunea lui Iisus* (București, 2018).
122. Mihai Himcinschi*, Doctrina trinitara ca fundament misionar. Relatia Duhului Sfant cu Tatal si cu Fiul in teologia rasariteana si apuseana. Implicatiile doctrinare si spirituale ale acesteia*, (Ed. Reintregirea, Alba Iulia, 2004).
123. (Autor colectiv), *Cartea fiului risipitor* (Sibiu, 1998).
124. Anatole France, *Revolta îngerilor* (Franța, 1914).
125. Aniela Siladi (trad), *S-a dus să îl vadă precum este. 20 de ani de la muterea în veșnicie a părintelui Sofronie Saharov* (Cluj Napoca, 2013).
126. Adrienne von Speyr, *Iov* (Ediura Galaxia Gutenberg, 2018).
127. Aurel Mihail, *Sfânta Treime și cosmosul* (București, 2015).
128. Ptolemy Tompkins, Tyler Beddoes, *Dovada existenței îngerilor* (Editura Lifestyle, 2017).
129. Henry Corbin, *Omul și îngerul său* (Editura Univers Enciclopedic, 2002).
130. Rangar H. Cline, *Ancient angels: hellenic angel veneration and Christian reaction* (ca. 200-450 CE), (Pennsylvania, 2005).
131. Gabriela Mircea, Doina Dreghiciu, *Datoriile călugărilor a unora către alții în viața lor cea de obște* (Chișinău, 1841 reeditare Editura Reântregirea).
132. Doreen Virtue, *Minunile vindecătoare ale Arhanghelului Rafail* (Editura Adevăr Divin, 2011).
133. Pamela Grace, *The religious film: Christianity and the hagiopic film* (Wiley-Blackwell, 2009).
134. Adele Reinhartz, *Jesus of Holywood* (Oxford, 2007).
135. Alexandru Leo Șerban, *De ce vedem filme?* (Iași, 2012).
136. (Autor colectiv), *Actele martirice* (București, 1992).
137. Valery Rees, *from Gabril to Lucifer: a cultural history of angels* (I.B.Tauris & Co. Ltd., 2012).
138. Michael F. Patella, *Angels and demons: a Christian primer of the spiritual world* (Liturgical Press, 2012).
139. Rudolf Steinder, *Archangel Michael: his mission and ours* (Steiner books, 1994).
140. Emil Jurcan, *Ipoteze teognostice in diferite gandiri religioase. O analiza crestina.* (Editura Reintregirea, Alba Iulia, 2009).
141. Sergiu Ciocârlan, *Literatura în lumina ortodoxiei* (Editura Coresi, 2017).
142. Claudia Wasterman și restul de autori, *New realities: Being syncretic (Springer, 2009).*
143. Sfântul Paisie Aghioritul, *Sfântul Arsenie Capadocianul*, (București, 2006).
144. Michael Jay Roberts, *Archangel: eyes are watching* (Centerspace Inedependent Publising Platform, 2014).
145. Norma Dellavolta, *The Gospel according to Saint Michael* (Lulu Enterprises, 2007).
146. Radu Teodorescu, *Mystagogia angelorum* (Cugir, 2008).
147. Benedict Stancu, *Părintele Arsenie Papcioc. Dezvăluirea nuanțelor deosebirii duhurilor în viața noastră în Hristos* (Editura Elena, 2017).
148. Marianna Kolpakova, *Depășirea axietății. Cum se naște pacea în suflet* (București, 2016).
149. (Autor anonim), *Un episcop ascet. Viața și învățăturile Sfântului Ierharh Nifon* (Huși, 1993).
150. David Nash, *Blasphemy in the Christian world: a history* (Oxford, 2010).
151. Călin Popescu, *Despre frații de alte credințe. Pledoarie pentru ecumenism* (Editura Mediaprint, 2015).